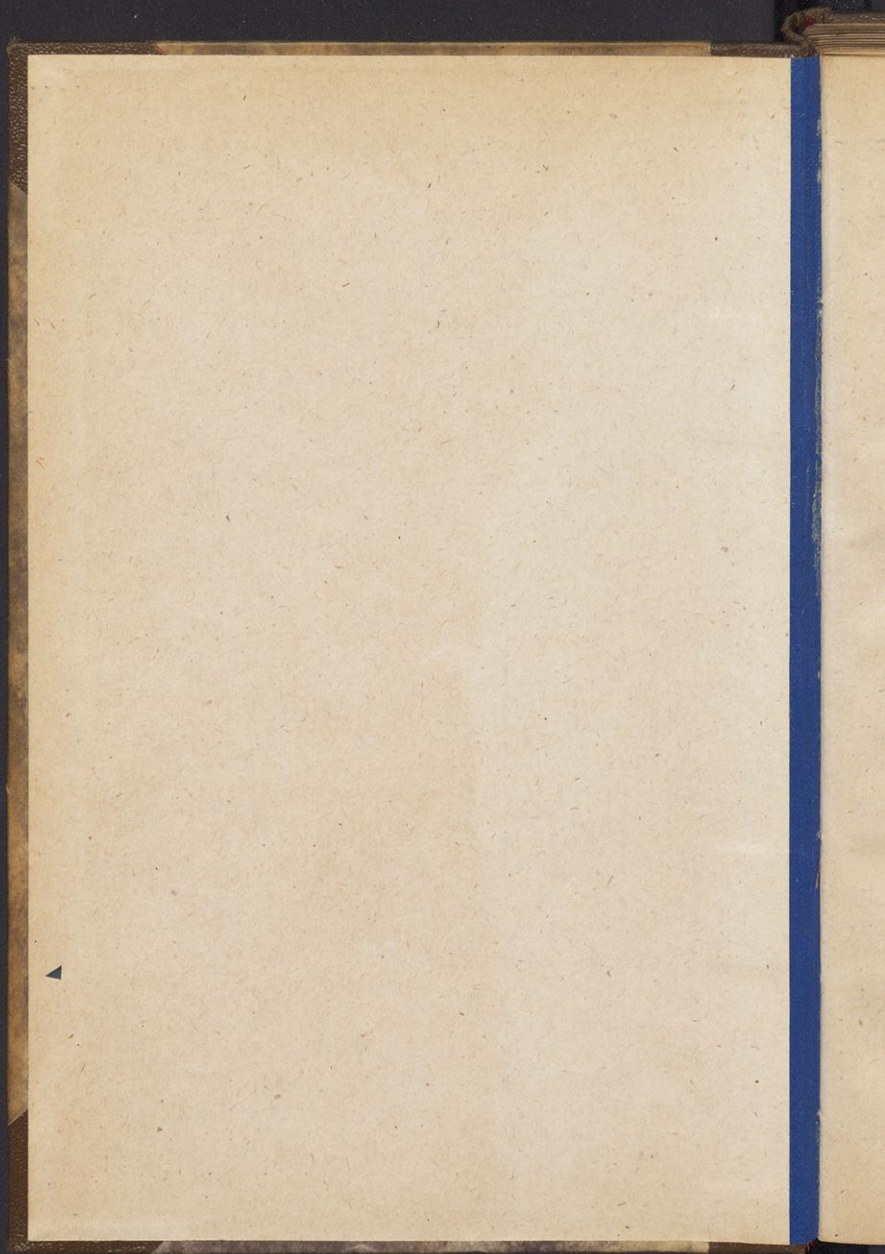

49149

1805
1811
1814

Sveti Pavel,

apostol sveta in učitelj narodov.

— o —

Njegovo življenje in delovanje

opisal

ter pridejano okrožnico »Providentissimus
Deus« in apostolsko pismo »Vigilantiae«
o svetem Pismu

poslovenil

Dr. Mihael Napotnik,

knez in škof Lavantinski.

Tretja popravljena in pomnožena izdava.

V Mariboru, 1904.

V lastni založbi. — Natisnila tiskarna sv. Cirila

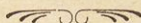

Sv. Pavel,
služabník Jezusa Kristusa.

Sveti Pavel,

apostol sveta in učitelj narodov.

Njegovo življenje in delovanje
opisal

ter pridejano okrožnico „Providentissimus Deus“
in apostolsko pismo „Vigilantiae“ o svetem Pismu
poslovenil

Dr. Mihael Napotnik,

knez in škof Lavantinski.

Tretja popravljena in pomnožena izdava.

Polovny
V Mariboru, 1904.

49149

Prosim vas: Bodite posnemovaleci moji, kakor sem jaz Kristusov! (I. Kor. 4, 16).

Kar ste se učili in ste prejeli in slišali in videli na meni, to delajte, in Bog miru bode z vami! (Filiplj. 4, 9).

030037484

Predgovor.

Vsak narod, vsaka država in vsaka družba — vse se pač kaj rado ponaša z možmi, kateri so se povzdignili do izredne popolnosti in so dosegli tisto dovršeno krepost, ki se more z božjo pomočjo sploh na tem svetu doseči. Vse čisla in časti moževe, ki so sebi in svojim pridobili neminljivo slavo. Čim sijajnejši je njih značaj, čim više so dospeli do vrhov pozemeljske popolnosti, tem lepša dika so družbi, v kateri in za katero so delovali.

Gotovo je in dvoma ni, da se nobena druga družba ne more ponašati s tako vzvišenimi in vzornimi značaji, kakor se sme in more hvaliti sveta Cerkev katoliška. Izmed vseh teh preslavnih mož pa je zopet eden skoraj najbolj čudovit veleum vseh časov in vseh rodov, sv. Pavel, ki je velik že po naravnih zmožnostih svojega duha in svoje volje, ali še mnogo večji je pa po tem, kar je v njem in po njem storila in dosegla milost božja, kar je dovršila božja roka. Da, med svetlimi zvezdami, ki žaré na obnebju katoliškega horizonta, je slavni Pavel žarko solnce.

Vrlih, zavsem neomadežanih značajeв šteje današnji svet ubogo malo. Plašč po vetru sukati, dozdeva se mnogoterim pametno, modro in koristno. Žalostna prikazen sicer, ali zato ni neresnična. In od tod prihaja neuspešno delovanje, nemarna popustljivost, tako škodljiva nezaupnost in nezanesljivost. Blagor mu trikrat, kdor ni popustil večno resničnih vzorov, ni popustil vedno veljavnih načel, ki dajejo človeku moško značajnost, ki ga silijo in mikavno vabijo k vztrajnemu delovanju. Da pa revež zemljan ne omaga hrepeneti po kolikor možno popolnem življenju, da ne opeša dosežati vzorov, ga prav krepko podpirajo živi vzgledi po stari, a vedno novi prisloviци: Besede mičejo, vzgledi pa vlečejo.

Hvala Bogu, katoličani ne pogrešamo vzglednih mož, ki so kakor ogledalo krščanskih čednosti, v katero treba samó pogoje pogledati. Takovšen vsega občudovanja in prav skrbnega posnemanja vreden značaj je apostol veseljnega sveta in učitelj narodov, slavni rojak iz Tarza, sv. Pavel. Pri tem za vse resnično in dobro, za vse blago, čisto in sveto goreče vnetem mojstru se je treba tu pa tam gorko zagreti. Od tega modrega učitelja se lahko učimo stanovitnosti v svojem prepričanju, ki se ne uklanja minljivim menitvam oseb in časa.

Kdo ne izprevidi, da je Pavlov treba današnjemu, gledé na Boga zaspanemu in mlačnemu svetu? Apostolskih mož, pravim, je treba, ki učé brez strahú večne resnice, ki neupogljivo branijo svete pravice ter

vselej in vsakemu nepristrano povedó, kar storiti dolžnost vелеva. Treba nam je trdnih značajev, ki neomahljivo stopajo po ravni stezi, ki ne storé niti ene stopinje izvun pota. Pred vsem bi moral dušni pastir zajemati prav skrbno od sv. Pavla ona stalna pravila in zanesljiva vodila, po katerih se mora ravnati v svoji, odgovora polni službi. Pavlova ljubezen do Jezusa in do bližnjega naj bi navdajala in prešinjala tudi vso dušo dušnega pastirja.

Poleg tega bi duhovniku moralo sveto Pismo biti vsakdanje berilo. Posebej pa bi mu naj bila vsakdanja hrana sveti evangelj; in Pavlove liste, ki hranijo bistvo vsega krščanstva, te liste, pravim, naj bi poznal od kraja do konca. Tu velja Pavlov rek: *Si quis autem ignorat, ignorabitur.* (I. Kor. 14, 38). Natanko učenje zasluđuje sv. Pavel, prvi tolmač svetega evangelja, največji in najbolj čudoviti veleum cerkveni, kateremu je Bog globoke misli nauka svojega božjega Sinu razodel in se njega poslužil, da večno veljavne nauke evangeljske oznani vsemu človeškemu rodu. Pavlova zgovornost je nedosežna in neprispodobna; v nji je združena vsa vznesenost, in vse veličje je tam doma, kjer je jezik tako bogat, vzvišen, mil, sladek in gladek. Uboga človeška veda, kako daleč zaostaja za božjo vedo Pavlovo, ki je veda o Kristusu in sicer križanem. In ta križ, judom spotikljej in paganom nespamet, kdo ga ne ljubi iz vsega srca, kdo ga ne časti v luči besede Pavlove, ki ga obseva z gloriijo nebeško? Kdo

ne nahaja v tem križu studenca večnega življenja? Iz tega edinega vira je Pavel zajemal moč in modrost, da je dosegel in dovršil, kar je dosegel in dovršil.

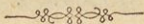
Posvečujem pa to delce o sv. Pavlu, pastirju in učitelju narodov, pred vsem svojim duhovskim bratom in dragim sodelavcem na polju in v vinogradu škofije Lavantinske. Toda, ne samó duhovniki, marveč tudi svetni možje bi smeli iskati pri apostolu sveta potrebnega nauka in zaželjene tolažbe. Saj je sveti mož vsem postal vse, da bi vse pridobil za vse, kar je Gospod Jezus Kristus. V resnici upam, da bodo tudi neduhovniki, da bodo krščanski omikanci sploh s koristjo prebirali nastopne vrstice.

Zatorej pa potuj, drobna knjižica, sad sladkega truda mojega, med svet, pa razsvetljuje duhove in razveseljuje srca vseh ljubih mi Lavantincev ter vabi mile mi rojake h krščanskemu mišljenju in delovanju! Ti pa sv. Pavel, izvoljena posoda božja, ti z mogočno priprošnjo svojo omogoči, da tudi opisovalec tvojega prelepega življenja in blaženega delovanja obogati na dobrih delih, pa da mu tudi le-to delce, ki bodi v vsakem oziru podvrženo nezmotni sodbi svete Cerkve, ne služi v pogubljenje, pač pa v večno vzveličanje!

V Mariboru, na praznik Pavlovega izpreobrnjenja,
dne 25. meseca januarja 1892.

✠ **Mihael,**

knez in škof Lavantinski.

Predgovor k drugi izdaji.

anjsko leto sem priobčil kratek opis življenja in delovanja sv. Pavla z namenom, da bi naj moji v Gospodu mi dragi duhovni bratje in sinovi zajemali iz tega življenjepisa ljubezen do izvoljenega apostola in do njegovih lepih listov, a od tod tudi ljubezen do svojega apostolskega poklica. Prav posebej še sem spisal pa knjižico, da bi jo novoposvečencem pri odhodu iz bogoslovnega semenišča v dušno pastirstvo podajal v blagi spomin na prepomembni dan mašniškega posvečenja, pa tudi v dobrohotni opomin, da naj skrbno prebirajo Pavlova pisma, ki z vso močjo silijo k učenju, vabijo k pobožnosti, mičejo k vnemi za čast božjo in vzveličanje duš. Učenost, pobožnost in gorečnost so pa Samsonovi kodri dušnega pastirja.

Površno delce sem bil torej odločil le bolj za ožji krog svojih znancev in prijateljev duhovskega in svetnega stanu, ne pa za širji svet slovenskega razumnštva. Ker so me pa mnogoteri častilci slavljenega Pavla pismeno in ustno prosili, naj bi spis prepustil knjigotrštvu, in ker je prva izdaja že pošla, naročniki se pa ne nehajo od vseh strani oglašati, sem oskrbel drugi, stvarno in oblično ponekodi popravljeni ter pomnoženi, povečem pa nespremenjeni natisek.

Ko tedaj vdrugič izročam dušnim pastirjem in vobče krščanskim omikancem v prijazni sprejem ta svoj, v vsakem oziru nezmotni sodbi svete Cerkve podvrženi sestavek o sv. Pavlu, prosim velikega apostola, naj mu izprosi od našega Gospoda Jezusa Kristusa obilo blagonosnega sadú!

V Mariboru, na praznik sv. apostolov Petra in Pavla,
dne 29. meseca junija 1893.

✠ **Mihael,**

knez in škof Lavantinski.

Predgovor k tretji izdavi.

Pred enajstimi leti sem priobčil kratek opis življenja in delovanja neprimerljivega sv. apostola Pavla. Slutil nisem, da se bo drobna knjižica priljubila bogoslovcem in nebogoslovcem v tej meri, da jo bo treba kmalu vdrugič izdati. Še mnogo manj sem pričakoval, da bo tudi druga izdava razpečana tako naglo. Saj Slovenci vendar ne štejejo obilo izobrazencev, ki bi poželeli bogoslovno knjigo.

Drugi natisek je pošel že leta 1898. Hotel sem nemudoma preskrbeti tretjo izdavo. Toda izpolnjevanje mnogobrojnih stanovskih dolžnosti in pa dolgotrajno bolehanje me je oviralo v tem početju. Zato pa zdaj pošiljam z lahko mi odpustljivim veseljem tretji po-

pravljani in vnovič pomnoženi natisek med drage rojake, živo želeč, da ga sprejmejo blagovoljno in sodijo dobrohotno, kakor prva dva.

Ljubo mi delce priporočam zlasti častitim gospodom duhovnikom z ozirom na prekrasno okrožnico slavnega papeža, svetega očeta Leona XIII., katero ime bo med Slovenci vedno slavljeno in ljubljeno, z ozirom, pravim, na poslanico *Providentissimus Deus* z dne 18. novembra 1893, v kateri tako izpodbudno govorijo o svetem Pismu, naročujoč obenem katoliškim škofom, češ, da naj neprestano skrbijo, da se bodo duhovniki temeljito učili svetega Pisma. Ako bi s to svojo razpravo pripomogel, da bi dušni pastirji v prihodnje pridneje prebirali in marljiveje premišljevali svete knjige, bil bi mi vrhotno poplačan ves ne mali trud; svete knjige, pravim, iz katerih je zajemal sam Gospod Jezus Kristus orožje zoper napade peklenške, ko je vselej z besedami svetega Pisma odgovoril na izkušanje hudega duha. (Luk. 4, 3—13; Mat. 4, 3—11). »*Ex hoc apparet*«, pripazuje slavni učenik serafski, sv. Bonaventura, »*nobilitas Scripturae, qua Christus in tentatione velut clypeo se defendit secundum illud: Omnis sermo Domini ignitus clypeus est sperantibus in se.*« (Preg. 30, 5. Primeri še sv. Pavla list do Efež. 6, 17).

Da, sveto Pismo je knjiga, katero bi moral duhovnik pred vsemi drugimi knjigami ljubiti, prebirati, preučevati in premišljevati, ut perfectus sit homo

Dei, ad omne opus bonum instructus. (II. Tim. 3, 17). Zlasti potrebno je prebiranje in pre-mišljevanje svetega Pisma za pridigarja; zanj je prvi, preizvrstni in bogati vir, iz katerega zajemlje misli in črpa navdušenost pri oznanjevanju božje besede. Slavni Hiponec sv. Auguštín sodi izvrstnost cerkvenega go-vornika po znanju svetega Pisma. »Sapienter autem dicit homo tanto magis vel minus, quanto in Scrip-turis sanctis magis minusve profecit.« (De doctr. christ. 4. cap. 5). Z vsem poudarkom naglašajo tudi sveti oče Leon XIII. v zgoraj pohvaljeni okrožnici važnost in korist svetega Pisma za katoliške pridigarje. Resnica je, da so se vsi veliki govorniki cerkveni izobraževali s pomočjo svetega Pisma. Vsak duhovnik in zlasti vsak pridigar bi moral sleherni dan vsaj eno poglavje svetega Pisma brati, in duhovnik, ki ne prebere v svojem življenju večkrat vseh svetih knjig, ne zasluži častnega imena: služabnik Jezusa Kristusa. Ignorantia Scripturarum ignorantia Christi est, trdi sv. Hieronim. (Predgov. h knjigi preroka Izaija).

S svojo sedanjo izdavo bi še tudi rad izkazal svetemu očetu Leonu XIII. spodobno sinovsko zahvalo za prelepo okrožno pismo, katero zavoljo njegove po-menljivosti priobčujem doslovno, ker ga še nisem bral poslovenjenega. To velja tudi o apostolskem pismu *Vigilantiae* z dne 30. oktobra 1902. Da bodo čitalci laglje umeli okrožnico, sem jo razdelil v več odstavkov s primernimi napisi, ki napovedujejo vsebino.

Kako iskreno želijo učeni papež Leon XIII. povzdigniti svetopisemske študije, izpričuje njih apostolsko pismo, na svetlo dano dne 30. oktobra lanijskega leta 1902, s katerim so ustanovili v Rimu posebno komisijo ali društvo izvedenih bogoslovcev, ki bi naj pospeševali učenje svetega Pisma, bi naj zavračevali sovražne napade nanj, pa bi naj reševali zamotana prašanja, nastala med razlagalci.

Sv. Pavla podoba, ki krasi pred naslovnim listom najnovejšo izdavo, je posneta po veličastnem kipu, ki stoji poleg kipa sv. Petra pred konfesijo ali velikim altarjem na epistolski strani v sijajni cerkvi sv. Pavla zunaj obzidja rimskega mesta. Kliše ali vlietek z lesne vrezbe je oskrbela katoliška tiskarna Styria v Gradcu za 28 kron. Sv. apostol se nam predstavlja kot apostol sveta z mečem v desnici in v levici s knjigo svojih listov, katere začenja list do Rimljanov: Pavel, služabnik Jezusa Kristusa, poklican apostol, odločen za evangelj božji.

Druga podoba »Pavel se izpreobrne« in tretja »Pavel v Listri« sta posneti po jeklorezih, ki mi jih je poslal iz Rima za 11·80 kron Giovanni Panatta, trgovec z umetnimi tiskovinami. Samotiska je priredila vrlo znana Dunajska tvrdka C. Angerer in Göschl za vsoto 17·10 in 17·40 kron. — Četrta podoba »Pavel oslepi Elima« in peta »Pavel na areopagu« sta galvanoplastična posnetka v bakru, ki ju je oskrbel knjigar E. A. Seemann v Lipskem, kos po 17·26 kron. Podobi

sta povzeti po klišejih v njegovem krasnem delu *Kunstgeschichte in Bildern* (III. 85); in sta narejeni po znamenitih lastnoročnih kartonih Rafaelovih.

Pač mi ni treba posebej naglašati, ker je to samo ob sebi umevno, da podvržem tudi tretjo izdavo, kakor sem podredil in prepustil prvo in drugo, nezmotnemu učenilstvu svete rimske Cerkve, kateri edini gre soditi o pravem pomenu in o razlagi svetih knjig. *Cuius est iudicare de vero sensu et interpretatione Scripturarum sanctarum.* (Tridenskega zbora odlok, izdan v seji IV. o izdavi in porabi svetih knjig). V vseh rečeh se želim popolnoma in vselej strinjati s sveto Cerkvijo, svojo predobro materjo, katere sin želim živeti, delati, trpeti in umreti. Poprej se mi naj posuši desnica, in jezik mi naj obvisi na nebu, preden neham ljubiti, poslušati in povelicevati svojo ljubljeno in ljubečo mater, sveto rimsko-katoliško Cerkev!

V Mariboru, na god sv. apostola Pavla,
dne 30. meseca junija 1903.

✠ **Mihael,**
knez in škof Lavantinski.

Življenjepis
sv. Pavla,
apostola sveta in učitelja narodov.

Savel.

Tarz je Betlehem, hočem reči, rojstno mesto Savla Izraelca, po rodu Benjaminita (Filiplj. 3, 5), ki je zagledal luč sveta približno v onem letu, kakor Jezus Kristus in sv. Štefan, prvenec mučencev cerkvenih. Najbrž je dobil Savel že pri obrezovanju še tudi priimek Pavel, kakor bere znameniti kodeks D v Dejanju apostolov (12, 25): Savel, ki je imel priimek Pavel.¹ V Tarzu, poglavitnem mestu gorate Cilicije, se je nahajalo v tedanjem času mnogo slavnih šol, katerih glas znanosti in modroslovnih ved je dosegal in še presegal blesk učilišč atenskih in aleksandrijskih.

¹ Primeri J. Belser, Beiträge zur Erklärung der Apostelgeschichte auf Grund der Lesearten des Codex D (Bezae Cantabrigiensis) und seiner Genossen. Freiburg, 1897. — O drugem imenu apostolovem se ne ujemajo mnenja razlagalcev. Nekateri pismoznalci trdijo, da je dobil Savel že pri rojstvu ime Pavel, ker mu je bil oče grk, mati pa hebrejka. Ta trditev premaguje med novejšimi biblisti zlasti za to, ker tako bere zgoraj navedeni kodeks. Drugi tolmači resnijo, da se je tako imenoval apostol le tedaj, kadar se je mudil med pagani. Tretji pa mislijo, da si je apostol privzel ta priimek v spomin na svojega plemenitega učenca Sergija Pavla, prokonzula na Cipru, pri katerem je bil gostoljubno sprejet in katerega je hkratu pridobil za Kristusa. V Dejanju apostolov se pri tej priložnosti res prikrat nahaja ime Pavel. (Dejanj. ap. 13, 9). Te misli je tudi sv. Hieronim, ki ima v svojem zapisniku slavnih mož (pogl. 5) o Pavlu to-le pripombo: „Quumque primum ad praedicationem eius Sergius Paulus, proconsul Cypri, credidisset, ab eo, quod eum Christi fidei subiugarat, sortitus est nomen Paulus.“ Narobe pa pravijo posamezni pisatelji, da si je prokonzul Sergij Pavlu na čast in njemu v zahvalo privzel njegov skromni pa znameniti priimek.

V Tarzu torej je bil rojen deček, ki je pozneje kot mož z lučjo svojega jasnega uma razsvetljeval gosto temo zmot grških modrijanov. Oče Simon, farizejec in rimski državlján, je odložil svojega nadarjenega in nadobudnega sinka za rabija ali pismouka. Zgodaj ga pošlje v Jeruzalem, kjer je imel sestro omoženo, kakor bi sklepal iz Dejanja apostolov (23, 16), pošlje ga, pravim, v središče judovske učenosti in umetnosti, da sluša tamkaj glasovite učitelje sosebnó pa Gamaliela, slovečega učitelja svetega Pisma, imenito vseh prerokov. (Dejanj. apost. 22, 3). Pri nogah modrosti polnega Gamaliela se je učil mladi Savel, Postulatus ali Izprošen (pač po starših od Boga), tako uspešno svetopisemskih knjig, da se Kartazan Tertulian, temeljiti učenjak in ostri sodnik, ni zbal trditi, češ, da ni nihče natanje prespoznal jedra in globlje prešinil mozga svete biblije, kakor bistroglavni mladenič iz Cilicije.¹ To pohvalno in priznalno razsodbo je vdrugo potrdil Stridovčan sv. Hieronim, ki je v drugem listu do Pavlina vprašal in tudi obenem odgovoril: „Zakaj se imenuje Pavel posoda izvoljena? Zato, ker je bil škrinja in shramba postave in svetega Pisma, quia legis et Scripturarum sanctorum armarium est.“² Vsled tako nepričakovanega, tako naglega napredovanja je bil Savel, četudi še prav mlad, kmalu učenim farizejcem prištet (Filiplj. 3, 5) in je smel upati, da v kratkem postane še družbenik velikega sveta sanhedrina, ki je štel 71 članov v treh razredih: 1. višje duhovnike in poglavarje duhovniških družin, 2. pismoučene, 3. starejšine in odposlance mesta. Poleg tega marljivega šolanja pa se je mladenič izučil še tudi šatore delati in preproge tkati — bil je σκηνοποιός, šatorovec. (Dejanj. apost. 18, 3).

Za Savlovega bivanja v Jeruzalemu se je nagloma širil novi nauk v palestinski prestolnici, kakor obenem po ostalih pokrajinskih mestih, trgih, vaseh in selih. Mladega, vročerkvnega farizejca je oznanjevanje doslej še nepoznanih resnic plameteče razpalilo; njegov ognjeviti, vsakemu polovičarstvu sovražni značaj ga je tako silil k odločnemu nasprotovanju, da pri svoji

¹ Lib. V. contra Marcionem ad fin.

² Ex editione Maurina. Pragaе, 1785. Stran 166.

gorečnosti in vnetosti za davnodobne, od Jehove potrjene zapovedi ni našel svetejšega truda, ni poznal plemenitejšega boja, nego prijatelje in privrženice, zagovornike in branitelje novega nauka po vseh kotih in vseh krajih zalezovati, preganjati, vklepati, pravici izročevati in se celó udeleževati njihove smrti, polne muk in tug. (Dejanj. apost. 7, 57; 8, 3; 22, 4. 20; I. Kor. 15, 9; Gal. 1, 23; I. Tim. 1, 13). Kmalu pa mu ne zadošča, da divja v svetem mestu; gnalo ga je kakor siloma v rajskolepo mesto Šam ali Damask, kjer si je novi nauk pridobil že mnogo, mnogo spoznavalcev. In dosegel je bil skoraj že konec svojega potovanja, ko ga pred vrati slovečega mesta sirskega opoldne dohiti in prehiti božja milost, ki ga na prečudoviti način pokliče v nov, ves drugačen stan. Od nebeške svetlobe na tla podrt in ležeč na zemlji, je zaslišal toli resne koli mile besede v jeziku hebrejskem: Savel, Savel, zakaj me preganjaš? Z odgovorom ni odlagal; zamenil je brž vprašanje, rekoč: Kdo si pa, Gospod? Jezus Nazareški sem, katerega ti preganjaš, zagrmi mu na uho, pojdi v Damask, tam boš zvedel, kaj ti je storiti. Da so te besede premagale Savla, glasno priča njegov modri odgovor: Gospod, kaj hočeš, da naj storim? (Dejanj. apost. 9, 4. 5. 6; 26, 14). Savlova izpreobrnitev je popolnoma zapopadena v vprašanju: Gospod, kaj želiš, da storim? Kdor te besede kakor Pavel izreče in ponovi iz globine svojega srca, upa naj vse od Jezusa in pričakuje naj vsako milost sem doli iz nebes.

In res! Savel je bil na svoje vprašanje poslan k Ananiju, možu po volji in po postavi božji, in Kristus mu ni takoj sam vsega razložil. Bog se vedno v nadnaravskih delih poslužuje posrednih moči. Savel, ležeč na zemlji, slep na očeh, vstane brzo in opiraje se na tovariše, hiti nemudoma, kamor mu je bilo zapovedano. Vsekako čudna potrpežljivost in še čudnejša pokorščina. Svetla prikazen na potu v Damask je Savla sicer oslepila na vunanjem pogledu, ali v notranjem mu je odprla nov svet. Ves ta prečudni prizor se dozdeva meni, kakor da je Jezus pričel s Savlom dvoboj, v katerem sta zmagala oba borileca: Kristus je zmagal Savla in Savel je premagal zmoto. Kako mogočen je pač moral biti klic z višave, da je predramil takega veli-

kana! Kako silna je vendar božja milost, ki hipoma izpremeni sovražnika v prijatelja, volka v ovco, preganjalca v oznanjevalca, juda v kristjana, farizejca v apostola. Telesno oko Savlovo je sicer oslepelo, ali notranje oko žive vere in plamenče ljubezni in neomahljivega upanja je izpregledalo ter je v trenutku razjasnilo in osvetlilo dušo in telo: iz bogokletnega Savla je postal bogaljubeč in od Boga ljubljen Pavel. In Pavel, ki je tako globoko premotril sree človeško, tukaj ni znal, kako bi si naj razložil to, kar se je dovršilo v njegovem sreč. Prigodil se je pač čudež. Pavlova izpreobrnitev ostane absoluten čudež, ako ne to, vsaj najčudovitejši problem psiholoških problemov. Pavel si je zavsem v svesti te objektivne prikazni, od katere je prejel sveti evangelj. Skliceval se je na njo in tolažil se je ž njo ves čas svojega trudapolnega življenja.

Dospevši v Damask je molil tri dni in se postil prav ostro. Kdo pove, kaj se je godilo v bogato nadarjeni duši slepega Pavla, ko se je namreč že bil polegel srd, ko se je bil že led njegove jeze raztalil od ognja nebeške ljubezni, in je premagani mož že vse drugače gledal in spoznaval drugače? Bila je ta doba: doba duhovnih vaj, doba duševne premembe, doba notranjega prekvašenja. In vsedobri in modri Bog ni zapustil v tem važnem, odločilnem položaju svojega ljubljencea. Naročil je natihoma Ananiju, naj gre k Savlu, da ga krsti. Toda kako, ugovarja sveti poslanec, k Savlu naj bi šel, k človeku, ki ima pismo in dovoljenje od predstojnikov, da nas kristjane vse poveže, pomori in popolnoma uniči? Ne, k temu silovitežu, k temu groznemu krvniku ne pojdem! Ananija je hotel Boga podučiti, ali vsevedni Bog ukaže: vade, vade — pojdi in stori, kar ti velim; zakaj ravno ta mož je moj izvoljenec, ravno ta preganjalec bode moj zagovornik in neustrašljivi brnitelj širom sveta, bode mi posoda izvoljena. In Ananija je sedaj nemudoma izpolnil povelje božje, pa je krstil poprej toli nevarnega neprijatelja zatiranih kristjanov. Sv. Lukež pač ne omenja zastonj udeležbe mladega Savla pri kamenjanju sv. Štefana, da pokaže moč molitve. Sv. Štefan, bržkone součenec Savlov, je izprosil temu nebeško milost. „Če ne bi bil“, piše sv. Avguštín, „molil sv. Štefan, cerkev ne bi imela svojega

Pavla. Pa zato je vstal Savel, ker je bil Štefan, ležeč na zemlji, uslišan.“¹

Pač neprestano je bedelo oko božjega usmiljenja nad Savlom, da ga vzdrži na potu, ki vodi v vzosito službo poslanca božjega. To izpričuje Savlovo hebrejsko pokolenje, dokazuje njegovo deško življenje v rimsko-grškem mestu Tarzu, razlaga njegovo rimsko državljanstvo, potrjuje njegova izobrazba v slavni šoli rabana Gamaliela, uči njegovo pridruženje farizejski sekti in to podpira njegovo pooblaščenje od sinedrija za potovanje v Damask. Vse to je božja previdnost tako na-

¹ Najstarejša izročila pripisujejo izpreobrutev Pavlovo božji milosti vsled molitve sv. Štefana na priprošnjo deviške matere Marije. Tudi Marija iz Agrede pripoveduje, da je bil Savel izpreobrnen po Marijini priprošnji. (Die geistliche Stadt Gottes. Regensburg, 1886. IV. Bnd. Str. 230 nsl). Pripovedujejo pa pisci vso stvar navadno tako-le:

Simon, Savlov oče, je želel pred svojo ločitvijo s tega sveta še enkrat obiskati sveto mesto Jeruzalem in tam videti svojega ljubljenega sina Savla, o katerem je že slišal, kako učen in v koliki slavi je pri judih. Potuje torej s svojo ženo Rebeko, kateri se je pridružila še Lija, hči židovskega trgovca v Tarzu, na veseli praznik šatorjev v Jeruzalem. Spotoma se oglasi v Damasku svojemu sorodniku Jonu, ki je ves gorel za postavo Mozesovo. Pri odhodu se trojici pridruži tudi Jozua, sin Jonov. Prelepi praznik šatorjev je kmalu minil, ali Savla ni bilo najti v mestu, ker ga je bil veliki zbor zopet poslal nekam, da nihče ni vedel, kam je odšel in kdaj se povrne. Jozua je po dokončani svečanosti takoj odpotoval v Damask, Simon pa je še ostal v Jeruzalemu, nadja se, da morebiti vendar-le pridečaka Savla — toda zastonj. Naposled se ga je lotila huda bolezen, katere sivi starček ni mogel več preboleti.

Rebeka in Lija sta jokaje stali pri postelji umirajočega starčka, ko pripelje hišni gospodar častitljivega moža, pridnega obiskovalca bolnikov, sv. Petra. Simon je iz Petrovih ust spoznal onega, ki je luč, pot in resnica, je bil krščen ter je mirno zaspal v živi veri v Vzveličarja. Rebeka in Lija se napotita proti domu. V Damasku obiščeta Jona, ki se je pa močno jezil, ko je zvedel, da se je dal Simon krstiti in da sta tudi obedve ženski sprejeli vero Jezusovo. Ne manj razdražen je bil tudi njegov sin Jozua, ki je očital Rebeki, češ, da sramoto kopiči na glavo vrlega sina, o katerem je ravno slišal praviti, s koliko gorečnostjo preganja družnike Galilejčeve in koliko slavo si je s tem pridobil pri vsem ljudstvu, da že v kratkem postane član velikega sveta.

To žalostno naznanilo je Rebeko in Lijo prešinilo z nedopovedno bridkostjo. Začeli sta moliti in premišljevati, kako bi nesrečnega Savla

ravnala, da pripravi Savla za velikega apostola Pavla. Kakor sta bila Jeremija in Janez krstnik posvečena že v materinem telesu in odločena za poslanca Najvišjega, enako je bil pač tudi Savel odbran že v materinem telesu za veličastno apostolstvo. Na to svojo milostno preizvolitev misli blaženi apostol nedvomno, ko piše Galačanom: „Na znanje vam dajem, bratje, da evangelj, katerega sem oznanil, ni po človeku, tudi ga nisem jaz po človeku prejel, niti ga se naučil, temveč po razodetju Jezusa Kristusa . . . Ko se je zvidelo Bogu, ki me je izbral iz telesa moje matere in me poklical

zavrnili s pogubnega pota. „Lija“, zakliče Rebeka neutegoma, „Gospod mi je navdal misel. Spominjam se žen, ki so mi pravile v Jeruzalemu, da še tam živi Marija, mati Jezusova; in ena izmed njih je verjetno trdila, da je njej sami pri njeni ženitvi v Kani Galileji pred osmimi leti prav ta Marija s prošnjo pri svojem Sinu pomagala iz hude zadrege. Lija, vrniva se v Jeruzalem iskat dobrotne gospe, morebiti jo nakloniva, da pri božjem Sinu svojem izprosi Savlu odvrnjenje od hudobnih potov.“ Drugo jutro sta se res vrnili v Jeruzalem, kjer sta srečno našli blaženo mater Marijo na griču Sionu v hiši sv. Janeza evangelista. Ko zagledata prečastitljivo Devico, se globoko ginjeni zjokata in na kolena padeta. „Mati mojega Gospoda in Vzveličarja“, vzdihuje Rebeka, „glej tukaj mater, katere sin je na potu, da preganja spoznavalce Jezusove. Ne za-se, temveč za njegovo dušo, saj je tudi za njo umrl Gospod, prosim te ponižno, prosi svojega Sina za mojega Savla, da ga razsvetli z lučjo prečudne vere, katero je on prinesel na svet.“ Marija je milostno pritrdila prošnji, in to je vlilo v srce blagih žensk vzveličavni mir.

Savla po mestu iskati, si mati ni upala, ker so jej pravili, da je na potu v Damask in to z namenom, da zalezuje tudi tam uboge kristjane. Tja gori se tedaj napoti z Lijo. O prihodu v Damask se nista hoteli zglašiti Jonu, rajši sta šli naravnost v zbornico, da se tam izročita previdnosti božji. Pa kako sta se zavzeli, ko sta zagledali na leci Savla, ki je plamenče oznanjeval Jezusa križanega. Počakali sta ga, da je prišel iz shodnice. Neznansko ginjeni padeta na zemljo in poljubujeta rob njegove obleke. Savel spozna v trenutku svojo ljubo mater, katero nemudoma pelje z Lijo vred v malo krdelo kristjanov, ki so se bili že nabrali v Damasku. Govorili so o Pavlovem čudovitem izpreobrnjenju, ki se je vršilo prav tisti dan, ko sta se Rebeka in Lija mudili pri Mariji v Jeruzalemu. — Jozua, sin Jonov, poprej ves vnet za Savla, je bil sedaj duša zarote, ki je nastala med judi proti Pavlu; vendar kristjani so pravočasno izvedeli sovražno kovarstvo in so Savlu pripomogli, da je bežal v Arabijo, od koder je tekom časa zopet prišel v Tarz, kjer je Lijo posvetil za diakoniso svete cerkve.

po svoji milosti, da mi razodene svojega Sina, da bi ga oznanjeval med narodi, se kar nisem več posvetoval z mesom in s krvjo (z ljudmi).“ (Gal. 1, 11. 12. 15. 16). Previdnost božja je Savla za težav in odgovornosti polni poklic tako čudovito pripravila, da je mogel Pavel, otrok milosti, tudi v tem oziru reči: Po milosti božji sem to, kar sem; in njegova milost v meni ni bila prazna. (I. Kor. 15, 10). Ker se je popolnoma zavedal božje izvolitve, zato se je tudi v poznejšem življenju in delovanju z neomejenim upom zanašal na previdnost božjo, neomajno prepričan, da služi tistim, ki so po božjem sklepu poklicani, vse k dobremu (Rimlj. 8, 28) in da Bog njegovo delovanje blagoslavlja in da ga bo venčal z vencem pravice. (II. Tim. 4, 8).¹

Pavel, prerojen po svetem krstu, je počel nemudoma v sinagogah judom govoriti o Jezusu, da je ta Kristus. Kakovšen hrup in trušč je pač moral nastati po vsej Judeji, Galileji in po vsej Siriji in Arabiji, ko je poknil glas: Savel, mož uboja in osvete željen, srdit protivnik kristjanov in križanega Jezusa; Savel, učen farizejec, ponosen rimski državlján, bogat, hvaljen in slavljen od vsega židovskega ljudstva, ta prebrisani in premeteni Savel je nastopil kot izpreobrnjen Pavel javno, pa dokazuje prepričevalno, da je prav oni, katerega je doslej z vsemi močmi svoje duše in z vsemi silami svojega telesa sovražil: da je preganjani Nazarejec, Jezus Kristus, obljubljeni in pridoposlani Mesija! In koliko nevernih judov in paganov je bilo izpreobrnjenih in krščenih po tem enem edinem Izraelcu v najboljšem pomenu tega izraza, po tem farizejcu, o katerem niso veljale besede Gospodove: „Gorjé vam, učiteljem postave, ker ste vzeli ključ od znanja; ali sami niste šli noter in tistim, ki so hoteli viniti, ste pa zabranili!“ (Luk. 11, 52). Te hude besede, pravim, niso veljale Pavlu, ki je imel vednosti ključ, s katerim je odprl vrata nebeška, da sam vstopi v raj in dopušča tudi drugim vstopiti.

¹ Primeri Emil Seipel, Das Walten der göttlichen Vorsehung in der Jugendgeschichte des hl. Paulus — v bogoslovnem časopisu: Katholik, Zeitschrift für katholische Wissenschaft und kirchliches Leben. Mainz, 1901. Str. 481—493.

Sv. Pavel.

a tako nenadni in nenavadni način je bil izvoljen veliki apostol razsežnega rimsko-grškega sveta, je bil poklican najznamenitejši in najbistroumnejši učitelj svete cerkve. Kakor so bili trije veliki preroki stare zaveze Izaija, Jeremija in Ezehiel odbrani po prikaznih, enako je bil tudi Pavel, izredno veliki prerok nove zaveze, odbran za službo božjo. Ona nebeška prikazen je bila v Pavlovem življenju trenotek, ki je ostal neizbrisno zarisan v njegovi duši, ki ga je vedno utrjeval v težavnem poklicu in ga prepričeval o resnici njegovega od Boga mu odkazanega posla.

Vse zmožnosti, prirojene Pavlu, so se po blaženem vplivu krščanske vere razvile, sčistile in izpopolnile. Njegov duh in njegov značaj je šele po krščanstvu dosegel ono popolnost, ki se na Pavlu vsa stoletja občuduje brezugovorno in se slavi soglasno. Popolno resnico je zapisal učeni biblist Dr. Janez Leonhard Hug o čudežni izpremambi Savla v Pavla, ko je dejal: „Iz najsrditejšega preganjalca krščanske vere je postal najhrabrejši razširjalec iste svete vere on, ki po svoji naravi ni bil nikdar sposoben za kristjana, nikoli ne za ljubitelja človeškega rodú in najmanje za moža trpina. Za prav velike stvari sposoben, a vsled premnogih notranjih strasti sam sebi ne zapovednik, izpridil si je vse svoje naravske zmožnosti. Njegova pobožnost je bila razdirajoča gorečnost, njegova jeza divjost, ki je terjala kri. Toda vse to je izginilo po oni veseli prikazni in sleherni neredno gibanje njegovega čustva se je poravnalo k rednemu, plemenitemu značaju. Poprej nagel in nestrpen, sedaj le pogumen in odločen; poprej silovit, sedaj kreposten in podvzeten; nekdanj brezobziren nasprotnik vsemu, kar mu je hodilo na pot, sedaj stanoviten; nekdanj grozno besen in temán, sedaj samo resnoben; nekdanj strašen, sedaj le oster; nekdanj vrtoglav gorečnež, sedaj pa bogaboječ; poprej neobčutljiv zopernik usmiljenju in blagosrčnosti, sedaj pozna in toči solze, katere je poprej pri drugih gledal brez blažilnega vpliva. Poprej nikomur prijatelj, sedaj vsakateremu brat, dobromisleč, sočuten,

Savel se izpreobrne.

usmiljen, nikoli slaboten, vselej blagodušen, v tugi in žalosti krepek in plemenit. Tako so bile vse njegove presilne moči lepo urejene in podložne razumu in pameti.“¹

Pavel je bil kolerične čudi. Kolerik ali vročekrvnik je odločen in drzovit, pa je vstvarjal na zunaj, ne kakor sangvinik ali lahkokrvnik, da vsprejema, temveč da oddaja, ne, da se svetu klanja in ga uživa, temveč da vpliva nanj in ga vlada. Mož kolerične naravi ne miruje, dokler ni svojega prepričanja vcepil kolikor možno največji množici; on se ne izogiblje boja, marveč je zanj vedno pripravljen. Ta značaj se je razodel že v mladeniču Savlu, ki se je pridružil najostrejši in najodločnejši stranki ter je v njej izkušal po ostrosti in vnetosti nadkrljati vse svoje tovariše. Ko je mladi farizejec v krščanstvu zapazil nevarnost za farizeizem, je pričel brezobziren boj zoper nasprotnika in si je prizadeval, da ga podere na tla in pogazi v prahu. Kristjane je celo silil, česar se je pozneje sam obtožil, preklinjati Križanega. In ko ni mogel svojega srda dovolj napasti v Jeruzalemu, je drevil v daljni Damask.

Tako je bila njegova vernost slepa, razdiralna gorečnost. Malo še, in Savel bi bil nestrpen gorečnik, kakršen je bil Janez Levi iz Gišale, ki je grozno besnel ob času razdjanja mesta Jeruzalemskega. Toda v najnevarnejšem položaju je obiskala milost božja Savla in ga je pridobila za sveti evangelj. Pa tudi po izpreobrnitvi ni zatajeval Pavel svoje naravi. Njegovi naravski darovi so bili pa zdaj izpremenjeni v najboljše darine. Kakšna vnema je bila zdaj v Pavlu za nebeško resnico in kakšna skrb za oznanjevanje vzveličavne resnice vsemu svetu! Kakšna spretnost je bila v njem za odvrnjenje ovir pri napredovanju krščanstva in kakšna sveta jeza zoper sleherno zlo! In nad vsemi njegovimi krepostmi sta kraljevali iskrena ljubezen do Odrešenika in odrešencev in pa globoka ponižnost. Naravno je in čuda ni, da je Pavel tudi svojemu knjižnemu slogu vtisnil pečat svojega koleričnega značaja. Tupatam prihaja njegov govor kakor silen pritok, v katerem se vali val

¹ Dr. Joh. Leonhard Hug, Einleitung in die Bücher des Neuen Bundes. 3. Aufl. Stuttgart, 1826. II. Thl. Str. 330.

črez val.¹ Toda o tem pozneje več; tu bodi le govor o čudoviti izpremambi Savla v Pavla.

Kaj primerno stavlja duhoviti škof Hiponski, sv. Avguštin, Savla nasproti Pavlu, pišoč: „Pavel trpi, kar je zadolžil Savel. Savel je kamenjal, Pavel je bil kamenjan. Savel je s šibami bičal kristjane, Pavel je zavoljo Kristusa prejel petkrat po štirideset udarcev enega manj. Savel je preganjal cerkev božjo, Pavel je bil v košu spuščen črez zid nizdolu. Savel je vklepal, Pavel je bil vklenjen. In medtem, ko je Savel zdivjan izkušal število kristjanov zmanjšati, je pomnožil Pavel broj spoznavalcev.“² Savlo-Pavlovo življenje izdatno potrjuje resnico, da zakrivijo duše, ki so za posebne čednosti pripravne in so rodovitega čustva: da takšne duše, pravim, zakrivijo v mladosti pregrehe in prestopke, s katerimi razodevajo prav tisto krepost, za katero imajo najvišje sposobnosti in prednosti, kakor hitro so le odgojene po dobrih, blagih in resničnih naukih in načelih. Pavlova divjost in besnost je bila huda napaka, pa obenem vidno znamenje nadepolnega značaja, po junaških činih kopernečega srca. Teh je misli gledé na sv. Pavla tudi sv. cerkveni oče Avguštin, najbolj pač vsled poduka, ki ga je zajemal ta Pavel zapadne cerkve iz lastne svoje izkušnje.

Po oni čudapolni in večnega spomina vredni dogodbi, ki se je vršila približno v drugem ali tretjem letu po trpljenju Kristusovem, se je dal Savel, ukročen in utolažen lev kakor jagnje, strašni preganjalec kristjanov kakor otrok peljati v Damask, kjer je bival v hiši nekega sorojaka v „ravni ulici“, katero danes imenujejo „dolgo ulico“, darb el mostakim, in ki deli mesto Šam (Šem) od izhoda proti zahodu. Tukaj je poslušal pazno kakor otrok, ko mu je Ananija oznanjeval nepoznani nauk križanega Vzveličarja. In kakor je poprej Mozesovo postavo bliskoma prešnil z bistrim duhom svojim, enako je sedaj tudi kmalu spoznal sladkost Jezusove vere tako, da je bil lahko že v prav kratkem času krščen in v naročje matere cerkve sprejet.

¹ Dr. Aug. Bisping, Erklärung des Briefes an die Römer. Münster, 1860. Str. 58 nsl.

² Sermo 25. de Sanctis, num. 10.

Po tem milostnem sprejemu posveti Pavel vso svojo vnemo in vso pogumnost s slično neutrudljivostjo oznanjevanju evangelja, kakor poprej uničevanju tistega svetega nauka. Raztrgal je pisma, katera je dobil od višjega duhovnika, obžalujoč, da jih je terjal tako viharo, in želeč, v prihodnje biti živo pismo Kristusovo, da oznani vsemu svetu Jezusov nauk. Povzdigniti krščansko vero do univerzalne, vsesplošne vere, to mu je bila od Boga izročena naloga.

Da se pripravi za njo, se je po svetem krstu podal v arabsko puščavo, se je skril v samoto, v bivališče velikih duš. Samota je mati velikih misli in velike misli vzgajajo velike može. In zares, od kod so vzeli sveti očetje naše cerkve in slavni svetniki moč in krepost za svoje uspešno delovanje? Od ondot, od koder je to vzel Jezus, vzgled našega življenja in delovanja. Naš Gospod in Vzveličar, pastir in škof odrešenih duš, je prišel na svet v ta namen, da vzveliča in reši človeški rod, in vendar je živel trideset let v samoti. In od onih treh let, v katerih je učil javno, je zopet skoraj večino preživel na tihem. In ti dnevi niso bili izgubljeni. Kadar se je prikazal in očitno govoril, se je čudil svet, rekoč: Nikoli ni človek govoril tako, kakor govori ta človek. (Jan. 7, 46). In svoje apostole je peljal Jezus tudi v samoto, da jih pripravi za poklic in javni nastop, in ko jih je nekoliko po deželi razposlal, poklical jih je kmalu nazaj, da si pri njem zopet pridobé, kar so oddali na potovanju. Zato so ostali bogati na duhovnih zakladih, s katerimi so kesneje napolnjevali ves svet. Kaj čuda, da so ljubili samoto vsi slavljene možje. Sv. Hieronim, največji cerkveni učenjak, je v svojem tridesetem letu odšel v sirsko puščavo, kjer je štiri leta preživel (374—378). In ustanovitelj ali oče meniškega reda v zapadni cerkvi, sv. Benedikt, je samotaril, preden je sestavil „zlato pravilo“ za za red benediktinski, tri leta (494—497) v votlini pri Subjaku v Italiji, katero dupljo imenuje pesnik Petrarka pragra diški.

Vrnimo se po teh ovinkih nazaj k svetemu Pavlu, ki je odpotoval v arabsko puščavo in je tam prebival tri leta, da ali

doseže trideseto leto kot postavno leto za javno učenje, ali da dostane tista tri leta, katera so apostoli preživel pri nebeškem Učeniku. Pod to Arabijo je pač umeti Sinajski polotok z njegovim pičlim prebivalstvom, z njegovimi mogočnimi prirodnimi potezami, z njegovimi spomini na zvezo z Mozesom, na izhod Izraelcev in na preroka Elija. Tu je nekdanj gorel grm v ognju, ki je sedaj plapolal v srcu Pavlovem. Tu je videl Mozes Boga od obličja do obličja, kakor je videl Pavel Jezusa. Tu je bila razodeta osnova za sveti šator, kakor ga je poznal in porabil v svojih listih tudi Pavel. Tu je privrela voda iz skale, in skala je bil Kristus. (I. Kor. 10, 4). Tu je stal prerok Elija pri vhodu v votlino in je slišal mili glas božji, kakršnega je slišal večkrat tudi Pavel. Tu je svetil Izraelcem po potu žareč oblak, in tudi Pavlu potovalcu v Damask je žarno zasvetila nebeška luč, ki mu ni ugasnila nikdar več v duši.

Tu v tihi samoti je premišljeval Pavel starozakonske napovedi željno pričakovanega Mesija, ki se je prikazal tudi njemu na spominski poti iz Jeruzalema v Damask. Tukaj v tihi puščavi je dobival Pavel nedvomno od Kristusa raznotera razodetja, o katerih tako častno govori in jih zopet in zopet omenja v svojih lepih listih. Da, tukaj je postal teodidakt ali bogouk; tu je bil za svoj vzvišeni poklic podučen od Boga-človeka Jezusa Kristusa (Gal. 1, 1). In kako je svoj poklic in svoj posel kot apostol sveta in učitelj narodov izvrševal na svojih apostolskih potovanjih, pripoveda nam njegov mnogoletni spremljevalec in zvesti prijatelj, sv. Lukež, v svojem dnevniku, v Dejanju apostolov, ki se sme po vsej pravici imenovati prva cerkvena zgodovina. V tem prezanimivem spisu dopolnjuje lično izobražen učenec Pavlov, česar tega sam ni storil, česar ni omenil Pavel v svojih zlata vrednih pismih.

Kdo premore, vprašam, dostojno oceniti, premore spodobno pojasniti izpreobrnitev Savla v Pavla? Izpreobrnitev Savla v Pavla je izpreobrnitev pol sveta. Sveta cerkev, katero vodi in vlada sam sv. Duh, je vrlo dobro prepoznala vso važnost te izpreobrnitve in je zato prav modro v vedno hvaležni spomin

odločila poseben praznik, ki se vsako leto dne 25. januarja slavi v trajen spomin onega blaženega in povsem čudežnega dogodjaja, one katastrofe ob stezi iz Jeruzalema v starodavni Damask. O res, ta prečudežna, ta odločilna pot iz Jeruzalema v Damask je bila početkom s trnjem posuta, ali koncema je bila s cveticami pokrita.

Sv. Pavla apostolska čednost vere.

Zivljenje, mišljenje in delovanje tega izredno izvoljenega apostola je najpopolnejši vzgled evangeljske popolnosti. In zato tudi povabilo, dano vsem kristjanom: Bodite moji posnemovalci, kakor sem jaz Kristusov (I. Kor. 4, 16), to blago povabilo, pravim, ni v ustih apostolovih prazna pohvala samega sebe, nikakor ne, marveč to je zavsem opravičen poziv, da naj si ga izvolimo za vzor pri hrepenenju po čednostnem življenju.

Janez Zlatoustnik, krščanski Demosten in eden največjih učencev Pavlovih, se ni nikdar naveličal občudovati in častiti slavnega Taržana, kateremu je neprenehoma pel hvalnice, kadar in kjer koli je le utegnil. „Paulus omnium virtutum fuit arca adeo, ut etiamsi quis totum contra eum iustorum chorum singillatim appendat, inveniatur trutinam virtutum a Pauli parte depressam. Pavel je zakladnica vseh čednosti, piše velevredni patriarh, in če bi kdo celo tolpo pravičnih postavil na nasprotno skledico tehtnice, potegnili bi ona, v katero so položene kreposti Pavlove. Mislim, da je ta mož v sebi združeval vse čednosti in vse vrline, in da jih je, kolikor je pač možno, v sebi tudi izpopolnil. Pavel apostol in učitelj narodov je angel pozemeljski in človek nebeški.“¹ In v drugi izmed svojih homilij o slavi Pavlovi vpraša tisti sveti nadškof: „Čemu naj prisposodobim tega moža? Jeklu, dijamantu? Ali bi ga zval

¹ Homil. XI. in Genesim.

zlatu dušo, dušo dijamantno? Pa ona je trša od dijamanta in je dražja od zlata in drugih dragih kamenov. Toda, zakaj primerjam zlato in dijamant s to dušo? ... Položite Pavlu nasproti ves svet v tehtnico in videli bote, da je Pavlova duša težja. Zakaj če je bilo že o tistih, ki so v zverinskih kožah tavalj okoli, ki so morali v votlinah in dupljah prebivati: če je bilo že o teh pisano, da tistih svet ni bil vreden (Hebr. 11, 38), koliko več moramo o Pavlu soditi, da je večji od vsega sveta — o njem, kateremu je nebo premajhno, ker je tudi nebesa in vse nebeške radosti želel popustiti iz ljubezni do Kristusa“.¹

Ako pogledaš v zaklad, če se ozreš v vrt Pavlovih čednosti, osupneš o njih množini. Oko strmi nad bleskom in sijajem Pavlovega veličja. Ono ne ve, kje naj bi iskalo začetka, in tudi do konca ne pride. Vzemimo torej poljubno in si odberimo živo sveto vero velikega apostola. Prva poglavitna poteza v duhu in značaju našega velikana je nedvomno bila globoka, živa vera v Jezusa Kristusa. Brez Kristusa bi mogli sicer občudovati Pavlovo duhovitost in njegov značaj, ali popolnoma bi ga ne mogli umeti. V Kristusu nahajamo luč in ključ za pravo, resnično spoznanje te žarne danice na obzorju katoliške cerkve, za pravično presojo te najsvetlejšje večernice za zašlim solncem Kristusom. Scio enim, cui credidi. Jaz vem, komu sem veroval. (II. Tim. 1, 12). In fide vivo Filii Dei. V veri na Sina božjega živim. Vivo autem iam non ego, vivit vero in me Christus. Jaz živim, pa ne jaz, temveč Kristus živi v meni. (Gal. 2, 20). Le-ti kratki stavki dovolj krepko naglašajo in dovolj jasno tolmačijo apostolsko čednost žive svete vere, ki je navdajala veliko dušo velikega apostola.

Ker je bil sveti Pavel poln žive vere, je znal tudi primerno ceniti to božjo čednost, o katere vrednosti in prednostih je prelepo pesem zapel v enajstem poglavju svojega divnega lista do Hebrejcev: „Vera pa je bistvo tega, kar se upa, je dokaz za stvari, katere se ne vidijo. Po njej namreč so očaki

¹ Homil. II. de laudibus Pauli.

pričanje prejeli. Po veri umejemo, da so svetovi osnovani bili po besedi božji tako, da ni, kar je vidno, postalo iz prikazujočega se. Po veri je daroval Abel Bogu boljšo žrtev mimo Kajna, po kateri je bil izpričan za pravičnega, ker je Bog dal njegovim darom priznanje, in po njej govori še po svoji smrti. Po veri je bil Henoh umaknjen, da ni videl smrti, in ni ga bilo najti, ker ga je Bog bil umaknil. Zakaj pred umaknjenjem svojim je dobil prepričanje, da je Bogu po volji. Brez vere pa ni možno, biti Bogu po volji; kajti verovati je treba onemu, ki se bliža Bogu, da je in da bode plačnik njim, ki ga iščejo.

Po veri je napravil Noe na povelje za to, kar se še ni videlo, v strahu božjem ladjo v rešenje hiše svoje; po njej je obsodil svet ter je postal dedič pravice, ki prihaja iz vere. Po veri je on, ki se imenuje Abraham, slušal poklic, naj izide v kraj, ki ga je imel dobiti v dediščino, in je izšel, ne znajoč, kam da gre. Po veri je bival v deželi obljube kakor tujec, bivajoč v šatorih z Izakom in Jakobom, sodedičema taiste obljube. Zakaj čakal je mesta, ki ima podstavo, katerega zidavec in stvarnik je Bog. Po veri je celó nerodovitna Sara zadobila moč spočetja, četudi v nenavadni starosti, ker je imela za zvestega Onega, ki je bil obljubil. In zato se jih je tudi od enega (in to odmrlega) rodilo kakor zvezd na nebu po množini in kakor peska ob bregu morja brez broja. V veri so umrli vsi ti, ko niso prejeli obljubljenih reči, marveč videli so je od daleč in so uverjeni bili in so jih pozdravili ter spoznali, da so tujei in priseljenci na zemlji. Kateri namreč tako govoré, kažejo, da iščejo domovine. In ko bi se bili spominjali tiste, iz katere so bili izšli, bi bili imeli pač čas, da se vrnejo. Sedaj pa koprné po boljši, to je nebeški; zato se Bog ne sramuje, zvati se njihovega Boga. Pripravil jim je namreč mesto.

Po veri je daroval Abraham, izkušán, Izaka in edino-rojenca je daroval on, ki je bil prejel obljube, kateremu se je govorilo: V Izaku se ti bo imenovalo seme. Ker je pomislil, da more Bog tudi od mrtvih zbuditi, od koder ga je tudi v priliko prejel. Po veri v prihodnost je Izak blagoslovil Jakoba

in Ezava. Po veri je Jakob, umirajoč, blagoslovil slehernega izmed sinov Jožefovih in je molil naslonjen ob konec palice svoje. Po veri se je Jožef, umirajoč, spominjal izhoda sinov Izraelovih in je naročal zastran kosti svojih. Po veri so Mozesa rojenega skrivali starši tri mesece, ker so videli, da je dete zalo, in se niso bali ukaza kraljevega. Po veri se je Mozes, ko je bil dorastel, branil imenovan biti sin hčere faraonove, ker je rajši hotel zlo trpeti z ljudstvom božjim, kakor imeti začasen užitek od greha; ker je imel zasramovanje Kristusovo za višje bogastvo od zakladov v Egiptu; kajti oziral se je na povračilo. Po veri je zapustil Egipt, ne boječ se jeze kraljeve; stanoviten namreč je bil, kakor da bi videl nevidnega. Po veri je napravil pasho in polivanje s krvjo, da bi se morilec ne dotaknil njih prvorojencev. Po veri so pregazili rdeče morje kakor po suhem, Egipčani pa, ko so isto poskusili, so bili pogoltnjeni.

Po veri je padlo zidovje Jerihe, obkroževane sedem dni. Po veri ni bila Rahab, nečistnica, pokončana z neverniki, sprejemši oglednike v miru. In kaj naj še govorim? Časa namreč bi mi zmanjkalo, ko bi pripovedoval o Gedeonu, Baraku in Samsonu in Jefteju, o Davidu in Samuelu in o prerokih, ki so v veri premagovali kraljevstva, delali pravico, dobivali obljube, levom mašili žrela; ki so ognja moč topili, meča osti vthajali, v boleznih ozdravljali, junaki v boju postajali, tujcev napade odbijali. Žene so dobivale po vstanjenju mrtve svoje; drugi pa so bili mučeni in niso marali za oproščenje, samo da pridobé vstanjenje. Drugi pa so okušali zasramovanje in bičanje ter vezi in ječe. Bili so kamenjani, žagani, izkušani, z mečem morjeni; hodili so v ovčjih, v kozjih kožah, v potrebi, v stiskah in težavah, svet jih ni bil vreden; tavalii so po puščavah in gorah in brlogih in podzemeljskih jamah. In vsi ti, pričanje prejemši po veri, niso dobili obljube, ker je Bog nekaj boljšega naprej videl za nas, da bi se oni ne popolnili brez nas samih.

Vrzimo zato tudi mi, ki imamo tako silo prič okrog sebe, vrzimo raz sebe vsako breme in vsak greh, ki nas lahko obda, ter bijmo v stanovitnosti naloženo nam borbo! Oziraje se na za-

četnika in izpolnjevalca vere, Jezusa, ki je za namenjeno mu veselje pretrpel križ, ne zmenivši se za sramoto, in je sedel na desnico božjega prestola. Spominjajte se njega, ki je od grešnikov toliko prestal nasprotovanja proti sebi, da ne omagate, pešajoč v svojih dušah. Niste se še do krvi ustavljali v boju z grehom.“ (Hebr. 11, 1—12, 4).

Ni, da bi tem prekrasnim vrstam dodajal kakšne koli opombe. Več ko dovolj če biti, ako dem, da se s Pavlovimi besedami strinja njegovo življenje in delovanje. In ta zveza in to združenje pridiguje glasneje in močnejše, nego pridiguje moč najkrasnejšega hvalnega govora. V tem odlomku je opisana moč in je razložen pomen svete vere, ki daje pogum, zaupanje v Boga, previdnost, stanovitnost, potrpežljivost; to pa je orožje, s katerim se pridobiva gotova zmaga.

Sv. Pavla apostolska čednost upanja.

Druga poglobljena čednost, ki je polnila Pavlovo veliko dušo, je bilo neomahljivo upanje, utemeljeno v njegovi živi veri, tisto upanje, po katerem doseže kristjan vzveličanje, kakor uči sv. Pavel v listu do Rimljanov (8, 24). Da, po zaupanju se nekako že udeležujemo večnega veselja, dasi ga še ne uživamo resnično. In zato pravi naš apostol: „Z zaupanjem smo se vzveličali. Upati pa, kar se vidi, ni upanje; ker to, kar kdo vidi, ali tudi upa? Če pa upamo, česar ne vidimo, s potrpežljivostjo čakamo.“ (Rimlj. 8, 24. 25). Pavlovo neomejeno upanje pa se je opiralo na resničnost božjo, na zvestobo in pravičnost, vsled katerih lastnosti izpolnjuje Bog svoje obljube, češ, da bo vsem pravičnim podelil večno vzveličanje. In za takšno krepko upanje je Pavel vnmel tudi vernike, kakor kažejo njegove besede, pisane Hebrejcem: „Niste se še do krvi ustavljali v boju z grehom. In pozabili ste tolažbe, ki z vami govori kakor s sinovi: Sin moj, ne puščaj v nemar strahovanja Gospodovega in ne omaguj,

ko te pokori. Kogar namreč ljubi, tega kaznuje Gospod in šiba in tepe vsakega sina, ki mu je po volji. Trpite pokoravanje! Bog se vam kaže kakor otrokom; zakaj kje je sin, katerega ne strahuje oče? Ako ste pa brez pokoravanja, katerega so vsi postali deležni, potem ste nezakonski otroci in ne sinovi. Dalje, svojega telesa očete smo imeli za pokoritelje in spoštovali smo jih; ali ne bomo mnogobolje podložni Očetu duš, in živeli? Zakaj oni so nas pokorili malo dni, kakor se jim je prav zdelo; ta pa na korist, da se udeležimo svetosti njegove. Vsaka pokora sicer se za sedaj ne zdi prijetna, marveč žalostna: ali pozneje daje onim, katere je vadila, mirú polni sad pravice. Zato povzdignite omahujoče roke in genite šibeča se kolena! In delajte ravne tire s svojimi nogami, da se hromavec ne izključi, temveč ozdravi. Iščite z vsemi mir in posvečenje, brez katerega ne bo nihče videl Gospoda!“ (Hebr. 12, 4—14). V tem odlomku izpodbujaja vsak stavek k upanju, vsaka beseda oživlja to čednost, in ves govor je goreč opomin k stanovitnosti v tej kreposti.

V čednosti nepremakljivega upanja se je vadil sv. Pavel na junaški način, ker je upal proti upanju (Rimlj. 4, 18). Kaj je bilo, vprašam, težavnejše in skoro najbolj nemožno, kakor doseči, da verujejo judje v Kristusa, katerega so križali, in da verujejo pagani v križanega Boga-človeka? In Pavel je vendar upal doseči vse to in še več. Njegovo upanje je bilo torej toliko, kolika je bila njegova služba, njegova naloga. Sladko upanje ga je vedno tolažilo v vseh križih in v vseh nadlogah. Kaj lepo pripazuje v listu do Rimljanov: „Mi se hvalimo v stiskah, ker vemo, da stiska dela potrpljivost in potrpljivost izkušnost, izkušnost pa upanje, in upanje nikoli ne osramoti.“ (Rimlj. 5, 3—5).

V tem stalnem zanašanju je naš slavljeneec našel toliko tolažbe, poguma in moči, da je mogel tudi vernike v njih revščini in sili tolažiti in k enakemu upanju izpodbujati. Zato je pisal Korinčanom: „Hvaljen bodi Bog in Oče našega Gospoda Jezusa Kristusa, Oče usmiljenosti in Bog vsake tolažbe . . . Zakaj kakor je obilno trpljenje Kristusovo za nas, tako je po Kristusu obilna tudi tolažba naša. Če smo pa stiskani, za vašo

tolažbo in za vaše vzveličanje je, ki se dela v prenašanju tistih težav, katere tudi mi trpimo; če se pa tolažimo, za vašo tolažbo in za vaše vzveličanje je, in upanje naše je trdno za vas, vedé, da bote, kakor ste deležni težav, tako tudi tolažbe“. (II. Kor. 1, 3. 5—7). Tako je Pavel upal v lastnih nadlogah, in to upanje je bilo z nebeškimi tolažbami poplačano; in tako je krepko upal v težavah vernikov, in tudi ti so postali deležni nebeških tolažeb. In na ta način so se vsi vzajemno bojevali stanovitno do slavne zmage polnega konca. Zato kliče soborilec: „Hvala Bogu, ki nam daje zmago po Gospodu našem Jezusu Kristusu! In zato, ljubljeni bratje moji, bodite stanovitni, neomahljivi, obilni vsekdar v delu Gospodovem, vedé, da vaš trud ni prazen v Gospodu.“ (I. Kor. 15, 57. 58). Pavel in njegovi verniki so po veri in po krepkem upanju ves svet in sebe premagali, ter so v Bogu našli mir, počitek, varnost in srečo.

Resnično, apostolska služba zahteva neredkokrat truda in dela, ki pred časom popije človeške moči in pogostokrat spravi zdravje in življenje v hudo nevarnost; nalaga težka bremena, ki so kakor nenosna za človeško slabost. Tupatam nas pripravi v izkušnjave in grešne priložnosti tako, da je naše lastno vzveličanje v nevarnost postavljeno. Spravlja tudi v nevarnost preganjanja, zmerjanja, grdenja, nasprotovanja, ki se težko prenaša brez višje pomoči. Kristus je zapustil svojim apostolom in učencem — ne ljubezni marveč sovraštvo, ne časti temveč sramoto, ne veselja in plačila posvetnega ampak žalost, spone, ječe in smrt kot poslednje sporočilo. Ni jih oborožil, marveč on jih je poslal kakor jagnjeta med volkove, kakor poslance mirú med zopernike veri in čednosti. O slehernem možu apostolskem velja kolikor toliko beseda Kristusova o sv. Pavlu: Pokazati mu hočem, koliko bo moral trpeti zavljo mojega imena. (Dejanj. apost. 9, 16). Kdo, vprašam, premore vsemu temu zadoščati brez apostolskega zaupanja, ki se ničesar ne boji, kakor le Boga žaliti, ki ničesar od ljudi, od Boga pa vse pričakuje — upanje, ki je nad vse posvetno povišano, ki le čast božjo in vzveličanje duš poželi in še sebe žrtvovati hoče za apostolsko službo? Apostolski delavec mora Pavla

nasledovati, Pavla s Kristusom v srcu, s križem v roki in z izrekom v ustih: Jaz vse premorem v njem, ki me krepi. (Filiplj. 4, 13).

Toda ne le vera in tudi ne upanje z vero vred ne zadošča apostolskemu življenju, pristopiti še mora v najzvrhanejši meri apostolska ljubezen, brez katere je vera mrtva in upanje predrzno. Pogledimo torej, kaka ljubezen je plamenela v srcu našega apostola. Bila je ljubezen, ki je svet užarila in je vse delovanje in trpljenje, vse boje in žrtve Pavlove napravila plodovite, blagonošne.

Sv. Pavla apostolska čednost ljubezni.

Ljetja poglavitna čednost, ki je navdajala dušo Pavlovo, je bila od žive vere vzgojena in na njej kakor tudi na nepremakljivem upanju sloneča, iskrena in brezmejna ljubezen. Sv. Pavel, katerega je izvolila in poklicala v apostolsko službo usmiljena ljubezen Jezusa Kristusa, se ni utrudil, hvaležno premišljevati veliko skrivnost ljubezni Jezusove: „Bog pa, ki je bogat v usmiljenju, nas je oživil v Kristusu vsled velike ljubezni, s katero nas je ljubil, ko smo bili mrtvi po grehih“ (Efež. 2, 4. 5); in posvetil je ljubezni Jezusovi vse svoje apostolsko življenje: „V veri živim Sina božjega, ki me je ljubil in je dal sam sebe za me“. (Gal. 2, 20). Kdo bi pač zmogel verno opisati ljubezen, katero je Pavel gojil do Gospoda Jezusa Kristusa, in recimo, v katero je bil kakor izpremenjen. Kakor železo, položeno v ogenj, vse ogenj postane, enako je bil slavni Taržan, od ljubezni do Jezusa napolnjen, ves ljubezen. Jezus mu je življenje in mišljenje, on mu je govorjenje, poželjenje in delovanje. V Kristusu ima vse, brez njega mu ni le vse brezkoristno, ničemurno; sam prazen prah in pepel in golo blato mu je. Pa naj to sam pove s svojimi jednatimi besedami: „Meni pa je življenje Kristus, in smrt

dobiček. (Filiplj. 1, 21). Jaz imam vse za prah in smeti, da pridobim Kristusa. (Filiplj. 3, 8). Jaz sem sklenil, da nočem med vami ničesar druga znati, kakor le Jezusa in tega križanega. (I. Kor. 2, 2). S Kristusom sem na križ pribit; jaz živim, pa ne jaz, marveč Kristus živi v meni.“ (Gal. 2, 20). Iskre Pavlove ljubezni do Jezusa so nastopne besede: „Ljubezen Kristusova nas priganja. (II. Kor. 5, 14). Kdo nas bo ločil od ljubezni do Kristusa? Nadloga ali stiska, lakota ali nagota, nevarnost ali pregoni ali meč? Kakor je pisano: Zavoljo tebe nas morijo cel ljubi dan, imajo nas kakor ovce za klanje. Ali v vsem tem premagujemo s pomočjo tistega, ki nas je ljubil. Zakaj prepričan sem, da ne smrt ne življenje, ne angeli ne poglavarstva ne moči, ne sedanjost ne prihodnost, ne višina ne globočina, pa niti ne druga katerakoli stvar nas ne bode mogla ločiti od božje ljubezni, ki je v Kristusu Jezusu Gospodu našem.“ (Rimlj. 8, 35—39).

Zares! Pavlovo srce je bilo kakor od puščice božje ljubezni zadeto in ranjeno. Ljubezen do Kristusa je bila žarna zvezda, ki mu je jasno in nepremično svetila na nebu njegovega srca, ki mu je v vseh burnih dnevih, v vseh pretežavnih okoliščinah kazala varno pot in srečen izhod. Ime Jezus je imel vedno na jeziku, bilo mu je najokusnejše sladilo v ustih, najslajša melodija v ušesih in v srcu rajska radost. Ime Jezus se nahaja 219krat v njegovih krasnih listih, 400krat pa ime Kristus. Prav primerno piše sv. Tomaž Akvinec o Pavlu, ljubitelju imena Jezusovega: „On je nosil ime Jezusovo v svojem srcu, ker je vedno na-nj mislil; na svojem čelu, ker ga je vedno javno spoznaval; na svojem jeziku, ker je vedno o njem govoril; v svojem peresu, ker je tako krasno pisal v njegovo čast; na svojih rokah, ker je toliko storil v njegovo slavo; nosil ga je na telesu, ker je za-nj brezmejno trpel.“ Kaj pač čuda potem, da Pavel noče poznati kolena, katero ne bi se pripogibalo v slavo in hvalo temu imenu (Filiplj. 2, 10); pa da noče poznati srca, katero ne bi plamenelo v ljubezni do Jezusa? „Kdor ne ljubi našega Gospoda Jezusa, marán athá, bodi sojen in proklet do konca!“ (I. Kor. 16, 22). Strašno maščevanje kliče apostol ljubezni z neba na nesrečneža, ki bi vedoma

ne hotel, ne želel ljubiti Ljubezni. Nasproti pa želi vso milost in vso srečo poklicati iz nebes na tiste, ki ljubijo Jezusa. „Milost Gospoda našega Jezusa Kristusa z vsemi, ki Jezusa Kristusa nepremično ljubijo! Amen.“ (Efež. 6, 24). On želi, naj je ljubezen podlaga krščanskemu življenju, in zato opominja Efežane, naj se utemeljijo in ukoreninijo v ljubezni: in charitate fundati et radicati. (Efež. 3, 27).

Ljubezen do Boga je narekovala Pavlu tudi požrtvovalno ljubezen do ljudi, da je prehodil vzhod in zahod zavoljo vzveličanja neumerjajočih duš; da je prehitel kakor ogenj in veter ves svet in ga je, prehodivši, očistil zoperne sape in nezdravega duha. Daroval se je za ljudi. Quotidie morior per vestram gloriam, fratres! (I. Kor. 15, 31). Sed etsi immolor supra sacrificium et obsequium fidei vestrae, gaudeo et congratulor omnibus vobis. (Filiplj. 2, 17). Pravi vzor dobrega pastirja je zakrit v Pavlovih besedah, govorjenih Korinčanom: Non quaero, quae vestra sunt, sed vos . . . Ego libentissime impendam et superimpendar ipse pro animabus vestris, licet plus vos diligens minus diligar. (II. Kor. 12, 14. 15). Skrbel je kakor oče za vse cerkve. Instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarum. Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror? (II. Kor. 11, 28. 29).

Ta ljubezen ga je silila, da je kakor dobra mati izpreminjal svoje besede: sedaj se laskaje in sedaj hudujé, kmalu proseč in kmalu preteč, v trenutku tolažeč in žaleč. O insensati Galatae, quis vos fascinavit, non obedire veritati (Gal. 3, 1), kliče Galačanom, ali potem pristavi: Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. (Gal. 4, 19). In milo je opominjal Filipljane k medsebojni ljubezni in vzajemnosti, rekoč: Si qua ergo consolatio in Christo, si quod solatium charitatis, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis: implete gaudium meum, ut idem sapiatis, eandem charitatem habentes, unanimes, id ipsum sentientes, nihil per contentionem neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi invicem arbitantes; non quae sua sunt, singuli considerantes, sed ea, quae aliorum. Hoc enim sentite in vobis, quod et in Christo Jesu. (Filiplj. 2, 1—5).

Samó le mož, ki je bil ves prešinjen svete ljubezni, je imel sposobnost, da razkrije vso krasoto, opiše vso miloto in razkaže vse vrednosti in vrline krščanske ljubezni. Pisalo se je pač že prav mnogo in mnogo o tej ljubezni. Prvak evangelistov in ljubljence Jezusov sv. Janez je v svojem evangelju in v svojih treh listih opisal marsikatero lepo stran krščanske ljubezni. Glasoviti cerkveni učitelj s sreem ljubezni plamenečim, sveti Avguštin, je spisal vrlo knjižico o ljubezni, v kateri je pojasnil prvi list sv. Janeza apostola, da vname človeška srca za ljubezen božjo. Sv. Bernard Klaravalski je zložil zalo knjižico o ljubezni božji. Sv. Frančišek Saleški je omislil izvrstno knjižico de amore Dei, o ljubezni do Boga. Slično delce je oskrbel Ljudovik de Granada in sv. Tomaž Vilanovljan. Vrli konvertit Stolberg je sestavil obsežno knjigo o ljubezni, das Buch von der Liebe. Vendar, je li kdo kedaj naslikal toli lepo podobo o vseh prednostih in lastnostih krščanske ljubezni, kakor je storil naš Pavel v klasičnem trinajstem poglavju svojega prvega lista do Korinčanov? Ne, ni in ne bo je naslikal. Pa kako slóve Pavlov slavospev ali njegova hvalna pesen o kraljici vseh čednosti?

Glasi se visoka pesen nove zaveze tako-le: „Ko bi človeške jezike govoril in angelske, a ljubezni ne bi imel, bil bi brneč bron in zvenčeč škrobotec. In ko bi imel preroštvo in bi vedel vse skrivnosti in vsako znanje; in ko bi imel vso vero, da bi gore prestavljal, a ljubezni ne bi imel, nič nisem. In ko bi na kosce razdajal v živež ubogim vse, kar imam, in ko bi dal svoje telo, da se sežgem, a ljubezni ne bi imel, nič mi ne koristi. Ljubezen je potrpljiva, dobrotljiva, ljubezen ni nevoščljiva, ljubezen se ne hvali in se ne napihuje. Ona se ne vede nespodobno, ne išče svojega, ne togoti se, ne misli hudega. Ne raduje se krivici, pa raduje se resnici. Ona vse potrpi, vse veruje, vse upa, vse prenaša. Ljubezen nikdar ne preneha; bodi si preroštva, nehala bodo, bodi si jeziki, umolknili bodo, bodi si znanje, nehalo bo. (Zakaj nekoliko znamo in nekoliko pre-rokujemo. Kadar pa pride, kar je popolno, tedaj bo to nekoliko prenehalo. Ko sem bil otrok, kakor otrok sem govoril, kakor

otrok sem mislil, kakor otrok sem sodil. Ko sem pa postal mož, opustil sem stvari otročje. Kajti sedaj gledamo še skozi zrkalo v uganjki, takrat pa bomo z licem v lice; sedaj še poznam nekoliko, takrat pa bom spoznal, kakor sem bil tudi jaz spoznan). Sedaj pa ostaja vera, upanje, ljubezen, to troje, največja od njih pa je ljubezen.“ (I. Kor. 13, 1—13).

Ni ga, ki bi bil kedaj tako pisal o krščanski ljubezni. Pero, ki je napisalo te vrstice, je bilo izposojeno iz perut sv. Duha. Čitatelj strmi in molči, pa skoro ne verjame, da stojé tako vzvišeni stavki v pismih Pavlovih. Zavzet poprašuje, kje je čudni mož to poiskal? Od kod vendar tolika modrost? Kdo je on, katerega besede imajo toliko moč do človeškega srca? V Pavlovih izrazih in izrekih se ljubezen zreali v vsej svoji lepoti in v vsej svoji dragocenosti, ker je ona jedro krščanskega življenja in je najkrepkejša vez krščanske družabnosti. Zgoraj navedeno poglavje razlaga najjasneje ves globoki pomen Pavlovega izreka: *Plenitudo legis est: dilectio*. (Rimlj. 13, 10). Ko bi se dala ta ljubezen naslikati, moral bi slikar poteze za svojo sliko ali podobo iz Pavlovega lista do Korinčanov izposoditi. Ko je sv. Peter Damijanski prebral to poglavje o ljubezni, je vzkliknil ves zavzet in očaran: O, kako svetlo solnce je ljubezen, katerega petnajst žarkov našteva sin Solncea — apostol Pavel!¹ Na podlagi tega neprekosnega slavošpeva o krščanski ljubezni je bila ta večno trajna čednost neštetokrat povelicevana.²

¹ Sermo 71. In dedicatione ecclesiae.

² Beri naprimer: Übung der Liebe zu Jesus Christus nach den Worten des hl. Apostels Paulus: Die Liebe ist geduldig u. s. w. (I. Cor. 13, 4—7). Kurze Anweisung zur christlichen Vollkommenheit vom hl. Alphons Maria Liguori. Schaffhausen, 1859. Str. 299. — Die christliche Liebe, ihr Wesen und ihre Eigenschaften nach den Briefen des hl. Apostel Paulus. Schaffhausen, 1859. Str. 280.

Sv. Pavel pa svobodnost in vsesplošnost nauka Jezusovega.

živi veri, v krepkem upanju in močni ljubezni do Kristusa je Pavel iskal in tudi našel pravo, resnično svobodnost, po kateri je že poprej kot farizejec vzdihoval, a takrat še brez uspeha. In prav zato pa tudi sila rad premišljuje krščanstvo nasproti židovstvu s stališča svobode. V sveti veri biti Kristusu vdan in v ljubezni pokoren, ravnati se pri svojem dejanju in nehanju po neprevarljivi resnici in vedno delavni milosti Kristusovi, to je učitelju narodov, svoboden biti, to mu je vir vsaktere prostosti verske, pravne in društvene.

Krščanstvo in svobodnost sta apostolu v nekem pomenu identna pojmovi, sta eno in isto, krščanstvo mu je *libertas*, prostost, za katero nas je Kristus rešil in poklical. In cerkev, v kateri se hranita milost in resnica, ta mu je edina svobodna, libera, quae sursum est mater nostra — svobodna, ki je od zgoraj naša mati. (Gal. 4, 26). Kjer veje duh Gospodov, tam je prostost, ubi autem spiritus Domini, ibi libertas. (II. Kor. 3, 17). Kjer vlada duh Gospodov, kjer kraljuje duh krščanske resnice, pravice in milosti, tam je apostolu prostost doma. Kjer pa ne veje duh Gospodov, ne živi duh krščanske resnice in milosti, tamkaj ne stoluje prostost, tam vlada trinoštvo predsodkov, tam nevera in kriva vera vklepata ljudi v spono, greh jih kuje v robstvo, tam preti najgotovejši pogin, preti neizogibna poguba.

V Kristusu je Pavel našel pravo prostost in s to prostostjo je našel tudi pravi mir, pravo srečo svoje koprneči duši. Kristus mu je postal vse, da bi vse pridobil za vse, za Kristusa ali za vero njegovo. V krščanstvu je spoznal vzveličavno osrečevalno moč za vse, ki se ga zvesto oklenejo: za grke in barbare, za učene in neučene, za omikane in neolikane, za višje in nižje, za bogatine in siromake. (Rimlj. 1, 16). Kakor mu je bil Kristus odrešenik sveta, tako mu je bilo krščanstvo vera svetá: primerna in pripravna za vse narode in za vsa ljudstva vseh

časov in vseh krajev. Doba pred Kristusom ni poznala vse-splošne vere. Še rimska država, kraljevstvo sveta, ni imela pojma o veri sveta. Šele božji učenik, Jezus Kristus, je učil vzveličavno vero sveta in je svoje apostole poslal po vsem svetu, da razširijo njegove občeveljavne nauke, odločene za vesoljni svet. Da, v krščanski cerkvi je prostora za vse ljudi vseh krajev in vseh časov in vseh jezikov.

Ta misel o vsesplošnosti ali univerzalnosti katoliške vere je, da tako rečem, glavna črta, ki se vije kakor rdeča nit in se plete kakor vidna vez po vseh junaških dejanjih junaškega apostola. Kristus križani, judom pohujšanje in paganom nespamet, tistim pa, ki so poklicani, božja moč in božja modrost (I. Kor. 1, 23. 24), ta Kristus, pravim, je Pavlu, poklicanemu iz judov, tajnost božje milosti, božjega usmiljenja, v katerem se kaže božja moč, modrost in previdnost in krog katerega se suče vsa zgodovina človeškega rodú od začetka pa tja do konca. In najživahnejša želja je našemu apostolu, da bi se v imenu Jezusovem priklanjala vsa kolena in da bi vsi jeziki priznavali, da je Jezus Sin živega, večnega Boga, da je Vzveličar svetá; pa da bi tudi v tem spoznanju vsi slavili Boga, ter v njem mir in svobodo iskali svojim dušam in tudi našli za vse večne veke.

Nedvomno, ves Pavlov trud in ves napor, vse prizadevanje in vse dejanje Pavlovega življenja je odločno uresničevanje misli, da so pagani kakor Izraelci poklicani k neposredni udeležbi vzveličanja, pridobljenega po Kristusu Jezusu. To je tudi vzrok, da mati cerkev stavlja sv. Pavla vedno zraven sv. Petra in se vedno obeh dveh obenem spominja pri svojih nabožnih opravilih: Pavla kot reprezentanta svoje splošnosti in Petra kot skale svoje edinosti. Sploh sta v cerkvenem bogočastju ta dva prvaka in vodnika apostolov neločljiva. Zakaj cerkev omenja poleg Petra vedno tudi Pavla in poleg Pavla vedno tudi Petra. Na praznik teh sv. apostolov, dne 29. meseca junija, govori cerkveni svetek več o Petru kakor o Pavlu, zato pa je brž drugi dan poseben oficij za Pavla odločen, kakor da bi se bala sveta cerkev, Pavlu kratiti čast in slavo. Da, kjer nahajaš Petra v molitvah

ali na podobah,¹ tam srečaš navadno tudi Pavla. Venancij Fortunat lepo primerja Pavla Petru in Petra Pavlu, pojoč:

Coelorum portae, lati duo lumina mundi.
Ore tonat Paulus, fulgurat arce Petrus.
Inter apostolicas radianti luce coronas
Doctior hic monitis, celsior ille gradu.
Corda per hunc hominum reserantur et astra per illum:
Quos docet ille stylo, suscipit ille polo.
Pandit iter coelis hic dogmate, clavibus alter:
Est via, cui Paulus; janua fida, Petrus
A facie hostili duo propugnacula praesunt,
Quos fidei turres urbs, caput orbis, habet.

(Lib. III. Carmin.)

Prav primerna bo na tem mestu, kakor se mi dozdeva, še nastopna opomba. Pri vhodu v tempelj Salamonov sta stala dva krepka stebra, ulita iz bronu in noseča pomembni imeni: Jakin in Boas, Temelj in Moč. Kar je bilo v stari zavezi pred-podoba, ima v novi zavezi svoj popolni pomen. Pri vhodu v cerkev Jezusovo stojita dva mogočna stebra: Peter in Pavel. Na prvega je naš Gospod in mojster utemeljil svojo cerkev, ko je rekel Simonu, sinu Jonovemu: Peter, ti si skala, in na to skalo bom zidal cerkev svojo, in vrata pek-lenska je ne bodo premagala. (Mat. 16, 18). Drugega pa je nebeški učenik oblagodaryl z močjo božje besede, da pri-vabi in privodi paganske narode v materino naročje svete cerkve. In črez ves svet je donela v vsej moči beseda njegova, in do mej zemlje je segal njegov glas. (Rimlj. 10, 18). Z mečem božje besede in z močjo božje resnice je premagal Pavel pagane, da so vstopili v Kristusovo cerkev, ki stoji odtlej vedno močno in se ne maje, pa naj se trese tudi zemlja, in naj se pogre-zajo gore v globočino morja. (Ps. 45, 3).

Pa ne samó človeški rod, tudi vso ostalo prirodo opazuje bistri duh Pavlov v luči in svetlobi odrešenja, to pa takrat, ko prerokuje in naznanja osvobojenje iz sužnosti pogubljenja,

¹ O upodabljanju sv. apostolov Petra in Pavla ter o združevanju nju podob beri v zanimivi knjižici: Dr. J. E. Weis-Liebersdorf, Christus-und Apostelbilder. Freiburg im Breisgau, 1902.

ko napoveduje prihodnjo udeležbo v prostosti in v odrešenju vsemu stvarjenju. „Željno hrepenenje stvari“, piše Pavel tako sila lepo, „čaka razodetja božjih otrok. Minljivosti so podvržene stvari, ne radovoljno temveč zarad Onega, ki jih je podvrgel, ki jih je podložne storil na upanje, da bodo tudi one oproščene robstva pogube k svobodi veličastnosti otrok božjih.“ (Rimlj. 8, 19—21). O tem vsega pozora vrednem in globokega pomena polnem stavku so učeni bogoslovci že napisali celo kopo znanstvenih razprav in jih še bodo. Med drugimi govori o tem Pavlovem izreku dobroznani teolog in filozof o. Kleutgen iz družbe Jezusove v svoji teologiji starejše dobe.¹

Sv. Pavel, apostol vesoljnega sveta.

S pogledom na Kristusa, odrešenika vsega sveta, in na krščanstvo, vero vseh ljudi, je bil tudi Pavel navdan in zavzet jasnega prepričanja o svoji apostolski nalogi, o svoji službi božji. Jezus je rešitelj sveta in Pavel učitelj sveta, Jesus salvator, Paulus doctor mundi. Vso vrednost in prednost svoje vsesplošne službe nahaja imenito v tem slučaju, da taiste ni prejel od ljudi, marveč od Boga samega in da je bil od Boga poklican: vsemu svetu oznanjevati Gospodov evangelj. O tem piše z vidnim ponosom Galačanom: „Pavel, apostol ne od ljudi in tudi ne po človeku nego po Jezusu Kristusu in Bogu Očetu . . . na znanje vam dajem, bratje, da evangelj, katerega sem jaz oznanil, ni po človeku; tudi ga nisem jaz od človeka prejel, niti se ga naučil, temveč je po razodetju Jezusa Kristusa.“ (Gal. 1, 1. 11. 12). In dalje

¹ Theologie der Vorzeit, I. tom. pag. 654—655. Primeri dalje: Katholik, Zeitschrift für kathol. Wissenschaft und kirchliches Leben. Jahrgang 1877. (Das organische Leben auf der verklärten Erde). — Dr. M. Jos. Scheeben, Die Mysterien des Christenthums. Freiburg im Br., 1865. (Die Verklärung der materiellen Creatur).

je izrekel o sebi veličastne besede: „Positus sum ego praedicator et apostolus, (veritatem dico, non mentior), doctor gentium in fide et veritate. Jaz sem postavljen oznanjevalec in apostol, (resnico govorim, ne lažem), učitelj narodov v veri in resnici.“ (I. Tim. 2, 7; II. Tim. 1, 11). In v listu do Rimljanov zatrjuje slovesno: Ego sum gentium apostolus. Jaz sem apostol narodov. (Rimlj. 11, 13). On je apostol Kristusov in učitelj narodov. Ker je bil teodidakt, bogouk, kakor sem zgoraj pripomnil, zato njegova gorečnost v izpolnjevanju dolžnosti apostolske službe ni poznala skoro nikakih mej ter ga je neprenehoma silila in priganjala, zmeraj dalje in dalje razglašat po svetu evangelj in vedno več in več duš pridobivat za Kristusa. In kakor bi bil brez telesnih spon in potreb, prehitel je bolj in predirjal, kakor pa prehodil, pokrajine takrat znanega sveta; to pa samó le za čast božjo in za vzveličanje neumerjočih duš. Psalmist je menda Pavla mislil, ko je zapisal visokih misli polni stavek: „Exultavit ut gigas ad currendam viam. A summo coelo egressio eius; et occursus eius usque ad summum eius. Raduje se kakor korenjak, da začne svoj tek po stezi. Z višine nebá je vzhod njegov; in tek njegov do krajev njegovih.“ (Ps. 18, 6. 7).

Kakor brez pokoja, gnan od svetega nemira in svete ljubezni Kristusove, je prepotoval blagi mož v čudovitih križpotih skoraj ves tedanji omikani svet, le od prav pičlega števila v svojem početju spoznan, vsem tovarišem skoraj neuganjljiva uganjka, živa potujoča skrivnost. Prikazal se je sedaj v hrupu obljudenih slavnih mest in se je mešal v pogovore na najživahnejših prostorih. Sedaj je izginila njegova pot v samotnih puščavah in temnih ječah, da se kmalu zopet pokaže jetnik, moker in od mraza se tresoč, iz morskih valov, po katerih se je vozil krščanski Odisej srečno in nesrečno. Niti trenotka ni mogel mirovati. Zapustil je ladjo in tovariše sopotnike, stopivši na suho, da za morskim obrežjem potuje in da stori še spotoma kaj dobrega. In šele po daljnem pešpotu je stopil znovič na ladjo, da ne zamudi dohoda v mesto o pravem času, o katerem je želel dospeti. Da, če podčrtamo na zemljevidu pota našega

apostola, kako je hodil, došel in odšel, se pripeljal in odpeljal, skoro bi nam zmedlo pregled in vzelo pogled, tako se vlečejo črte semo tamo, tamo semo. Od Jeruzalema do Ilirije in od Galacije in Arabije, pa tja noter do Italije, Hispanije, Galije in Britanije je raznesel z nedopovednim trudom in trpljenjem, z nepopisnimi nevarnostmi, notranjimi in zunanji, razširil je, pravim, veseli glas o Jezusu Kristusu, odrešitelju vesoljnega sveta ter o milosti in resničnosti krščanstva. Vsepovsodi je utemeljil in osnoval krščanske občine, kakor cvetoče in plodnosne zelenice v sredi žalostnih puščob nevernega sveta. Pač skoro vsa velika in slavna mesta starega veka so gledala v svoji sredini apostola paganov, so strmé poslušala nove nauke iz ust glasovitega učitelja narodov.

V Damasku je po svojem izpreobrnjenju takoj javno nastopil v shodnici judovski, pa je prepričevalno dokazal strmečemu ljudstvu, da je Jezus Kristus Sin božji. (Dejanj. apost. 9, 20). Toda, moral se je brzo umakniti razkačenim rojakom, in da si reši življenje, je bil prisiljen, spustiti se v košu črez mestno obzidje. Petkrat je pridopotoval od raznih strani v Jeruzalem, da se ali seznani s Petrom, prvakom apostolov, in se ž njim kot s poglavarjem vesoljne cerkve zedini v svetem nauku; ali da prinese bogate darove, katere je nabral pri kristjanih v oddaljenih krajih za revne, stradajoče judokristjane; ali pa da se udeleži darovanja v templju ter je pričujoč na prvem cerkvenem zboru, ki je postal vodilno pravilo za vsa prihodnja zborovanja; ali da praznuje v Jeruzalemu binkošti in si izprosi darov sv. Duha. In na vseh teh potih v Jeruzalem ga je vodila živa želja, da bi izpreobrnil svoje brate Izraelce h Kristusu, da bi pridobil jude za krščanstvo. V Antiohiji, v tem davnodobnem mestu ob potoku Orontu v rodoviti ravnici ležečem in v tej prestolnici sirskih kraljev in sedežu rimskih prokonzulov, tu se je trudil Pavel dolgo in mnogo, dokler ni postala Antiohija ognjišče krščanstva za pagane, kakor je bil Jeruzalem za židove. In kakor v stolnem mestu Sirije, takisto ga nahajamo tudi v staroslavnihi feniških mestih, v Tiru in Sidonu. Na prvem svojem apostolskem misijonu je obiskal Selevcijo, otok Ciperski, je

došel v Pizidijo, a je kmalu otrešel prah pizidiški in je odpo-
toval čez Ikonij v Listro likaonsko, kjer je čudežno ozdravil
moža, že od rojstva sem kruljevega in tako hromega, da še ni
bil nikdar stopil na noge. Tega je ozdravil v toliko začudenje
prebivalec, da so vsi, od strahu in strmenja plahi, vpili: Ne-
umrljivi bogovi so došli k nam v človeški podobi; in duhovnik
Jovov je hotel z ljudstvom vred Pavlu in njegovemu tovarišu
Barnabu darovati ovenčanih juncev. Dii, similes facti hominibus,
descenderunt ad nos. Et vocabant Barnabam Jovem, Paulum
vero Mercurium, quoniam ipse erat dux verbi. Sacerdos quoque
Jovis, qui erat ante civitatem, tauros et coronas ante ianuas
afferens, cum populis volebat sacrificare. (Dejanj. apost. 14,
10—12).

Na stari klasiški zemlji trojanski je bilo našemu misi-
jonarju naročeno in veleвано po skrivnostni prikazni macedon-
skega moža, ki je zaklical apostolu: „Pojdi v Macedonijo in
pomagaj nam“, naj se poda čez Helespont v Evropo, da prižge
še tudi Evropejcem svetlo luč svetega evangelja. In odhitel
je brez dolgega premišljevanja v Macedonijo ter je obiskal
macedonska mesta Filipe, Solun, nam Slovencem drago mesto,
od koder sta dva Solunčana, prava dva Pavla potovalca, pri-
nesla Slovencem veselo oznanilo svetega evangelja. Zatem je
obiskal Berejo in je od tod dalje potoval čez livade tesalske
mimo Helikona, Olimpa in Ete ter skozi sotesko termopilsko in
tebansko ob Pireju v rojstno mesto Temistokleja, v slavne
Atene. S Pavlom je prekoračila Dardanele kultura Azije, po
novem nauku preobličene, in se je naselila pri Jafetitih, ki pre-
bivajo od tega časa v šatorih Semovih. (Gen. 9, 27). Močnejši
je bil sv. Pavel v svoji živi veri in v svoji goreči ljubezni do
Boga in do bližnjega, kakor so bile brezbrojne čete Kserksove
in armade Darijeve, ki so prestopile Helespont, da prevladajo
Evropo. Česar niso dosegle one, dosegla je jeklena volja Pavlova.
Evropa se je uklonila dvoreznemu meču Pavlovih prepričevalnih,
nepremagljivih besed. Evropa, novi del sveta, je postala po
Pavlu poleg stare Azije druga domovina svetega evangelja. In
tako ne pove neresnice za resnico, kdor izreče misel, da je

premagal Pavel kakor barbare tako tudi modrujoči narod grški in vojevite Rimljane, ki so vsemu svetu postave dajali in zapovedovali; a tudi ta mogočni narod je slednjič ponosno glavo uklonil pred naukom Jezusovim, ki ga je oznanjeval sv. apostol Pavel.

Pavel, rimski državlján, je močno hrepenel, videti svetovno mesto Rim. Tri leta pred svojim prihodom je pisal Rimljanom: „Želim vas videti, da bi vam podelil duhovnih darov v vaše potrjenje.“ (Rimlj. 1, 11). Izpovedal se jim je, da je vselej v svojih molitvah prosil Boga, da bi vendar enkrat srečno pot imel v Italijo. (Rimlj. 1, 10). Ali takovšnega prihoda, kakršnega je imel, v sredi jetnikov, ki so bili izročeni rimski legiji, tega se ni nadejal. Pa vendar je bilo tudi to bolje, ker je prišel v dotiko s pretoriansko stražo in z domačimi na dvoru Neronomem. Več hrupa in govorice je naredil po mestu sredi vojščakov in ukovan v verige, kakor ko bi bil došel v društvu nekaterih spremljevalcev. V Rimu bi bil prost pač le hodil od sinagoge do sinagoge; tako pa je prispel koj v sredo najživahnejšega življenja.

Pripotoval je v Rim kot jetnik v sponah, v resnici pa kot premagavec kraljevstva, ki je sedem sto let potrebovalo, preden je postalo tako obsežno in mogočno. Pa Pavel ga je premagal, ko je zasadil v njegovem središču zastavo kralja kraljev, križanega Kristusa. Zato je zaslužil, da stoji njegov kip na stebru Trajanovem. Zaslužil je, da ga slavijo po vsem svetu, ker je rešil sužnje verig, katere je sam nosil po zaslužnjem Rimu.

Sv. Pavel, apostol za vse kraje.

Spremljajmo dalje izvoljenega apostola sveta na njegovih potovanjih v raznotere kraje. Pet let po prvem prehodu preko Dardanel srečamo ga zopet na misi-jonu v Troadi, v mestu, nekoliko ur oddaljenem od svetovno znane in opevane Troje, ob Egejskem morju, kako pridiguje pozno, prav pozno v noč edinovzveličavne nauke in resnice čudeči se množici (Dejanj. apost. 20, 6—11). V Atenah, kjer je deloval veliki socialni reformator Solon in so se trudili slavni vojskovodje Miltiad, Aristid, Temistoklej, kjer sta pesnikovala Eshil in Sofoklej in je učil veliki modroslovec Sokrat in njegov še večji učenec Platon, in kjer sta uresničevala Fidijs in Praksitel svoje vzore v umetniških delih — v Atenah, v metropoli helenske omike in modrosti, grške umetnosti, znanosti in strategije, tu se vstavi Pavel sred areopaga ali Martovega griča, „ἀρεως πάρος“, kjer je zborovalo najstarejše in najslavnejše atensko sodišče, obstoječe iz najplemenitejših in najpravičnejših ter popolnoma neodvisnih množ, in prav zato po vsej Greciji čislano — na tem griču, pravim, se vstavi Pavel, ta za Kristusom največji učenik in filozof, da oznanjuje zbranim Atencem nauk o nepoznanem Bogu, o edinosti človeškega rodú, o sodbi, o Kristusu, ki je od mrtvih vstal, ki zopet pride, sodit odrešeni svet.

Preden pa je Pavel pričel svoj javni govor, je hotel počakati dohod svojih dveh milih prijateljev Sila in Timoteja, katerima je bil naročil, naj se mahoma napotita proti Atenam, materi grških ved in umetnosti, v središče grškega bogočastja. Vendar ko je na svojem sprehodu po ulicah izprevidel, da je ta sedež človeške omike bolj, kakor so vsa druga mesta, poln malikov, vznevoljil se je njegov duh, incitabatur spiritus eius in ipso (Dejanj. apost. 17, 16); in dalje se Pavel ni mogel ustavljati svoji gorečnosti, da priča o tistem, ki daje pravo modrost, ki vzročuje resnično srečo. In podal se je na areopag, prvo sodišče pagansko, katero lepo proslavlja Eshil v Evmenidah (v. 660 nsl), da govori narodu, najbolj hrepenečemu po resnici in po tem, kar je dobro in lepo, da prične,

pravim, govor, v katerem sta dostojnost in priljudnost prečedno združeni z globokimi čustvi verskimi: govor, ki je polnoveljavni dokaz Pavlove apostolske modrosti, ki je glasna in jasna priča njegove preroške zgovornosti.

Pred tem areopagom je stal svojedobno tudi modri Sokrat,¹ da se zagovarja zoper hudo obtožbo, češ, da mu ni mar za domače bogove, da uči eno samo višje bitje. Stal je tukaj še tudi govorniški oder, s katerega je grmel Demosten zoper svoje in svoje domovine nevarne sovražnike.² Na tem staročastitem kraju obstal je torej Pavel in je gledal na krasno, v mramorju se lesketajočo akropolo s sijajnim Partenonom, to najlepšo stavbo helenskega sveta, na tempelj Tezejev in druge zdaj že preminile lepотиje. S pogledom na brezbrojne slike in podobe praznih bogov, ki so zaljšale Atene in vso Atiko, začel je Pavel v krogu učenjakov in učencev, modroljubov in sploh omikancev atenskih svoj govor kakor Demosten: „Možje, Atenci! Po vsem vas vidim, da ste nekako preveč verni. Ko sem se namreč sprehajal in sem ogledoval vaša svetišča, sem našel altar, na katerem je napisano: Nepoznanemu Bogu. Kogar torej častite, dasiravno ga ne poznate, tega vam oznanjujem jaz. Bog, ki je ustvaril svet in vse, kar je na njem, ta, ki je gospod neba in zemlje, ne prebiva v templjih, ki so narejeni z rokami. In ne streže se mu s človeškimi rokami, kakor da bi cesar potreboval, saj on sam daje vsem življenje in dihanje in vse. In on je ustvaril iz enega ves rod človeški, da prebiva po vsem površju zemlje, in je odločil odmenjene čase in meje njegovega prebivanja. Da bi iskali Gospoda, ne bi li ga kako otipali in našli, dasiravno ni daleč od nobenega izmed nas. Zakaj v njem živimo in se gibljemo in bivamo, kakor so tudi nekateri izmed pesnikov vaših rekli: Zakaj tudi rodú njegovega smo. Ker smo torej božjega rodú, ne smemo misliti, da je božje bitje enako zlatu ali srebru ali kamenu, izrezanemu po umetnosti in iz-

¹ Nekateri starinoslovci uče, češ, Sokrat je stal pred helijasti, ki niso sodili v areopagu. V odboru 500 mož je bilo 281 glasov proti Sokratu, 219 za Sokrata.

² Pri drugih poročevalcih bereš, da je imel Demosten svoje politiške govore v narodnem zboru (ἐκκλησία).

mišljenju človeškem. Bog torej, ne gledê na čase nevednosti, oznanjuje sedaj vsem ljudem povsodi, naj delajo pokoro. Zato, ker je odločil dan, ko bo sodil ves svet po pravici po Možu, katerega je postavil, podavši vero vsem s tem, da ga je obudil od mrtvih“. (Dejanj. apost. 17, 22—32).

Modri oznanjevalec svetega evangelja je svoj govor na areopagu umeril verskemu čutu grškega naroda. Ker so bili Atenci preverni in novih nauk tako željni, da so celo nepoznanemu Bogu postavili altar, se je previdni apostol poslužil srečne okolnosti, ter jim je oznanil pravega Boga, ki so ga že nevedoma častili. In ker so bili Atenci narod filozofski, jim je krščanski modroslovec s filozofskimi razlogi dokazal nespametnost malikovalstva. Končno je porabil tudi njih bajeslovna izročila, ko je navedel besede pesnikov: *Ipsius enim et genus sumus*. Obenem jih je z vzveličavnim strahom prihodnje sodbe pretresel, da bi tako um in volja bila dejanski pripravljena, sprejeti božji evangelj. Tako je učitelj narodov koristno uporabil in potrdil, kar je bilo pri paganih dobrega najti.

Krščanski filozof je tukaj govoril o krščanski metafiziki, pa je načrtal v velikih potezah načela kosmologije, antropologije, teologije in etike. Kosmologije v besedah: *Deus est, qui fecit mundum et omnia, quae in eo sunt*. Antropologije v stavkih: *Fecitque ex uno omne genus hominum, inhabitare super universam faciem terrae, definiens . . . terminos habitationis eorum*. Teologije, naglašajoč edinost in duhovnost božje narave: *Quod ignorantes colitis, hoc ego anuntio vobis . . . Hic coeli et terrae cum sit Dominus, non in manufactis templis habitat, nec manibus humanis colitur, indigens aliquo, cum ipse det omnibus vitam et inspirationem et omnia*. Etike, ko je podal poslušalcem glavni zakon morale: *Quaerere Deum . . . in ipso enim vivimus et movemur et sumus*. Iskati nam je Boga kot poslednji cilj in konec; zakaj le v njem živimo in se gibljemo in bivamo. In ravno te prevažne besede je kaj modro podprl z ugledom grškega pesnika Arata, navedši iz njegovih del izrek, ki je moral učenim Atencem tembolj znan biti, ker se je nahajal tudi pri Pindarju in Kleantu.

Ta slovesni govor, v katerem je apostol narodov oznanjal temeljne dogme katoliške cerkve, kakor postavim, resnico o

enem edinem Bogu, o ustvarjenju, o izvirnem grehu, odrešenju, vstanjenju in sodbi — ta govor, mislim, je podoben potoku, v katerem odseva vsa zgodovina razodetja in prevelikih dobrot božjih od dobe paradiške pa tja noter do dneva poslednje sodbe. O tem govoru na areopagu bo človeški rod vedno govoril, kakor ne bo pozabil Aten in Rima. Bil je ta Pavlov govor blisk in grom v temni noči. Mnogo časa je trebalo, da so se oči Atencev privadile tej svetlobi. Pa napočil je vendarle dan, prav jasni dan. Zares, besede, govorjene na areopagu, so bile kakor bliski v krilu globokih tmin, daleč na okrog noč duhov in brezdna sre razsvetljujoči. Pavlov prihod v Atene in njegovo tamošnje vedenje ostane za vse čase občadovanja vredno. To dejanje in nehanje kaže moža v vsej njegovi gorečnosti, moči in splošnosti.

Kje, vprašam, bi bil najti v onem času mož, ki bi se bil drznil kot tujec v sredi najomikanejšega naroda javno nastopiti ter njegove preučene in prebrisane voditelje poučiti o vsedrugачnih resnicah, kakor so jih doslej verovali? Toda apostol paganov, dospevši v mesto grških muz, ni miroval niti trenutka, nemudoma si ogleda paganske altarje, na katerih je zapazil resnobnega pomisleka vreden napis: *Diis Asiae et Europae et Africae. Diis ignotis et peregrinis*. Kako primerno, kako pametno je zasukal Pavel in porabil po svoje ta napis, vzemši ednino za množino, ker mu ni bilo govoriti o nepoznanih bogovih, marveč le o enem edinem, meščanom še neznanem Bogu, da dokaže Atencem, da je ta edini v napisu še med neznane bogove šteti Bog njegov že zdavna poznani Bog, vstvarnik nebes in zemlje. Pač vrlo dobro je duhoviti Hieronim ocenil to Pavlovo postopanje, ko je svojemu prijatelju Pamahiju pisal: „Voditelj krščanske armade in nepremagljivi govornik Pavel se je tam, kjer je šlo za reč Gospodovo, poslužil prav slučajnega napisa z modrim zavinkom v dokaz svete vere. Zakaj naučil se je od pravega Davida, sovražniku meč iz rok izviti in oholemu Goliatu z njegovim orožjem odsekati glavo.“

Pač nenavaden in dotlej še nikoli slišan je bil nauk, katerega je krščanski modroslovec iz Tarza v Ciliciji učil filozofe

atenske. Ko jim je med drugim napovedal vstanjenje in sodbo sveta, morala je gotovo mogočen vpliv in vtis na poslušalce delati ta napoved občne, pravične sodbe božje ravno na najslavnejšem sodišču starega sveta: na areopagu. Pač se ve, da niso Atenci takoj umeli novega nauka. Nekateri poslušalci so se pri besedah o vstanjenju celó smejali, čemur se ni čuditi, ker jim je manjkalo vsakega pojma o tej prevažni resnici katoliške cerkve. Vendar pa je govornik za svoj nauk pridobil več oseb, kakor je to razvidno iz Lukeževega poročila: „Ko so pa slišali o vstanjenju mrtvih, so se nekateri posmehovali, drugi pa so rekli: O tem te bomo slišali drugič... A nekateri možje so se mu pridružili in so verovali; med temi je bil Dionizij areopagit in neka žena po imenu Damarida in še drugi ž njima.“ (Dejanj. apost. 17, 32—34).

Ker imenuje sv. Lukež posebič Dionizija in Damarido, ni dvomiti, da sta bili te dve osebi odlični. O tem Dioniziju gre glas, da je bil areopagu predsednik in da je besede: umira ali Bog ali pa vsa narava trpi, zaklical, ko je na veliki petek ob uri Jezusove smrti mrknilo solnce in se je tresla zemlja. Veroval je pač prvo ter se je dal po Pavlu izpreobrniti k veri na Kristusa, ki je takrat umiral. Pravijo dalje, da je ta Dionizij postal pozneje škof atenski¹ in da je spisal mnogo učenih del modroslovnih. V eni teh razprav imenuje Pavla: *communem nostrum solem, sapientiae abyssum*, skupno naše solnce, modrosti globočino.² Vsekakor je izpreobrnitev teh dveh odličnih

¹ Constitut. apostolorum 7, 46.

² De divinis nominibus. Pag. 7. — Novejši preiskovalci slovstvenih del cerkvenih očetov in pisateljev skoraj soglasno učijo, da ni spisal Dionizij Areopagit izvrstnih del, ki se mu prilastujejo. Ta duhovita dela je med leti 350 do 370 složil neki Dionizij, duhovnik v Aleksandriji, ki si je pridejal skrivnostno ime Areopagit. Drugi patrologi in patristiki pa trdijo, češ, da si je neki menih-duhovnik v Siriji izposodil slavno ime in da je med leti 480 do 500 spisal znamenita dela. Sicer pa še nikakor ni povoljno rešeno to preporno vprašanje. Primeri Otto Bardenhewer, *Patrologie. Freiburg im Breisgau*, 1894. Str. 284 nsl. — Dr. Josephus Rézbányay, *Compendium Patrologiae et Patristicae. Quinque-Ecclesiis*, 1894. Str. 89 nsl. — Bernhard Schmid O. S. B., *Grundlinien der Patrologie. Freiburg im Breisgau*, 1898. Str. 147 nsl.

Atencev na areopagu o priliki Pavlovega govora prečuden dogodek in preredka prikazen. Takó je čudno to izpreobrnjenje, kakor je ta govor na areopagu čuden, o čigar vsakem stavku so učeni bogoslovci napisali učene razprave, ker so posamezne besede velevažne vsebine, so bogatega obsega.¹

Iz Aten, kamor se ni, kolikor znano, več vrnil, jo mahne Pavel ravnim potom v Korint, v to ne manj čudno mesto Ahaje od onega Atike. Kdo bi pač uganil, kake misli so prihajale našemu potovalcu, ko je gledal ta v gnusobne hudobije zakopani kraj? V Korintu se je gojila bogatija, neukrotna oholost in ošabnost. Korinčani so se radi imenovali otroke boga Jova; samopašnost, mehkužnost in pohotnost, poleg teh pa tudi umetnost, učenost in zgovornost — Ciceron ne zove brez razloga Korint luč Grecije — vse to in še mnogo več si našel v tem mestu. Vsled blagostanja in dobrega življenja je nastala prislovica: *Non cuius contingit homini adire Corinthum*, ne pripeti se vsakemu, da bi prišel v Korint, to je, da živi v obilnosti, sreči in v razkošju. In v to bogato, ob dveh morjih ležeče mesto, kamor so dohajale ladje Britanije in Hispanije, Egipta in Azije, v to Sodomo in Gomoro grško, med lahkoživi in mehkužni narod je stopil Pavel s svojimi resnicami in z vzvišenimi nauki.

Pri dohodu si je poiskal službe pri Akvilu tkalcu, kjer si je kot rokodelski pomagač služil vsakdanji kruh. Korinčani niso bili pregostoljubni napram oznanjevalcu svetega evangelja. Pustili so Pavla stradati, moža dobrotnika, ki se je vendar tako dolgo pri njih mudil in s pridigovanjem trudil, kakor skoro nikjer drugod, če izvzameš mesto Efez. Zato je smel po vsej pravici tožiti: „Do te ure stradamo in žejamo in smo nagi . . in nimamo stalnega prebivališča. In mi delamo in se

¹ Primeri med drugim: *Petite commentaire philosophique du discours de saint Paul a l' areopage*. (Revue catolique 6 livrai sou 15. juin. 1879). — Sebast. Brunner, *Paulus in Athen*. 2. Aufl. Regensburg, 1857. — Dr. Joh. Em. Veith, *Die Säulen der Kirche*. Wien 1849. (*Paulus in Athen*. Pag. 136 seq.). — Dr. Sepp, *Geschichte der Apostel*. 2. Aufl. Schaffhausen. 1866. (Pag. 121—144. *Paulus in Athen*). — Dr. Math. Eberhard, *Vorträge über den Aufenthalt des Apostels Paulus zu Athen*. (Kanzel-Vorträge. Trier, 1877. I. Bnd. Pag. 135—202).

trudimo z lastnimi rokami.“ (I. Kor. 4, 11; II. Kor. 11, 27). Pri vsem tem siromaštvu pa je vendar med judi in pagani pridigoval tako uspešno, da ga je predsednik židovske sinagoge Sosten in so ga drugi judje v Korintu z vso silo gnali pred sodni stol rimskega prokonzula Galiona, brata filozofu Seneku, in so ga tam hrupno in burno tožili. Ali ta krivična zatožba je za Pavla vnete pagane razsrdila tako, da so po končani seji, v kateri je Galion jude z nepošteno tožbo odpravil, da so, pravim, še v sodnijski dvorani napadli Sostena in njegove pristaše ter jih pretepli; pa ne da bi se bil Galion, nevoljen nad predrznimi tožniki, vstavljaj temu početju, češ, našli so, česar so iskali. (Dejanj. apost. 18, 17).

Kakor v glavnem mestu Ahaje v Korintu, istotako in še mnogobolj se je Pavel trudil in delal v glavnem mestu Maleazije v Efezu, kamor je slehernega dne mnogobrojna množica tujcev prihajala zarad znamenitega svetišča, ki je bilo boginji Diani posvečeno, in zavoljo cvetoče kupčije. Tukaj na obrežju potoka Kajstra je pridigoval Cilicijanec božjo besedo čez dve leti ukaželnemu ljudstvu, ki je od vseh koncev prokonzularske Azije hrulo v staro in zalo mesto efeško. In iz Efeza je zasvetila luč svetega evangelja čez vsa ona davna središča grške omike in olike, čez vse one krasne otoke, mesta in pokrajine stare Jonije, kjer je pesnik Homer svoj junaški spev sestavil, kjer je Anakreon peval, Mimmerem svoje elegije izumel, in kjer so Tales, Anaksimander in Anaksimen svoj čas premišljevali zagonetke tega življenja. In daleč preko mej stare Jonije do najdaljnih delov maloazijskega polotoka se je razširila luč večnih resnic božjih.

Ko je pa Pavel obiskal vsa večja mesta rimskega orienta, potem je obrnil svoje bistro sokolsko oko na zapad, kamor se je sčasoma preselila vsa omika, a tudi vsa nevera in nenravnost. V rimsko mesto, katero zove Ciceron „emporium gentium populorumque“ ali „lucem orbis terrarum et arcem omnium gentium“¹, v večno mesto Rim, pravim, silil ga je njegov duh

¹ In Catil. IV. c. 6. § 11.

in gonilo ga je srce, da tudi v metropoli vsega nevernega sveta oznanjuje nauk Jezusov ne samó z besedo, marveč tudi po železnih sponah, katere je kot jetnik za Kristusa, vinctus Christi, nosil, in vrhutega še po svojem mučeništvu. Noge in roke so mu nasprotniki sicer vklenili, ali jezika mu niso mogli zavezati, besed mu niso mogli odvzeti; in tako je govoril in pričal o Jezusu vselej in vsepovsodi. In prav zato je smel in mogel pisati: *verbum Dei non est alligatum* – beseda božja ni vklenjena. (II. Tim. 2, 9).

Pa kakor v Rimu in v Korintu, v Atenah in v Efezu, v Jeruzalemu in v Antiohiji, v Damasku in v Tiru in Sidonu, enako nahajamo divnega Pavla tudi na ulicah Mileta, Soluna, Filipov, kjer izpreobrne Lidijo, imenovano prvo kristjanko v Evropi, na ulicah Cezareje, Ptolomajide, Tarza, svojega rojstnega mesta, in Nikopola, pa tudi na otokih, iz sredozemskega morja se vzdigajočih. Na Cipru, Rodu in na Kosu, rojstnem kraju najslavnejšega zdravnika starega sveta Hipokrata, na Kreti in na Malti in Siciliji, povsodi pridiguje Kristusa, vsepovsodi je delaven za razširjanje božjega evangelja, za izpreobračanje nevernikov. Res, poprej bi delaželjnemu Pavlu bilo zmanjkalo zemlje, kakor pa gorečnosti za oznanjevanje svetega evangelja. In ko je apostol ob koncu tretjega svojega misijonskega potovanja od Jeruzalema v krogu do Ilirije srečno dovršil veselo oznanilo in ker v bližini ni našel več kraja, kjer bi bil potreben, tedaj ga je sililo in napotilo, sveti evangelj do najzapadnejših mej rimskega cesarstva, tja do stebrov Herkulovih v zadnjo Hesperijo ali Hispanijo zanesti, kar je brezdvomno tudi storil po svoji rešitvi iz prvega rimskega zavora. Učenjaki ne dvomijo več danes, temveč že zdavna resnijo, da je sv. Pavel na svojih apostolskih poslanjih prispel gotovo v Hispanijo, morebiti še celó v Galijo in Britanijo. Saj vendar sam piše v listu do Rimljanov (15, 24), da hoče Rim le nekako mimogredé na potu v Hispanijo obiskati. Da je ta svoj veliki načrt izvršil, potrjuje pred vsem rimski papež sv. Klement v prvem listu do Korinčanov v petem poglavju, kjer pripazuje, da je Pavel prišel do mej zapadne Evrope, ἐπὶ τὸ τέλος τῆς

ὁβσεως.¹ In vsemu učenemu svetu dobro znani fragment Mura-
torijev določno govori o nekem potu Pavlovem iz Rima v
Hispanijo — profectio Pauli ab urbe ad Hispaniam proficis-
centis. Tema dokazoma še dodaj ustno sporočilo v Hispaniji,
in vzdignila bo tehtnica, v zmago in na korist spomenjenemu
mnenju.²

Če naposled še enkrat v duhu pregledamo vse, kar je
bilo v tem oddelku povedano, moramo reči, da je sv. Pavel
kakor deroč potok, ki oplodi livade, poplavi dežele, podere,
kar se maja in stoterim in tisočerim donša hrano, da je Pavel,
pravim, nalik deročemu potoku prepotoval kraje, povsodi raz-
širjaje kraljevstvo Kristusovo. In od koder se je ločil, tam je
zapustil blagoslov in sree svoje, in je izkušal po prijateljih,
znaneih ali pa po listih in večkratnem obiskovanju si ohraniti
nagnjenost svojih občin. Razmerje Pavlovo do njegovih občin
se kaj lepo prikazuje in prijetno odseva v nastopnih odstavkih:
„Ne pišem tega, da bi vas sramotil, temveč, da vas kakor
svoje ljubljene otroke svarim. Zakaj če imate deset tisoč
učenikov v Kristusu, ali nimate mnogo očetov, ker v Kristusu
Jezusu po evangelju sem vas jaz rodil. Prosim torej, bodite
moji posnemovalci, kakor sem jaz Kristusov!“ (I. Kor. 4,
14—16). „Naša usta so odprta k vam, Korinčani! Naše srce
je razširjeno. Vam ni tesno v nas, ali vam je tesno v vaših
sreih. Pa da nam tisto povrnete, kakor otrokom govorim, raz-
širite se tudi vi!“ (II. Kor. 6, 11—13). „Bojim se za vas,
Galačani, da ne bi se bil nekako zastonj trudil med vami.

¹ Dr. Andreas Brüll, Der erste Brief des Clemens von Rom an die
Korinther und seine geschichtliche Auffassung. Freiburg im Br., 1883. —
Dr. Karl Werner, Ueber die Reise Pauli nach Spanien und dessen zweite
römische Gefangenschaft. (Oesterr. Vierteljahresschrift für kath. Theologie.
Wien, 1864. Pag. 321 seq. et 1884. Pag. 14 seq.) — Tudi najnovejši avtor,
ki je opisal novi testament, Cornely S. J. uči, da je Pavel obiskal Hispa-
nijo. (Historica et critica Introductio in U. T. libros sacros. Volum. III.).

² Primeri: Carl Meister, Kritische Ermittlung der Abfassungszeit der
Briefe des hl. Paulus. Regensburg, 1875. (Pag. 48—71). — Dr. Alois Cigoi,
Das Leben des Völkerapostels Paulus nach dem Zeugnisse der gleichzeitigen
Profanschriftsteller und der monumentalen Ueberlieferungen im Jahrbuch
der Leo-Gesellschaft für das Jahr 1898. Wien 1898. Str. 53 in 54.

Bodite kakor sem jaz, ker sem tudi jaz kakor vi, bratje, prosim vas, nobene krivice mi niste storili.“ (Gal. 4, 11. 12). Kakor v teh srčno ljubezen dihajočih besedah, enako se v mnogih drugih stoterih malih potezah, kakor na primér v pozdravih na začetku in ob koncu listov, sploh v naglaševanju osebnih razmer — tako se, pravim, razodeva tesna zveza med Pavlom pastirjem in njegovo duhovno čredo.

V potrjilo te pristrčne medsebojne ljubezni omenim še naj naslednji genljivi prizor iz življenja Pavlovega. Na povratku s tretjega misijonskega potovanja je došel blagi misijonar v Cezarejo, kjer je bival nekoliko dni kot gost pri diakonu Filipu, ki je imel štiri hčere device, katere so prerokovale. Tedaj je prišel iz Judeje še prerok Agab, ki je vzel Pavlov pas in si je zvezal roke in noge ter je rekel: To govori sveti Duh: Moža, čigar je ta pas, bodo tako zvezali judje v Jeruzalemu in ga bodo izdali nevernikom v roke. Ko so slišali to spremljevalci Pavlovi in kristjani v Cezareji, so prosili s solznimi očmi ljubljenega apostola, da naj ne hodi tja gori v Jeruzalem. Pavel pa jim je odgovoril tako slovesno kakor milo: Kaj delate, da se jočete in žalite moje srce? Zakaj jaz nisem le pripravljen zvezan biti, temveč tudi umreti v Jeruzalemu zavoljo imena Gospoda Jezusa. Za temi presunljivimi besedami piše Pavlov zgodovinar, sv. Lukež, vdano sicer ali žalostno: Ko ga pa nismo mogli pregovoriti, smo odjenjali, rekoč: Gospodova volja se zgodi! (Dejanj. apost. 21, 8—14).

Sv. Pavel in pagan Seneka.

Prosлавljeni naš apostol kaže nadalje vseobsežnost svojega duha tudi v tem, da je kakor v vseh deželah in mestih, tako tudi med vsakovrstnimi ljudmi sejal seme nebeških nauk. Resnico mu je prerokoval Ananija, rekoč: „Eris testis illius (Christi) ad omnes homines — bodeš mu priča pri vseh ljudeh.“ (Dejanj. apost. 22, 15). V Jeruzalemu in Damasku je imel opraviti s sovražnimi židovi, v Atenah s filozofi Epikurja in Stoe. Boril se je s pagani, kakor piše Lukež: „In govoril je z neverniki in se prepiral z Grki; a oni so gledali, da bi ga umorili.“ (Dejanj. apost. 9, 29). In v strmih hribovih Galacije je pridigoval sirovim Galačanom, potomcem iz Evrope došlih keltskih rodov Trokmov, Tolisto-bojev in Tektozagov, ki so še za dobo apostola Pavla govorili tisti keltski jezik, ki se je razlegel okoli mesta Trierskega. To okolnost potrjuje učena glava sv. Hieronim, ki se je sam mnogo časa mudil v Trieru in je torej poznal jezik, ki so ga govorili ondukaj; na svojih potih po vzhodnih deželah je pa imel ugodno priložnost, spoznavati jezik galatski ter ga s trierskim narečjem prispodabljati. Verovati mu je potemtakem, kar piše v komentarju Pavlovega lista do Galačanov: „Unum est, quod inferimus et promissum in exordiis reddimus, Galatas exempto sermone graeco, quo omnis oriens loquitur, propriam linguam eandem paene habere quam Treviros, nec referre, si aliqua inde corruperint.“¹

Še več, tudi daleč tam na odprtem morju in v hrupapolnih pristaniščih stoji Pavel pri mornarjih in izvedenih trgovcih, trudeč se, da pridobi vse za sveto vero. Povsodi po mestih izpreobrača bogatine in siromake, mlade in stare, gospodarje in služabnike, na stotine in stotisoče. On izpreobrača sužnje in jetnike, izpreobrača kupovalce in prodajalce, kakor je med ostalimi izpreobrnil v Filipih Lidijo, eno najblažjih žen, katero imenujejo v knjigah novega zakona. „In v sobotni dan“,

¹ Comment. in epistolam ad Galatas in prooemio. Primeri še: Dr. Carl Wieseler, Die deutsche Nationalität der kleinasiatischen Galater. Gütersloh, 1877.

piše Lukež tako lepo, „smo šli iz mesta k vodi, kjer je bil navadni kraj molitve, in ko smo sedli, smo govorili ženam, katere so se bile zbrale. In neka žena po imenu Lidija, ki je prodajala škrlat, iz mesta Tiatirskega, bogaboječa, je poslušala. In odprl jej je Bog srce, da je pazila na to, kar je Pavel govoril. Ko je pa bila krščena, je prosila, rekoč: „Če mislite, da sem Gospodu verna, vnidite v hišo mojo in ostanite! In primorala nas je.“ (Dejanj. apost. 16, 13—15).

In koga ne presune globoko v duši izpreobrnjenje jetničarja v tistem macedonskem mestu. Ko je bil sv. Pavel iz neke deklice izgnal nečistega duha vedeževanja, zgrabili so njega in njegovega tovariša Sila, pretepli ju in vrgli v ječo ter so naročili varihu ječe, naj ju skrbno straži. „Ali o polnoči sta Pave! in Sila molila in hvalila Boga. In jetniki so ju poslušali. Kar naenkrat nastane tolik potres, da se je zmajal temelj ječe. In pri tej priči so se odprla vsa vrata in je vsem odpadlo železje. Ko se je pa varih ječe prebudil in videl vrata ječe odprta, je izdr! meč in se namerjal umoriti, misleč, da so jetniki pobegnili. Pavel pa zakliče z močnim glasom, rekoč: Ne stori si nič žalega, saj smo vsi tu! On pa dobivši luč, hiti noter in pade trepetaje Pavlu in Silu pred noge. In ko ju je vun pripeljal, reče: Gospoda, kaj mi je treba storiti, da se vzveličam? Ona pa rečeta: Veruj v Gospoda Jezusa Kristusa in vzveličal se boš ti in tvoja hiša. In govorila sta mu besedo Gospodovo in vsem, ki so bili v njegovi hiši. In vzel ju je še tisto uro po noči in izmil jima je rane in dal se je krstiti on in vsi njegovi precej. In odpeljavši ju v hišo svojo, postavil je mizo in veselil se je, da je z vso hišo veroval v Boga. Ko se je pa zdanilo, pošljejo poglavarji biriče, rekoč: Izpusti te ljudi! In varih ječe sporoči te besede Pavlu: Poslali so poglavarji, da se imata izpustiti; izidita tedaj in pojdiva v miru... In ko sta bila izšla iz ječe, prišla sta k Lidiji. In ko sta videla brate in jih potolažila, sta odšla.“ (Dejanj. apost. 16, 25—36. 40).

Komu se ne priljubi Pavel v svoji vnemi za izpreobrnjenje nevernikov? V Atenah izpreobrne modrijana in prisednika areopagu slavnega Dionizija, poznejšega škofa atenskega;

v Korintu predsednika sinagogi vrlega Krispa, v Solunu veljavnega Jazona, na otoku Cipru rimskega prokonzula Sergija Pavla, ki se je najbrž od našega apostola izposodil drugo ime svoje, ker je pač sv. apostol bil že poprej hebrejsko ime Savel zamenil za drugo ime Pavel, to pa zaradi Grkov. V Rimu dospe Pavlov nauk celó v palače cesarske: na dvor po neslavnih delih slavnega cesarja Nerona. In kdo bi smel naravnost zanikati, da je Pavel, če ne neposredno vsaj posredno, blaženo vplival na učitelja cesarja Nerona, na resnobnega filozofa Seneka? Kar zadevlje to prijetno vprašanje, nečem trditi svoje, povedati hočem samó, kar sem pri različnih pisateljih slučajno bral. Toda za svojo osebo sem prepričan, da je Pavel nedvomno občeval s filozofi, kjerkoli in kadarkoli jih je našel.

Kar zadeva apostolovo spoznanje s Senekom, moramo nastopne dogodjaje preudariti. Meseca januarja leta 60 po Kristusovem rojstvu je Pavel dospel prvikrat v Rim po apijski cesti, via Appia. Verniki, učenci Petrovi, so mu do apijskih vrat pritekli naproti v bratski pozdrav. Dobri dve leti je neumorno sejal seme božjih resnic s tolikim uspehom, da je smel poročati Filipljanom: „Vedite pa, da to, kar se godi nam, služi v razširjenje evangelja, da so moje vezi v Kristusu že znane vsemu dvoru in vsem drugim.“ (Filiplj. 1, 12. 13). In ta svoj najnežnejše ljubezni polni listič končuje, rekoč: „Pozdravljajo vas bratje, ki so pri meni. Pozdravljajo vas vsi verniki, posebej pa tisti, ki so cesarjeve hiše.“ (Filiplj. 4, 22). Te vrste izpričujejo neoporečno, da je bil Pavel dobro znan na dvoru Neronovem. Kot jetnik je bil izročen poveljniku cesarske straže, Afraniju Burrhu, ki je bil približno leta 62 s pota spravljen.

Dvomiti ni lahko, da se je poveljnik seznanil z novim naukom svojega jetnika, duhovitega Pavla. Afranij Burrhus pa je bil prijatelj Seneku, odgojitelju Neronovemu, kateremu je morebiti vendar le kedaj pripovedal o čudnem možu iz dežele palestinske. Ako pa to ne, izvedel je Seneka vsekako za Pavla pri sodnijski preiskavi in končni obravnavi. Zakaj Burrhus in Seneka sta bila prisednika pri sodišču, ki je štelo dva

konzula in več senatorjev. Seneka pa je bil konzul¹ ob času, ko se je moral apostol zagovarjati pred Neronom, da je „lev“ utihnil. Dostavi naj se temu, da je bil v Korintu prokonzul Senekov brat, Mark Anej Galion, pred katerim se je Pavel zagovarjal tako moško, da ga je mili sodnik Galion nekrivega spoznal, osvobodil in prijazno odpustil. Čuditi bi se pač ne bilo, ko bi bil brat, povrnivši se v Rim iz Korinta, kjer mu podnebje ni ugajalo, opozoril brata na tako izrednega moža, kakršen je bil Pavel, o katerem je slul glas po vsem ogromnem grško-rimskem svetu.²

Nadalje je vredno vsega pozora, da se spisi rimskega filozofa gledé na nauke o Bogu in o razmerju med Bogom in človekom bistveno ločijo od drugih modroslovcev tako, da je že učeni pisatelj cerkveni, Tertulian († 240), mogel pripomniti: „Seneka piše sem pa tam kakor kristjan.“ In kakor ta bistroumni Kartazan, enako se je čudil tudi Laktancij, učitelj Krispa, sinú Konštantina Velikega, krščanski Ciceron imenovan († 330), čisti morali modrega Seneka. „Seneca, pravi nekje, de Deo multa nostris similia locutus est.“ In sv. Hieronim navaja Seneka celó v svojem veleznanem zapisniku cerkvenih književnikov. Vsled tega ni težko umeti, pokaj so v četrtem stoletju splošno učili, da je Pavel izpreobrnil Seneka, preden je bil učitelj od lastnega učenca Nerona leta 65, kakor tudi njegov

¹ Primeri P. Philibert Seeböck O. S. Fr., Sankt Paulus, der Heidenapostel. Paderborn, 1897. Str. 176 in 177, oddelek 8.

² Seneka je iskreno ljubil svojega brata Galiona, kateremu je posvetil svoje delo „De ira“ s pristavkom Dulci, Sladkemu ali Milemu. In na drugem mestu piše kaj pohvalno o njem: „Solebam tibi dicere, Gallionem fratrem meum, quem nemo non parum amat, etiam qui amare plus non potest, alia vitia non nosse, hoc (sc. aemulationem) etiam odisse. Hoc quoque loco blanditiis tuis restitit, ut exclamares, invenisse te inexpugnabilem virum adversus insidias, quas nemo non in sinum recipit . . . Nemo enim mortalium uni tam dulcis est, quam hic omnibus.“ (Quaest. natur. IV. praef. 9). Tudi Tacit, vzor pravičnega in nepodkupljivega zgodovinarja, govori pohvalno o Galionu, in tako se vjema Lukeževo poročilo z zgodovinsko resnico.

Primeri S. Gelpke, De familiaritate, quae Paulum et Senecam intervenisse traditur, verisimillima. Lips., 1813.

brat Galion, silovito umorjen. Sličnega mnenja so bili še tudi poznejši pisatelji.

Učeni Francoz M. Amedée Fleury je v dveh zvezkih, ki sta polna natančnih preiskav, pojasnil znanstveno to zanimljivo zgodovinsko vprašanje o pogovorih med Pavlom in Senekom in med Senekom in Pavlom.¹ Z istim predmetom se je pečal pisatelj Amedée Gabourd v svojem delu o sv. Pavlu, prvaku apostolov.² V sedemnajstem poglavju dokazuje ta hagiograf, kako da sta se mogla spoznati Pavel in Seneka. Gabourd preiskuje pred vsem, kakšen vpliv je imel novi nauk na rimske državljane, na ideje modroslovcev ob času Nerona vladarja. V Rimu je slula šola, ki si je izposodila nekatere resnice od krščanstva, ker enakih moralnih načel ne pozna ves ostali svet paganski. Novi stoicizem n. pr. je priznaval nesebičnost prizadevanja po čednosti, zatajevanje samega sebe, in je učil darovanje v duhu. In tej šoli je pripadal tudi pisatelj in filozof Seneka. V svojih spisih navaja ideje in misli, kakršne so bile pred Kristusom neznane paganom in so se jim sedaj dozdevale popolnoma nove, kristjanom pa so bile dobro znane, so bile že navadne, vsakdanje. Od kod jih je zajel Seneka? Od kod je vzel nevernik Seneka to-le modrovanje: „Ljubite Boga. Bog hoče ljubljen biti. Brez Boga ni nihče dober; nobena duša ni pravična brez njega. Od Boga prihajajo tudi sklepi. Kadar postane duša vzvišena, trezna, krepostna, stanovitna, vedra, darovala jej je vse to nebeška moč. Takih čednosti ni brez pomoči božje.“ (Epist. XL). Krščanski pečat nosi pač tudi zlati stavek, ki stoji v Senekovem spisu de beneficiis (lib. IV. c. 26): „Si deos imitaris, da et ingratiss beneficia. Nam et sceleratis soloritur et piratis patent maria.“

Res, takih in enakih krščanskih idej in resnic ni našel Seneka na dvoru Mesaline in Nerona, jih niti ni mogel najti; a tudi ne v knjigah preminilih umoslovcev. Od kod so torej?

¹ St. Paul et Sénèque. Recherches sur les rapport du philosophe avec l'apôtre. II. vels. Paris, 1853.

² Histoire saint Pierre, prince des apôtres. Paris, Putois — Crett editeur. C. XVII. Pag. 399 seq.

Od apostolov, odgovarja Gabourd. Prvak apostolov sv. Peter je namreč došel še pred Pavlom v Rim in je oznanjeval sveti evangelj. Za njim je prišel apostol Pavel, ki je enako službo opravljal. In Seneka, želeč, poznati vse sisteme verske in vse koristne resnice in nauke o duši, Seneka, ki je potrkal na duri vseh učiteljev in ki je ob koncu svojega življenja obiskoval kakor navaden učenec šolo stoika Metronakta — ta Seneka, ponavljam, naj bi bil preziral Pavla, najslavnejšega filozofa iz visoke šole Kristusove, katerega prihod, vedenje in govori so v Rimu povzročili živahno zanimanje med prebivalci, med sodniki, med dvorniki Neronovimi? In Pavel naj bi bil Seneka odstranjal, on, ki je bil preverjen, da je dolžnik grkom in barbarom, nevednim in modrim? (Rimlj. 1, 14). Naobratno bi rekel, ako Seneka sam ni prišel, poiskal ga je Pavel; in ako Pavel ni prišel, poiskal ga je Seneka.

Učeni grof Jožef de Maistre je v svojem prelepem delu „Večerne misli v Petrogradu“ dokazal jasno, da je bilo krščanstvo že znano v Rimu takrat, ko je došel Pavel tja. In za tem dokazom nadaljuje: „Pensez vous, qu' une telle predication ait pu echapper a Seneque, qui avait alors soixante ans? Et lorsque depuis, traduit au moins une fois devant les tribunaux par la doctrine, qu' il enseignait, Paul se défendit publiquement, pensez vous, que ses événements n'aient pas rendu sa predication et plus célèbre et plus puissant? Tous sensés, qui ont quelque connaissance del' antiquité, savent que le christianisme dans son berceau etai pour les Chretiens une institution, et pour les autres un système, une secte philosophique ou theologique. Tou le monde sait, combien l'on etait alors avide d' opinions nouvelles. Il n'est pas mène permis d' imaginer que Seneque n'ait pas eu connaissance de l'enseignement de saint Paul. — Mislite li, da je moglo tako pridigovanje oditi Seneku, ki je imel takrat šestdeset let? In potem ko se je Pavel, saj enkrat peljan pred sodnijo zaradi nauka, ki ga je učil, zagovarjal javno, mislite li, da njegovi uspehi niso delali njegovega pridigovanja še tembolj slavnega in vplivnega? Vsi razumneži, ki saj nekoliko poznajo stari svet, vedó, da je krščanstvo v zibeli svoji

bilo kristjanom ustanovitev (božja), drugim pa le sistem, le modroslovna ali bogoslovna ločina. Ves svet zna, kako so tedanji ljudje bili željni novih nauk. Zato se ne dâ misliti, da Seneka ni znal o nauku sv. Pavla.“¹

Trditi torej ni lahko, da bi bila ta dva moža, slavna v svojih delokrogih, ki sta se pa vendar nekako prav naravno čutila drug k drugemu klicana, da bi bila, pravim, ta dva veleuma oba osamljena in bi se ne bila poznala. Sledovi krščanskih pojmov se preočito nahajajo v listih slovečega filozofa iz Kordube, v spisih tega prvega moralista med latinci pagani. Seneka ne pozna samo svetega Pisma, saj imenuje večkrat biblijo, tudi sledove krščanskih misli najdeš v njegovih mislih. In prav zato je smel učeni Tertulian reči: Seneka je večkrat naš — Seneca saepe noster.² Toda, zakaj se ne imenuje odločno kristjana? Zato ne, ker se je bal, da bi bil s kristjani vred onečaščen. Poprijel se ni krščanskega bogočastja, ker se je bal za svoj nauk, za svojo hvalisano filozofijo. V duševnih proizvodih tega čislanega državnika rimskega so raztresene misli, ki so sorodne onim, katere je Pavel pred atenskim areopagom razkril. Seneka se ne more zvati bistrega izumitelja teh nauk, ker ni mogel s svojim duhom najti, česar niso mogli stekniti še modrejši možje, bodi predniki bodi vrstniki njegovi. Da ima Seneka v svojih spisih stavke, ki se vjemajo s stavki v listih Pavlovih, opozarja med novejšimi literati Champagny, ki je v svojem delu „o cesarjih“ približno štirideset slično se glasečih stavkov Pavlovih in Senekovih objavil.³

Občenje in ožjo dotiko apostola Pavla s filozofom Senekom naglašja med ostalimi imenito opat Peter Klunijanec, s priimkom Častitljivi, ko piše: „Ni li Pavlu samemu rekel filozof Seneka, da on, to je Seneka, močno veruje, da bi nobena starost ne zadoščala, da se doseže globokost njegovih — Pavlovih

¹ Soirées de Saint-Petersbourg. Tom. II. entretien IX.

² Tert., De anima c. 20.

³ Les Césars. Tom. II. ad finem. — Prisporodi še: Siedler, Die religiös-sittliche Weltanschauung des Seneca. Frankfurt, 1863. — Doergens, Senecae disciplina moralis. Lipsiae, 1857.

— vednosti? A ni li tudi ona divja zver, Neron, ko je isto od filozofa slišal pripovedati, vzkliknil, čudeč se, od kod je mogla človeku neučenemu (Pavlu) prihajati tolika vednost?¹ Vstal je tudi v naših dneh učenjak, ki se je krepko potegnil za krščansko sorodnost med Pavlom in Senekom, in ta je Janez Kreyher, ki je o tej zadevi spisal širjo razpravo.² Ne pogrešamo sicer kritikov oceniteljev, ki ugovarjajo vednostnim podatkom tega zagovornika sorodnosti Senekove s krščanstvom, toda lično se sklepajočih dokazov njegovih še doslej niso ovrgli, niso mogli izpodbiti.³

Razen že imenovanih slovstvenikov se potegujejo za vpliv krščanstva na Seneko v novejšem času Klement Kickh iz reda sv. Benedikta,⁴ slavni apologet o. Adalbert Weiss⁵ in Troplong.⁶ A. B. Betzinger je zbral v posebni knjigi najlepše izreke resnobnega filozofa rimskega ter je v posebnem oddelku opisal odnošaje med Senekom in krščanstvom. Tu pravi med drugim: „Wer Senecas philosophische Schriften erstmals unbefangen durchblättert, wer sich an seinen herrlichen Aussprüchen über Seelenfrieden und Weltflucht, über Menschenliebe und Gottesverehrung, über Lebensziel und Unsterblichkeit erbaut, wer sich die zahlreichen biblischen Anklänge, welche in unserer Blütenlese beigelegt sind, vergegenwärtigt, dem wird mehr als einmal

¹ Bellarmini, De scriptoribus eccl. opp. edit. Venet. 1728. Tom. VII. Pag. 17.

² Lucius Annaeus Seneca und seine Beziehungen zum Urchristenthum. Berlin, 1887. 8°. VIII + 198.

³ Primeri še: C. Aubertin, Etudes crit. sur le rapports supposés entre Seneque et St. Paul. Paris, 1857. — L'abbé Maistre, Histoire complete de Saint Paul. Paris, 1870. (Pag. 363—366. Relations de s. Paul avec Senèque).

⁴ Blütenlese aus Seneca. (Programm des Schottengymnasiums. Wien, 1874).

⁵ Apologie des Christenthums. I. Vortrag 12.

⁶ De l'influence du christianisme sur le droit des Romains. Paris, 1843. Str. 76. Primeri o tem predmetu tudi Michael Baumgarten, Lucius Annaeus Seneca und das Christenthum in der tief gesunkenen antiken Weltzeit. Rostock, 1895. vel. 8°. Str. VIII + 368.

der Ausruf auf die Lippen treten: „Ja, war denn Seneca Christ? Hat er wirklich aus den heiligen Schriften geschöpft?“ — In der That scheint mancher Sinnspruch unseres Philosophen nicht nur seinem Gedankeninhalt nach, sondern selbst durch den sprachlichen Ausdruck und das gebrauchte Gleichnis geradezu auf bestimmte Bibelstellen hinzudeuten.

Und wäre denn eine persönliche oder mindestens eine literarische Beziehung Senecas zur christlichen Offenbarungslehre gar so undenkbar? Ein Blick auf das Rom zur Blütezeit unseres Denkers und Staatsmannes, um die Mitte des ersten Jahrhunderts n. Chr., auf die dortige junge Christengemeinde und die Wirksamkeit der Apostel Petrus und Paulus wird uns zeigen, wie nahe die frohe Botschaft des Evangeliums zum Amtspalaste Senecas herangekommen war. Vor allem sehen wir im Leben des hl. Paulus manche Berührungspunkte: er predigte während seiner ersten Anwesenheit in Rom zwei Jahre ungehindert in einem gemieteten Hause (Apostelg. 28, 30. 31) und bekehrte sogar einige, die zu den Dienern (Hausbeamten) des kaiserlichen Hauses gehörten (Philipp. 4, 22) . . .

Wir wissen, dass Seneca alle Erscheinungen auf dem Gebiete der Philosophie mit Eifer verfolgte, dass er z. B. noch als Sechziger die Vorträge des Philosophen Metronax in Neapel besuchte (Epist. 76, 4), und dass er über die Bräuche der Juden unterrichtet war (Epist. 95, 47). Wie sollte ihm da jener wunderbare geistige Luftzug entgangen sein, welcher von Kalvariens Höhe aus die müde Welt zu neuem Leben zu erwecken begann! . . .

Es erscheint geradezu undenkbar, dass Seneca, der leitende Staatsmann, der beobachtende Religionsforscher, von dem Bestehen und Wachsthum der römischen Christengemeinde, sowie von ihrer Lehre, zumal seit der Gefangenschaft des hl. Paulus, auch nicht die mindeste Kenntnis gehabt haben sollte . . .

Endlich ist es doch wohl mehr denn ein zufälliges Zusammentreffen, dass die Gefangenschaft des Apostels Paulus bis zu Senecas Sturz (Ende 62) sehr mild vollzogen worden ist,

und dass die Christenverfolgung (64) sowie das Martyrium der Apostelfürsten (67) in die Zeit nachher fallen.“¹

Pavel in Seneka se pa nista le površno poznala in slučajno shajala, ta dva velemeža sta si celo dopisovala, tako je sodil že v starem času marsikateri cerkveni pisatelj. Tertulian in Laktancij še ne omenjata ožjega občevanja Seneka s Pavlom, ali sv. Avguštin že govori določno v svojem listu do Macedonija o dopisovanju med Senekom in Pavlom. (Epist. 153, 14). In glasoviti Stridovčan, sv. Hieronim, je v svojem zapisniku krščanskih slovstvenikov odločil Seneku posebno poglavje, v katerem govori o medsebojnem dopisovanju naših dveh slavlencev, rekoč: „*Lucius Annaeus Seneca Cordubensis, Sotionis stoici discipulus et patruus Lucani poëtae, continentissimae vitae fuit, quem non ponerem in catalogo sanctorum, nisi me epistulae illae provocarent, quae leguntur a plurimis Pauli ad Senecam et Senecae ad Paulum, in quibus, cum esset Neronis magister et illius temporis potentissimus, optare se dicit, eius esse loci apud suos, cuius sit Paulus apud christianos. Hic ante biennium, quam Petrus et Paulus martyrio coronaretur, a Nerone interfectus est.*“ (Catal. de viris illust. c. 12). Ohranilo se je še štirinajst pisem, katerih osem bi bil Seneka poslal Pavlu in Pavel Seneku šest. Zgodovinarji skoro soglasno resnijo, da so pričujoči listi apokrifni ali nepristni in to pred vsem drugim zaradi vsebine in oblike, neprimerne takima možema, in da so poskus sedmega veka, da nadomestijo prava pisma, ki so se po nesreči izgubila. In tako kaže siva starost, katere tem listom nihče ne odreka, resnico, da so bili cerkveni pisatelji že davno prepričani o medsebojnem poznanju krščanskega in paganskega modrijana.²

¹ B. A. Betzinger, *Seneca-Album*. Weltfrohes und Weltfreies aus Senecas philosophischen Schriften. Nebst einem Anhang: Seneca und das Christenthum. Freiburg im Breisgau, 1899. Str. 197, 198, 211 in 215.

² Kogar zanima vsebina omenjenih listov, naj bere: *Der Briefwechsel Pauli und Seneka*. Von Dr. Franz Xav. Kraus. (Theolog. Quartalschrift, Tübingen, 1867. Heft IV. Pag. 602—624).

Sv. Pavel, apostol za vse stanove.

Po teh, kakor upam, koristnih ovinkih treba, da se zopet vrnem k vsesplošni delavnosti apostola Pavla za vse ljudi, za vse stanove. Kot jetnik v okovih in sponah oznanjuje božjo resnico v Jeruzalemu pred višjim duhovnikom v zboru sanhedrinu. Način, kako se je Pavel obnašal pred to skupščino, je svedok njegove mirne pre-mišljenosti in krščanske modrosti. S prostim pa z bistrim pogledom, v katerem je odsevala njegova dobra, mirna, čista vest, s tem presunljivim pogledom na zbornike, pravim, je pričel svoj prepričevalni zagovor. „In Pavel, pogledavši na zbor, reče: Možje, bratje! Jaz sem z vso dobro vestjo živel pred Bogom do današnjega dne.“ In pri teh besedah udari na povelje višjega duhovnika Ananija eden okoli stoječih sv. apostola, ki je sedaj zažugal Ananiju, rekoč: „Udaril te bode Bog, stena po-beljena, in ti sediš, da bi me sodil po postavi, in zoper postavo me veliš bítí?“ Kmalu zatem jo Pavel nenadoma spretno zavije. In ta zavinek je dosegel čudovit uspeh. Nastali sta brzo dve stranki, ki sta zašli v medsebojni prepir, in medtem je Pavel všel njihovim pestem. „Vedoč pa Pavel, da je en del saducejev in drugi farizejev, zavpije v zboru: Možje, bratje! Jaz sem farizej, sin farizejev, zavoljo upanja in vstanjenja mrtvih sem na sodbi. Ko je pa to rekel, nastane razpor med farizeji in saduceji, in množica se razdeli. Zakaj saduceji pravijo, da ni vstanjenja in tudi angela in duha ne; a farizeji trdé oboje. In nastal je velik krik. In vstali so pismarji od strani farizejske in so se upirali, govoreč: Nič hudega ne nahajamo na tem človeku; če mu je pa duh govoril ali angel, ne nasprotujmo Bogu. Ko je pa nastal razpor, bal se je tisočnik, da ne bi Pavla raztrgali, zato ukaže, da snidejo vojaki in ga potegnejo izmed njih in odpeljejo v grad.“ (Dejanj. apost. 23, 1—10).

Na to ga pošlje tribun ali tisočnik Klavdij Lizia v spremstvu dveh sto vajakov, sedemdeset konjikov in dveh sto strelcev (Dejanj. apost. 23, 23) v Cezarejo Stratonis, da se tu pred

rimskim prokonzulom zagovarja. In ta Pavlova apologija v Cezareji pred lahkobnim sicer ali lakomnim prokonzulom Porcijem Festom ni manj čudovita in spomina vredna. Kako izvrstno je umel apostol porabiti vsako priliko! Vsako njegovo dejanje kaže moža premodrega in prebrisanega. Govoril je sveti mož pred Feliksom, ki ga je prišel poslušat s svojo ženo Druzilo prešestnico, toli resno o pravici, čistosti in prihodnji sodbi, da je prokonzul trepetal in da mu je naposled preplašen dejal: O tem te hočem vdrugo zaslišati. (Dejanj. apost. 24, 24. 25). Ne dolgo za tem dogodkom se je naš Pavel zagovarjal pred Feliksovim naslednikom, Porcijem Festom, pred kraljem Agripom in njegovo sestro Bereniko in mnogobrojnimi občin-
stvom. Govoril je zatoženec tako ognjevit in krepko, da mu je Fest v besedo posegel in vmes zaklical: „Pavel, tebi se meša. Velika učenost tvoja ti jemlje um.“ Na to odvrne Pavel: „Jaz nisem blazen, o vrli Fest, marveč jaz govorim besede resnice in treznosti.“ In ko je to izrekel, je nagovoril nepričakovano, kakor bi blisknilo, pred vsem zborom kralja Agripa s povzdignjenim glasom, veleč: „Veruješ, kralj Agripa, prerokom? Jaz vem, da veruješ!“ S tem pomenljivim, odločnim in nepričakovanim vprašanjem je predramil zaspanega kralja, da je strmé odgovoril: „Malo manjka in pregovoril bi me, da postanem kristjan.“ In kako resno in slovesno mu odvrne vrli apostol: „Da, pač bi prosil Boga, naj bi manjkalo malo ali mnogo, da ne bi le samo ti, temveč tudi vsi, ki me danes poslušajo, postali takšni, kakršen sem jaz, izvzemši te-le verige.“ (Dejanj. apost. 26, 24—29).

O, kaka gorečnost in kaka apostolska odkritosrčnost govori iz teh pristrčnih besed, in kako sila primeren, prikupljiv in pridobljiv je pristavek: *παρεκτός τῶν δεσμῶν τούτων*, z izjemkom teh-le okovov. Kazaje na železne sponi, v katere je bil nedolžni mož vkovan in ki so mu visele z utrujenih oteklih rok, je hotel reči: Medtem ko želim in prav srčno želim, da postanete vsi to, kar sem jaz, to je kristjani, ne želim vam, da bi bili kakor jaz v temnico vrženi in v železje vklenjeni: vse to hočem za sebe pridržati, vam pa ne želim ničesar hu-

dega, temveč le vse dobro in vse prijetno. V obče združuje sv. Pavel z globoko apostolsko resnobo neko čarobno vljudnost, omikanost in gibčnost, ki iznova pričajo o velikem duhu apostola narodov, ki je znal biti vsem vse, da bi vse pridobil za vse, kar je Kristus Jezus. Pavel je bil poln priljudnosti po vzgledu svojega božjega mojstra, o katerem pripazuje nežno omikani evangelist Lukež, da je poprosil Petra, naj ladjo malo od obrežja zapelje. *Ascendens autem in unam navim, quae erat Simonis, rogavit eum, a terra reducere pusillum.* (Luk. 5, 3).

Kakor je bil blagi apostol sam prijazen v občevanju, enako je tudi vernikom priporočal vljudnost. Kološanom je pisal: *Sermo vester semper in gratia, sale sit conditus, ut sciatis, quomodo oporteat vos unicuique respondere.* Vaše govorjenje bodi vselej milo, s soljo osoljeno, da veste, kako vam je vsakemu odgovarjati. (Kol. 4, 6). Prijaznost v govoru je priporočal tudi slavni Avguštin, rekoč: „*Non aspere, non duriter, non modo imperioso ista tolluntur, magis docendo quam iubendo, magis monendo quam minando.* Ne osorno, ne trdo, ne na zapovedljiv način dâ se to in ono odstraniti, marveč bolj s poukom kakor s poveljem, bolj s posvarjenjem, kakor s protenjem.“ In star pregovor uči: *Frangitur ira gravis, si sit responsio suavis.* Hudo jezo potare sladek odgovor. Pa poslušajmo, kako govori sv. Pavel o svojem prizadevanju, da bi vse pridobil za Kristusa: „Ko sem bil svoboden od vseh, storil sem se vseh sužnjega, da bi jih več pridobil. In postal sem judom kakor jud, da bi jude pridobil; njim, ki so pod postavo, kakor da bi bil pod postavo, (dasiravno jaz nisem bil pod postavo), da bi nje, ki so bili pod postavo, pridobil: tistim, ki so bili brez postave, kakor da bi bil brez postave, (dasiravno nisem bil brez postave božje, nego sem bil v postavi Kristusovi), da bi pridobil nje, ki so bili brez postave. Postal sem slabim slab, da bi slabe pridobil. *Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos.* Vsem sem vse postal, da bi vse vzveličal. Vse pa delam zavoljo evangelja, da bi se ga (njegove milosti) udeležil.“ (I. Kor. 9,

19—23). Semkaj spada tudi poslednja vrsta desetega poglavja prvega lista do Korinčanov: „Per omnia omnibus placeo, non quaerens, quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant. Po vsem ugajam vsem, ne išoč, kar je koristno meni, nego kar je mnogim, da se vzveličajo.“ (I. Kor. 10, 33).

Izredno gorečnost Pavlovo spričuje nadalje to, da ni miroval ne dan ne noč od svojega apostolskega delovanja. Koderkoli je potoval, nosil je s seboj zaklad in vir prelepih nauk — bil je živa knjiga, živ zakonik, potujoča biblioteka. Kamor je došel, je zapustil naselbino svetega miru in zasadil je vrt svetega življenja. Kar je napisal v listih, je prednašal in predstavljal s svojim prijaznim in preprostim vedenjem v živih podobah, da je očaral vse, ki so ga videli in učiti slišali. Izgubljen se mu zdi dan, v katerem ne reši kake izgubljene duše. V Dejanju apostolov bereš, da je govoril do polnoči (20, 7), in malo pozneje najdeš, da je pridigoval do ranega jutra (20, 11). Bil je tako vnet in goreč za dobro stvar, da bi bil še dalje rad živel in delal za blagostanje ljudstev, kakor pa umrl in se združil s Kristusom. (Filiplj. 1, 21). Tempus redimere, čas kupovati je gošče priporočal kristjanom, vendar sam je izpolnjeval to najnatanje. Sam neutrudno delaven, smel je pač tudi druge priganjati k delu. Tako med drugimi svari prav resno Solunčane in Kološane pred delapustom, pred brezskrbnostjo, ponavlja jim zopet in zopet resnobni opomin: Redimite tempus, kupujte si čas, varujte ga, rabite ga skrbno, pridno in previdno! V minoti si lahko kupite nebo, ali pa si prislužite pekel.

Sv. Pavel je dobro poznal vso vrednost zlatega časa. Zato je neprestano klical vernikom: Bratje, hodite modro in rabite čas, zakaj dnevi so hudi! (Efež. 5, 16). Vsi modri možje so umeli ceniti dragino časa. Rimski cesar Tit je na večer, ko se je spomnil, da ni storil čez dan ničesar dobrega, užaljen zaklical: Prijatelji, dan sem izgubil! Ali prav tega dneva ni izgubil vrli Rimljan, ko je spoznal izredno vrednost tega časa. Pitak, eden izmed sedmih grških modrijanov, doma na otoku Mitileni, je porabljal čas s pojašnjevanjem pregovora: Dobro preudari čas, ter je opominjal svoje rojake,

kličoč: Varujte čas! Enako je sv. Pavel opominjal svoje tovariše in ljube vernike, da naj prav drago cenijo in dobro rabijo čas. Kakor je bral pri modrem Siracidu: Sin, čas prav obračaj (Sir. 4, 23), tako je sam delal in druge k delu bodril: Dokler čas imamo, delajmo dobro! (Gal. 6, 10). Imel je za modre, ki so čas dobro porabili, in za nespametne, ki so ga tratili, zapravljali ali celo zlorabili. Kakor je sam vsak trenotek porabil, da je storil kakšno dobro delo, enako je živo želel, da bi se kristjani poprijeli vsake priložnosti, da delajo dobra dela in se bogaté v zasluženju. Bratje, čas je kratek, je zaklical Korinčanom (I. Kor. 7, 29), zato treba, da si ga še sami ne krajšajo s praznim, ničvrednim početjem.

Pa nadaljujmo opis Pavlovega delovanja za vse stanove. Ko so ga v Listri napadli židovi in tako hudo kamenjali, da je bil kakor že mrtev zanesen iz mesta, spravil se je še o večernem mraku na noge, je otrešel listriški prah s svojih nog ter se je podal že o jutranji zori, ves še potr, pobit in vspehan na dolgo pot v Derbo, kjer je brez odmora počel oznanjevati božji evangelj. In ko v Efezu ni mogel, ker ni smel, učiti dalje v sinagogi — judje namreč njegovi rojaki so mu zlovoljno nagajali, šuntajoč množico proti njemu (Dejanj. apost. 19, 9) — tedaj si je apostol nagloma domislil, pa je šel k paganskemu govorniku in slovničarju Tiranu, pri katerem je v prostorni sobani dve leti poučeval ukaželjne Efežane. Ko pa tudi tukaj ni bil več varen — Demetrij kovač, ki je izdeloval in prodajal srebrene Dianine podobice in tempeljčke, ta sebičnež je podkuril svoje somišljenike proti Pavlu — poslovil se je blagovestnik od Efežanov in je odšel na sveto poslanje v Macedonijo in Helado. (Dejanj. apost. 19, 24—41; 20, 1. 2). V Rimu jetnik in vedno obkoljen od stražnikov, je pridigoval v ječi vsem, ki so ga obiskovali, kristjanom, judom in ajdom; preostali čas pa je pisal pisma, katera je pošiljal v daljne kraje, kakor v Macedonijo, v Frigijo, v Palestino, v prokonzularsko Azijo.

V lični in lepi cerkvi rimski „Maria in via lata“ najdeš jetnišnico Pavla apostola in njegovega iskrenega prijatelja

sv. Lukeža. Tam v temnih podzemeljskih prostorih bil je ujet blagovestnik sveta in učitelj narodov približno dve leti. V tem zaporu se je pripetil dogodek, ki je velepomemben, najprvo za rimske jude, potem pa ostane znamenit za jude vsega sveta. Tretji dan svojega zapora je povabil naš jetnik cvet rimskih židov,¹ katere je nagovoril, rekoč: „Zavoljo upanja Izraelovega sem vklenjen v to-le verigo.“ Ko so pa judje na to dejali: „Mi želimo od tebe slišati, katerega mnenja da si ti; kajti o tej ločinki nam je znano, da se jej povsodi ugovarja in nasprotuje,“ odločil jim je apostol dan, ob katerem so se drugič zbrali v prav obilnem številu. In takrat jim je Pavel mnogo govoril o kraljevstvu božjem, željno želeč, jih prepričati o Jezusu iz Mozesove postave in iz knjig preroških — a mane usque ad vesperam, od jutra do večera. Nekateri so verovali temu, kar so slišali, nekateri pa niso. „In ker potemtakem niso bili med seboj edini,“ tako končava zadnje poglavje Dejanja apostolov, „in so odhajali, beseduje jim Pavel: „Resnico je govoril sv. Duh po Izaiju k našim očakom, rekoč: Pojdi k temu ljudstvu, pa mu govori: z ušesi bote poslušali, a ne bote umeli, z očmi bote gledali, pa ne videli; zakaj srce je okamenelo temu ljudstvu in z ušesi težko čujejo in svoje oči so zatisnili, da ne bi videli z očmi in ne slišali z ušesi in ne umeli s srcem — in bi se izpreobrnili ter bi jih ozdravil. Bodi vam torej povedano, da se je paganom poslalo vzveličanje božje. Oni bodo poslušali. In ko je to povedal, izšli so judje od njega, imajoči mnogo prepira med seboj.“ (Dejanj. apost. 28, 20—29). Besede, tukaj govorjene, so besede, ki se izpolnjujejo od trenutka, ko jih je izrekel Pavel, pa noter do tega trenljaja. Odšli so judje in so imeli mnogo prepira med seboj, vendar poboljšali in izpreobrnili se niso, čeprav se je Pavel, njih krvni brat, trudil na vse sile in žile.

Pač čudno, v temni ječi je bival slavní Taržan, priklenjen celó na vojaka kot svojo živo ječo, toda vkljub tesni ječi in navzlic težkim verigam ni bila vklenjena božja beseda. Prav

¹ O času Kristusovem je štela kolonija ali naselbina židov v Rimu okoli trideset tisoč glav.

tukaj v tesni ječi bili so pod vdihom in vodstvom sv. Duha pisani oni listi, ki jih imenuje sv. Ambrož sladko mleko, s katerim se je hranila in živila cerkev v zibeli. Tu so bili pisani listi, ponavljam, ki so postali nevsahljivi viri za spoznanje božje. Resnica je, da so cesarska povelja našla pokorščino med ljudstvi in narodi, vendar kateremu cesarju ali kralju se je skazovala, se skazuje in se bo skazovala toliko pokorščina, kolika se je in se bo skazovala temu jetniku, ki je za mokrotnim zidovjem pisal ukaze in razglašal zakone, kakršnih se nikoli ni upal nobeden cesar izdati in katerih ne bo mogla nobena človeška moč odstraniti tja noter do konca dni in še dalje naprej. Kakor se imenuje Mozes Izraelcev, tako se zove Pavel paganov zakonodajec in učitelj.

Sv. Pavel, učitelj srečnega in zadovoljnega družnega življenja.

Ko sem opisal sv. Pavla kot apostola za vse kraje, za vse ljudi in za vse stanove, dozdeva se mi za tem opisom priležno mesto, da spregovorim podučno besedo o sv. Pavlu kot sociologu ali rešitelju družboslovnega vprašanja, ki razgreva v naših dnevih duhove in srea.

Naš apostol se je z družnim vprašanjem pečal že pred osemnajstimi sto leti, in je iskal njegovo rešitev v nauku Jezusovem. Občudovati moramo božjo modrost in dobroto, ki ve svoje besede urediti, da se glasé po tisoč in tisoč letih tako, kakor bi bile govorjene le za naše čase in za naše potrebsčine. Gotovo more le krščanstvo povoljno rešiti pereče vprašanje družabno, in ga je, hvala večnemu Bogu, menda že rešilo.

Sedaj treba samo, da se vsi verniki brez razločka, bogatini in siromaki, gospodarji in služabniki, posestniki in delavci, mojstri in pomočniki zvesto in vestno ravnaajo po krščanskih zakonih, ki jih je v ta namen izdal največji sociolog vseh

časov, Kristus Jezus, Bog-človek, in ki se med ostalimi glase: „Ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe! (Mark. 12, 31). Vse, kar hočete, da ljudje vam storé, storite jim tudi vi tako! (Mat. 7, 12). Ubožcev bote vedno imeli, da jim morete storiti dobro. (Mark. 14, 7). Dajajte vbogajme od tega, kar imate! (Luk. 11, 41). Resnično vam povem, karkoli ste storili ednemu izmed teh najmanjih mojih bratov, storili ste meni. (Mat. 25, 40). Blagor ubogim v duhu, ker njih je nebeško kraljevstvo! Blagor krotkim, ker oni bodo zemljo posedli! Blagor lačnim in žejnim pravice, ker oni bodo nasičeni! Blagor usmiljenim, ker oni bodo usmiljenje našli! Blagor mirnim, ker oni bodo otroci božji imenovani! Blagor preganjanim zavoljo pravice, ker njih je nebeško kraljevstvo!“ (Mat. 5, 3. 5. 6. 7. 9).

Vsega pozora je vreden prav v naših dnevih Vzveličarjev izrek, ki ga beremo pri sv. evangelistu Lukežu (6, 35). Posojilci denarja jemljejo dandanes večje ali manjše obresti. Od tod izvira težavno stanje nepremožnih, imenito kmetov in delavcev, ki so primorani posojila najemati. Kdor najme posojilo, za katero mora plačevati neopravičene obresti, dela pravzaprav za upnika posojilca. Kristusova volja pač ni bila to in ni. On namreč uči: „Delajte dobro in posojujte, ne upajoč ničesar od tega. Benefacite et mutuum date, nihil inde sperantes. In veliko vam bode plačilo, in sinovi bote Najvišjega, ki je dobroten tudi nehvaležnežem in hudobnežem.“ (Luk. 6, 35).

Nad tisoč let so se verni kristjani ravnali po tem nauku. Posojevali so iz krščanske ljubezni, a terjali niso obresti od posojila. Ozirali so se na besede Gospodove: „Če bote posojevali tistim, od katerih upate, da bote prejemale, kakšna zahvala vam bo . . . Bodite torej usmiljeni, kakor je tudi vaš Oče usmiljen! (Luk. 6, 34. 36). Kdor hoče od tebe na posodo imeti, ne obračaj se od njega!“ (Mat. 5, 42).

Sin božji je na sedež lakomnosti posadil ubožnost v duhu kot vzor stremljenja človeškega; na mesto svojeljubnosti je postavil najnesebičnejšo ljubezen (Mat. 5, 43; Jan. 15, 12); na

mesto zaničevanja ubogih in slabih najblažjo in najpožrtvovalnejšo ljubezen do bližnjega (Luk. 10, 29. 37); na stol dobičkarije pri posojilu je povzdignil brezobrestno posojilo iz gole ljubezni in usmiljenosti do brata. Ko bi se pač kristjani ravnali po teh naukih, imeli bi kolikor toliko že na zemlji raj. In nasprotno, posadi ljudi v raj, pa jim daj vsega zadosti in še več, a odvzemi jim navedene postave, in v kratkem bodo zapadli neozdravljivemu hiranju.

Tako je učil Jezus in delal.¹ In njegov služabnik sv. Pavel je ta nauk o srečnem in mirnem življenju v človeški družbi še dalje razkladal in pojašnjeval, ko je naprimer izrekel nauk o bratstvu in sorodstvu vseh ljudi, nauk, katerega ni mogel, in ko bi ga bil mogel, bi ga ne bil upal noben modrijan izreči: „Kakor imamo v enem telesu mnoge ude, ali vsi udje nimajo ravno tistega opravka, tako smo mnogi eno telo v Kristusu, a posamezni smo drug drugega udje.“ (Rimlj 12, 5. 6). V tem stavku je izpovedan prevažni nauk o krščanski družbi. Sv. Pavel je popolno enakost vseh, ki so krščeni v Kristusu, poudarjal in je izpovedal, da neha vsaka razlika v Kristusu med svobodnimi in sužnjimi verniki. Zakaj, vsi so enaki v Kristusu Jezusu. „Vsi ste sinovi božji po veri v Kristusu Jezusu; kajti katerikoli ste bili v Kristusu krščeni, ste oblekli Kristusa. Ni tu ne juda ne grka, ni sužnja ne svobodnega, ni tu ne možkega ne ženske; zakaj vsi ste eden v Kristusu Jezusu.“ (Gal. 3, 26. 28). Vsi kristjani smo udje Jezusovega telesa. „Udje smo njegovega telesa, iz mesa njegovega in iz kosti njegovih.“ (Efež. 5, 30). Kristusu ne velja noben razloček osebe, stanu, narodnosti, temveč le nova stvar v njem. „V Kristusu Jezusu nima nikake veljave ne obreza niti neobreza, marveč nova ustvaritev.“ (Gal. 6, 15). Veljava, vrednost in plemenitost osebe se torej nima meriti po stanu, kate-

¹ Kdor želi več poduka o tem, naj bere: Alfred Winterstein, Die christliche Lehre vom Erdengut nach den Evangelien und apostolischen Schriften. Mainz, 1898. (8°. XIV + 288 str.) — Kedaj in zakaj je dovoljeno, jemati obresti od posojenega denarja, razpravlja jezuit Jožef Biedlack v knjižici: Der Darlehenszins. Wien, 1898. 8°. Str. 43.

remu pripada, po službi, katero opravlja, po narodnosti, v kateri je rojena, temveč po vrednosti in obilnosti božje milosti, katere so lahko vsi deležni.

Kako so ti nauki bistveni v krščanstvu, je pokazal božji Vzveličar s svojim vzgledom, in so pokazali njegovi apostoli, pred vsemi pa slavni poslanec iz Tarza. Da v dejanju pokaže, kako ne poniža uboštvo in delo človeka, je hotel Jezus Kristus Bog-človek rojen biti iz revne Device (Luk. 2, 17); se je dal imenovati sina tesarjevega (Mat. 13, 55; Mark. 6, 3); si je izvolil za oznanjevalce svojih naukov in za utemeljitev in razširitev svoje cerkve može, ki so si z rokami služili vsakdanji kruh (Dej. ap. 18, 3; I. Kor. 4, 12; 9, 11 nsl; II. Tesal. 3, 7. 8).¹

Sv. Pavel se je vestno držal Gospodovih navodil in pravil. Ljubil je delo in si je z delom služil svoj živež. Spoznal je, da delo blaži človeka. Zato je ljudem nalagal delo kot dolžnost. „Opominjamo pa vas, bratje“, piše Solunčanom, „da vedno boljše rastete, in da si prizadevate mirno živeti, in da opravljate svoj posel in delate s svojimi rokami, kakor smo vam naročili; da živite spodobno pred njimi, ki so zunaj, in ne potrebujete nikogar!“ (I. Tesal. 4, 10—12). Izjavlja nadalje, da, kdor noče delati, naj ne jé. To je krepka beseda. Delati moramo vsi, ne pa, da drugi praznujejo in se gostijo, drugi pa se upirajo in trudijo kakor živinčeta. Delavei moramo torej vsi biti. Kdor noče delati, pa bi lahko delal, naj ne je, naj gine. Sem spada nauk, ki ga je Pavel podal Solunčanom, rekoč: „Vi sami veste, kako nas je treba posnemati, ker nismo bili nedelavni med vami in nismo zastonj kruha jedli od koga, ampak s trdom in težavo smo delali noč in dan, da ne bi nadlegovali katerega izmed vas. Vendar ne, da ne bi imeli oblasti, marveč da se vam damo v vzgled, da nas posnemate. Saj smo vam tudi, ko smo bili pri vas, naročali, da, če kdo noče delati, naj tudi ne jê. Čujemo namreč, da nekateri med vami neredno živé in da ne delajo nič, ampak se pečajo z nepo-

¹ Dr. Simon Weber, *Evangelium und Arbeit*. Freiburg im Br., 1898. 8°. VII + 210 str.

trebnim. Takim pa vелеvamo ter jih opominjamo po Gospodu našem Jezusu Kristusu, da naj, delajoč v miru, jedó svoj kruh. Vi pa, bratje, ne opešajte v dobrih delih! Če pa kdo ne posluša besed v listu, tega zaznamenujte, in ne pečajte se ž njim, da ga bode sram. Toda ne imejte ga za sovražnika, nego svarite ga kakor brata!“ (II. Tesal. 3, 7—15). Čudovito blagi nauki in modri nasveti!

Pavel, hlapec Kristusov, je pridno delal telesno in duševno, ter je vabil kristjane na delo; saj je delo božje povelje. Bog je prva dva človeka postavil v vrt veselja, da bi ga obdelovala in varovala. (Gen. 2, 15). Bog torej ni naših predstaršev oprostil dela, čeprav jima je poleg prvotne pravičnosti podaril še telesno neumrljivost. In res, pokaj bi bil Bog dal človeku tako lepo in čvrsto telo? Mar li za mir in počitek? Prav tako ne, kakor mu ni ustvaril očij, da bi mežal, ali ust, da bi molčal. Delaj, tako velewa Stvarnik po zakonu, ki ga je neizbrisno zapisal v človeško telo.

Zato so tudi vsa verna ljudstva čislala delo. Čimbolj se je v kakem narodu izgubljala prava misel o Bogu, tembolj je izginjala tudi prava misel o delu. Najbolj je delo cenil Izraelski narod, ker je imel o Bogu najčistejši, najresničnejši pojem. Pri drugih narodih, četudi sicer prav razvitih in omikanih, ni bilo delo v taki časti. Najmodrejši rimskih modrijanov je sodil o delu tako-le: *Illiberales autem et sordidi quaestus mercenariorum omnium, quorum operae, non artes emuntur . . . Opifices omnes in sordida arte versantur; nec enim quidquam ingenuum habere potest officina*. Nečasten in umazan je zaslužek vseh rokodelcev, katerih službinska dela se kupujejo in ne umetniška . . . Vsi rokodelci se nahajajo pri grdobnem opraviu; kajti nič plemenitega ne more prihajati iz delavnice.¹ Grki so enako sodili, in učeni Aristotel je še slabše sodil o delu, ko je trdil, da se o čednosti ne more govoriti pri množici, ki se peča s telesnim delom.² Delo je bilo za svobodnega moža nečastno, bilo je dovolj dobro le za sužnje in jetnike.

¹ Cicer., *De officiis*. I, 42.

² Arist., *Polit.* 6, c. 2. n. 7.

Jezus Kristus ni zavrgel postave o delu, marveč jo je potrdil in izpopolnil. On sam, Sin božji, je tesaril v delavnici svojega krušnega očeta. Za svoje tovariše si je izbral marljive delavce. In tako je delo v Jezusovi cerkvi častito in sveto. Žulji, ki se ti narede pri delu, so dragoceni prstani. Delo je po nauku Kristusovem ostra dolžnost za človeka; ono utemeljuje časno srečo človeka, mu je sredstvo pokore in odsluženja za greh, in je bogat vir zasluženj za večno življenje. Kaj čuda, da se je največja svetost vselej družila z največjo delavnostjo. Slavni svetniki, kakor sv. Benedikt, sv. Frančišek Ksaverij, sv. Vincencij Pavljan, so delali telesno in duševno noč in dan.¹ Neprestano delavni apostol Pavel je vernike resno izpodbujal k delu in jih je svaril pred delopustom. Svojemu učencu Timoteju je pisal o ženskah, ki ne ljubijo domačega dela, da se jih naj ogiblje. „Vdov ne sprejemaj, ki so lene in vajene po hišah hoditi, in niso samo lene, ampak tudi jezične in radovedne, in govore, kar se ne spodobi.“ (I. Tim. 5, 11. 13).

Pa naj še kaj več povem o Pavlu, krščanskem družboslovcu. Abecedo gospodarstva ponuja vrli mož v odstavku, ki ga beremo v šestem poglavju prvega lista do Timoteja: „Velika pridobitev je pobožnost z zadovoljnostjo. Zakaj ničesar nismo prinesli na svet, ni dvoma, da tudi odnesti ne moremo ničesar. Če pa imamo hrano in s čim se oblačimo, bodimo s tem zadovoljni. Tisti, ki hočejo biti bogati, padajo v izkušnjave in v mreže hudičeve in v mnoge poželjivosti, nekoristne in škodljive, ki potapljajo ljudi v pogubo in propast. Zakaj korenina vsega zla je lakomnost, njej vdani so nekateri zabredli od vere in so se obložili z mnogimi bolečinami. Ti pa, o človek božji, ti se ogiblji tega, pa hodi za pravico, pobožnostjo, vero, ljubeznijo, potrpežljivostjo, krotkostjo.“ (I. Tim. 6, 6—10). Kako lepo opominja istega Timoteja, da naj skrbno pazi na bogate, rekoč: „Bogatim tega sveta zapovej, da naj ne bodo visokih misli, in da naj ne zaupajo v nestanovitno

¹ Podučno razpravo o veljavi dela v katoliški cerkvi najdeš v knjigi: Dr. G. Ratzinger, Die Volkswirtschaft in ihren sittlichen Grundlagen. Freiburg im Breisgau, 1895. Str. 153 in naslednje.

bogastvo, ampak v živega Boga, ki nam daje vsega obilno za uživanje; da naj dobro delajo, naj se bogaté v dobrih delih, naj radi delajo in z drugimi delijo; da naj si nabirajo zaklad, dobro podslombo za prihodnje, da dosežejo življenje.“ (I. Tim. 6, 17—19).

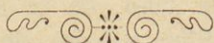
Pred poškodovanjem in prevaro bližnjega svari vneto, pišoč: „To je volja božja . . da kdo ne prestopa in ne prekanja svojega brata v nobeni reči, ker Gospod je maščevalec vsega tega, kakor smo vam naprej povedali in pričali . . . Prizadenite si, da bote mirni in se bote držali svojega opravila in delali s svojimi rokami, kakor smo vam zapovedali; in da bote pošteno živeli vpričo njih, ki so zunaj, in da ne bote od nikogar nič želeli.“ (I. Tesal. 4, 6. 11). In kako pristržno je v nemal Korinčane, da naj radi in z veseljem dajajo vbogajme, ker jim bo Bog bogato povrnil; kajti reveži, katerim pomagajo, bodo zato Boga hvalili in za nje molili. „Slehern (naj da) . . . kakor je v svojem srcu namenil, ne z žalostjo ali po sili; zakaj veselega darovalca Bog ljubi. Bog pa je mogočen, vsak dar pomnožiti med vami, da imate vselej vsega dovolj, in ste bogati za vsako dobro delo, kakor je pisano: On je delil, dajal ubogim; njegova pravičnost ostaje vekomaj. Kdor pa daje seme sejavcu, bo dal tudi kruha jesti, in bo namnožil naše seme in bo dal rasti obilnejši sad naše pravičnosti, da bote v vsem obogateli in obilno imeli za vso dobrodelnost, kateri stori, da se po nas Bogu hvala daje. Ker služba take milodarnosti ne namesti samo tega, kar svéti pogrešajo, ampak tudi obilen sad prinese po mnogih hvalah v Gospodu, ker zavoljo te milodarnosti Boga hvalijo za vašo pokorščino v spoznanju evangelja Kristusovega, in za preproščino, po kateri delite njim in vsem; in po njih molitvi za vas, kateri vas srčno ljubijo zavoljo posebne milosti božje, ki je v vas. Hvala Bogu za njegov neizrečeni dar!“ (II. Kor. 9, 7—15).

Nadalje. Če hočejo člani človeške družbe znati in vedeti, kako se morajo med seboj podpirati in streči si drug drugemu, naj premišlujejo in posnemajo Pavlove nauke, kakršni so med drugimi nastopni: „Nihče izmed nas ne živi zase in nihče

ne merje za-se . . . Ti pa, kaj sodiš svojega brata; ali ti, kaj zaničuješ svojega brata? Saj bomo vsi stali pred sodiščem Kristusovim . . . Nič več torej ne sodimo medsebnno, ampak to presodite bolje, da ne storite spotikljeja bratu ali pohujšanja. (Rimlj. 14, 7. 10. 13). Zato pa sprejemajte drug drugega, kakor nas je Kristus sprejel v čast božjo“. (Rimlj. 15, 7). In če nadalje opeva sv. Pavel krščansko ljubezen kot popolnost postave in vez popolnosti (Rimlj. 13, 9. 10; Gal. 5, 14; Kol. 3, 14), če govori o ljubavi do ubogih, če piše o bogatinih, če ocenja človeško življenje, če odpira človeku grob, kaŕoč mu, kaj ga čaka unkraj groba, prepričamo se jasneje in jasneje, da je Pavel, ki je sam pravi dar boŕže ljubezni, postavil družabno življenje na resnico in pravico, na medsebojno spoštovanje, na ljubezen, dobrotnost in usmiljenost krščansko.

Kako pač blaŕeno in povsem srečno življenje bi ŕiveli med seboj ljudje, ko bi hoteli vse svoje dejanje in nehanje ravnati po zlatih opominih, ki jih je sporočil sv. Pavel Kološanom, ko ŕe niso poznali delavne vere in ljubezni krščanske: „Mrtvite svoje zemeljske ude (to je poŕeljivost, ki je v njih), preŕestovanje, nečistost, nesramnost, hudo poŕeljivost in lakomnost, ki je malikom sluŕabnica; po katerih prihaja jeza boŕŕa nad otroke nevere, med katerimi ste tudi vi hodili nekdaj, ko ste ŕiveli med njimi. Sedaj pa odloŕite tudi vi vse: jezo, nevoljnost, hudobnost, kletev, grdo govorjenje svojih ust. Ne laŕite med seboj; slecite starega človeka z dejanji njegovimi in oblecite novega, njega, ki je prenovljen v spoznanju po podobi tistega, ki ga je ustvaril; kjer ni pagana in juda, ni obreze in neobreze, ni divjaka in skita, ni suŕznika in svobodnjaka, nego kjer je vse in v vseh Kristus. Oblecite torej vi kakor izvoljenci boŕŕi, sveti in ljubljeni: prisrčno usmiljenost, dobrotljivost, poniŕnost, skromnost, potrpeŕljivost, prenaŕajoč drug drugega in odpuŕčajoč si med seboj, če ima kdo zoper koga pritoŕbo; kakor je tudi Gospod odpustil nam, tako tudi vi. Nad vse to pa imejte ljubezen, ki je vez popolnosti, in mir Kristusov naj povzdiguje vaŕa srca, h kateremu ste tudi poklicani v enem telesu. In bodite hvaleŕni. (Beseda Kristusova

prebivaj med vami obilno), v vsej modrosti učite in opominjajte sami sebe s psalmi, hvalnicami in pesnimi duhovnimi, v milosti pojoč v srcih svojih Bogu. Vse, karkoli delate v besedi ali v dejanju, delajte vse v imenu Gospoda Jezusa Kristusa, zahvaljujoč Boga in Očeta po njem. Žene, bodite podložne možem, kakor se spodobi v Gospodu. Možje, ljubite svoje žene in ne bodite hudi nad njimi. Otroci, bodite pokorni staršem v vsem, zakaj to je prijetno Gospodu. Očetje, ne dražite svojih otrok, da ne postanejo malosrčni. Hlapci, poslušajte v vsem telesne gospodarje, ne služeč na okó, kakor ljudem ugajajoč, marveč v preprostosti srea, boječ se Boga. In karkoli delate, delajte iz srea, kakor Gospodu in ne ljudem; vedoč, da bote od Gospoda prejeli plačilo dediščine. Gospodu Kristusu služite! Kdor pa krivico dela, bo prejel, kar je krivičnega storil; in ni ga oseb sprejemanja pri Bogu. Gospodarji, kar je pravično in primerno, izkazujte hlapcem, vedoč, da imate tudi vi Gospoda v nebesih. V molitvi ostajajte in čujte v njej z zahvaljevanjem... V modrosti hodite z njimi, ki so zunaj, čas uporabljajoč. Govorjenje vaše bodi vselej prijazno, s soljo soljeno, da veste, kako vam je treba vsakemu odgovarjati.“ (Kol. 3, 5—25; 4, 1. 2. 5. 6). Krasni in koristni so ti nauki sv. Pavla, zdravitelja človeške družbe.

Sv. Pavel, pisatelj.

avel, zvezda prve velikosti in svetlosti na obnebju cerkvenem, pa ni le po svojih daljnih in težavnih potovanjih apostolskih in po ustnem oznanjevanju nebeškega evangelja razodeval svojega poklica kot učitelj narodov, temveč on je to pričal tudi po svojih izvrstnih, nedosegljivih listih, katerih se je še štirinajst ohranilo v katoliški cerkvi. Pavel je, kolikor listov pisal, toliko menda tudi prejel, le škoda, da so se izgubili. Tudi več njegovih ni več. Trije so se nedvomno poizgubili. V novem testamentu je Pavel največ napisal. In iz teh neprecenljivih pisem odseva mogočni duh in

vzorni značaj slavljenega Taržana. Ona so v najožji, so v najtesnejši zvezi z njegovim življenjem in so kakor dušni stržen njegov, medulla spiritualis. Nauki in resnice, o katerih govori v svojih spisih, so novi dokazi za vseobsežnega, nebeške in človeške ljubezni polnega duha apostolovega. Dajmo in pojasnimo posamezne liste!

V listu do Rimljanov, ki je dragocen zaklad globokega in dozorelega spoznanja skrivnosti božjih in ki se po vsej pravici imenuje svetišče v poslopju krščanske teologije in je krasen portal h krasnemu svetišču Pavlovih listov, v tem pismu opisuje Pavel v krepkih potezah hojo večnega Boga v zgodovini sveta in veliko spravno daritev Sinú božjega na Golgoti kot središče zgodovine in kot vir vseh milosti in vse sreče za grešni rod človeški. Ta list do Rimljanov je po obliki in po vsebini velikansko mojstersko delo, ki ga je ustvarila Pavlova globoka modrost in vzvišena zgovornost. Ta list nima vrstnikov, le list do Hebrejcev se mu bliža gledé na visoke misli in jasne dokaze. Bil je pač primerno pisan ta list za metropolo takrat omikanega sveta. V Rimu so se križali poti vseh narodov, tja so se stekali vsi zakladi. Rim je bil sredotok vere paganske, ki ni le trpela vseh krivih ver, marveč jih je še gojila in združevala tako, da se sme in more imenovati panteon paganstva. V Rimu nahajaš glavo in sree krivoverstva. In to, kar je bil Rim dosehdob za paganstvo, to, pravim, naj bi bil odslej za krščanstvo, in ravno to je nameraval Pavel s svojim premodro ubranim listom do Rimljanov. Kjer je bilo največ ljudstva in sicer raznovrstnega in raznovernega ljudstva najti, tam je pretila tudi najhujša borba, pa je tudi sijala naj-sijajnejša zmaga veri katoliški. In v dosego vsega tega je Pavel položil temelj s svojim vekovitim listom do Rimljanov. Pač le cerkvi, ki je bila sama tolike važnosti in tako velikanska po svojih zmožnostih in po svojem poklicu za vseobčnost krščanstva, le taki cerkvi je hotel apostol sveta odkriti globočine svoje modrosti, jej pokazati višine svoje vednosti. Ker jo je postavil pred najvišja vprašanja človeškega uma, krščanske vere in božjega upanja, podal jej je tudi ključ do pravega

razuma lastne bodočnosti kot vrhovne glave in matere cerkve vseh časov in vseh rodov.

To pismo, ki nam kaže pisatelja na slemenu duševne moči in v polni krepkosti njegovega značaja in nam dopušča globoke poglede v delavnico njegovega duha, to pismo, velim, je vsled važnosti predmeta, ki ga obravnava, in vsled oblične dovršenosti, v kateri je pisano, med vsemi pismi najviše cenjeno in slavljenno. Ali tudi moč v njem razvite dialektike, globokost in bogastvo idej, jasnost sloga, iskrenost izrazov: vse to in še drugo bo zmeraj napolnjevalo bralce z občudovanjem, s pravim strmenjem. Človeku čitalcu se dozdeva, da je Pavel pri teh ostroumnih premišljevanjih v listu do Rimljanov sree popolnoma odložil na stran in da je delal le samo s svojim velikim duhom. Um in sree sta pri Pavlu velika, a ta list dopričuje, da je imel njegov pisatelj hladno glavo, kakor pričajo drugi listi, da je imel vroče sree. Ta prekrasni list so tolmačili najizvrstnejši eksegeti, kakor postavim: Origen, oče svetopisemske eksegeze, Teodoret, Teodor Mopsvestenski in drugi. Sv. Krizostom je leta 391 govoril dvaintrideset homilij o listu do Rimljanov v Antiohijski baziliki sv. Petra. Globokost in veličava tega najobširnejšega pisma Pavlovega je najodličnejšega cerkvenega očeta, sv. Avgušтина, docela omamila in prevzela. Da razloži uvod temu listu, je napisal sloviti Hiponec še kot presbiter posebno knjigo, toda pozneje je opustil pričeto delo, ker je uvidel, da nima potrebnih močij za tako početje. „Coeperam“, pripoveduje sam v Popravkih, „sed quoniam si perficeretur, plures futuri erant libri, et ipsius operis labore ac magnitudine deterritus in alia faciliora deflexus sum.“¹

In sv. Hieronim, odlično nadarjen in globoko učen mož, ki se ni lahko zadovoljil z vsakim spisom in je bil v tem oziru sila izbirljen, ta lev krščanske kritike in polemike, pravim, je priznal odkrito, da nikakor ne zadošča ena knjiga za dobro razlago tega lista, tu treba več debelih zvezkov. In o težkoči tega lista je bil tako prepričan, da ga je čitajoč mnogokrat odložil, globoko vzdihnivši: „Pavel, Pavel, ti pač nočeš biti

¹ Lib. I. Retract. c. 25 in epist. ad Romanos.

razumljen, nočeš biti raztolmačen!“ To sodbo najostrejšega presojevalca med cerkvenimi očeti potrjuje tudi globokoumni Avguštin s pridevkom, da je Bog zategadelj dopustil to težkočo, da poniža oholost človeškega uma. — Ker Pavel v tem delu razpravlja temeljne resnice in poglobitve nauke katoliške vere, sme se list imenovati: *summa theologiae* sv. Pavla, ali kakor sv. Avguštin veli: *centrum et fundamentum christianismi*, središče in temelj krščanstva. Ne spodobi se morebiti, da citujem tukaj nekatoličana, vendar prav zanimiva je sodba Martina Lutra o tem listu Pavlovem: „Dieser Brief ist das rechte Hauptstück des N. T. und das allerlauterste Evangelium, welches wohl würdig und wert ist, dass es ein Christenmensch nicht allein von Wort zu Wort auswendig wisse, sondern täglich damit umgehe als mit täglichem Brod der Seele.“

Pa hitimo dalje za Pavlom pisateljem, o katerem je veselo, vedno več in več izvedeti. V listu do Hebrejcev črta Pavel večno božje veličje in božje višje duhovstvo Kristusa Jezusa. — V pismu do Filipljanov riše neizmerno ponižnost Jezusovo v skrivnosti njegovega učlovečenja in njegove smrti na križu; pa tudi po učlovečenju in po smrti na križu pridobljeno visokost in zasluženost čast v nebesih in na zemlji. Ta listič do Filipljanov je pač najmilejši in najljubeznivši. V njem ne najdeš nikakega očitjanja, ne nahajaš nikake graje ali nezadovoljnosti. List kipi pristržne tolažbe tako, da prešine in vznesa dušo in sree bralčevo. Ko je bil Pavel v Rimu jetnik prvokrat, poslala mu je prva, v Evropi od njega ustanovljena cerkev Filipljanov, njegovo veselje in njegov venec, po svojem predstojniku Epafroditu denarno podporo. In za to plemenito radodarnost se je Pavel zahvalil z najiskrenejšo ljubeznijo. Cerkvena občina Filipljanov je bila Pavlova Šarepta in Betanija.

V listu do Kološanov slika od Boga navdahnjeni avktor božjo vzvišenost krščanstva nad vso ukanljivo človeško modrostjo; in v listu do Efežanov proslavlja sveto cerkev kot skrivnostno telo Kristusovo in kot najmočnejšo brambo zoper krive vere in nevero. Pač prav velika je bila vrednost,

velik je bil pomen teh dveh listov za prvi čas, a je tudi za sedanjo in ostane za vsako dobo. Kaj bi bilo tudi koristilo, temelj položiti cerkvi, ako bi nje ne bil obenem Pavel branil in varoval zoper krive, sleparske nauke? In tega varstva in te obrambe viden vzgled je list do Kološanov kakor list do Efežanov, in to ostaneta oba za vse veke. Ona sta apostolski paladij, sta cerkvena panacea zoper vse herezije vsake dobe in vsake oblike, sta, da tako dëm, *summa contra haereticos*, sestavljena od Pavla apostola sveta in učitelja narodov. Poleg tega sta omenjena lista dva svetla žarka apostolove luči in obsezata najbogatejši zaklad verskih ved in bogoljubnega življenja. Že zlatoustni Janez, patriarh konstantinopolski, je občudoval vzneseni jezik pisma do Kološanov ter se je divil brezmejni ljubezni do Gospoda Jezusa Kristusa, katero diše vsaka beseda in vsaka vrsta v tem listu.

V listu do Galačanov opisuje Pavel svobodo, po Kristusu nam pridobljeno in prisluženo; opisuje na veličajni način s pogledom na Kristusovo priliko o očetu in dveh sinovih, katerih je bil eden poslušen, a drugi nepokoren (Mat. 21, 28); opisuje razmerje nove in stare zaveze pod podobo dvojnega zakona Abrahamovega, pod podobo Sare in Hagare. In to vse kako krepko! List do lahkovernih Galačanov je gledé na formalni značaj najodličnejše, je najizbornejše delo sv. apostola. V nobenem drugem spisu se ne kažejo Pavlovi občutki tako krepki in tako neposredni, kakor v tem; v nobenem niso izrazi tako jedroviti in ognjevit, ni polemika tako pogubna za nasprotnike. Pavel ne odneha od boja, dokler ne vidi zopernika pobitega od strele svoje vojevitosti. Kakor strela za strelo, grom za gromom padajo udarci po protivnikih. Posamezni izreki so kakor blisk, ki udari v človeka, in ta stoji v dimu, pa ne vé, od kod in kako je udarilo.¹

V listih do Korinčanov poudarja pisatelj tistega duha, ki naj bi prešinjalo vse vernike in napolnjevalo vso sveto cerkev.

¹ Dr. J. Belser, *Die Selbstvertheidigung des hl. Paulus im Galaterbriefe* (1, 11 bis 2, 22). Freiburg im Breisgau, 1896. 8°. Str. VI + 149.

V prvem pismu kaže jezik in kaže slog veliko izpreminjanje v občutkih: od globoke žalosti do velike radosti, od največje resnobe do najmilejše prijaznosti. Zapovedljiva beseda oblasti apostolove, ki naznanja kratke ali jasne določbe, menja se s pristrženimi obravnavami, v katerih se poduk spušča v najmanjše posameznosti in podrobnosti, ali se kmalu zopet povzdigne do najvzvišenejšega, čisto pesniškega jezika. Prvi list do Korinčanov nam more služiti v dokaz in v vzgled za razprave o raznih potih, odnosajih in zmešnjavah v krščanski cerkvi — o stvareh, ki so skoraj že vse našle svojo predpodobo v tem, kar je ponujala korintska cerkvena občina in kar se je pozneje tolikokrat ponavljalo v raznoličnih podobah. Kar zadevlje drugi list do Korinčanov, ta nam odpira, nam dopušča najgloblji pogled v preblago in plemenito dušo apostolovo. Ni je strune človeškega srca, katere bi se ne bil dotaknil modri mož. Vse doné brez izjeme. Sicer tudi v druge liste, a posebno v ta list je položil Pavel svoje preživo srce, svojo mogočno dušo. Izrazi so čuda lepi in primerni menjajočim se čustvom, sedaj žalobno tožeči, potem mirno tekoči v razpravi in zopet v strašni resnobi se vzdigajoči in zopernike pogublajoči.

V dušnopastirskih listih našteva pastir narodov vekovečna pravila, po katerih naj bi vladali predstojniki sveto cerkev. Pač krasno je opisal Pavel v pismih do Tita in Timoteja vse čednosti in prednosti, ki naj zaljšajo duhovnika. Da nisem s tem izrekom povedal neresnice za resnico, prispodobi čislani čitalec nekatere odlomke v dotičnih listih, tako n. pr. I. Tim. 3, 1—4, 7; II. Tim. 3, 10; Tit. 1, 7—9. Kaj čuda, da so bili ti zlati nauki sprejeti kot zakoni v zbornik kanonskega prava, v corpus iuris canonici: Dist. 23—50 v dekretu Gracijanovem; lib. III. tit. 1, X. in VI^{to}; Clem. Xtravag. Commun.¹ Vobče bodi povedano, da hranijo vsi trije pastirski listi v sebi nepremembno veljavne zakone in vodilna načela za dušne

¹ O teh razpravah v zborniku kanonskega prava piše Dr. S. Aichner „In C. J. C. prolixi tractatus de vita et honestate clericorum non sunt nisi uberiores expositiones doctrinae a s. Paulo in suis epistolis pastoralibus proviris ecclesiasticis in specie destinatae.“ (Compendium Juris eccl. Brixinae, 1890. Edit. 7. Pag. 243 not. 1 & 2).

pastirje. Ti listi so neusehljiv vir najbolj zanesljivih nasvetov za vse člane cerkvene hierarhije. Oni so bogat rudnik modrosti in previdnosti, ki naj bi rokovodili dušne pastirje. Da, zrkalo in ogledalo so, katerega si ne more dušni pastir prepogosto stavljati pred oči ter se vanje ozirati in v njem ogledovati. V teh treh listih je sestavil Pavel onih trinajst zapovedi, onih trinajst pravil za škofe, katera je pravnovedni Gracijan sprejel v svoj dekret, počenši pri 25. distinkeiji. In tako so Pavlovi izreki v resnici postali kánoni; vendar že poprej je bila Pavlova želja prijateljem zakon in kánon. Njegovo vedenje v raznih odnošajih in slučajih je postalo zanesljivo pravilo za sveto cerkev. V cerkveno pravo se je sprejelo tudi njegovo obnašanje gledé na zločine.¹

Drugi list do Timoteja pripada z ozirom na obliko najvzlednejšim delom Pavlovim. Pisava kaže nenavadno energijo misli in veliko živahnost izrazov. Posamični odlomki, postavim 4, 1—8, smejo in morejo se prištevati najbolj srce prešinjajočim odstavkom, ki so potekli iz peresa Pavlovega. Ta list zgrabi in premaga brez usmiljenja čitatelja, četudi ni rahlega srca; zakaj v njem veje neka otožnost, ki sega bralcu do srca, to pa zato, ker jemlje v njem ljubljeni in ljubeči apostol slovo od tega svetá. Ta list je testament, je poslednje naročilo, katero daje najboljši oče najljubšemu sinu. Pavel prosi Timoteja, svojega dolgoletnega spremljevalca in zvesto vdanega prijatelja, prosi, pravim, svojega Benjamina, naj nemudoma pride k njemu v Rim, da mu še morda izkaže zadnjo čast. Pa naj mu tudi prinese plašč, ki ga je pustil v mestu Troadi, zraven pa še tudi knjige in pergament. „Jaz bom skoraj žrtvovan in ločitve moje čas je blizu. Bojeval sem dobri boj, dopolnil tek, ohranil sem vero. Že mi je pripravljen venec pravice, katerega mi podeli Gospod tisti dan, pravični sodnik . . . Prizadeni si, da prideš skoraj k meni . . . Plašč, ki sem ga pustil v Troadi pri Karpu, prinesi gredé in pa knjige, zlasti pergamente . . . Prizadevaj si, da prideš pred zimo.“ (II. Tim. 4, 6. 7. 8. 9. 13. 21).

¹ Devoti, Institutiones lib. IV. tit. 1. § 3. 4. — Fessler, Der kano-nische Process.

To točko o Pavlu pisatelju naj končam še z opombo, da opisuje v listih do Solunčanov konec svetá, splošno vstajenje in pa Gospodov častni prihod k zadnji vseodločilni sodbi. In tako bodi ta betva o Pavlovih listih zadosti v dokaz, da je naš apostol tudi s pogledom na svoje duševne proizvode apostol univerzalnosti, da je apostol katolicitete.

Sv. Pavla slog.

Kakor so nauki občečlovečanski in so občeveljavne resnice, ki jih obravnava globokoumni mož v svojih listih z globokostjo in akribijo učenega teologa, z močjo in avtoriteto apostola, z vsem navdušenjem srca, pregorečega za vero in cerkev, takisto je velikanski in vsesplošen tudi zapopadek in jezik Pavlovih spisov. Kako čudovito razumeje, večne resnice in vedne potrebe človeške duše pojašnjevati z raznega stališča; vse plemenite nagibke vporablja in vse strune dušine napenjati, da doseže breztrudno najvišje in najveličastnejše, a tudi obenem najnižje in najneznatnejše reči, namene, učinke in uspehe. Da, Pavlov jezik ni jezik človeški, jezik je božji in jezik duha, prenapolnjenega z najbogatejšimi naravnimi in nadnaravnimi darovi. Posamezni stavki in neredkokrat poedine besede hranijo v sebi cele svetove najkrasnejših misli, cele svetove najvzvišenejših idej. Čisto resnico je povedal neki duhovit pisatelj, ko je dejal: „Sv. Pavel je mož čudovite zgovornosti. V enem samem stavku njegovem je mnogokrat več moči in več krepkosti, nego podrugod v celem kupu knjig. Malone vsaka beseda v njegovih listih je živ ogenj, ki je gorel nekda v srečju njegovem in ki sedaj greje in užiga duše naše in naša srca.“

Vsi Pavlovi listi so po duhu, ki jih preveva, povsem enotno delo; poleg tega pa se vendar ločijo ne le posamezni listi, ločijo se semtertja celó posamezni odlomki v istih pismih

razmerno med seboj. Vsak list in v listih skoraj vsak odstavek ima svojo posebno lepoto. Kdo, vprašam, ne občuduje daru zgovornosti v dogmatiskem oddelku in ne občuduje obsežnosti in bogastva najmočnejših in najpripravnejših opominov v pravoslovnem odlomku lista do Rimljanov? In kako veličasten duh umovanja veje v dogmatiskem in kako prisrčni opomini se vijejo po moralnem pododdelu lista do Kološanov. Kako žarovita, omamljiva in uničujoča, a poleg tega vendar ljubezni in milobe polna polemika se razsteza po krepkem listu do Galačanov. In kako globoka mistika misli in kako vznesen slog odlikuje list do Efežanov, o katerem je prav sodil veljavni humanist Hugon Grocij, pišoč: „*Rerum sublimitatem adaequans verbis sublimioribus, quam alia habuit unquam lingua humana!*“

In zatem, kako prisrčen značaj imade list do Filipljanov; in kaka miloba in prijaznost sta v lističu do Filemona, v katerem prosi iz svoje rimske ječe Pavel za ubogega roba odpusčenja, prizanesljivosti in milosti pri njegovem gospodarju, in to s tako primerno dostojnostjo! To pisemce ni sicer dogmatiške važnosti, ali gledé na umetnost je živ vzgled prikladnega ravnanja, ki je združeno z atiško dvorljivostjo. Pisan je listič s čudežno nežnostjo, ki kaže, kako dobro je umel Pavel, kar je priporočal Kološanom (4, 6); umel je namreč vrlo dobro vtisniti, vedel je vdihniti svojim govorom, svojim besedam ljubeznivost, prijetnost, milino in blagoto. Vse redi, katerih je sicer le petindvajset, so prekvašene z najčistejšim duhom krščanske ljubezni. V tem pismu je apostol razkril pravo prostost, to je prostost, ki jo poveljuje in glasno oznanjuje krščanstvo. Pavel je izprosil svobodo sužnju Onezimu, in ta povrnivši se k svojemu gospodu: o kolikim sužnjem je pač prinesel zlato svobodo, svobodo duše in telesa! In tako je v resnici ta listič do Filemona svetlo ogledalo apostolovega sloga in je s pogledom na preprosto veličastnost svoje osnove, kakor s pogledom na ličnost razvitka posameznih stvari, je ta list, pravim, ne manj jasen dokaz visoke duševne nadarjenosti pisateljeve, kakor je list do Rimljanov. Tako je sodil o našem lističu dr. Aberle, mož, ki je hodil svoja pota pri oceni svetih knjig novega

testamenta.¹ Primerno je ocenil delce profesor Wildschut, rekoč: „List do Filemona je vzor dvorljivosti in milobe, pa je tudi izraz pravega razuma krščanskih dolžnosti ter duhovite, ljubeznive in pridobljive šegavosti.“²

In da započeto razpravo o slogu Pavlovem nadaljujemo, preudarimo zopet, kako slovesen in blagodejen mir je od kraja do konca razlit črez vsa poglavja lista do Hebrejcev. Vobče pa so vse te reči takovšne, da jih bolje v samoti pri branju čutimo in se jih v premišljevanju veselimo, nego jih moremo s peresom na mrtvem papirju z mrtvimi pismenkami popisati. Rad, prav rad podpišem pohvalno sodbo, katero je o Pavlovih listih objavil Brnski profesor Sušil, takó se glasečo: „Čemu so podobne Pavlove besede, morju ali nebu? Morje so gledé na globokost in nebó so gledé na čistost svojo. Blažen, kdor plava v tem morju. Tu ni nevihte niti pogube, tukaj veje sveti Duh. Njegova voda je čista in pristanišče njegovo je varno in mirno.“ Da je temu tako, ne spričuje le vsaka stran Pavlovih listov, to potrjuje tudi sad, ki prihaja od njih, to dokazuje pomen, ki so si ga pridobili za cerkev in za življenje toliko krščanskih narodov.

Kakor je Pavel po svojem javnem oznanjevanju evangelja veliki apostol grško-rimskega sveta, tako je po svojih zlata vrednih listih veliki učitelj, je slavni teolog krščanske teologije in krščanskega življenja za vse čase in vse rodove, je doctor gentium ali po besedah sv. Janeza Zlatoustu tuba evangelii, flumen eloquentiae christianae, orbis terrarum rhetor. Vsi cerkveni možje, od dobe apostolskih očetov pa do današnjega dne, so zajemali in še zajemajo iz nepotekljivega vira vedno novih listov njegovih. Brez Pavlovih listov ne bi imela katoliška cerkev svojega Krizostoma, kralja cerkvene zgovornosti, ne bi imela Avgušтина, najduhovitejšega cerkvenega očeta in učenika, niti pisatelja „Hoje za Kristusom“, katere če je Tomaž Kempčan

¹ Einleitung in das N. T. Herausgegeben von Dr. Paul Scholz. Freiburg im Br., 1877. Pag. 222.

² D. H. Wildschut, De vi dictionis et sermonis elegantia in epistola ad Philemonem. Trai., 1809.

avktor, tako je še ta slavni mož spisal posebni sestavek pod naslovom: *Gloriosus apostolus Paulus*.¹ Brez Pavlovih listov ne bi imela cerkev, pravim dalje, svojega Tomaža Akvinca, prvaka skolastikov in največjega krščanskega modroslovca, niti ne Belarmina, Bossueta, Bourdalou-a, Massiliona, Segneri-ja, Vieira, Juan d'Aville-a, Lacordaire-a in zadnji ni poslednji — Slomšeka ter še drugih vzornih govornikov, ki so vsi prav skrbno študirali svetega Pavla in so ga stokrat in stotisočkrat navajali v svojih govorih. Krizostom je razložil vse Pavlove liste in je sedem homilij napisal o proslavi in hvali Pavla, na duhu velikana. Tudi slavni Slomšek, doslej še ne doseženi, a tem manje preseženi pisatelj slovenski, je zapustil potomcem divno lepih pridig o Pavlovih listih. Če so pa spisi Slomšekovi podobni zlatemu prstanu, ki ga je poklonil zvesti sin svoji preljubljeni materi, zapuščeni domovini svoji, no, tedaj pa naravnost rečemo, da je Slomšekovo razlaganje Pavlovih listov, da je „apostolska hrana“ dragocen diamant v zlatem prstanu divnih spisov njegovih. Brez sv. Pavla bi torej tudi mi Lavantinci ne imeli Slomšeka in če bi ga imeli, bi se ne bil nikdar tako lepo razcvetel, nego je cvel in zorel v solnčnih žarkih učenosti in modrosti sv. apostola Pavla, učitelja vseh narodov. Ni, da bi ne omenil še tega, kako izborno in izvrstno se je po Pavlu izobrazil sloviti škof Mihael Sailer.²

Toda, ne le v slovstvenih delih slovečih bogoslovcev in cerkvenih knjižnikov živi sveti Pavel; on živi tudi na vseh katedrah in vseh lecah katoliškega sveta. In prav poredkoma se sliši pridiga ali homilija, v kateri ne bi odmevala božja modrost apostolova. Pavel uči, svari, opominja, tolaži, povzdiguje in navdušuje, on strahuje in plačuje iz ust vseh krščanskih učiteljev, govornikov in pastirjev po vsem širnem svetu. Vzemi dogmatiko, moralo, pastirno, cerkveno pravo, za dokaze in raz-

¹ Primeri Opp. edit. Henrici Sommalii S. J. Antwerpiae, 1607. Pag. 865, kjer najdeš spis: *Gloriosus apostolus Paulus*.

² Primeri njegovo delo: *Blicke des hl. Paulus in die Tiefen der Weisheit. Ein Versuch den Sinn und Geist des Apostels in christlichen Reden zu enthüllen*. München, 1813. 4 Theile.

loge katerih verskih resnic in nauk ali moralnih dušepastirskih vodil ne navaja se naš Pavel? Njegovi izreki podpirajo teologijo v vseh predmetih. Zakaj Pavel je razpravljal o izvirnem grehu, o milosti, o predestinaciji ali prisojenosti, o odrešenju, o učlovečenju, o svetem zakonu in o pravicah zakonskih, o devištvu, o zakramentih; in o nalogi cerkvene hierarhije ni nihče tako popolnoma jasno, določno in modro pisal vsestranski, kakor bistrourni Pavel.

Ali da le nekoliko obširneje govorim, vprašam, kdo je jasneje pisal o resničnosti in veseljnosti izvirnega greha, kakor je to storil bogonadarjeni apostol v znamenitem, klasičnem odstavku svojega veličajnega lista do Rimljanov, ki se glasi: „Zatorej, kakor je po enem človeku greh na svet prišel, in po grehu smrt, in je takó nad vse ljudi prišla smrt, ker so vsi v njem grešili. Zakaj do postave je bil greh na svetu, greh se pa ni prišteval, ker postave ni bilo. Kraljevala je pa smrt od Adama do Mozesa tudi črez tiste, ki niso grešili z enakim prelomljenjem kakor Adam, ki je podoba prihodnjega (Kristusa). Ni pa kakor pregrešenje, takó tudi dar; zakaj ako jih je po pregrešenju enega veliko umrlo, se je veliko bolj božja milost in dar po milosti enega človeka Jezusa Kristusa v njih več obilno izlila“. (Rimlj. 5, 12—15). V celem svetem Pismu ni mesta, iz katerega bi se dala tako neovržno dokazati splošnost izvirnega greha, kakor jo neizbežno dokazujejo teologi s pomočjo tega znamenitega Pavlovega izreka.¹

Pomislimo, kako je cerkev porabila Pavlove liste v breviarju in v misalu. Ves breviarij je lepo prepleten s krasnimi posnetki iz listov Pavlovih. Ta globoko premišljena poraba bi pač zaslužila posebno razpravo. Toda tu bodi govor le bolj o misalu. Če odpremo mašne bukve, ne srečamo nobenega svetega pisatelja v njih tolikokrat, kolikorkrat nahajamo tam sv. apostola Pavla. Takoj ob začetku cerkvenega leta na prvo adventno

¹ Izvrstno razpravo je napisal o tem predmetu apostolski protonotar Anton Scher: *De universali propagatione originalis culpae. Dissertatio biblico-theologica in testimonium Pauli Rom. V, 12—15. Romae, 1895.* Berilo te knjige je znanstven užitek.

nedeljo povzdigne svoj mogočni glas ter kliče kristjanom: „Bratje, vemo, da je že ura, da vstanemo od spanja. Zakaj naše vzveličanje je bliže, kakor takrat, ko smo verni postali. Noč je prešla, dan pa se je približal. Vrzimo torej od sebe dela teme in oblecimo orožje svetlobe! Kakor po dnevu pošteno hodimo, ne v požrešnosti in pijanosti, ne v nečistosti in nesramnosti, ne v prepiru in nevoščljivosti: temveč oblecite Gospoda Jezusa Kristusa!“ (Rimlj. 13, 11—14). Tudi za naslednje tri adventne nedelje so berila vzeta iz listov Pavlovih in sicer do Rimljanov (15, 4—13), do Filipljanov (4, 4—7) in do Korinčanov (4, 1—5). Na biljo pred Božičem se pri sveti maši prav primerno bere krepki začetek lista do Rimljanov (1, 1—6). In za božični praznik so berila vseh treh svetih maš posneta iz pisem Pavlovih, in to kako priložno!

O polnoči se sliši Pavlov vzklik: „Preljubi, prikazala se je milost Boga Vzveličarja našega vsem ljudem, katera nas uči, da se naj odpovemo hudobiji in posvetnim željam, ter naj trezno, pravično in pobožno živimo na tem svetu in čakamo vzveličavnega upanja in častitljivega prihoda velikega Boga in Vzveličarja našega Jezusa Kristusa, ki je dal sam sebe za nas, da bi nas rešil vse krivice in sebi očistil prijetno ljudstvo, vneto za dobra dela. To govori in opominjaj v Kristusu Jezusu, Gospodu našem!“ (Tit. 2, 11—15). Pri drugi sveti maši podarja apostol neizrekljivo milost učlovečenja božjega Sinu. „Preljubi, ko se je dobrotljivost in človekoljubnost Boga našega Vzveličarja prikazala, nas je, ne iz del pravičnosti, ki smo jih storili, ampak po svojem usmiljenju vzveličal v kopeli prerojenja in prenovljenja svetega Duha, ki ga je v nas obilo vlil po Jezusu Kristusu, Vzveličarju našem, da smo, opravičeni z njegovo milostjo, dediči po upanju večnega življenja.“ (Tit. 3, 4—7).

V berilu tretje svete maše nam stavlja sveti apostol pred oči neskončno dobroto in milost božjo naproti človeškemu rodu, ker božji Sin ni sprejel angelske narave, temveč človeško, da bi nas odrešil. „Velikokrat in na mnoge načine je nekda Bog govoril očetom po prerokih: nazadnje v teh dnevih je govoril

nam v Sinu, ki ga je postavil dediča vesoljnosti, ki je po njem storil tudi svetove; kateri, ko je odsvit časti in podoba njegovega bitja in nosi vse z besedo svoje moči in je storil očiščenje grehov, sedi na desnici veličastva v višavah; in je toliko boljši postal od angelov, kolikor odličnejše ime je pred njimi podedoval. Zakaj kateremu izmed angelov je rekel kdaj: Sin moj si ti, jaz sem te danes rodil? In zopet: Jaz mu bom Oče in on mi bo Sin. In ko zopet vpelje Prvorojenca v svet, pravi: In molijo ga naj vsi angeli božji! In angelom sicer govori: Ki dela angele svoje duhove in služabnike svoje ognjen plamen. Sinu pa: Tvoj prestol, Bog, je od vekomaj do vekomaj; žezlo pravice je žezlo kraljevstva tvojega. Ljubil si pravico in sovražil krivico, zato te je mazilil Bog, tvoj Bog, z oljem radosti pred tovariši tvojimi. In: Ti si v začetku, Gospod, utemeljil zemljo, in delo rok tvojih so nebesa. Ona bodo prešla, ti pa ostaneš, in vsa se bodo kakor oblačilo postarala, in kakor obleko jih boš izpremenil, in izpremenila se bodo: ti pa si zmeraj taisti, in leta tvoja ne minejo.“ (Hebr. 1, 1—12).

V nedeljo po Božiču se bere pri sveti maši odlomek iz lista do Galačanov (4, 1—7) in na novega leta dan iz lista do Tita (2, 11—15). Štiri nedelje po svetih treh Kraljih se berejo zaporedoma oddelki iz lista do Rimljanov in sicer 12, 15; 12, 6—16; 12, 16—21 in 13, 8—10; peto in šesto nedeljo po razglasenju Gospodovem pa iz lista do Kološanov 3, 12—17 in do Tesaloničanov 1, 2—10. Enako so berila za vse predpostne in postne nedelje posneta iz Pavlovih listov in sicer: I. Kor. 9, 24—27 in 10, 1—5; II. Kor. 11, 19—33 in 12, 1—9; I. Kor. 13, 1—13; II. Kor. 6, 1—10; Tesal. 4, 1—7; Efež. 5, 1—9; Gal. 4, 22—31; Hebr. 9, 11—15 in Filiplj. 2, 5—11.

Na veliki četrtek je berilo povzeto iz prvega lista do Korinčanov, ter govori v njem sv. Pavel o agapah ali skupnih bratovskih obedih v znamenje ljubezni, govori o ustanovitvi presvetega rešnjega Telesa in svari z vso resnobo pred nevrednim prejemanjem svetega obhajila. — Na veliko soboto pa opominja kristjane, rekoč: „Bratje, ako ste vstali s Kristusom,

iščite, kar je zgoraj, kjer je Kristus, sedeč na desnici božji; hrepenite po tem, kar je zgoraj, ne pa po tem, kar je na zemlji. Zakaj umrli ste, in vaše življenje je skrito s Kristusom v Bogu. Kader se bo pa prikazal Kristus, vaše življenje, tedaj se bote tudi vi pokazali ž njim v časti.“ (Kol. 3, 1—4). In na veliko noč izpodbuja vernike, kliče: „Bratje, postrgajte stari kvas, da bote novo testo, kakor ste opresni. Zakaj naše veliko-nočno jagnje Kristus je darovano! Obhajajmo torej veliko noč, ne v starem kvasu, tudi ne v kvasu hudobije in malopridnosti, ampak v opresnih kruhih čistosti in resnice!“ (I. Kor. 5, 7—8).

Kaj primerno se bere na biljo pred vnebohodom Gospodovim navedek iz lista do Efežanov (4, 7—13) in v soboto po binkošti iz lista do Rimljanov (5, 1—5). Na praznik presvete Trojice se sveta cerkev čudi tej globoki skrivnosti s svojim apostolom: „O globočina bogastva, modrosti in spoznanja božjega! Kako neumljive so njegove sodbe in kako nepoznana njegova pota! Zakaj kdo je spoznal misel Gospodovo? Ali kdo je bil njegov svetovalec? Ali kdo mu je prvi podelil, da se mu povrne? Zakaj od njega in po njem in v njem je vse: njemu bodi slava na vekomaj!“ (Rimlj. 11, 33—36). — In kdo bi bil sestavil za veličastni praznik presvetega rešnjega Telesa primernejše berilo, kakor ga je zložil sv. Pavel, ko je pisal Korinčanom, rekoč: „Bratje, jaz sem prejel od Gospoda, kar sem tudi izročil vam: da je namreč Gospod Jezus tisto noč, ko je bil izdan, vzel kruh, in ga je, zahvalivši se, prelomil ter je rekel: Vzemite in jejte; to je moje telo, ki bo za vas dano: to storite v moj spomin! Enako je vzel tudi kelih po večerji, rekoč: Ta kelih je nova zaveza v moji krvi: to storite, kolikorkrat bote pili, v moj spomin. Kolikorkrat namreč bote jedli ta kruh in kelih pili, bote smrt Gospodovo oznanjevali, dokler ne pride. Zatorej, kdorkoli bo nevredno jedel ta kruh ali pil kelih Gospodov, bo kriv telesa in krvi Gospodove. Presodi pa naj človek sam sebe; in takó naj je od tega kruha in naj pije od keliha. Kdor namreč je in pije nevredno, si sodbo je in pije, ne razločujoč telesa Gospodovega.“ (I. Kor. 11, 23—29).

Berila za četrto, šesto, sedmo in osmo nedeljo po binkošti so vsa vzeta iz lista do Rimljanov in sicer 8, 18—23; 6, 3—11; 6, 19—23 in pa 8, 12—17; od devete do enajste nedelje so posneta iz prvega lista do Korinčanov in sicer: 10, 6—13; 12, 2—11; 15, 1—10; za dvanajsto nedeljo iz drugega lista do Korinčanov 3, 4—9; za trinajsto, štirinajsto in petnajsto nedeljo iz lista do Galačanov in sicer 5, 16—24; 5, 25—26 ter 6, 1—10; za šestnajsto in sedemnajsto iz pisma do Efežanov 3, 13—21 in pa 4, 1—6; za kvatrno soboto iz lista do Hebrejcev 9, 2—12, kjer uči sv. Pavel, da so bile daritve stare zaveze le podobe, ki so kazale in pomenjale krvavo daritev Jezusovo na križu. — Za osemnajsto nedeljo je berilo izposojeno iz prvega lista do Korinčanov 1, 4—8; za devetnajsto, dvajseto in enoindvajseto iz lista do Efežanov 4, 23—28; 5, 15—21 in pa 6, 10—17; za dveindvajseto ter triindvajseto iz lista do Filipljanov 1, 6—11 in pa 3, 17—21 v zvezi z odstavkom 4, 1—3. Zadnjo nedeljo po binkošti prosi sv. Pavel vernike, naj bi rastli v spoznanju božje volje in naj bi bili rodovitni v vsakem dobrem delu. Ne zadošča namreč, da kristjan božjo voljo le spozna; on jo mora tudi izpolnjevati in v dobrih delih obogateti. (Kol. 1, 9—14).

Kakor so porabljeni listi Pavlovi za nedelje in praznike v božični, velikonočni in binkoštni dobi, slično so izcerpljeni za godove svetnikov in svetnic božjih, kakor tudi za razne druge svečanosti cerkvene. Vzemimo na primer list svete maše, ki se služi za srečno izvolitev novega papeža, berilo, ki je posneto iz lista do Hebrejcev in ki začenja s povabilom: „Stopimo zaupljivo k tronu milosti, da dosežemo usmiljenje in najdemo milost v pomoči o pravem času!“ Na to pa slika v najlepših potezah višjega duhovnika, kakršen mora biti tudi rimski papež po duhu in v smislu apostola narodov: „Od ljudi vzet, postavljen je za ljudi v vsem, kar zadevlje Boga; da žrtvuje darove za grehe; da ima usmiljenje z grešniki in z nevednimi, ker je sam slabostim podvržen. In nihče si ne daje časti sam, le oni, ki je od Boga poklican, kakor Aron.“ (Hebr. 4, 16; 5, 1—4).

Na praznik sv. Justina, krščanskega filozofa in mučenca († 167), je berilo vzeto iz prvega lista do Korinčanov, kjer opisuje Pavel razloček med pagansko in krščansko modrostjo, rekoč: „Bratje, beseda o križu je sicer njim, ki se pogubé, nespamet; njim pa, ki se otmejo, je moč božja. Pisano je namreč: Pokončal bom modrost modrih in razumnost umnih bom zavrgel. Kje je modri? Kje je pismoučeni? Kje preiskovalec tega sveta? Ali ni Bog storil modrosti tega sveta neumne? Zakaj, ker v božji modrosti ni spoznal svet Boga po modrosti, je dopadlo Bogu po neumnosti oznanjevanja, vzveličati verujoče. Judje namreč zahtevajo znamenja in grki iščejo modrosti: mi pa oznanjujemo Kristusa križanega, judom pohujšanje, narodom pa nespamet, poklicanim judom pa in grkom oznanjujemo Kristusa božjo moč in božjo modrost. Kar se jim namreč nad Bogom nespametno zdi, je modrejše ko ljudje; in kar se nad Bogom slabo zdi, je močnejše ko ljudje . . . Iz njega pa ste vi v Kristusu Jezusu, ki vam je postal modrost od Boga in pravičnost in posvečenje in odrešenje.“ (I. Kor. 1, 18—25. 30).

Pa tudi graduale je posneto iz tega lista: „Modrost tega sveta je nespamet pri Bogu; pisano je namreč: Gospod pozna mislimodrih, da so prazne.“ (I. Kor. 3, 19. 20). In posneta je od tod tudi prva vrsta: „Pokončal bom modrost modrih in razumnost umnih bom zavrgel.“ (I. Kor. 1, 19). Druga pa je povzeta iz lista do Filipljanov: „Res, vse imam za izgubo proti visokemu spoznanju Jezusa Kristusa, Gospoda svojega.“ (Filiplj. 3, 8). Traktus in versikuli, ki se beró v postnem času so tudi Pavlovi: „Nisem mislil vedeti kaj med vami razen Jezusa Kristusa in njega križanega. Ÿ. Mi govorimo božjo modrost v skrivnosti, katera je bila skrita, katero je Bog odločil pred začetkom sveta v našo čast. Ÿ. Katere noben poglavar tega sveta ni spoznal. Zakaj ko bi bili spoznali, bi ne bili nikdar Gospoda časti križali.“ (I. Kor. 2, 2. 7. 8). Darovanje se glasi kakor traktus, in za obhajilo je znani Pavlov vzklik: „Prihranjena mi je krona pravice, katero mi bo dal Gospod, pravični sodnik, tisti dan.“ (II. Tim. 4, 8). In tako je cela sveta maša na god sv. Justina filozofa in mučenika razen evangelja modro sestavljena iz najprimernejših rekov Pavlovih.

Ker so Pavlovi izreki porabni za razne bogoslovne predmete, ni čuda, da se je že mnogo mož potrudilo, da zberejo in uredijo Pavlove nauke v pregledno sestavo, kakor je to med drugimi storil Bonski profesor dr. Simar.¹ In tako še dandanes hodijo bogoslovci svete cerkve v šolo Pavlovo. Da, Pavel še vedno uči in razlaga teologijo in jo bo razlagal do sodnjega dne.

Kdo pač more povedati, koliko blagoslova, koliko luči in moči ter tolažbe je prihajalo nad devetnajst sto let in še vedno prihaja iz listov Pavlovih? Ni li mar tako? Poglejmo oni edini stavek Pavlov: „Non sunt condignae passionες huius temporis ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis. . . Si tamen compatimur, ut et conglorificemur. Trpljenje sedanjega časa nima vrednosti proti slavi, ki se ima nad nami razodeti. . . Ako s Kristusom trpimo, bomo ž njim tudi proslavljeni.“ (Rimlj. 8, 17. 18). Te preproste, tako tja vržene besede apostola Pavla, koliko solz so že posušile, koliko užaljenih src potolažile, obupajočih okrepile? Izpreobrnile so več grešnikov, kakor vsi lepi izreki starih modrijanov. Pisatelju samemu so bile sladko tolažilo, so bile mehke in hladne prti, s katerimi si je brisal z vročega čela obilni znoj in si je otiral z lica pogoste solze. In prvih sedem vrst v trinajstem poglavju lista do Rimljanov, kjer naglašja apostol državno oblast kot božjo napravo in zapoveduje pokorščino tej oblasti kot sveto dolžnost, za katere spolnitev je odgovoren človek ne človeku temveč Bogu, teh sedem vrstic, pravim, je koristilo več državnim oblastim in potemtakem mirnemu razvijanju človeškega rodú, nego so koristile vse modroslovne in vednostne razprave o državi in o pravicah države sem od Platona in Aristotela pa tja do Hugona Grocija in Pufendorfa, do Stahla in Bluntschlija

¹ Die Theologie des hl. Paulus übersichtlich dargestellt von Dr. Hub. Theophil Simar, Professor der kathol. Theologie zu Bonn. 2te. Aufl. Freiburg im Br., 1883. 8°. Str. 284.

Primeri še: L. Usteri, Entwicklung des Paulinischen Lehrbegriffes. Zürich, 1851. 6. Aufl. — Heinrich Sladeczek, Paulinische Lehrbegriff des Moralsubjekt. Als anthropologische Vorschule zur Moralthologie des hl. Apostels Paulus. Regensburg, 1899. (IX + 336 strani).

in noter do Schulteja ali katerega koli novejšega pravnika in državoslovca. Pavlov nauk, da dobivajo vladarji oblast od Boga samega, in kdor se njih oblasti ustavlja, se ustavlja naredbi božji; njegov nauk, da podložniki nimajo pravice, pokorščino odrekati svojemu vladarju, ki je odgovoren Bogu, ta nauk je bil in bo najmočnejša podlaga in zaslomba vsakemu vladarskemu prestolju. S tem naukom je bila prekucija v korenini zatrta in zadušena. Ta nauk je več koristil vladarjem in javnemu miru, kakor so hasnili vsi sestavi filozofov o državah.

Toda, takih in enakih monumentalnih odlomkov nikakor ne pogrešamo v spisih Pavlovih. Grške in rimske književnike poprek občudujemo zastran njih krepkih in kratkih, globoko v človeško življenje segajočih, velevladnih izrekov. Pa res, ne dâ se tajiti, da je nesrečni Ovidij prav točno četudi le kratko označil boj med mesom in duhom, ta neprestani boj v sreču človeškim: „Sed trahit invitum nova vis; aliudque cupido, mens aliud suadet. Video meliora proboque, deteriora sequor. Toda vleče me nevoljnega nova moč; in drugače svetuje požljivost, drugače pamet. Vidim boljše in odobravam, pa sledim za slabšim.“ Vendar bistrooki Pavel je še boljše ali vsaj tako dobro in tudi tako določno in umljivo opisal ta notranji boj v človeku, ko je dejal: „Non enim, quod volo bonum, hoc facio; sed quod nolo malum, hoc ago. Dobrega, kar hočem, ne delam; marveč hudo, česar nočem, to počenjam.“ (Rimlj. 7, 17). Sploh celo sedmo poglavje lista do Rimljanov govori v zlatih pregovorih o slabosti in grešnosti človeški. A še več.

To poglavje podaje čitatelju tudi zdravilno sredstvo, da pomiri in vpokoji silni boj notranji. Kako so vendar stari modrijani ugibali in ugibali, toda vseh sedem grških modrijanov ni uganilo, čeprav so imeli Edipov bistri um za razvozljanje uganjk, niso uganili, ponovno pravim, kdo bi mogel nesrečnega človeka rešiti strašnega boja notranjega, bi ga mogel oprostiti nemira perečega. Čutili pa so vsi, da treba pomoči; toda kakšne in od kodi, to jim je ostala nerešljiva zagonetka. Nasvetovali so sicer mnogokaj, a dosegli niso prav ničesar, ter še sami niso zaupali svojim nasvetom. Pa tudi naš Pavel je čutil v svojem

oprso veliko nagnjenje k hudemu tako, da je vzkliknil, milo tožeč: „Jaz nesrečni človek, kdo me bo otel iz telesa te smrti?“ (Rimlj. 7, 24). Kdo? Res, velevažno in velepomembno vprašanje, na katero še ni nobeden umoslovec doslej odgovoril pametno in polnoveljavno. Vendar veleumni Pavel ga je rešil z dvema besedama: Gratia Dei! (Rimlj. 7, 25). Ko so ga namreč priložnostno napale hude izkušnje, pomolil je k Bogu, iskreno trikrat proseč, naj ga vendar reši hudega satana. In na to ponižno prošnjo je prošnik prejel večnega spomina vredni odgovor: Sufficit tibi gratia mea. Zadoščuje ti milost moja. (II. Kor. 12, 9).

Znano je dalje, kako čislajo Sokratov izrek: Vem, da nič ne vem; in le tisti, ki ve, da nič ne ve, je pravi modrijan. A Pavel je morebiti isto resnico povedal še modreje pa kračje: „Če misli kdo, da je kaj, ko vendar nič ni, slepi sam sebe.“ (Gal. 6, 3). Pač ista resnica, le samó da je povedana drugače, gotovo krepkeje. Komur pove prejšnji stavek premalo o vrednosti domišljavega znanja, naj premisli drug Pavlov izrek: „Če kdo misli, da kaj ve, nikakor ni spoznal, kako je treba spoznati.“ (I. Kor. 8, 2). Toda, pojdemo dalje! Tu opozarjam vnovó na prekrasno trinajsto poglavje prvega lista do Korinčanov, kjer opeva Pavel lepoto in vrednost krščanske ljubezni; ni ga skoraj lepšega poglavja v svetopisemskih knjigah.

Res, človek ne veruje prav lahko, da najde v Pavlovih listih veličastne, resnomile in miloresne izreke, ki mu takoj pretresejo dušo in sree. Komu, prašam, ne ugaja nastopni odlomek? „Nikomur ne dajajmo v ničemer spotike, da se ne graja naša služba. Marveč v vsem se izkazujmo kakor božje služabnike v mnogem trpljenju, v stiskah, v potrebah, v težavah, v udarcih, v ječah, v sporih, v trudih, v bedenju, v postu, v čistosti, v znanju, v prizanesljivosti, v dobrotljivosti, v duhu svetem, v nehinavski ljubezni, v besedi resnice, v moči božji, z orožjem pravice na desno in na levo, s slavo in z nečastjo, s slabim in z dobrim imenom, kakor pohujšljivci in resnični, kakor neznani in znani, kakor umirajoči in glej, mi živimo, kakor kaznovani pa ne umorjeni, kakor žalujoči a vedno veseli,

kakor siromaki a mnoge bogateči, kakor ničesar ne gleštajoči in vse imajoči. Naša usta so odprta k vam, Korinčani, in srce naše je razširjeno. Vani ni tesno v nas, ali tesno vam je v vaših sreih. Pa da nam tisto povrnete, kakor otrokom govorimo, razširite se tudi vi!“ (II. Kor. 6, 3—13). Tako govori in piše le blagodušni Pavel. To je njegov slog. V takih odstavkih se zrcali vsa lepota in blagota Pavlovega srca in vsa divnost njegove pisave. Ker so besede kakor plamen ali kakor strele švigale iz ust Pavlovih, kaj čuda potem, da so občudovali njegovo zgovornost tudi pagani ter so ga imeli za boga Merkurja, ki je bil poslanec olimpskih bogov, kakor uči grško bajeslovje. Barnaba so imeli za Jupitra in Pavla za Hermeja in to zavoljo zgovornosti, ker je imel prvo besedo, bil je *ὁ ἡγούμενος τοῦ λόγου*, dux verbi.

Krepek je dalje ves oni oddelek lista do Efežanov, kjer Pavel podaje, ali bolje rečeno, kjer nekako kristjanu v roko tišči orožje, s katerim naj bi se vojskoval na življenje in smrt zoper svoje zopernike. „Bratje, ojačite se v Gospodu in v kreposti moči njegove! Odenite se z orožjem božjim, da bote mogli stati zoper zvijače hudičeve! Kajti borba nam ni zoper meso in kri, nego zoper poglavarstva, zoper oblasti, zoper močočnike tega temnega svetá, zoper hudobne duhove pod nebom. Zato pa zgrabite orožje božje, da bote mogli ustavljati se v hudem dnevu in stati, vse premagavši! Stojte torej, ledje svoje opasavši si z resnico in oblečeni z oklepom pravice in na nogah obuti s pripravljenostjo evangelja mirú. Pred vsem pa zgrabite ščit vere, s katerim bote mogli ugasiti vse goreče strele hudobca izkušnjavca. In vzemite čelado vzveličanja in meč duhá, ki je beseda božja!“ (Efež. 6, 10—17).

In komu ni, vprašam, kakor iz srca vzet tako resnični opis vednega nemira in vednega boja v človeški duši? „Vem, da je postava duhovna, ali jaz sem mesen, suženj pod oblastjo greha. Zakaj kar delam, ne umejem; dobrega namreč, kar hočem, tega ne delam, temveč kar sovražim hudo, to delam. Če pa delam to, česar nočem, pritrjujem postavi, da je dobra. Sedaj pa že nič več jaz ne delam tega, nego v meni prebivajoči greh. Zakaj

jaz vem, da ne prebiva v meni, to je v mojem mesu, dobro; ker hoteti, to je pri meni, ali dovršiti dobro, tega ne nahajam. Kajti dobrega, kar hočem, ne delam, temveč hudo, česar nočem, to delam. Če pa delam, česar nočem jaz, nič več ne delam jaz tega, marveč v meni prebivajoči greh. Nahajam torej postavo, kadar hočem delati dobro, da se me hudo drži. Zakaj veselim se postave božje po notranjem človeku, ali v svojih udih vidim drugo postavo, ki se ustavlja postavi uma mojega in me spravlja pod jarem grešne postave, katera je v mojih udih. O jaz nesrečni človek, kdo me bo otel iz telesa te smrti? Zahvaljujem Boga po Jezusu Kristusu Gospodu našem. Tako torej le sam jaz služim z duhom postavi božji, a z mesom postavi greha.“ (Rimlj. 7, 14—25). Gredeč pripomnim, da gledamo v Pavlovih iz vsakdanje izkušnje in iz božjega razsvetljenja zajetih besedah kakor v gledalu svojo lastno revščino, in da naj iščemo ravno v tej shrambi potrebnega orožja, s katerim lahko branimo sami sebe in vse te svoje.

Nastavek o slogu sv. Pavla.

Kdor želi še več slično krepkih odlomkov čitati v Pavlovih listih, naj sam na tihem bere petnajsto poglavje prvega lista do Korinčanov, imenito od vrste 32 pa tja do zadnje 58, kjer govori apostol z vsem poudarkom o vstanjenju mesa. — In prav krasno je nadalje tudi tretje poglavje drugega lista do Korinčanov, ktere tukaj imenuje svoje priporočno pismo, kakor zove na drugem mestu Filipljane svojo krono. „Začenjamo li zopet sami sebe hvaliti, ali potrebujemo kakor nekateri drugi priporočnih pisem do vas ali od vas? Pismo naše ste vi, pisano v naših sreih, poznano in brano od vseh ljudi; vi, ki se pokazujete, da ste pismo Kristusovo, izdano od nas, pisano ne s črnilom, temveč z duhom Boga živega, ne na kamenitih ploščah, marveč

na mesenih platéh srea.“ (II. Kor. 3, 1—3). Slično hvali Pavel tudi Solunčane, ko jim v prvem listu, ki je najstarejša listina nove zaveze, piše: „Mi pa, bratje, ločeni od vas malo časa po obličju, ne po srečju, smo si prizadevali toliko bolj, videti obličje vaše v mnogem poželenju. In zato smo hoteli priti k vam, jaz Pavel, enkrat in dvakrat, pa branil nam je satan. Zakaj kdo je upanje naše ali veselje naše ali naše slave venec? Ali ne vi pred Gospodom našim Jezusom Kristusom o priходу njegovem.“ (I. Tesal. 2, 17—20). Na drugem mestu pa jim govori očetovski milo na sree, pišoč: „Čeprav bi vam bili mogli biti nadležni, kakor Kristusovi apostoli, smo postali vendar otroci sredi vas; kakor doječa mati, ki streže svojim otročičem, tako hrepeneč po vas smo željno hoteli podati vam ne le evangelj božji, temveč tudi svojo dušo, ker ste nam najdražji postali.“ (I. Tes. 2, 7. 8). In ljubljnim Filipljanom kliče: „Zatorej bratje moji ljubljeni in zaželeni, veselje moje in moj venec! Stojte trdno v Gospodu, ljubljeni! Veselite se vedno v Gospodu, še enkrat rečem, veselite se! In skromnost vaša bodi znana vsem ljudem!“ (Filiplj. 4, 1. 4. 5). Semkaj spada pač tudi častno in pohvalno izpričevalo, katero je Pavel napisal Galačanom, rekoč: „Pričam vam, da bi si bili, ko bi bilo možno, izkopali svoje oči in jih dali meni.“ (Gal. 4, 15).

Medtem pa, ko ne bi imeli od Pavla druga nič kakor le mali listič do Filemona, bi že smeli soditi o njegovi plameneči ljubezni do bližnjega. Komu se ne prikupi ta miljena pisava? V deveti vrsti imenuje sebe sivega starčka, da najde tem gotovejšo usmiljenje pri Filemonu za Onezima sužnika. Kje je pač najti v onem času pisatelj, ki bi bil o robih trpinih pisal enako? V pismu veliko in kratko poročati in reči vkljub vsej kratkosti v pravo luč postavljati, k temu treba velike spretnosti. Sv. Pavel je narisal v majhnem listu do Filemona najpopolnejši vzor, kako mora pisatelj z nežno rečjo nežno postopati in ravnati rahlo. S kako milim slogom, s kako srečno izbranimi izrazi in kako jasno in rahločutno umeje Pavel, sam vzdihujoč pod jarmom verig, zagovarjati ubežnega sužnja. Ponosa velikih in malih nasilnikov tedanjega časa ni razžalilo nič tako hudo,

kakor upornost njih robov. Bistrogledni apostol je znal to dobro, in od ondod njegova modra, opazna, previdna pisava, kjer govori suženj o sužnjih za sužnje. Taki zgovornosti se pač niti še kamen ne bi mogel zmagalno ustavljati. Res, listič do Filemona je magna charta libertatis za siromašne sužnje. V tej listini je objavil Pavel postavo, po kateri mora cerkev s sužniki ravnati in je v resnici tudi vsa stoletja sem vestno ravnala. Ker menda ni, da bi ves list semkaj postavil, naj pripomnim, da se našega Pavla nežna ljubezen lepo izraža v besedah, ki kažejo na pomen imena sužnjevega Ὁνήσιμος (Koristnež) v. 10 — τὸν ποτὲ σοι ἄγγηστον. νυνὶ δὲ σοι καὶ ἐμοὶ εἰς ἄγγηστον (v. 11).

Sicer pa morda ustrežem marsikateremu čitatelju, ako ves miljeni listič poslovenim po vulgati, po kateri sem navadno slovenil tudi druge v tej knjižici navedene posnetke iz Pavlovih pisem. „Pavel jetnik Jezusa Kristusa in Timotej brat Filemonu ljubljencu in pomočniku našemu in Apiji sestri predragi in Arhipu soborilecu našemu in cerkvi, ki je v tvoji hiši: Milost vam in mir od Boga našega Očeta in od Gospoda Jezusa Kristusa! Zahvaljujem svojega Boga, vedno se spominjajoč tebe v svojih molitvah, ko slišim o tvoji ljubezni in veri, ki jo imaš v Gospoda Jezusa in do vseh svetih, da bi vkupnost tvoje vere razvidna bila v spoznanju vsakega dobrega dela, ki je med nami za Kristusa Jezusa. Veselje namreč veliko sem imel in tolažbo v tvoji ljubezni, ker so si srca svetih odpočila po tebi, brat. Zato, dasi imam veliko zaupnost v Kristusu Jezusu, ukazati tebi, kar spada k stvari, prosim te vendar rajši zavoljo ljubezni, ker si takšen, kakršen Pavel starček, ki je sedaj pa tudi jetnik Jezusa Kristusa. Prosim te za svojega sina, katerega sem rodil v vezéh, za Onezima, ki je bil tebi nekdaj nekoristen, sedaj pa je tudi meni in tebi koristen, katerega sem ti nazaj poslal. Ti pa ga sprejmi kakor moje osrčje. Njega sem hotel jaz pri sebi obdržati, da bi mesto tebe služil meni v sponah radi evangelja; toda brez volje tvoje nisem hotel ničesar storiti, da ne bi kakor po sili bila tvoja dobrotà, nego kakor radovoljna. Morebiti je namreč zato pobegnil nekaj časa od tebe, da bi ga navečno sprejel, že ne kot sužnja, nego mesto sužnja kot pre-

dragega brata, najbolj meni, koliko bolj pa tebi v mesu in v Gospodu. Če imaš torej mene za tovariša, sprejmi ga kakor mene; če ti je pa kaj škodoval ali ti dolguje, tisto vštej meni. Jaz Pavel sem pisal s svojo roko, jaz bom plačal; da ti ne rečem, da ti tudi samega sebe meni dolguješ. Tako brat, jaz se naj po tebi okoristim v Gospodu: pokrepčaj moje osrčje v Gospodu! Zaupajoč v tvojo pokornost sem ti pisal, vedoč, da boš še več storil, kakor kar pravim. Obenem pa mi pripravi tudi gostišče; kajti upam, da vam bom po molitvah vaših podarjen. Pozdravlja te Epafra, sojetnik moj v Kristusu Jezusu, Marko, Aristarh, Dema in Lukež, pomočniki moji. Milost Gospoda našega Jezusa Kristusa z duhom vašim! Amen.“ (Filem. 1—25). Kdo, prebravši to ljubeznivo pismo, ne ljubi tem srčneje njegovega pisatelja, ki je olajšal sužnjem težko stanje?

Zares, Pavel govori v svojih spisih z ono prešinljivo močjo, ki naša srca premaguje, govori z užigajočo gorečnostjo, ki nas prevzema, nas za seboj poteguje, da se jej moramo upogniti bodi si na milost ali nemilost. Zanaša nas v višave, da daleč v pozemeljskem prahu ostajajo za nami vsakdanje ničemurne stvari, in da se bližamo nebeškemu stvarniku. Dasi le nekoliko besed Pavlovih kje beremo, mahoma spoznamo, da so njegove. Ex ungue leonem, iz ene stopinje spoznaš leva mogočnika. Izrazi so večinoma krepki, vedno misli polni, so vselej dobro premišljeni. Pisal je Pavel, kakor je govoril, naglo prehajaje od predmeta do predmeta, urno dalje hiteč, kakor kdor ne more in ne sme ničesar zamuditi. Prisodobimo na primer Gal. 5, 15: „Ako drug družega grizete in ujedate, gledite, da drug družega ne pojedete in ne iztrebite.“ In Rimljanje budi in bodri prav krepko: „Ura je udarila, da se že iz spanja zbudimo; zakaj sedaj nam je vzveličanje bliže, kakor kadar smo sprejeli vero. Noč je minila in dan je napočil. Vrzimo torej od sebe dela teme in oblecimo se v orožje svetlobe. Hodimo kakor po dnevu spodobno, ne v poedinah in v pijančevanju, ne v nečistosti in pohotnosti, ne v prepiru in v zavisti! Marveč oblecite Gospoda Jezusa Kristusa in ne delajte si skrbi za meso v poželenju!“ (Rimlj. 13, 11—14). In neko-

liko više daje tistim Rimljanom lepe in modre nauke, ki morajo človeku um, srce in voljo vneti za dobro. „Z bratovsko ljubeznijo drug drugega srčno ljubite, s častjo drug drugega prehitajte! V opravi ne bodite leni, v duhu bodite vroči, Gospodu služite! V upanju se veselite, v stiski bodite strpljivi, v molitvi stanoviti! V potrebah svetim pomagajte, gostoljubnost iščite! Blagoslavlajte tiste, ki vas preganjajo, blagoslavlajte, a ne preklinjajte! Veselite se z veselimi in jokajte z jokajočimi! Bodite ene misli med seboj; ne mislite na visoke stvari, marveč z nizkimi se zlagajte; ne bodite razumni sami v sebi! Nikomur hudega za hudo ne vračajte! Premišlujte to, kar bi bilo dobro vpričo vseh ljudi. Če je mogoče, kolikor je v vaši moči, imejte mir z vsemi ljudmi! Ne maščujte se sami, ljubljani, nego dajte mesto jezi, kajti pisano je: Moje je maščevanje, jaz bom povračal, govori Gospod. Če je torej lačen tvoj sovražnik, nahrani ga, če je žejen, napoji ga; kajti to delajoč, kopičil mu boš žarjavo oglje na glavo. Ne daj se hudemu premagati, temveč v dobrem premaguj hudo!“ (Rimlj. 12, 10—21).

Ni li napovedal dalekovidni mož naših časov, ko je pisal Timoteju: „Vedi pa, da bodo prišli neverni časi. Bodo ljudje: sebe ljubeči, lakomni, napuhneni, prevzetni, preklinjavci, staršem nepokorni, nehvaležni, hudobni, brez ljubezni, nepokojni, obrekovalci, nečisti, neusmiljeni, brez dobrotljivosti, izdajalci, predrzni, napihneni, ki bodo slabost bolj ljubili kakor Boga, ki imajo sicer podobo pobožnosti, njeno moč pa tajé. In takih se ogiblji.“ (II. Tim. 3, 1—5). In ni li mislil na našo dobo, ko je dejal: „Prišel bo čas, ko zdravega nauka ne bodo trpeli, temveč si bodo po svojih željah izbirali učениke, ki ušesa ščegečejo, in bodo od resnice ušesa odvracali, k basnim pa se bodo obračali.“ (II. Tim. 4, 3. 4). Saj se dandanes rado verjame materialistom, darvinistom, spiritistom in vsem, katerih nauki samo le ušesa poslušalcev ščegečejo, sicer so pa do cela krivi in škodljivi.

Pa poslušajmo še dalje mogočni glas mogočnega apostola, kako navdušuje Filipljane za vse čednosti in za vse blaginje krščanskega življenja. „Bratje, kar je resnično, kar pošteno,

kar pravično, kar čisto, kar ljubeznivo, kar sloveče, kar je čednost, kar je hvale vredno, to gojite, to premišljajte!“ Ta izrek je kakor kaŝipot delovanja Pavlovega, je kakor napoved njegovih osnov, je njegov ŝibolet. In zato po vsej pravici dostavlja: „Kar ste se učili in ste prejeli in slišali in videli na meni, to delajte, in Bog mirú bode z vami.“ (Filiplj. 4, 8. 9). Sicer pa bi moral vse izpisati, tako čudovito lepi so listi Pavlovi. Vsaka beseda je kakor svetel ŝarek, ki preŝene senco dvoma, prepodi tenjo zmote in teŝkoče, in nam pridobi jasno spoznanje. Mnogo je izrazov, ki so tako tja vrŝeni brez natanjih pojasnil, ki pa zato tem silneje zgrabijo čitatelja in ga pretresejo: „Praeterit figura huius mundi. Podoba tega sveta premine.“ (I. Kor. 7, 31). Ni li s temi kratkimi besedami postavil Pavel vsemu svetu grobnega napisa? „Oportet autem Christum regnare super nos. Kristus mora kraljevati črez nas.“ (I. Kor. 15, 25). Pavel je pač tu mislil na klie nehvaleŝnih judov: „Nolumus hunc regnare super nos. Nečemo, da bi nam ta kraljeval.“ (Luk. 19, 14). Kristus nam mora vladati, kamo bi sicer prišli, ko bi Kristus nehal vladati v cerkvi, v državi, v ŝoli, v družinah! „Scientia inflat, charitas aedificat. Znanost napihuje, ljubezen povzdiguje.“ (I. Kor. 8, 1). Ni li s temi četrimi besedami resnično označil vse praznote človeške vednosti brez boŝje ljubezni?

In je li kdo pohvalil krajše in obenem izdatneje svoje ljubljence, kakor je pohvalil Pavel svoje Galačane? „Pričam vam, da bi bili, ko bi le možno bilo, izkopali svoje oči in jih darovali meni.“ (Gal. 4, 15). Moŝa resnicoljuba je označil z enim edinim verzom: „Non possumus aliquid adversus veritatem, sed pro veritate. Mi ne moremo ničesar zoper resnico, marveč le za resnico.“ (II. Kor. 13, 8). Pavlove ljubezni duh veje in hlidi prijetno v redí: „Nikomur ničesar dolŝni ne ostanite, razen ljubezni.“ (Rimlj. 13, 8). Toda dosti. Rečem še samó: Ŝal pa ne trikrat ŝal, marveč milijonkrat ŝal, da mnogi bogoslovci ne preučevajo vedno bolj in bolj Pavlovih listov. Svoje dni je bila Pavlova knjiga cerkvenim sluŝabnikom vsakdanja medosladka hrana. Kdo bi se tudi naveličal, brati Pavla! Ali

o tem več niže zdolaj. Tukaj še pripomnim, da je bil celó poseben red ustanovljen, Barnabitov¹ namreč, katerim je bilo pred vsem naloženo, da javno čitajo liste Pavlove in da ž njimi dramijo, vodijo in silijo kristjane k bogoljubnemu, pobožnemu življenju. Da, da, iskra čednostnega življenja tli vedno vidno v tistem, ki se greje pri Pavlu ognjeniku, ki njegove nauke v svojem srečanju hrani in premišljuje.

Posebnost sv. Pavla pisatelja.

Raztegnil sem morda že preveč govor o Pavlovem slogu, vendar se ne morem ločiti od Pavla pisatelja, da bi o njem ne izrekel še nekaj podučljivih besed. Kaj čuden in res prav čuden človek je ta Pavel. Takega književnika nima nobeden narod na svetu. V nobeni književnosti ne nahajaš slovstvenih del, kakršna so pisma Pavlova. Ali pretiravam neopravičeno? Poglejmo!

Listu do Rimljanov, ki je najzrelši sad Pavlovega duha, se mora vsakdo, tudi najduhovitejši in od Boga obilno obdarovan pisatelj čuditi. Ta list je spomenik iz brona, ki si ga je pisatelj sam postavil, ki dela njegovo ime nepozabno; je grbokazna listina, ki povzdiga Pavla v kneza v kraljevstvu znanosti in učenosti. Vznesenim idejam odgovarja veličastna oblika, ki sedaj s slovesnim korakom napreduje, sedaj hiti kakor deroč potok, tu povzdiguje duha in ga z nebeško svetlobo obliva, tam budeč mila in nežna čustva. Jezik je neporedkoma kakor

¹ Vpeljal ga je Anton Marija Zaccaria, ki je umrl dne 5. julija 1539 v Kremoni in je bil dne 27. maja leta 1897 svetnikom prištet. Pri tej izredno veličastni slovesnosti je bil tudi pisatelj le-te knjižice pričujoč. — Poleg reda regularnih klerikov sv. Pavla ali Barnabitov je bila ustanovljena še tudi kongregacija redovnic pod imenom: Angeliche di san Paolo. Angelske device sv. Pavla, ki bi naj skrbele za goreče čiščenje sv. Pavla in posnemanje njegovih čednosti.

zanemarjen in zveza period je sem ter tam pretrgana s tem, da potok idej prestopa pretesne in prenizke bregove, da kipi čez preozko strugo. Slog ni vselej uglajen, kar se pa dâ pametno razložiti. Pavel je namreč navadno narekoval svoja pisma in je ob koncu pozdrave podpisaval lastnoročno, kakor zatrjuje v drugem listu do Solunčanov, rekoč: „Moj pozdrav z lastno roko: Pavel. To je znamenje v vsakem pismu. Tako pišem jaz.“ (II. Tesal. 3, 17). Od tod izvira malo uglajen slog, izvirajo anakoluti ali presledki in razsežne parenteze, vrinki. Živahni, ognjevitni duh je silil Pavla dalje in dalje, medtem ko je pisar slikal svoje pismenke in je izgubil nit in stik misli. List do Galačanov je najbolj premišljen, in Pavel ga je bržkone pisal s svojo roko in z velikimi črkami, *πηλίκους γράμματα*. (Gal. 6, 11). Pa čeprav Pavlova pisava ni povsem dovršena, bil je paganski jezik po Pavlovem duhu krščen in prešinjen z neko nadnaravno milobo, da je zamogel potem služiti oznanjevanju božjega evangelja. Pavel je vtisnil grškemu jeziku krščanski pečat in je tako ustvaril poznejši cerkveni jezik. Apostol Pavel je enkrat za vselej določil pomen raznih izrazov, ki so odločilni v bogoslovnih vedah. Po Pavlu so prejeli stalni pomen izrazi: *πίστις*, *χάρις*, *ἀπολόγῳσις*, *Χριστός*, *σοφία*, *θάνατος*, *ζωή*, *σάρξ*, *νόμος*, *πνεῦμα*, *γράμμα*, *δικαίωσις*. Grški, paganski jezik je preustvaril Pavel v cerkveni, krščanski jezik.

Tajiti se ne dâ in tudi nobeden natančen poznatelj Pavlovih listov ne taji, da je Pavel poznal, da je prebiral in preučeval grške pisatelje. To potrjujejo izpiski, posneti po pesniku Menandru iz njegovega dela „Thais“ (I. Kor. 15, 33): „Dobre navade pačijo slabi pogovori.“ Potem navedki, povzeti od Epimenida, ki je živel za dobo Solona Atenca krog leta 658 pred Kristusom in se prišteva sedmerim grškim modrijanom. Po smrti so mu Krečani izkazovali čast božjo. Ali ravno ta lastni njihov prerok jim je postavil ne prečastni spomenik, ko je pisal v svojem delu *περὶ χρησμῶν*, o vedeževanju: „Krečani so vselej lažniki, so grde zveri in leni trebušniki.“ Sv. Pavel prišavlja: „Testimonium hoc verum est. To pričevanje je resnično.“ (Tit. 1, 12. 13). V svojem govoru na areopagu se je skliceval

Pavel v dokaz, da je človek ustvarjen za Boga, na izreke tudi grških pesnikov in sicer na svojega rojaka Arata iz Cilicije, živečega v tretjem veku, in potem na Kleanta iz Aten, rekši: „V njem, namreč v Bogu, živimo in se gibljemo in smo, kakor so tudi nekateri vaših pesnikov rekli: „Zakaj tudi rodú njegovega smo.““ (Dejanj. apost. 17, 28). Razvidno je po vsem tem, da je Pavel poznal grške pisatelje, pesnike, govornike, zgodovinarje. In prav zato je dobro pogodil učeni Dionizij Longin, da je Pavla prišteval grškim govornikom in to najslavnejšim, kakršni so med ostalimi Demosten, Lizija, Eshinej, Izokrat. In sv. Krizostom pripaža v tretji homiliji o prvem listu do Korinčanov: „Apud ethnicos disceptatum fuisset, an Paulus Platoni, cuius doctrinae gravitatem et subtilitatem illi imprimis venerantur, praeferendus esset.“¹ In v četrti knjigi „o mašništvu“ zatrjuje isti sv. patriarh, da nahaja v Pavlovih listih: premeteno ubožnost Izokrata, bogato vzvišenost Demostena, spoštovanje zbujačo veličavo Tukidida, odlično častiljivost Platona.

Navzlic temu pa pisava Pavlova ni morebiti pisava naj-izbornejših Grkov in Rimljanov. Osnovanega reda ne najdeš pri njem, kakor ga nahajaš pri govornikih, izobraženih v klasiških šolah. Stavki so kakor pretrgani, tu in tam prerazsežni,

¹ Primeri Dr. Sepp, Op. cit. Str. 42. — Zanimivo je, kar piše učeni Ernst Curtius o gibčnosti sv. Pavla v grškem jeziku in o njegovem rojstnem mestu Tarzu: „Paulus hat das Griechische nicht erlernt wie ein Missionär die Sprache der Eingebornen, um sich ihnen nothdürftig verständlich zu machen. Paulus hat die Sprache überhaupt nicht zu Missionszwecken erlernt, sondern er ist in derselben aufgewachsen. Man hat vor Zeiten kilikische Provinzialismen bei ihm nachweisen wollen, aber nicht die Landschaft, sondern die Vaterstadt war die Wiege seiner Bildung. Tarsos war nächst Alexandria der angesehenste Sitz der Wissenschaft. Tarsos hatte den Vorzug, dass es eine alte Stadt war, an der Grenze von Syrien und Kleinasien, an Meer und Strom gelegen, ein uralter Brennpunkt orientalischer und occidentalischer Civilisation. Es war keine gemachte Stadt wie Alexandria, wo in Hof- und Staatsinstituten die Wissenschaft künstlich gepflegt wurde, sondern der Hellenismus wurde von der einheimischen Bevölkerung aufgenommen; es war kein Sammelplatz, wo die verschiedenen Bestandtheile der herangezogenen Bevölkerung fremd neben einander verharreten. Strabo hebt ausdrücklich hervor, dass die vielen be-

v katerih se urno menjajo misli. Vendar pa vse te nepopolnosti izginejo kakor dim pred živim ognjem njegovega duha, vsled katerega želi vse obenem povedati tako živo, kakor sam misli v svojem notranjem. Ena misel podi drugo, da za govornikom težko slediš, da ga s težavo dohajaš. Čuditi se moraš njegovim zavinkom: on opominja, žuga, kaznuje, tolaži, nasprotnike hudo prijemlje; pa kmalu govori zopet prijazno, seza do srca, razodevlje svoje sočutje in sožalje za tujo srečo in nesrečo, prikazuje skrb in nežen strah, da bi kogarkoli razžalil. Vede se sedaj kakor oče, sedaj kakor oster, strašen sodnik; toda zmerom se kaže dobrohotnega, milega, prizanesljivega, nikoli slabotnega, v mukah in tugah vedno krepkega, plemenitega. In tako je slog v Pavlovih listih zanesljiv in resničen odsev osebnosti Pavlove.

Pogrešanje klasične pravilnosti in govorniške uglajenosti nadomešča bogati jezik in pa vrlina izrazov. Pretrgani stavki, izpustki, vrinki, skoki v dokazovanju, prilike, govorniške podobe izražujejo neizpremembno vse položaje živahnega, temeljito izobraženega duha, vse afekte bogatega in globokega čustva, in pričajo o drznem, za naglo mišljenje prepočasnem peresu. Pogoste antiteze, mnogobrojni klicaji, neprestana vprašanja vzbujajo v bralcu pozornost; genljiva govornica pa mu zavzema

rühmten Tarsier aus allen Zweigen der Wissenschaft und Kunst einheimische Männer waren. Tarsos war das Athen von Kleinasien. Eine allgemeine Lernbegierde beseelte die Bürgerschaft, wie es der Geograph mit so warmen Worten anerkennt, und diente dazu, ihre verschiedenen Bestandtheile harmonisch zu verschmelzen. So hat sich auch die jüdische Bevölkerung, welche an dem grossen Weltmarkt natürlich zahlreich vorhanden war, hier am leichtesten hellenisiren können... In dieser Atmosphäre ist der Apostel aufgewachsen... Wir finden bei ihm eine lebensvolle Abwechslung des Redetons und eine Fülle des Wortvorraths, wie sie bei einer absichtlich erlernten Sprache nicht leicht erreicht wird. Er wendet auch seltene Wörter an, welche dem täglichen Gebrauch fern liegen mussten und zeigt den feinsten Sinn im Gebrauch der Verbalformen. Er weiss die zartesten Saiten der Empfindung anzuregen und ist stark in dialektischer Gedankenführung, sowie in schneidiger Debatte für und wider, wie sie in der Gerichtsrede erlernt wurde. Ihm stehen dichterische Bilder zu Gebote, wie sie einem Pindar und Aeschylus zustehen.“ (Sitzungsberichte der k. preuss. Akademie der Wissenschaften zu Berlin. 1893. Str. 934 nsl).

in mami sree. Bistroidni Hieronim je kaj dobro ocenil Pavla pisatelja, ko je pisal prijatelju Pamahiju: „Pavel, posoda izvoljena, je glasna piščalka, je prava trobenta evangelja, on je lev Juda, je potok krščanske zgovornosti, ki sili človeka bolj z občudovanjem kakor z besedami k premišljevanju najglobljih, vsem prošlim vekom nepoznanih tajnosti vere krščanske. Kadar koli berem Pavla, zdi se mi, da ne slišim človeških besed, marveč gromove.“ (Epist. 61). Umel je razsvetljeni blagovestnik tudi najvišje skrivnosti in resnice v prijetnih podobah in lepih prilikah ne le prav jasno predstavljati, temveč tudi v čarodejni in mikavni lepoti slikati duhu te podobe, da so se globoko vtisnile v srca človeška. To pa se dogaja tem laže, ker je ta daroviti slikar kratek v besedah ali je dolg in širok in globok v mislih, kakor je dejal slavnoznani Stridovčan: *Brevis in verbis, longus in sententiis*. V posamičnih izrazih tiči obilokrat cela kopa krasnih idej.

Pavlovi listi so podobni ognjenikom, ki pošiljajo med strmeč svet sto in stotisoč isker, pošiljajo cvetoče in žareče vence najlepših misli. Od baklje Pavlovega duha so padale in še padajo na desnico in levico iskre, ki so užigale in še vedno užigajo, da njih ogenj ne bo nikoli ugasnil. Čitajoč liste Pavlove potuje človek po duhovni Kaliforniji, povsodi mu blišči nasproti zlata ruda izbornih misli. Kakor ostro prirezani dragoceni kameni vrsté se globoki, vsebine polni, a vendar jasni stavki; v kratkih vrsticah nahajaš shranjene odločilne poteze, naslikane najdeš poglavite obrise obširnih, temeljitih razprav in obravnav. Pri Pavlu je pač skoraj kolikor besed toliko misli in kolikor misli toliko zmag. To stoji nepremično, in zato je krščanski Demosten, sv. Krizostom, storil prav dobro, da je liste apostolove zarad čudežne moči in divne lepote primeril zidu, ki je sestavljen z diamantov in ki obkroža vse cerkve sveta.¹ Jemlji zatorej, mili mi čitatelj, pogostem v roke pisma Pavla Taržana; ti ne boš sicer prebiral Justinijana, zakone zbiraajočega, niti Hipokrata, telesna zdravila pripravljajočega, niti Aristotela, silogizme učečega; toda čital boš pisatelja, res-

¹ De Sacerdotio, lib. IV. C. 7.

nico učečega, resnico večno, resnico zdravo, resnico zmagljivo, resnico tvojemu srcu ljubo in drago, resnico vodiljo v rajsko radost, v večno življenje.

Pavlova pisava ima toliko moči v sebi, da je nemožno, da bi se bralec Pavlovih listov ne čutil vzbujenega, plamtečega, vznesenega. Sam sv. Avguštin, glasoviti učitelj klasične zgovornosti v Kartagini, v Rimu in v Milanu, je marljivo študiral liste Pavlove, preden je še bil krščen od sv. Ambroža, škofa čednosti. Povedati ni lahko z besedo, kako mogočno so vplivali ti spisi na učenega pagana, ki je bil vestno preučil klasike latinske in grške: Virgilija, Cicerona, Horacija, Platona, Aristotela, Demostena. V svojem devetnajstem letu je že bil prebral Ciceronovega „Hortenzija“, v dvajsetem letu kategorije Aristotelove in skoraj vse važnejše spise o modroslovju in o umetnosti. Pa šele ko je dobil v roke dela Pavlova, začelo mu je svitati, jelo se mu je daniti. Stresal ga je strah in obšla ga je groza, ko je našel svojo osebo le prenatanko popisano v teh listih.

Žarke besede trinajstega verza v trinajstem poglavju lista do Rimljanov so zbudile nevernika v globini srca, ko jih je bral v vrtu ležeč pod figovim drevesom, tako silno, da ni bral dalje, a duh njegov je bil izpremenjen in Avguštin izpreobrnjen. Prebravši Pavlov opomin: „Bratje, ura je udarila, da se iz spanja zbudimo. Noč je minila in dan se je približal. Vrzimo torej od sebe dela teme in oblecimo se v orožje svetlobe. Kakor po dnevu hodimo spodobno, ne pa v požrešnosti in pijančevanju, ne v nesramnosti in pohotnosti, ne v prepiru in zavisti, marveč oblecite Gospoda Jezusa Kristusa in ne delajte si skrbi za meso v poželenju“ (Rimlj. 13, 12—14), prečitavši, pravim, ta resnobni opomin apostolov, ni bral Avguštin dalje in tudi ni bilo treba; zakaj na koncu teh besed se je razlila nagloma, kakor luč, resnica v njegovo sree in stara tema dvoma je izginila, kakor sam piše. Vstal je nevernik ves predrugačen in je nemudoma poprosil sv. Ambroža, da ga milostno sprejme v družbo, ki se more ponašati s tako sijajnim, nad vso hvalo in slavo vzvišenim značajem, svetim Pavlom. To svojo prečudežno, tako podučno izpremembo pripoveduje zanimivo

sv. Avguštin v osmi knjigi vsebine in poduka polnih izpovedi svojih. In tako je resnica! Ko bi Pavlovi listi ne bili dosegli ničesar druga, kakor da se je po njih izpreobrnil bistroumni Avguštin, po duhu in po zmožnostih svojih podoben Pavlu, bilo bi njim pač že dovolj slave. Zakaj sv. Avguštin je, da tako rečem, nekako drugi Pavel katoliške cerkve, ki je nepopisno veliko storil za razvoj krščanstva, da ostane za vse čase luč in steber teologije.

Največji veleumi so slastno prebirali in marljivo študirali pisma Pavlova, vendar popolnoma umeti jih niso mogli zbog preglobokih misli. Veleznani modroslovec angleški Locke (reci Lok) piše, da je Pavlove liste sicer tako pazno preučeval kakor vse ostale svetopisemske knjige, ali uveril se je, da jih nikakor ni razumel: *eas minime intellexi*. In res, kdo bi smel drzno trditi, da umeje sv. Pavla, ko je še prvak apostolov sv. Peter v svojem drugem listu priznal modrost Pavlovo, s katero je pisal liste svoje, a je tudi pristavil, da so težko razumljivi, zato jih nekateri tolmačijo krivo in pogrešno. „*Propter quod, charissimi . . . satagite immaculati et inviolati ei inveniri in pace, et Domini nostri longanimitatem salutem arbitremini, sicut et charissimus frater noster Paulus, secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis, sicut et in omnibus epistolis, loquens in eis de his, in quibus sunt quaedam difficilia intellectu, quae indocti et instabiles depravant. Zato ljubljeni, trudite se, da bote brez madeža in brez hibe najdeni v miru pred njim; in potrpežljivost Gospoda našega imejte za blaginjo, kakor vam je tudi ljubljeni brat naš Pavel pisal po dani mu modrosti; kakor tudi govoreč o tem v vseh listih, v katerih je nekatero težko razumljivo, kar nevedneži in omahljivci zavijajo, kakor tudi ostala pisma, v lastno pogubo.*“ (II. Petr. 3, 14—16). Tudi apostol Jakob je hotel v svojem listu zabraniti, da ne bi kdo krivo razlagal Pavlovega lista do Hebrejcev gledé na opravičevanje, in ne bi iz tega izvirala zloraba krščanskega življenja.¹

¹ Primeri Dr. Schanz, *Jacobus und Paulus*. (Tübinger Theolog. Quartalschrift. Heft I. 1880). — Dr. Bernhard Bartmann, *St. Paulus und St. Jakobus über die Rechtfertigung*. Freiburg im Breisgau, 1897. 8°. X+163 str.

Blagi Fenelon, duhoviti pisatelj vsemu učenemu svetu znane knjige „Dogodki Telemakovi“, je listkal noč in dan po knjigi Pavlovi in to z najslajšim veseljem. In še neposredno pred svojo smrtjo si je dal glasno prebrati četrto in peto poglavje drugega lista do Korinčanov. Kako primerno je bilo pač to početje, umeje, kdor pozna življenje Fenelonovo. — Najdragocenejše homilije Janeza Zlatoustu so nedvomno tiste, v katerih je razlagal vernemu ljudstvu liste Pavlove. Pa kaj čuda temu? Saj je bilo branje pisem Pavlovih veleslavnemu govorniku najljubše in najprijetnejše vedrilo. Ker je noč in dan prebiral Pavla, postal je toliki pridigar, pravi eklezijastes nove zaveze, postal je Homer govornikov. Modrost Pavlova v njegovih pismih je bila Krizostomu večja od kateregakoli čudeža. Zakaj čudeže morejo trdovratni neverniki tajiti, ne pa modrosti Pavlove, ki nikakor ne more biti plod njegovega človeškega modrovanja, nego zajel jo je iz razodetja božjega.

Te prekrasne homilije je hvalil nemalo že Izidor Peluziota. Njih vrednost je ocenil kratko pa točno, ko je rekel: „Jaz mislim, ko bi se Pavel bil razložil sam v atiškem jeziku, raztolmačil bi se ne bil drugače, kakor je to storil vse slave vredni Krizostom. Tako lepa in dobro zadeta je njegova razlaga v mislih, uglašenosti in točnosti izrazov.“ Skoraj v vseh omikanih jezikih se nahajajo prestave teh divotnih homilij. Nemški prevod so oskrbeli Arnoldi, Lorenci in Weber v Trieru leta 1831 v devetih knjigah. Upajmo, da nam tudi na slovenski prevod ne bo treba več dolgo čakati! Tako delo bi bilo za naše slovstvo blagodejen kvas, ki bi naše duševno življenje povzdignil nad ono plitvost in puščobo, v katero se je jelo pogrezati po vplivu pogubnega materializma in kvarnega pesimizma, ki so ga začeli nekoji pisatelji iz tujih slovstev presajati v našo književnost. Ako izgine iz slovenske književnosti okrepilajoči duh krščanske vere, izginile bodo tudi one krščanske kreposti, brez katerih nobeden narod veselo evesti ne more. Zato nikarte pozabiti besed Slomšekovih, ki preveliko svarijo: Rojaki, sveta vera nam bodi luč, materna beseda pa ključ do narodne sreče, časne in večne.

Medtem pa je slavljeni Krizostom poleg imenovanih homilij še drugih sedem hvalnic napisal v proslavljenje Pavlovo: septem homiliae de laudibus Pauli. Ti govori presegajo vse, kar se povedati dá na čast in v slavo apostolu narodov in učitelju sveta. V teh homilijah je Janez zlatih ust dosegel vrhé cerkvene zgovornosti, to pa zato, ker je pridno hodil v visoko šolo Pavla Taržana. Krizostom je najslavnejši učenec in najvrednejši naslednik Pavlov. V njem je Pavel znovič vstal in je pridigoval narodom nauk Jezusov.¹ Primeren kraj se mi dozdeva, da omenim še to. Sv. Dominik, ustanovitelj reda pridigarjev, je zapovedal svojim sinovom dominikancem, naj pred vsem prebirajo liste Pavlove. Na pot njim je navadno dajal biblijo, ali pa le samo pisma Pavlova. In od tod je prihajal ogenj pri oznanjevanju besede božje. Sv. Dominik je znal na pamet vse liste Pavlove. Enako je Pavla ljubil angel šole, sv. Tomaž Akvinec, o katerem gre glas, da je pri učenju in pisanju na strani stoječa imel sv. Petra in sv. Pavla.

Pa ne le slovstveniki, tudi umetniki so pridno prebirali liste Pavlove in so iz njih zajemali osnove za svoja nesmrtna dela. Omenim le slovečega mojstra Jožefa viteza Führich, ki je bil rojen dne 9. februarja 1800 in je umrl dne 13. marca 1876. Vrli slikar je slastno prebiral liste sv. Pavla ter je iz njih snoval načrte za svoje čarobno lepe podobe, kakor so med drugim: zmagoslavje Kristusovo, sveti križev pot, vstal je, izgubljeni sin, roža duhovna, slike k hoji za Kristusom.

Tako so torej čislali najveljavnejši možje sv. Pavla in so pri njem iskali poduka in modrih svetov v zamotanih vprašanjih. Škoda, da je ljubezen do tega velikana na duhu že preveč ponehala dandanes. Pa, ako prebiraš njegove liste in morda le odlomke teh listov, moraš, hočeš nočeš, Pavla rad imeti; še več, občudovati ga moraš in pa ljubiti pristrčno. Pripomnim še, da stavljajo učeni bogoslovci glede na retoriko na

¹ Izvrtstno je opisal Krizostoma kot posnemovalca sv. Pavla Leopold Ackermann v svojem mično in dično zloženem delu: *Die Beredsamkeit des hl. Joannes Chrysostomus*. Würzburg, 1889. Str. 53 nsl.

prvo mesto prvi in drugi list do Korinčanov. Za tem omenjajo list do Rimljanov, do Galačanov, do Hebrejcev.¹

Mislim, da je tu pripravno mesto še za nastopno opombo. Apostolski vladika, vrli Ketteler, je primerno sodil skrb, previdnost in gorečnost Pavlovo, ko je rekel: „Ako bi v naših časih živel sv. Pavel, bi bil urednik dobremu katoliškemu listu, v katerem bi branil Kristusovo vero.“² In jaz še dostavim: Ko bi vstal danes sv. Pavel, bi bila njegova prva skrb, svariti katoličane pred slabim časopisjem ter jim priporočati dobre katoliške liste in časopise. Pavel je v resnici vedel in znal računati z vsakim položajem, z vsemi razmerami, z vsako dobo. In prav zato bi bil slaven Taržan najboljši varih in zaščitnik krščanskih časnikarjev. Saj je rekel sam, da je postal vsem vse, da bi vse pridobil za Kristusa. Mar li ne? Pavel, ki je vse počenjal in umel vse, ki je bil povsodi in nikjer, ki je Jude karal in Rimljanom ni prizanašal, ki se je prepiral z Grki in Galačani; Pavel, ki je pošiljal, da se umakne rimskim knjigotržnim postavam, zanesljive pismonoše, kakor Tihika, na vse kraje in konce sveta; on, ki je bil sam pisatelj v odličnem pomenu, ni li, vprašam, takovšen mož sijajen vzgled in mogočen branitelj vseh pisateljev katoliških? Medtem pa se, hvalo Bogu, že časti kot duhovno-vrhovni poglavar vernih pisateljev v Franciji, v Švici, v Italiji in Hispaniji. V Friburgu izhaja poseben časnik pod napisom: *Die Annalen des hl. Paulus*. Kakor Pavel, sme in more tudi krščanski književnik naglašati v boju za resnico, pravico in prostost: *Verbum Dei non est alligatum*. Beseda božja se ne dâ vklepati, ona stopa prosta na dan.

¹ A. Tholuck, *Das Studium der Paulinischen Briefe*. (Vermischte Schriften. Hamburg, 1839. II. Thl. pag. 272—329).

² Ko bi pa sv. apostol Janez živel v naših dneh, urejeval bi katoliški list, v katerem bi proslavljal Jezusovo ljubezen.

Sv. Pavla trpljenje.

Dolgo sem se mudil pri Pavlu pisatelju in sicer s tem namenom, da bi vzbudil pri svojih duhovskih bratih in sodelavcih v vinogradu Gospodovem še večje veselje in večje zanimanje za preučevanje listov Pavlovih. Če sem dosegel svojo namero, vem, da sem nekaj za čast božjo storil, da sem svojim sobratom koristil in da bom torej enkrat laže odgovor dajal Jezusu Kristusu, najvišjemu pastirju naših duš. Toda sedaj preidimo k premišljevanju o trpljenju sv. Pavla apostola.

Življenje tega izrednega moža, ki je bil za tako velike reči poklican in ki je dovršil toliko dobrega, življenje tega moža, pravim, pa ni bilo življenje mirno in veselo in ugodno, bilo je od dneva njegovega poklica pred Damaskom pa tja do dneva njegove silovite smrti ob Tiberu, življenje polno nadlog, težav in križev, polno najbridkejšega trpljenja. Preživel je nedolžnik skoraj pet let v temnih ječah, a poleg tega je bil še večkrat ujet, vklenjen, pred sodnijo gnan in tožen krivično. Nekateri krati je bil od lastnih rojakov, nestrpljivih židov, bičan do krvi in vrhu tega še od paganov trpinčen različno. Kdo bi pač vedel povedati, kolikokrat je bil prezaslužni mož tepen in šiban in kaj je vse prebil in pretrpel žalega? Pa bolje bo, da prepustimo besedo njemu samemu. „V vsem nas stiskajo, ali nismo na tesnem; v zadregah smo, ali ne omagujemo. Pregarjajo nas, ali nismo zapuščeni; pobijajo nas, ali ne ginemo. Vsekdar rane Gospoda Jezusa na telesu s seboj nosimo, da bi se tudi življenje Jezusovo na našem telesu pokazalo. Zakaj vedno se mi, živi, v smrt izdajemo zavoljo Jezusa.“ (II. Kor. 4, 8—11).

Ko je s temi stavki le površno opisal svojo bedo, pojašnjuje malo pozneje natanje vse bridkosti svoje, piše: „Od judov sem jih dobil petkrat po eno manj ko štirideset; trikrat sem bil šiban, enkrat kamenjan; trikrat se je z menoj razbila ladja in sem prebil noč in dan na globočini morja. Potoval sem mnogikrat, bil sem v nevarnostih na vodah, v nevarnostih pred razbojniki, v nevarnostih pred rojaki, v nevar-

nostih pred pagani, v nevarnosti v puščavi, v nevarnosti na morju, v nevarnosti med krivimi brati. V trudu in težavah, dostikrat brez spanja, v lakoti in žeji, velikrat v postu, mrazu in v goloti. K temu, kar trpim od zunaj, prihaja še vsakdanja opaznost, skrb za vse cerkve; kajti kdo oslabi, da bi tudi jaz ne oslabel? Kdo se pohujšuje, da bi tudi mene ne skelelo? In če je potrebno, hvaliti se, se bom hvalil s svojo slabostjo. Bog in Oče Gospoda našega Jezusa Kristusa, ki bodi slavljen na veke, ve in zna, da ne lažem. V Damasku je ukazal namestnik kralja Areteja stražiti mesto damascensko, ker me je hotel ujeti. In skozi okno so me v košarici nizzdol po zidu spustili, in pobegnili sem iz njihovih rok.“ (II. Kor. 11, 24—33).

To bi bila le samo ena stran od Pavla samega sestavljenega zapisnika njegovih notranjih in vnanjih težav, katere niso pretirane, marveč so nekatere še izpuščene, kakor pripazuje Krizostom: *Plura praetermissa, quam enumerata*. Bil je torej blagi dobrotnik človeštva enkrat kamenjan do smrti, drugikrat se je nahajal v smrtni nevarnosti na morju, da je moral vsled hudega viharja, ki je podil ladjo, trinajst dni in noči tavati po penečem, razburkanem morju. Prenašal je žejo in glad, zimo in vročino, moral si je s svojo roko služiti vsakdanji kruh. Od lastnih bratov židov je bil preganjan, zalezovan in skoraj v vseh mestih, kamor je došel ali se pripeljal, izkušali so mu škodovati na kakršenkoli način. Stregli so mu neprenehoma po življenju.¹

Ko se je leta 58 o binkoštih z dolgega potovanja vrnil v ljubljeno mu Jeruzalem, zgrabili so ga jeruzalemski rojaki nemudoma v templju ter so ga zavlekli na ulice, kjer bi ga bili hipoma umorili, da ga ni krutim pestem divje drhali izvil poveljnik rimske posadke na trdnjavi Antoniji. In ko je modri junak z dovoljenjem rimskega stotnika razjarjeno množico nagovoril raz stopnice omenjenega gradu v domačem, hebrejskem jeziku, potihnila je sicer za trenotek rabuka in poglela se je nevihta; ali ko se je pričel Pavel za-

¹ P. Georg Freund, C. ss. R., *Historisch-religiöse Vorträge über St. Paulus und seine Widersacher*. Wien, 1900. Str. 103.

govarjati in pogumno opravičevati, zagrmel je med krepkim zagovorom kakor iz enega grla strašen vik in krik: proč s takim človekom iz sveta, ne spodobi se, da še dalje živi — *levaverunt vocem suam dicentes: tolle de terra huiusmodi; non enim fas est, eum vivere. In med vpitjem so besni židovi lučali cestni prah v zrak in so si trgali obleko raz život.*¹ (Dejanj. apost. 22, 22. 23). Kaj čuda, da se je v takem položaju opelinilo življenje in ogrenilo blagemu apostolu, kakor priznava sam, rekoč: „Nočemo, da ne bi vedeli vi, bratje, za stisko našo, katera se je dogodila v Aziji, ki nas je črez moč preobtežila tako, da se nam je celo živeti pristudilo. *Non enim volumus ignorare vos, fratres, de tribulatione nostra, quae facta est in Asia, quoniam supra modum gravati sumus supra virtutem, ita ut taederet nos etiam vivere.*“ (II. Kor. 1, 8).

In kakor od strani svojih sodečelanov, je trpel preblagi verovestnik mnogo in mnogo celó od kristjanov, ki so hoteli najbolj cvetoče cerkve, katere je on utemeljil, premotiti, razrušiti, k odpadu pripraviti. Ali pri vseh teh nezgodah in stiskah, v vseh teh skrbah in pri vsem tem trudu ni izgubil naš moč pogumnosti, srčnosti, neustrašljivosti. Zmagonosno je vzkliknil: V vsem smo preganjani, toda nismo bojzljivi; smo v zadregah, a nismo brez poguma; smo trpinčeni, pa ne zapuščeni; potrti, pa ne izgubljeni (II. Kor. 4, 8. 9) — *quasi morientes et ecce, vivimus, kakor umirajoči, in glej, mi živimo.* (II. Kor. 6, 9). In Rimljanom je pisal: „Kdo nas bo ločil od ljubezni do Kristusa? Žalost ali pregoni, sila ali glad, nagota ali nevarnost ali meč? V vsem tem se proslavljamo v tistem, ki nas je ljubil.“ (Rimlj. 8, 35, 37). Nobene, tudi najhujše in največje nevarnosti se ni ustrašilo srce Pavlovo. Ljubezen do nasprotnikov je rastla v tej meri, v kateri je rastlo sovraštvo in je rasel srd preganjalcev. Bila je enaka plamenu, kateri, od bure pretepan, le tem više vzdiga in vzpenja svoje jezike. (Hom. 7. de *laudibus Pauli*).

¹ O tem dramatiškem prizoru najdeš zanimivo razlago v spisu: Des hl. Apostels Paulus Gefangennahme zu Jerusalem und Vertheidigungsrede vor dem jüdischen Volke. (Theologisch-praktische Quartalschrift. Linz, 1901. 4. Heft. Str. 789—805).

Od nekdanj so ljudje reševali vedno aktualno vprašanje o trpljenju, ki tare rod človeški. Dokler so ga reševali s pomočjo vere, so ga tolmačili še najbolje. Vera v božje bitje, v božjo previdnost in pravičnost, vera v rešitev uganjk tukajšnjega življenja v posmrtnem življenju je bila človeku trpinu usmiljena in tolažeča mati.

Ta vera je učila siromaka katerekoli vrste, da se naj vda volji božji, da naj kroti žalost, pa naj pogumno prenaša nadloge, odločene mu od božanstva. Vera v nadnaravno božje bitje je vsaj slutila in vsaj deloma razkrivala skrivnost trpljenja, ki ni le kazen, ampak tudi zdravilo, ki ne šiba samo človeka, ampak ga tudi očiščuje in izpopolnjuje. To je vodilna misel v pripovedi o Herakleju, v Sofoklejevem Edipu in Filoktetu. To izraža tudi grški pregovor: *πάθει μάθος*, iz trpljenja poučenje.¹

Čimbolj je vera v človeških srcih pojemala, tembolj je izginjal iz človeškega uma tudi pojem o trpljenju. Ko so se razširili nevarni nauki o bogovih, zlasti o njih slabostih kakor zavisti in maščevalnosti, je izgubil paganski svet krepilno in rešilno upanje in s tem tudi vsako pravo mnenje o bedi in trpljenju človeškega rodu.

Ko pa ni več vera pojasnjevala perečega vprašanja, so se za trpeče človeštvo zavzeli modrijani. Pred vsem so se lotili razlaganja težavnega vprašanja grški modroslovci, ki pa tudi niso našli odgonetke zagonetki o trpljenju. Pomoč zoper trpljenje so iskali ali v veselju, ali v kreposti, ali v pobegu pred njim, ali celo v utajenju njegovega bistva. Končno so trdili, da je najboljša usoda, ne rojen biti ali pa takoj po rojstvu umreti. Paganski svet torej ni mogel rešiti problema o trpljenju, ter je naposled izgubil tudi vsako moč za prenašanje trpljenja in obenem tudi vso ljubezen do revežev. Ni poznal sočutja s trpečimi, ni poznal usmiljene ljubezni do ubogih.

¹ Primeri Dr. Paul Keppler, *Das Problem des Leidens in der Moral*. Freiburg im Breisgau, 1894. 8°. Strani 58.

Izvoljeno ljudstvo stare zaveze je verovalo v vseмогоčnega, vsedobrega in neskončno previdnega Boga, in je tako resničneje sodilo o trpljenju. Spoznanje, da je trpljenje nasledek greha in kazen za greh, je pojasnilo že marsikatero temno stran tega vprašanja, zlasti zakaj da trpi tudi pravični. Znamenita knjiga Jobova je mnogo pripomogla k rešitvi vsakdanjega vprašanja, ker je dokazala, da trpljenje ne kaznuje samo človeka, ampak ga tudi očiščuje, da ni le kazen ampak tudi ljubezen božja do človeka, da se izpopolni v zvestobi, da se utrdi v dobrem. Vendar popolnoma ni bilo rešeno važno vprašanje, ker je manjkalo pravega pojma o odrešenju od greha in pa o plačilu na drugem svetu. Še več luči je trebalo, da bi bil pregnan gosti oblak, ki je zakrival pomen in namen trpljenja. Najbolj je trpečega Izraelca tolažilo upanje v Mesija odrešenika. To mesijansko upanje so preroki, zlasti David, Izaija in Caharija, razvijali tako, da bo tudi obljubljeni in težko pričakovani Mesija trpel, da bode mož bolečin, da bo obtežen z bridkostmi človekovimi, da bo ranjen zavoljo hudobij človekovih, da bo s svojim prostovoljnim trpljenjem in s svojo smrtjo dovršil odrešenje in bo s tem pridobil sebi vso nadoblast, grešnemu in trpečemu človeku pa vzveličanje.

Jezus Kristus, božji Sin, ki se je iz ljubezni učlovečil in je iz ljubezni trpel in umrl ter je tako zadostil božji pravičnosti za grešni rod človeški in je tega rešil pogubljenja, ker mu je pridobil odpuščenje grehov in dosegel milost k vsemu dobremu: Kristus križani je rešitelj mučnega vprašanja o trpljenju. Odkar je bil križ vrhu gore Golgote zasajen, je bilo jasno, da je trpljenje kazen za greh in obenem tudi sredstvo zoper greh, da je razodetje kaznovalne pravičnosti, ali tudi božjega usmiljenja. Zdaj je jasno, da obrača Bog tudi trpljenje na dobro, ker hoče hudobne s tem kaznovati in popboljšati, dobre pa izkušati in jim povečati zasluženje za nebesa.

Sv. Pavel je Kristusov vzgled in nauk o trpljenju dobro poznal, ga je pridno razlagal z besedo in dejanjem. V njegovih listih je razložen vzveličavni namen in pomen trpljenja. Zvestemu učencu Kristusovemu je trpljenje bilo sredstvo do vedno

večje popolnosti, do svetosti. Telesni oče, pravi v listu do Hebrejcev, strahuje otroka, da bi pripraven bil za časno življenje, po svoji volji; nebeški Oče pa nas strahuje k temu, kar je koristno, da dosežemo njegovo posvečenje, to je, da postanemo sveti, kakor on. (Hebr. 12, 10). Mnogoizkušenemu apostolu je trpljenje dar božje ljubezni; zato opominja kristjana, rekoč: „Moj sin, ne puščaj vnamar pokorjenja Gospodovega, in ne obupaj, kadar si od njega pokorjen. Kogar namreč Gospod ljubi, tega pokori; in tepe vsakega otroka, katerega sprejme“. (Hebr. 12, 5. 6). Trpljenje ima namen, da se vernik ogiblje greha in vadi v čednosti. To potrjujeja Pavlova izreka: „Mi se hvalimo z nadlogami, ker vemo, da nadloga prinese potrpežljivost. (Rimlj. 5, 3). Da se zavoljo velikega razodetja ne prevzamem, mi je dano želo v moje meso, angel satanov, da me bije.“ (II. Kor. 12, 7).

Ker Kristus ni zadolžil greha in je vendar radovoljno zanj trpel, zato mora človek, ki je greh zakrivil, tem rajši zanj trpeti. Zato je za kristjana najboljše znanje: Kristus križani. To znanje je sv. Pavel najvišje cenil: „Mislil sem, da mi ne gre druga znati med vami, kakor Jezusa Kristusa in njega križanega. (I. Kor. 2, 2). Meni pa ne bodi, da bi se hvalil, kakor le v križu našega Gospoda Jezusa Kristusa, po katerem je meni svet križan in jaz svetu“. (Gal. 6, 14). Če se hoče kristjan udeležiti vzveličanja, se mora udeležiti tudi vzveličavnega trpljenja. Združenje s Kristusom je obenem združenje z njegovim trpljenjem, pa tudi z njegovim poveljanjem. „Vse imam za izgubo proti visokemu spoznanju Jezusa Kristusa, Gospoda mojega, za čigar voljo sem vse izgubil in imam za blato, da Kristusa pridobim . . . da spoznam njega in moč njegovega vstajenja in deležnost njegovega trpljenja, in da bom podoben njegovi smrti, da le kako pridem v vstajenje od mrtvih.“ (Filiplj. 3, 8. 10. 11).

Kristus je določno terjal od svojih učencev hojo po križevem potu, ki ga je sam hodil. Sv. Pavel je izvrstno umel in posnemal božjega Učenika. To izpričuje njegovo vedno umiranje: „Vsak dan umiram zavoljo vaše časti, bratje, ki jo

imam v Kristusu Jezusu Gospodu našem.“ (I. Kor. 15, 31). To dokazuje njegov govor o noši Kristusove smrti na telesu: „Mrtvenje Jezusovo vedno nosimo na svojem telesu seboj, da se tudi življenje Jezusovo očitno pokaže na naših telesih.“ (II. Kor. 4, 10). To svedoči njegov govor o krščenju v smrt Kristusovo in o združenju ž njim po sličnosti smrti: „Ali ne veste, da katerikoli smo krščeni v Kristusu Jezusu, smo v njegovi smrti krščeni. Pokopani smo namreč z njim po krstu v smrt, da, kakor je Kristus vstal od mrtvih po veličastvu Očetovem, tako tudi mi v novem življenju hodimo. Zakaj ako smo vsajeni v podobnost njegove smrti, bomo tudi njegovega vstajenja! Ker to vemo, da je bil naš stari človek ž njim vred križan, da bi se razdajalo telo greha, in da bi več ne služili grehu. Kdor je namreč umrl, je opravičen od greha. Ako pa smo umrli s Kristusom, verujemo, da bomo tudi živeli s Kristusom vred.“ (Rimlj. 6, 3—8). To potrjuje sv. apostol, ko govori o nošenju Kristusove sramote. „Pojdimo torej iz šatorišča in nosimo njegovo zasramovanje“ (Hebr. 13, 13); ko govori o ranah Kristusovih, ki jih je nosil na svojem telesu in ki bi jih naj nosil vsak kristjan zavoljo križane Ljubezni. (Gal. 6, 17).

Po teh apostolovih naukih o zvezi s Kristusom in o vstopu v njegovo trpljenje in smrt, pa tudi v njegovo povišanje je dobilo trpljenje kristjanovo novo lice. Zdaj je trpljenje kristjanovo trpljenje Kristusovo, in vsled tega čaka vernega trpina tudi sličen dobiček. „Kakor je trpljenje Kristusovo v nas obilno, enako je tudi po Kristusu obilna naša tolažba.“ (II. Kor. 1, 5). Zdaj so križi katoliškega kristjana iveri od križa Kristusovega in so zato tudi vzveličavni, odrešilni. „Če le s Kristusom trpimo, bomo tudi ž njim poveličani. Menim namreč, da se trpljenje sedanjega časa ne da primeriti prihodnji časti, ki bo nad nami razodeta.“ (Rimlj. 8, 17. 18).

Spoznanje prave vrednosti trpljenja pripomore celo k veselju do trpljenja. Sv. Pavel se je rad hvalil z nadlogami, vedoč, da prinese nadloga potrpežljivost, potrpežljivost izkušnjo,

izkušnja pa upanje; upanje pa ne osramoti, ker je Bog sam porok za to. (Rimlj. 5, 3—5). Pavel je bil poln veselja v trpljenju, kakor je poročal Korinčanom, pisaje: „Poln sem tolažbe, preobilo veselja imam pri vsej naši nadlogi. Ko smo bili prišli v Macedonijo, ni imelo naše meso nobenega miru, ampak vso nadlogo smo trpeli: zunaj boji, znotraj strahi. Bog pa, ki tolaži ponižne, je tudi nas oveselil.“ (II. Kor. 7, 4—6).

Globoko je bil blaženi apostol prepričan, da se kristjanu, ki ljubi Kristusa, vse reči in torej tudi nadloge dobro obnesejo. Vsled tega kliče kakor v boj vse bridkosti, ki bi ga hotele odvrniti od božje ljubezni. „Kdo nas bo ločil od ljubezni Kristusove? Ali nadloga, ali stiska, ali glad, ali nagota, ali nevarnost, ali pregoni, ali meč?“ (Rimlj. 8, 35). In kakor je sam vesel prenašal križe in težave, enako je tudi vernike vabil k veselju v trpljenju: „Vselej se veselite! (I. Tesal. 5, 16). Zakaj kakor je trpljenje Kristusovo v nas obilno, enako je tudi po Kristusu obilna naša tolažba. (II. Kor. 1, 5). Naša sedanja, kratka in lahka nadloga nam pripravlja neizmerno visoko, večno čast, ki vse presega.“ (II. Kor. 4, 17). To blaženstvo, ki ga je čutil in užival Pavel v trpljenju, je tisti osrečevalni blagor, ki ga je Jezus v svoji pridigi na gori tako slovesno zaklical ubogim v duhu, krotkim, žalostnim, lačnim in žejnim pravice, usmiljenim, čistim, mirnim in zavoljo pravice preganjanim: Blagor vam! Veselite se in od veselja poskakujte, ker vaše plačilo je obilno v nebesih! (Mat. 5, 3—12).

Sicer pa je naravno, ako odmevajo v tem veselju tudi vzdihli in tožbe, ker ima človeška slabotna natora pač tudi svoje pravice. Vsako pokorjenje se ne zdi veselo, ampak žalostno. (Hebr. 12, 11). Toda kristjan se lahko umiri in potolaži z mislijo na Kristusa križanega in častito vstalega, z ozirom na resnico in milost božjo, s pogledom na smrt in vstanjenje, na križ in krono. Resničen je nauk: Ako s Kristusom Jezusom umerjemo, bomo tudi z njim živeli; in ako z njim trpimo, bomo tudi z njim kraljevali. (II. Tim. 2, 11. 12).

Tako je slavni sv. Pavel važno vprašanje o trpljenju pojasnil s krščansko vero, s krščanskim upanjem in s krščansko ljubeznijo. S tem je vzbudil pa tudi pravo sočutje in usmiljenje s trpini. Vsaj če en ud trpi, trpijo ž njim vsi udje. (I. Kor. 12, 26). Hvaljen bodi Bog in Oče Gospoda našega Jezusa Kristusa, Oče usmiljenja in Bog vse tolažbe, ki nas tolaži v vsaki naši nadlogi, da tudi mi moremo tolažiti nje, ki so v mnogi stiski, s tolažbo, s katero smo tudi mi od Boga tolaženi... Naše upanje za vas je trdno, ker vemo, da, kakor ste tovariši v trpljenju, enako bote tudi v tolažbi. (II. Kor. 1, 3. 4. 7).

Tako je krščanstvo vzbudilo sočutno ljubezen, ki je potrpežljiva, dobrotljiva, nezavistna, ki ne ravna napačno, se ne napihuje, ni časti željna, ne išče svojega, se ne da razdražiti, ne misli hudega, se ne veseli krivice, veseli se pa resnice, ki vse pretrpi, vse veruje, vse upa, vse prenese, in nikoli ne mine. (I. Kor. 13, 4—8).

In tako je preporno vprašanje o trpljenju našlo svojo popolno rešitev v krščanstvu, ki ga je oznanjeval po širnem svetu z oblastno svojo besedo in še z oblastnejšim svojim vzgledom glasoviti apostol Pavel, ki je šel vsem, tudi smrtnim nevarnostim mirno in kakor že zmage gotov nasproti, vselej in povsodi pripravljen, ne le vklenjen biti, marveč tudi umreti za resnico in pa za pravico, za presveto in presladko ime Jezusovo. In ta misel bodi prehod k nastopni točki.

Sv. Pavla neustrašljivost.

Boječ Pavel nikoli ni bil; šele tedaj, ko je premagal nevarnost, se ga je polastil morebiti strah. Plašljivci so boječi pred nevarnostjo, strašljivci v nevarnosti in pogumneži po nevarnosti. Pavel je sicer imel navado, da je svaril pred nevarnostjo; ali ko je nastopila nevarnost, pogledal ji je resno in brez strahu v obraz in je postopal, kakor da je ni.

Temu je priča junaško obnašanje apostola Pavla pri barkolomu v jadranskem morju. „Ko se pa niti solnce niti zvezde niso pokazale več dni in ni majhna burja pritiskala, izginilo je že vsako upanje, da bi se oteli. In ko že dolgo časa niso nič jedli, tedaj stopi Pavel v njih sredo in reče: Imeli bi bili, o možje, mene poslušati in ne odriniti od Krete in obvarovati se te nevolje in izgube. A sedaj vas opominjam, da ste srčni; kajti nobeno življenje od vas se ne bo izgubilo, razen edino le ladja. Prikazal se mi je namreč to noč angel Boga, čigar sem in komur služim, govoreč: Ne boj se Pavel! Pred cesarjem moraš stati in glej, podaril ti je Bog vse, ki se peljejo s teboj. Zato bodite srčni, možje, ker verujem Bogu, da se zgodi tako, kakor mi je bilo rečeno. . . In ko se je že daniło, prosil je Pavel vse, da naj vzemó jedi, govoreč: Štirinajsti dan je danes, od kar čakate in živite brez jedi, ne zauživši ničesar. Zato vas prosim, da vzemite jedi; kajti to je za vaše zdravje; ker nikomur od vas ne bode las z glave padel. In ko je to rekel, je vzel kruh in je zahvalil Boga pred vsemi, in prelomivši, je začel jesti. Tedaj so vsi srčnejši postali in vzeli so tudi oni jedi. Bilo nas je pa vseh duš na ladji dvesto šestinsedemdeset. In ko so se nasitili jedi, so olajšali ladjo, izmetavši žito v morje. Ko se je pa zdanilo, niso poznali dežele; zagledajo pa neki zaliv, ki je imel breg, na katerega so mislili izvleči ladjo, ko bi mogli. In ko so bili sidra vzdignili, so prepustili ladjo morju, odvezavši obenem vrvi krmil; in razpeli so prednje jadro po vetru in vozili so se proti bregu. Ko so pa naleteli na kraj, ki je

imel na obeh straneh morje, zadeli so z ladjo ob pečevje; in prednji konec se je nasadil in je trdno obtičal, a krmilo se je razbilo od sile valovja. Vojaki pa so se dogovorili, da bodo jetnike pomorili, da ne bi kateri izplaval in pobegnil. Stotnik pa, hoteč Pavla ohraniti, prepove njih naklep ter ukaže, da naj tisti, ki znajo plavati, najpoprej izkočijo in izidejo na suho, drugi pa na deskah in nekateri na kosovih od ladje. In tako se je zgodilo, da so vsi prišli živi na suho.“ (Dejanj. apost. 27, 20—44). Koga ne gane pri tem dogodku neustrašljivo, skrbno, previdno in ljubeznivo obnašanje velikodušnega Pavla? Pa idimo dalje.

Kadar je bilo treba, zagovarjal je plemeniti, bogonadarjeni Taržan svoje podedovane pravice hrabro brez boječnosti pred vsem svetom. Opustil ni nikoli, da se opre na svoje osebno pravo, kjerkoli in kadarkoli se mu je to dozdevalo primerno in koristno. (Dejanj. apost. 16, 37). Kaj, meni nič tebi nič naju hočejo izpustiti, potem ko so naju, dva rimska državljana, poprej pretepli? Javno in brez sodbe so bičali naju in vrgli v tamnico; ali sedaj naju odpravljajo skrivši in natihoma, sedaj ko so že storili to, kar ostro prepoveduje lex Porcia in Sempronia, namreč šibanje rimskega državljana, kakor pravi Ciceron: *Facinus est, vinciri civem Romanum; scelus, verberari; prope parricidium, necari; quid in cruce tolli?* (De suppl. c. 66). In na drugem mestu pravi: *Porcia lex virgas ab omnium civium Romanorum corpore amovit. Porcia lex libertatem civium licitori eripuit.* (Pro Rabir. perduell. c. IV). Sedaj torej, ko so že protipostavno ravnali, naju hočejo mirno odpraviti. Ne tako, marveč oni morajo sami priti in naju očitno posloviti. Ko so služabniki ta Pavlov odločni ugovor sporočili oblastnikom, trepetali so ti od strahu, zaslišavši, da sta jetnika rimska državljana. In zato so nagloma došli, so prosili odpusčenja, so obadva do mestnih vrat spremili in še lepo naprosili, da naj mirno zapustita mesto. (Dejanj. apost. 16, 23—40). Zares moško postopanje. *Vigilantibus iura.*

In zopet o drugi priložnosti je naznanil sv. Pavel svoj priziv na rimskega cesarja, ko je sprevidel dobro, da bi ga

bili drugače nedvomno židovi obsodili na smrt, da bi ga bili na kosce raztrgali, če ga le dobé v svoje pesti. Semkaj spada tudi odločno vedenje opreznega Pavla, ko je bil v jeruzalemskem templju nenadoma ujet, v grad Antonijev odpeljan in tamkaj bičan na povelje tisočnika, ki bi bil rad izvedel, za kakšno krivico vpijejo meščani nad njim. „Ko so ga pa z jermeni pritegnili, reče Pavel stotniku, ki je stal tam: Smete li človeka Rimljana in neobsojenega bičati? Ko pa stotnik to sliši, pristopi in sporoči tisočniku, rekši: Glej, kaj boš storil? Ta človek je Rimljan. Pristopivši pa tisočnik vpraša Pavla: Povej, če si ti Rimljan? On pa odvrne, da. In tisočnik odgovori: Jaz sem za veliko denarja pridobil to državljanstvo. A Pavel odvrne: Jaz sem se pa tako rodil. In tedaj so precej odstopili od njega, ki so ga imeli pretepati; a tudi tisočnik se je bal, ko je izvedel, da je Rimljan in da ga je bil vendarle dal zvezati.“ (Dejanj. apost. 22, 25—29). In ne dolgo za tem dogodkom, kako odločno je zavrnil nepostavno postopanje višjega duhovnika Ananija, ki je pred velikim zborom ukazal stražnikom, da naj Pavla udarijo po ustih. „Udaril te bode Bog, stena pobeljena! Ti tu sediš, da bi me sodil po postavi, pa me biti veliš zoper postavo.“ (Dejanj. apost. 23, 2. 3).

Bojazljiv ali boječ torej Pavel ni bil, kar tudi sam priznava, rekoč: „In quo quis audet, audeo et ego. V čemer si kdo kaj upa, upam si tudi jaz (II. Kor. 11, 21). Bog nam ni dal duha strahú, ampak moči.“ (II. Tim. 1, 7). Vendar pa se tudi predrzno ni zanašal na svoje moči. Mislil nikoli ni, da je treba prav njega, da se razširja in množi sveta vera. Takisto pa mislijo mnogoteri možje sedanjega časa, da je neizogibna potreba, da so oni v cerkvi. Pa kdor si kaj takega domišljuje, moti se prav hudo. Pavla je trebalo gotovo, a bil je dve leti zaprt v Cezareji Stratonis in dve leti v Rimu, ko bi bil medtem lahko že sto in stotisoč paganov izpreobrnil. In umorjen je bil v najhujših časih, ko se je krvolok Neron zaklel, da bo uničil in pogazil krščansko vero, da bo izbrisal iz človeškega spomina ime Jezusa Kristusa. Navadnega strahú in trepeta ni poznal Pavel. Poznal je le strah božji. Podoben čudovito

rešenemu preroku Jonu je besedo božjo oznanjeval poln svetega strahu in svete skrbi, da bi nepovoljno rešil svojo nalogo in bi bil tako zavoljo prejšnjih svojih zmot še zavržen. Česar se je najhuje bal, bilo je edino to, da bi ne pogubil svoje duše. In res, kaj bi mu bilo pomagalo, ko bi bil vzveličal vse duše, če bi pa bil svojo v pekel pahnil? In zato ne najdeš lahko v celem svetem Pismu resnejših besed, kakor so besede: Ne forte, quum aliis praedicaverim, ipse reprobis efficiar. (I. Kor. 9, 27). Ta otožni vzdih in vzklik je dostavil apostol, ko je govoril o zatajevanju samega sebe. Toda kaj? Če je trepetal Pavel, ta mogočni ceder na visokem Libanonu, kako naj mirno stoji trstika, slaboten grešnik, tam doli v viharu in nevarni nižavi!

S kakim pogumom je pač moral nastopiti ta božji bojnik svojo prvo misijonsko pot leta 45! Šel je iz Antiohije čez Selevcijo na otok ciprski, kjer je obiskal mesti Salamino in Pafos. In tukaj se je sešel s prokonzulom, deželnim namestnikom Sergijem Pavlom, kateremu je brez vsega odlaganja oznanjeval besedo božjo. In Pavel, ves vnet in goreč in navdušen za svojo sveto reč, kaj je storil? Raztogotil se je in prav močno se je razsrdil. Zgrabila ga je sveta nevolja. Tu je stal on, tam Sergij Pavel in na sredi Elima, zviti vražar. Sedaj si ogleda Pavel Elima od glave do nog in od nog do glave — intuens eum, pravi sveto Pismo. Kako je pač moral zapeljivec trepetati pred poslancem božjim, ko ga je ta gledal, in šele, ko ga je z očmi prebodel, ko mu je tja doli v sovražno srce pogledal, rekoč: „O polni vsake zvijače in vsake hudobije, sin hudičev, sovražnik vsake pravice, ali ne boš nehal prevračati potov Gospodovih? In sedaj glej, roka Gospodova je zoper tebe in slep boš in videl ne boš solnce do časa.“ (Dejanj. apost. 13, 10. 11). Ti si miren, mili mi čitatelj, in strmiš nad tem kletve in kazni polnim stavkom. Le strmi, tukaj je grmela božja jeza iz ust sv. apostola Pavla, in Bog bo udaril, ne, da bi grešnika pogubil, marveč da ga reši. In v tistem trenutku, ko je izrekel apostol strašno kletev, je pal na Elima mrak in pala je tema in mož je bil slep; mutast pa je najbrž

Sv. Pavel v Listri.

že poprej postal, ko ga je meril Pavel z ostrim okom svojim. In tako je Pavel svoje zlovoljne nasprotnike zasledoval po vseh kotih, kamorkoli so se poskrili; spodil jih je z dvoreznim mečem svoje besede iz vsakega zakotja.

Rabil pa je Pavel v vseh bojih le eno edino orožje — križ, o katerem enajstkrat govori v svojih listih in pred katerim je pridno priklanjal svoja kolena, premišljujoč širokost in dolgost, visokost in globokost skrivnosti odrešenja, ki prihaja človeštvu z lesa svetega križa. (Efež. 3, 14. 18). Križ mu je bil popolno orožje in ves zaklad; druga ni imel, ni hotel imeti. „Meni pa ne bodi, hvaliti se, kakor v križu Gospoda našega Jezusa Kristusa, po katerem je meni svet križan in sem jaz svet.“ (Gal. 6, 14). V križu mu je vse: modrost, učenost, previdnost, krepost in srčnost in samozavest. On ne oznanja in ne kaže strmečim poslušalcem druga, kakor le sveti križ. In uspeh? Vse pada na kolena, sinagoga je splašena, maliki so zdrobljeni, filozofija molči osramočena, pagani molijo pravega Boga. In tajnostna moč prapora, ki nosi v svoji sredi križ in krono, ta je dosegla vse te čudovite premembe. Zato sv. Avgustin pravi pravo, da je krščanstvo premagalo paganski svet z lesom in ne z železom.

Sv. Pavla čudeži.

V življenju Pavlovem je vse zelo čudovito. Najčudovitejši so pa čudeži, ki jih je slavní apostol doprinesal v obilnem številu na raznih krajih. Dolgoletni spremljevalec in zgodovinar Pavlov, sv. Lukež, je z lastnim okom gledal te prečudne reči in govori o njih splošno, rekoč: „In čudeže ne male je delal Bog po rokah Pavlovih tako, da so na bolnike pokladali potne prte od njegovega života in opasnike, in popuščale so jih bolezni in hudobni duhovi so izhajali iz njih.“ (Dejanj. apost. 19, 11. 12). Čudno

je dalje, da se je Pavel odlikoval z darovi mnogoterih jezikov, katere je potreboval, oznanjujoč sv. evangelj po Siriji, Maliaziji, Macedoniji, v Peloponezu, v Iliriji, Italiji in Hispaniji. Da je bil poliglot, izpričuje sam, ko pristrčno zahvaljuje Boga za veliko dobroto, rekoč: „Zahvaljujem svojega Boga, da bolje od vseh vas jezike govorim.“ (I. Kor. 14, 18).

Največjo milost pa mu je Jezus Kristus razodeval nedvomno s tem, da se mu je večkrat prikazal in da ga je nekako osebno tolažil, budil in krepil. Prikazal se mu je osebno že na potu iz Jeruzalema v Damask, kakor uči sv. Tomaž Akvinec.¹ Jezus je zapustil nebo in stopil na zemljo, da se prikaže svojemu preganjalcu, pozneje oznanjevalcu, kakor se je prikazal po svojem vstanjenju Petru, Jakobu in drugim. (I. Kor. 15, 5—7). To potrjuje Pavel sam, ko piše: „Naposled pa za vsemi se je prikazal tudi meni kakor prezgodaj rojenemu.“ (I. Kor. 15, 8). Nadalje ga je Gospod obiskal v Korintu po noči in mu je rekel: „Ne boj se, temveč govori in ne molči. Zakaj jaz sem s teboj in nihče te ne bo napadel, da bi ti storil kaj; ker veliko ljudstva imam v tem mestu.“ (Dejanj. apost. 18, 9. 10).

V Jeruzalemu je vsem nevarnostim srečno ušel, ker ga je Jezus sam podpiral, svaril in vodil. „Zgodilo se pa je“, pripoveduje sam, „ko sem se bil vrnil v Jeruzalem in sem v templju molil, da sem se zamaknil. In videl sem Gospoda, in rekel mi je: Pohiti ter izidi nagloma iz Jeruzalema, ker ne bodo sprejeli tvojega pričevanja o meni. In jaz sem rekel: Gospod, ti vedó, da sem jaz zapiral in po sinagogah tepel tiste, ki so verovali v tebe, in ko se je prelivala kri Štefana, pričevalca tvojega, sem stal tudi jaz zraven in sem privolil v smrt njegovo in varoval sem oblačila tistih, kateri so ga pobijali. In reče mi: Pojdi, kajti jaz te bom daleč poslal med pagane.“ (Dejanj. apost. 22, 17—21). In ko je bil apostol ujet v gradu Antonijevev v Jeruzalemu, obiskal ga je zopet Vzveličar, ali kakor pravi Lukež, pristopil je Gospod k njemu in ga je

¹ Sum. theol. III. q. 57. art. 6 ad 3. Primeri tudi Kornelija a Lapide in Actus apost. 7, 5.

tolažil, rekši: „Ne boj se Pavel, zakaj kakor si v Jeruzalemu pričal za me, tako moraš pričati tudi v Rimu.“ (Dejanj. apost. 23, 11). In ko je na jadranskem morju pretil ladji, na kateri se je Pavel peljal v Italijo, polom, tolažil je sopotnike s pogledom na ponočno prikazen angela božjega, to je, Gospoda samega, kakor se je pač tudi v stari zavezi zvala druga oseba presvete Trojice, angel Jehove. „A sedaj vas opominjam, da ste dobrega duha, zakaj nobeno življenje od vas se ne bo izgubilo, razen ladje. Prikazal se mi je namreč to noč angel Boga, čigar sem in komur služim, govoreč: Ne boj se, Pavel! Pred cesarjem imaš stati, in glej, podaril ti je Bog vse, ki se peljejo s teboj. Zato bodite srčni, možje, verujem namreč Bogu, da se bo zgodilo tako, kako mi je bilo rečeno.“ (Dejanj. apost. 27, 22—25).

Po vrhu vsega tega premilostnega občevarja z Gospodom je prejel še mnogo razodetij in raznih prikazni, o katerih je popolnoma molčal. Korinčanom piše: „Prišel bom na prikazni in razodetja Gospodova“, in zatem govori o svojem zamaknjenju v tretje nebo in na koncu pravi: „Ko bi se hotel pohvaliti, ne bi bil nespameten, ker bi le resnico govoril; vendar se tega varujem, da ne bi kdo mislil o meni več, kakor vidi v meni, ali kar sliši o meni. In da bi v obilnosti razodetij ne prevzetoval, dal se mi je trn¹ v meso, angel satana, ki me

¹ Izraza stimulus carnis, σκόλοψ τῇ σαρκί — ki je bila z železom okovana ostra palica, s katero so priganjali živinčeta — trn ali bodilo v mesu so cerkveni očetje z ozirom na Pavla razlagali o njegovi telesni bolehavosti ali pa o zunanjih njegovih težavah, o pregonih, krivicah, zaničevanjih. V poznejši dobi so to tolmačili o meseni poželjivosti, concupiscentia carnis, ki bi bila nadlegovala sv. apostola, da se tem više povzpne v popolnosti. V naših dneh je zadnje mnenje vnovič naglašal Dr. Jan. Döller, kateremu se je odločno uprl Dr. Arnold Steffens, trdeč, da pomenja stimulus carnis le telesne bridkosti. Pri tem pa ni ravno treba misliti na hronično mrzlico (malarijo), kakor je izkušal znani profesor v Oksfordu, Rämse (Ramsay), to zanimivo podmeno dokazati v delu: „St. Paul the traveller and the Roman Citizen. London, 1896. — Prim. Dr. J. Döller, Der stimulus carnis beim Apostel Paulus. Zeitschrift für katholische Theologie. Innsbruck, 1902. Zvez. I. Str. 209—210. — Dr. Arnold Steffens, Der stimulus carnis des hl. Apostels Paulus. V istem bogoslovnem listu, zvez. III. Str. 606 in 607.

bije za uho, da se ne prevzamem.“ (II. Kor. 12, 1. 6. 7). Da je bival v njem duh preroštva, pa ni, da bi še posebič naglašal, ali spodobi se, da poudarjam Pavlove največje čudeže. In med te štejem njegovo moč, obujati mrtve k življenju. Na potu iz Evrope v Azijo je prispel apostol s svojimi tovariši v Troado, kjer se je mudil sedem dni. In podaljšal je nekega večera svoj govor do polnoči. „Bilo pa je dosti svetilnic, poroča Lukež, v zgornji sobi, kjer smo bili zbrani. In sedel je neki mladenič po imenu Evtih na oknu, premagan od trdnega spanja. In ko je Pavel dolgo govoril, je omahnil mladenič v spanju in je pal s tretjega nadstropja na tla in vzdignili so ga mrtvega. Pavel pa ide vun in se skloni k njemu, ga objame ter reče: Umirite se, zakaj duša njegova je v njem. In odšel je nazaj gori in je prelomil kruh, ga okusil in potem je govoril mnogo noter do jutra in tako je izšel. A mladeniča so bili pripeljali živega; in utolažili so se ne malo.“ (Dejanj. apost. 20, 8—12). Ni dvomiti, da misli Pavel na slične čudeže, ko pravi Korinčanom: „Znamenja apostolstva mojega so se storila med vami v vsakem potrpljenju, v znamenjih, čudežih in močeh.“ (II. Kor. 12, 12).

Pa kdo se z Likaoneci vred ne čudi čudežu, ki ga je Pavel storil v Listri? „In sedel je v Listri mož, bolan na nogah, hrom iz telesa matere svoje, kateri ni sprehodil nikdar. Ta je poslušal Pavla, ko je govoril. In on pogleda na-nj in videč, češ, da ima vero, da bo ozdravel, reče z mirnim glasom: Stopi na noge svoje po koncu! In skočil je na noge ter hodil. Ljudstvo pa, ko je videlo, kar je storil Pavel, povzdigne glas svoj in kliče likaonski: Bogova sta v človeški podobi došla k nam. In imenovali so Barnaba Jova in Pavla Merkurja, ker je bil on voditelj besede. Duhovnik pa Jovov, ki je bil pred mestom, pripelje juncev in prinese vencev pred vrata in hotel je jima z ljudstvom darovati. Ko sta apostola to slišala, sta raztrgala oblačila svoja in sta skočila med ljudstvo . . . in s težavo sta vstavila ljudstvo, da jima ni darovalo.“ (Dejanj. apost. 14, 7—13. 17). Naj omenim, da so Listričani imeli Pavla za boga Merkurja, da so ga pa kmalu za tem skoro do smrti kamenjali — mutabile vulgus!

A da hitimo dalje, koliko prečudnih dogodkov pove sv. Lukež le v prvih deseterih vrsticah 28. poglavja Dejanja apostolov? Naj ima besedo Lukež sam, ki zna tako mično, ki umeje tako kratko in krepko pisati. „Prebivalci na otoku Meliti pa so nam izkazovali ne malo ljudoljubnost. Zakaj naložili so grmado zavoljo deža, ki je šel, in zavoljo mraza, in sprejeli so nas vse. Ko je pa Pavel zgrabil kup hoste in jo dal na ogenj, izleze gad vsled vročine in se mu obesi na roko. Ko so pa videli seljaki, da mu zver visi od roke, so govorili med seboj: Ta človek je gotovo ubijalec, katerega, četudi otetega iz morja, ne pušča živeti pravica maščevalka. On pa otrese zver na ogenj in nič hudega se mu ni prigodilo. Oni so pa čakali, da bo otekel ter hkratu pal in umrl. Ko so pa dolgo čakali in videli, da se mu nič hudega ne pripeti, so se preverili in pravili, da je bog. Okoli tega kraja pa so bile pristave poglavarja otoka po imenu Publija, ki nas je sprejel in tri dni prijazno gostil. Namerilo se je pa ravno, da je oče Publijev od mrzlice in griže bolan ležal. K temu vnide Pavel in moleč položi nanj roke in ozdravil ga je. In ko se je to zgodilo, dohajali so tudi drugi, ki so imeli bolezní na otoku, in ozdravljali so se; nekateri so nas tudi z veliko častjo obdarovali, in ko smo odhajali, so naložili, kar je bilo potrebno.“ (Dejanj. apost. 28, 1—10). Kakor Listričani, čudili so se tudi Melitenci junaku Pavlu in so ga imeli za višje bitje, za boga. On pa je pohlevno odklonil vsako čast in je gostoljubnost Publiju in ljudoljubnost Melitencem povrní in poplačal s tem, da je prvemu ljubega očeta, drugim pa mnogo bolnikov ozdravil. Pa kakor je Pavel mrtve oživljál in bolnike ozdravljál, mogel je tudi zdrave z boleznimi kaznovati, kakor je na otoku ciperskem vražnega māga Elima oslepil telesno, da bi ta zvijačnejš ne oslepil duševno Sergija Pavla.

Toda bodi dovolj govora o čudežih, ki jih je storil Pavel. Mnogo se jih je dogodilo, dokler je živel, a še obilo več se jih je pozneje dogodilo na krajih, katere je bil posvetil s svojo pričujočnostjo. In kdo naj bi povedal, koliko čudežev se je do danes prigodilo vsled mogočne priprošnje mogočnega apostola!

Sv. Pavla ponižnost.

Govorite reči je Pavel doprinašal, ali pri tem je z neupogljivim pogumom združeval kakor ljubezen matere tako ponižnost device. Velik je bil sicer naš slavljenec v vsem, kar je storil in kar je pretrpel, in ni ga človeka, ki bi glasno ne priznaval zaslug Pavlovih, ki bi ne občudoval heroških dejanj njegovih. Gledé na slavo in hvalo Pavlovo sta prijatelj in neprijatelj složna, oba glasujeta za proslavljenje Pavlovo. Jaz vsaj nisem nikdar in nikjer niti bral niti slišal, da se kje odreka Pavlu zaslužena hvala.

Vendar ta toli veliki in slaviti mož je mislil o sebi prav skromno, malovredno. Bil je veliki, pa vedel ni, da je veliki. Bil je pač resnično ponižen, pa tudi tega ni vedel. Kdor ve, da je ponižen, njega ponižnost je goli napuh. Prava ponižnost je ena najglavnejših potez kremenitega značaja Pavlovega. Iskal ni nikoli lastne slave; iskal je samo le čast božjo. Gratia Dei sum id, quod sum, po milosti božji sem to, kar sem, piše tako lepo, et gratia eius in me vacua non fuit, in milost njegova v meni ni bila prazna, brezkoristna. Imel se je za orodje božje. Orodje pa se ne ponaša in ne napihuje. Pero Pavlovo bi bilo lahko ponosno na to, da je pisalo list do Rimljanov. Pa se je li poviševalo nad njim, ki ga je pisal ž njim? (I. Kor. 15, 10). Kaj je Pavel, prašal je Korinčane in je tudi sam hitro odgovoril: Ne ta, ki sadi, je kaj, niti ne tisti, ki zaliva; marveč le taisti, ki daje rast, Bog. (I. Kor. 3, 4. 7). In kakor spričuje ta izrek, tako dopričujejo tudi drugi stavki globoko skromnost Pavlovo. On ne govori rad o sebi, in ako je že prisiljen od nasprotnikov, na primer od židovskih zoprnikov, ki so nasprotovali njegovim naukom, čutimo ročno iz njegovih ust, s kako notranjo nevoljo in silo, s kakim notranjim zatajevanjem to počenja. Napol ironično in napol nevoljno vzklikne ob koncu takšne mu zeló neljube razprave in neprijetne govorice: Factus sum insipiens, postal sem nespa-meten, da o sebi tako govorim. Sed vos me coëgistis, pa vi ste me prisilili, in mahoma dostavi: tametsi nihil sum, vendar nisem jaz nič. (II. Kor. 12, 11).

Kjer se hvali, ne dela tega iz lastnega nagona, brez razloga, temveč primoran se poda v boj, kateremu se ni mogel izogniti. V drugem listu do Korinčanov ponavlja sedemkrat, da je nespamet, da je prava norost, samega sebe hvaliti; toda on mora sedaj, ne sicer zavoljo svoje osebe, marveč zaradi dobrega, zaradi svojih prijateljev sotrudnikov, mora, pravim, tako nespametno, narobe in nemodro počenjati. (II. Kor. 11, 19—33; 12, 1—11). Pa kakor se loči beli dan od črne noči, takisto se loči Pavlova pohvala samega sebe od napuha onih, ki hoté vedno le o sebi govoriti! Kjer se nad vso hvalo povišani apostol hvali, ne navaja praznih, lepih misli o svojih uspehih, o svojih zasluženjih; sklicuje se samó le na dejanja, na dogodjaje, na učinke in nasledke. Tu sem bil, to sem storil, trpel, izkusil, prestal, opravil, to sem dosegel in dognal, in nič več in nič manje. Udarek na udarek, dejanje na dejanje, izkušnja na izkušnjo, dogodek na dogodek, to je ves oni celi, dolgi, krepki odlomek, jedrnata obramba Pavlova. Naj opomnim, da je ta odstavek v drugem listu do Korinčanov (11, 18 nsl) lep vzgled, kako naj govornik zbere vse sile in moči, da pojasni kako resnico prav krepko in neoporečno svojim poslušalcem. Pavel se zmagonosno zagovarja nasproti židovskim neprijateljem, poudarjajoč, da je njim v nekih rečeh enak, a da je v drugih zadevah mnogo višji od njih. Sv. Avguštín navaja ravno ta odlomek, da pokaže prednost lepega govorniškega jezika: „Kaka modrost je skrita v teh besedah, pravi med ostalim sv. škof, razvidi vsak, ki ima odprte oči; in kaka zmagalna zgovornost kipi iz njih, čuti vsak, če je tudi v globokem spanju.“ (De doctrina christ. lib. IV. c. 7. num. 12).

Pavel se nalašč pogoje spominja svojega poprejšnjega življenja, ko je še preganjal cerkev, in sicer zato, da ponižuje samega sebe. Imenoval je sebe prvega grešnika, *primum peccatorem*; najnevrednejšega apostola, *minimum apostolorum*; najmanjšega vseh kristjanov, *minimum omnium sanctorum*. Komu, vprašam, se ne usmili ponižni mož, ko tako poniževalno piše o sebi dragemu Timoteju: „Zahvaljam onega, ki me krepča, Jezusa Kristusa Gospoda našega, ki me je za zvestega imel in

postavil v službo — mene, ki sem bil poprej preklinjalec in preganjalec in silovitež, ali zadobil sem usmiljenje.“ (I. Tim. 1, 12, 13). Slično piše tudi Korinčanom: „In izmed vseh najzadnje, kakor kakemu prezgodaj rojenemu, se je prikazal Jezus tudi meni, ki sem najmanjši izmed apostolov in nisem vreden, imenovati se apostola, ker sem preganjal cerkev božjo — quoniam persecutus sum ecclesiam Dei.“ (I. Kor. 15, 8. 9).

Ljudje naše dobe trdijo, da je le osemnajsto in devetnajsto stoletje odgojilo može z velikimi idejami in načrti. Vprašam pa, najdeš li mnogo môž, ki bi bili mislili vzvišenejšo misel, bi bili načrtali obsežnejši načrt, kakor jo je mislil in ga je osnoval Pavel, ki je Azijo, Afriko in Evropo združil v eni veri? Imamo li čistejše namene pri svojih osnovah? Kaj hočejo novodobni velikani, kadar uresničujejo njim prijetno misel? Slavo in bogastvo. In kaj je njih najmočnejši nagibek? Slavohlepje in gospodstvo. Pavel pa je gojil eno edino željo: blagostanje svete cerkve. In res je! Pavel je bil tako ponižen, in mi smo tako ničemurni; on je bil tako globok mislec, in mi smo tako površni; on je imel tako gorečo ljubezen do svetih reči, mi pa smo tako mrzli in malomarni do njih; on je bil tako učen v svetem Pismu, in mi živimo v tako grajevredni nevednosti; on je bil tako veličasten v svoji skromnosti, in mi smo tako pritlikavi navzlic svoji domišljavosti; on je bil tako ljubezniv, in mi smo tako trdosrčni; on je bil poln vere, in mi smo tako slaboverni. Da, mi skoraj ničesar nimamo tega, kar je imel pohlevni Pavel! Kdo se sme ponašati, da je svoje dni preživel koristneje od krotkega Pavla? Kdo si upa reči, da si je večjih zaslug nabral za rod in dom človeški, kakor si jih je pridobil ponižni Pavel?

Te črtice, dasi so površne, menda vendar dovolj jasno dokazujejo pohlevnost in ponižnost Pavlovo, ki v novo potrjuje staro resnico, da mora preko doline ponižnosti potovati, kdor želi na goro popolnosti dospeti. Ker je Pavel poniževal sebe, bil je od Boga poviševan, da pač malokdo na takovšen način. Ako je bilo kedaj kakemu človeku dovoljeno, na zemlji videti

mimogredé obličje božje, tako pripisuje sv. Tomaž Akvinec¹ to milost le svetemu Pavlu in pa Mozesu, opiraje se na II. Kor. 12, 4 in II. Moz. 33, 11, kakor tudi na sv. Avgušтина, Bazilija, Ambroža in Anzelma. O Mariji, deviški materi božji, trdijo sloveči bogoslovci, da je to milost dosegla v trenutku spočetja božjega Sinu.

Sv. Pavla zdržljivost.

Kdor stoji vrh visokega hriba, vidi vse, kar leži spodaj v znožju, prav majhno in nizko ter še marsičesa ne zapazi, kakor da bi tega ne bilo. Slično je bil sv. Pavel vzvišen nad vse posvetne reči, da so mu bile malovredne ali pa popolnoma nične, kakor to sam trdi, ko pravi: „Mi ne gledamo na to, kar se vidi; marveč kar se ne vidi; zakaj kar se vidi, je časno; kar se pa ne vidi, je večno.“ (II. Kor. 4, 18). Pavlov duh je bil samo le za nebeške stvari vnet in zavzet tako, da mu je vse pozemeljsko nekako izginilo izpred očíj. „Naše življenje je v nebesih, od koder tudi Vzveličarja pričakujemo, Gospoda našega Jezusa Kristusa.“ (Filiplj. 3, 20).

Iz te ločitve od zemlje in iz tega vzvišenja do nebes je izvirala Pavlova izredna zdržljivost v vseh rečeh, ki morejo dušo in telo človeško vezati na svet. Oglejmo si pobliže to Pavlovo apostolsko čednost v raznem oziru, in našli jo bomo v najlepšem cvetu.

Sv. Pavel je živel v radovoljnem uboštvu, in je kot apostol sveta potoval vedno, ali je vendar sebi in svojim vsakdanji kruh služil z delom svojih rok. Iz tega že razvidimo njegovo zdržljivost v jedi in pijači. V tem oziru ni bilo zanj poljubnega izbiranja ali prijetne obilnosti, temveč njegov delež je bil pogosti post: „Fui . . in labore et aerumna, in vigiliis.

¹ S. Thomas in II. ad. Cor. 12 q. 125.

multis, in fame et siti, in ieiuniis multis, in frigore et nuditate“, toži neumorno delavni blagovestnik svojim Korinčanom. (II. Kor. 11, 27). Naš apostol ni jedel mesa, niti ni pil vina, ker je napravil Nazarejcev oblubo, ki je zabranjevala to zauživanje. In Pavel te obljube ni hotel prelomiti, marveč je zagotovil vernike, da bi se zdržal mesa, ko bi se le en brat pohujšal. „Če pohujša jed mojega brata, ne bom jedel mesa na večno, da svojega brata ne pohujšam.“ (I. Kor. 8, 13). Judje niso mesa s paganskega trga uživali, da bi tako ne okušali mesa, prepovedanega po Mozesovi postavi. Bojazljivi židokristjani so se tudi po tej šegi ravnali ter so se hudovali nad verniki, kateri jih niso v tej zadevi hoteli posnemati. Pavel je posvaril take kristjane, češ, da naj iz ljubezni do tako slabotnih bratov ne jedó mesa, da odstranijo pohujšanje. Gledé na to zadevo piše Rimljanom: „Eden misli, da sme vse jesti; a kdor je slaboten, naj le sočivje jé. Ta, ki jé, naj ne zaničuje tistega, ki ne jé; in on, ki ne jé, naj ne sodi tistega, ki jé. . . Ako je zavoljo jedi žalosten tvoj brat, ne hodiš ti nič več v ljubezni. Ne pogublaj s svojo jedjo tistega, za katerega je Kristus umrl. Naj se ne preklinja naše dobro. Zakaj božje kraljevstvo ni jed in pijača, temveč pravica in mir in radost v svetem Duhu . . . Zarad jedi ne razdiraj dela božjega. Vse je sicer čisto, ali hudo za človeka, kateri jé na spotiko. Dobro je, mesa ne jesti in ne piti vina, nad čimer bi se spotikal tvoj brat ali pohujšal ali bi oslabel.“ (Rimlj. 14, 2. 3. 15—17. 20. 21).

Iz doslej povedanega lahko sklepaš, kaj je bila apostolu jed in pijača, in kaj zakrivijo tisti, kateri ne samó, da se ne zdržujejo dovoljenega radi pohujšanja, ampak še celó prestopajo prepovedano ter se jezé, ako tudi drugi ne delajo tega. Sv. Pavel je nadalje sam najvestneje izpolnjeval, kar je drugim svetoval in priporočal. Bil je sebi oster, mil pa drugim, kakor to spričuje nasvet, dan Timoteju: „Ne pij več vode, marveč uživaj malo vina radi želodca svojega in radi pogostih slabosti svojih.“ (I. Tim. 5, 23). Neobhodno potrebna je zdržljivost kristjanu, ki hoče čisto, sveto živeti, ki hoče doseči krščansko popolnost. Kdor je zdržljiv in trezen, lahko brzda zunanje čute

in notranje nagone svoje. Ako pa postane nezmeren, oslepi sčasoma na duhu in oslabi na volji, da hlapčuje poniževalni poželjivosti. *Luxuriosa res — vinum.* (Pregov. 20, 1). Zatorej, bratje moji ljubljeni in zaželeni, stojmo trdno v Gospodu in posnemajmo sv. Pavla v zdržljivosti, pa ne lomimo starodavnih koristnih postav, katere je vsedobra naša mati sveta cerkev priobčila gledé na nepotrebno obiskovanje zabavišč. „In katerikoli po tem vodilu hodijo, mir črez nje in usmiljenje božje!“ (Gal. 6, 16).

Sv. Pavla zdržljivost se je raztezala še tudi na spanje. Predolgo spanje stori človeka nepripravnega za vaje v čednostih, dela ga lenega in malomarnega. Trezni Taržan nam je tudi tukaj vzoren vzgled, ker je po svoji lastni izpovedi živel v raznoterih bedenjih, in *vigiliis multis.* (II. Kor. 11, 27). Pridigoval je po cele noči in opravljal službo božjo, kakor potrjuje to sv. Lukež, ko piše: „Prvi dan po soboti, ko smo se zbrali, da lomimo kruh, govoril jim je Pavel, hoteč drugi dan oditi, in podaljšal je govor do polnoči. Bilo pa je dosti svetilnic v dvorani, kjer smo bili zbrani . . . Ko je pa razlomil kruh, ga je okusil, in ko je potem dosti govoril do jutra, je tako od-potoval.“ (Dejanj. apost. 20, 7. 8. 11). Vsled obilnih potov po mokrem in po kopnem, vsled neprestanega poslovanja in neutrudnega prizadevanja je moral mnoge noči prebedeti, kakor poroča Korinčanom, rekoč: „Trikrat sem trpel polom ladje in sem noč in dan prebil na globočini morja.“ (II. Kor. 11, 25). Ker je podnevi učil in ni mogel zato moliti veliko, ali ker je molitev silno potrebna k uspešnemu delovanju, moral si je blagi mož pritrgovati pri spanju in porabljeni noči, da je opravljal še tudi molitve in pobožnosti svoje. „O polnoči pa sta Pavel in Sila, poroča sv. Lukež, molila in hvalila Boga; in tisti, ki so bili v ječi, so ju slišali.“ (Dejanj. apost. 16, 25). Po dokončani molitvi je pa še tisto noč jetničarju in njegovim domačim oznanjeval besedo božjo in je vse krstil. In tako je čelo to noč prebedel Pavel med molitvijo in doprinašanjem dobrih del. Zato se je pač smel od škofov in duhovnikov v Efezu posloviti, rekoč: „Čujte in pomnite, da tri leta noč

in dan nisem nehal s solzami opominjati vsakega izmed vas.“ (Dejanj. apost. 20, 31). Ravno med molitvami v poznih nočeh je pač tudi bilo, ko je Pavel od Gospoda nauke in povelja dobival po čudovitih prikaznih. (Dejanj. apost. 16, 9. 10).

Je duhovnik vojščak Kristusov, ki bije boje za sveto stvar; je ribič, ki lovi duše neumerjoče; je delavec, ki obdeluje zemljo vernih sre; je pastir, ki pase čredo Jezusovo; no potem mu je potreba, čuti noč in dan. Vojščak počiva, a ne na postelji, on leži na zemlji; ribič ne ribi speč, on čaka stojé na lov; delavec vestno pazi, da se mu ne spridi polje; in pastir prenoči pod milim nebom, čuvajoč ljubo čredo. Kaj bi bilo, ko bi dušni pastir ne hotel zavoljo spanja po noči obiskovati bolnikov, ko bi se pozno ob večerih in zgodaj ob jutrih ustavljal izpovedovati; ko bi si ne hotel spanja prikrajšati, da opravi svoje molitve in pobožnosti; ko bi hitel od umirajočih, da ne zamudi kako noč mnogournega spanja? Nespametno bi pač bilo spati, kjer treba bedeti. Lastna sreča in tuja terja od dušnega pastirja, da je po vzgledu slavnega Pavla zdržljiv tudi v spanju.

Sv. Pavel je nadalje kazal svojo zdržljivost v govorjenju, o čemer nas poučé njegovi lepi listi, v katerih ne nahajamo praznih in ničevih besed, temveč resnobne govore, ki zadevljejo vero, službo božjo, pobožno življenje, vaje v čednostih, obvarovanje pred grehi, izpolnjevanje svetih dolžnosti. O ničemurnih, posvetnih rečeh molči, kakor bi vseh teh ne bilo za-nj. Iz Pavlovih ust ni prišla beseda, ki bi duhtela po tem svetu in po njegovih ničemurnostih; njegov jezik je vedno bil čisto orožje za oznanjevanje svetega evangelja, je vselej bil svetega Duha orožje, katerega ni onesnažil nikdar prah pozemeljski, kakor je bil sv. Pavel sam odmrll vsemu svetu. Njegovo načelo je bilo, da bodi govorjenje kristjanovo modro in razumno, ozirajoč se na okolnosti časa, kraja in oseb. Zato je pisal Kološanom, rekoč: „Vaše govorjenje bodi vselej prijazno in s soljo osoljeno, da bote vedeli, kako je treba vsakemu odgovarjati.“ (Kol. 4, 6).

Jezik dušnega pastirja je porošen od najsvetejše krvi Jezusove, sprejema božje Telo, pridiguje besedo božjo, zavezuje ali odvezuje, kar je zavezano ali odvezano v nebesih, vлива slađek mir v človeška srca, je posvečen službi božji. Kaj ima, vprašam, ta jezik opraviiti z zemljo in s tem, kar je od tega svetá? Kaj, ko bi to orožje življenja v ustih duhovnikovih postalo orožje smrti? „Hudobna beseda spači srce; iz nje štiri reči izvirajo: dobro in hudo, življenje in smrt; in jezik nad njimi vedno gospoduje. Marsikdo je pameten, druge učiti, sam sebi pa ni v korist.“ (Ekli. 37, 21).

Koristi in se spodobi, da krotimo, da brzdamo svoj jezik, da ne govorimo nepremišljeno ali celo nedostojno in pohujšljivo. Malo sem našel v svojem življenju ljudi, ki bi bili obžalovali, da so govorili malo; ali mnogo sem jih videl kesati se, da so govorili mnogo. Tu še zmerom velja svetopisemski izrek: „In multiloquio non deerit peccatum. Qui autem moderatur labia sua, prudentissimus est.“ (Pregov. 10, 19). Semkaj spada klasično tretje poglavje lista sv. Jakoba o mogočnem vplivu, ki ga ima brzdanie jezika za ves značaj človeka: „V mnogem se pregrešimo vsi. Če pa kdo v besedi ne greši, ta je popoln mož, zmožen brzdati tudi celo telo. Glej, konjem devljemo brzde v gobec, da so nam poslušni in vodimo cel njihov život. Glej, tudi ladje, ki so tako velike in katere silni vetrovi gonijo, vlada majhno krmilo, kamor koli hoče vodnikova moč. Tako je tudi jezik sicer majhen ud, ali napravlja velike reči. Glej, majhen ogenj, kolikšen gozd zažge. Tudi jezik je ogenj, svet krivice. Tako se kaže jezik med udi našimi, ki oskrunja cel život in zažiga tek našega življenja, vnet od pekla. Zakaj vsake narave zveri in ptice, laznine in druge živali se dajo krotiti in so bile ukročene od človeške narave. Toda jezika ne more krotiti nobeden človek, neukrotna hudoba je polna smrt-nega strupa. Ž njim hvalimo Boga in Očeta, in ž njim kolnemo ljudi, ustvarjene po božji podobi. To, bratje moji, ni prav, da se tako godi.“ (Jak. 3, 2—10).

Sv. Pavel pa ni le bil zmeren v jedi in pijači, ni le bil zdržljiv v spanju in v govoru, on se je zatajeval vsestranski

zunaj in znotraj. Poleg navadnih, iz apostolske službe izvira-
jočih nadlog, si je nalagal še sam raznotere križe, kakor
posnemamo iz stavkov, katere je Korinčanom pisal o boju in
o mrtvenju svojega telesa. Takovšne prostovoljne težave in
težkoče ima v mislih, ko pravi: „Castigo corpus meum et in
servitutum redigo, ne forte, quum aliis praedicaverim, ipse
reprobis efficiar.“ (I. Kor. 9, 27). In njegovo zatrdilo: „Jaz
sem s Kristusom na križ pribit“ (Gal. 2, 19), izpričuje, koliko
je moral trpeti in prenašati križev. Zunanji zdržljivosti se je v
sv. Pavlu pridružila notranja, ki je urejevala vse njegovo po-
želenje in vse nagone njegove. V Pavlu je bil telesni človek
pokoren duhovnemu človeku in duhovni je bil poslušen Bogu.
Jeza in krotkost, vzvišenost duha in ponižnost srca, veselje in
žalost, ravnodušnost v obilnosti in revščini, odločnost in pri-
zanesljivost, oblastnost in pokornost, ljubezen in ostrost, goreč-
nost in zmernost, pravično strahovanje in srčno usmiljenje,
hvala in graja, vsako gibanje čustva, vsaka beseda, vsako
dejanje: vse je bilo pri Pavlu urejeno po nazorih zdrave pa-
meti in po načelih svete vere, pa se je oziralo na izpolnitev
dolžnosti apostolskega poklica in se je popolnoma vjemalo s
svrho, katero je želel in moral doseči izvoljeni služabnik božji.
Sv. Krizostom je v šesti homiliji o slavi Pavlovi dokazal jasno,
da je bilo v Pavlovem življenju tudi to, kar se nam dozdeva
na prvi pogled graje vredno, da je bila, pravim, tudi takšna
navidezna nepopolnost le gola čednost, ker se je sveti apostol
vseh čustev posluževal modro, kakor so pač okoliščnosti to na-
našale in terjale.

Zunanja in notranja zdržljivost je mati svete čistosti.
In potemtakem kaj čuda, da se je zdržljivi apostol tudi v tej
angelski čednosti lesketal kakor najčistejši biser. Ljubitelj
deviške nedolžnosti je sam najnatanje izpolnjeval, kar je naročal
vernikom. „Žena neomožena in devica misli na to, kar je
Gospodovo, da je sveta na telesu in v duhu.“ (I. Kor. 7, 34).
Kakor je smel v vsakem drugem oziru opominjati kristjane:
Bodite posnemalci moji, kakor sem jaz Kristusov, enako je
mogel tudi s pogledom na deviško življenje ponujati sebe v

izpodbudni vzgled, rekoč: „Želim pa, da bi bili vsi vi, kakor sem jaz; ali vsakdo ima poseben dar od Boga, eden sicer tako, drugi pa tako. Pravim pa neoženjenim in vdovcem: dobro jim je, ako tako ostanejo, kakor tudi jaz.“ (I. Kor. 7, 7. 8). Iz teh besed sklepa, in to po vsej pravici, sv. Hilarij, da je naš apostol deviški živel, ter ga slavi zato kot učitelja večne slave vrednega devištva. (In Psal. 127). Medtem pa si sv. mož ni obvaroval nedolžnosti brez boja in to neprenehljivega. Saj prav o tej čednosti velja stara prislovica, češ, da so bogovi postavili znoj pred krepost. Mnogoteri razlagalci svetega Pisma trdé, da je sv. Pavel ta hudi boj opisal z nastopnimi besedami: „Dan mi je trn v moje meso, angel satana, ki me bije za uho. Zaradi tega sem Gospoda trikrat prosil, naj odstopi od mene. In dejal mi je: Zadošča ti milost moja, zakaj krepost se v slabosti dopolnjuje.“ (II. Kor. 12, 7—9). Res da, ta milost božja je sv. Pavla krepila, da je v silnem boju vedno zmagoval in da je v deviški čistosti dosegel apostolsko popolnost, v kateri je pri vseh nevarnostih ostal neomadežan, pa je še tudi druge vernike k nedolžnemu življenju vodil ter jih v tistem vabil, da so za ohranitev svete nedolžnosti darovali kri in življenje; drugi pa so nečisto življenje zamenjali s sramežljivim obnašanjem.

Seveda pa je naš slavljenec vselej in povsodi postopal prav previdno, kadar je šlo za ohranitev čistega srca in nedolžne duše. Družil se sam ni, a tudi vernikom ni dovolil občevati s prešestnimi ljudmi. Kdor se z nečistniki pajdaši, se sam ponečisti. Nobene pregrehe ni Pavel tako ostro bičal, kakor nečistost, ki zatre v človeku vsa plemenita čustva. Močno je grajal kristjane v Korintu, ki so v svoji sredi trpeli nečistnika, katerega je nemudoma izključil iz cerkve, da ne okuži drugih in se sam ne pogubi časno in večno, pač pa da se spametuje ter zopet spodobno in sramežljivo živi. Ves odlomek, v katerem je svete jeze polni Pavel tako odločno zavrnil Korinčane in tamošnjega očitnega prešestnika, glasi se dobesedno tako: „Celo se sliši med vami nečistost in taka nečistost, kakršne ni med pagani tako, da ima nekdo ženo svojega očeta. In vi ste na-

pihnjeni in niste rajši žalovali, da bi se odpravil izmed srede vaše, ki je storil to delo. Jaz, sicer ne pričujoč s telesom ali pričujoč z duhom, sem že razsodil kakor pričujoč, tistega, ki je tako napravil, v imenu Gospoda našega Jezusa Kristusa, ko se zberete vi in moj duh, z močjo Gospoda našega Jezusa Kristusa izročiti satanu v pogubljenje mesa, da se duh vzveliča na dan Gospoda našega Jezusa Kristusa. Ni dobra vaša hvala. Ali ne veste, da malo kvasa vse testo skiše? ... Sedaj sem vam pa pisal, da se ne družite, če je ta, ki se brat imenuje, nečistnik ali lakomnež ali malikom služeč ali preklinjalec ali pijanec ali tolovaj, s takim tudi da ne jeste. . . Odpravite hudobneža izmed sebe.“ (I. Kor. 5, 1—6. 11. 13). Sv. Pavel je Korinčane tako resnobno posvaril, ker je goreče želel, da se ogibljejo ostudnih hudobij in pa da se izpreobrne očitni grešnik, kateri se je v resnici kmalu poboljšal, da je bil iznova sprejet v naročje svete matere cerkve, in da je blagodušni Taržan kristjane v Korintu prijazno poprosil, češ, da naj skesanega sobrata tolažijo, da ga pregloboka žalost ne vtopi, pa da naj utrdijo svojo ljubezen do njega. (II. Kor. 2, 7. 8).

Gotovo, bežati je treba pred nevarnostjo in grešno priložnostjo, da se v njej ne pogubimo. Ko je vzorni služabnik Kristusov izpreobrnil slaboglasne osebe, ko jih je privadil čednostnemu življenju, je zapustil kraj, pa je potoval v druga mesta. Dopuščal tudi ni, da kaka oseba drugega spola ostaja v njegovi bližini, da se nahaja v njegovem spremstvu. Tega ni dovolil še sv. Tekli, katero je krstil in ki je slula po vsej cerkvi vsled svojega vzglednega, bogoljubnega življenja. In tako je ravnal mož, ki je bil vendar v milosti in čednosti utrjen. Pač je potrebno zato, da ga posnemajo skrbno vsi tisti, ki nimajo tolikih milosti niti ne takih čednosti, ako želé rešiti sebe in bližnjega ne pogubiti. Mnogoizkušeni sv. Hieronim je v tej zadevi svetoval Nepocijanu to: „V tvoje stanovanje naj ne stopajo noge žensk ali nikdar ali pa prav redkoma. Žen in devic Kristusovih ne poznaj enako vseh, ali pa nje ljubi enako vse. Ne mudi se ž njimi pod eno streho in ne zaupaj dosedanji zdržljivosti. Ti ne moreš biti svetejši od Davida,

niti močnejši od Samsona, niti modrejši od Salomona. Dobro pomni, da je prebivalca raja pregnala ženska iz njegovega posestva.“ (Epist. ad Nepot.) Pobožni Posidonij, ki je mično opisal dično življenje sv. Avgušтина, pripoveduje v 26. poglavju tega življenjepisa, da se v hiši Avguštinovi nikdar ni mudila nobena ženska, tudi ne njegova sestra, ki je kot vdova do svoje smrti bila predstojnica služabnic božjih; a tudi ne hčerke njegovega strijca, niti ne hčerke njegovega brata, katere so se tudi posvetile službi božji. Vajen je bil svariti: Ženske ne smejo nikoli z božjimi služabniki tudi ne z najnedolžnejšimi prebivati v eni hiši, da ne pohujšujejo slabših. Kadar pa je moral sv. škof službeno obiskavati žene in se pogovarjati z njimi, ni šel nikoli sam k njim, temveč z duhovnikom svedokom, ni govoril nikdar sam z njimi, izjemno ako je posebna skrivnost to zahtevala. (Vita s. Aug. c. 26).

Modro kakor vselej je sveta cerkev ravnala, ko je o raznih prilikah priobčevala razne določbe gledé na občevanje svojih služabnikov z drugim spolom.¹ Natanko izpolnjevanje teh cerkvenih naredeb bi odpravljalo nepotrebne sumnje, zabranjevalo bi kakšnokoli pohujšanje, zmanjševalo bi nevarnosti ter bi podajalo izpodbudne vzglede. Kristjani se nedvomno bolj vnemajo za sveto vero in sveto življenje, ako vidijo, da dušni pastirji ne gledajo na to, kar je od tega sveta, marveč da goré za čast božjo in vzveličanje duš. Apostolsko delo terja apostolsko življenje. Kaj bi rekel sv. Pavel, ko bi pri duhovnikih ne našel duhovnega življenja? Zatorej bodi njegov opomin moj opomin: „Videte, fratres, quomodo caute ambuletis! (Efež. 5, 15). Bonum est homini, mulierem non tangere. (I. Kor. 7, 1). Haec est enim voluntas Dei: sanctificatio vestra, ut abstineatis vos a fornicatione, ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione et honore, non in passione desiderii, sicut et gentes, quae ignorant Deum... Non enim

¹ Primeri o tem podučljivi sestavek: „Ueber den Verkehr der Geistlichen mit Frauenspersonen. (Linzer theologische Quartal-Schrift. Jahr 1891. Heft I. II. III). — Georg Patiss S. J., Paulus in seinen apostolischen Tugenden. Regensburg, 1881. Str. 428—451.

vocavit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem. (I. Tesal. 4, 3—5. 7). Qui in carne sunt, Deo placere non possunt. (Rimlj. 8, 8). Quae seminaverit homo, haec et metet. Quoniam qui seminat in carne sua, de carne et metet corruptionem.“ (Gal. 6, 8).

Z ozirom na to, kar sem v tej točki pisal o zdržljivem življenju delivcev božjih skrivnosti, smem pač z vso pravico reči, kar je rekel sv. Pavel svojim ljubim Korinčanom: „Non ut confundam vos, haec scribo, sed ut filios meos charissimos moneo.“ (I. Kor. 4, 14). In naj se dalje tu primerjam krenskemu škofu Titu, kateremu je Pavel zapovedno naročil, rekoč: „To govori in opominjaj in svari z vso oblastjo. Nihče naj te ne zaničuje!“ (Tit. 2, 15). Upam, da nisem spisal zastonj te točke.

Sv. Pavel, prijatelj in učitelj molitve.

zdržljivostjo in s ponižnostjo Pavlovo je bila v najtesnejši zvezi neutrudljiva gorečnost v molitvi. Vse te tri čednosti so izvirale iz istega studenca: namreč iz globokega, jasnega in živega spoznanja večnega Boga. Čim bolje in čim globlje je spoznaval Pavel veličje božje, tem močneje je čutil, da ni nič iz sebe in sam po sebi; tembolj je bil prisiljen, častiti Boga, pri njem in v njem iskati kreposti in potrebne pomoči. Vse njegovo življenje sem od dobe izpreobrnjenja, ko je Kristus sam rekel o njem Ananiju: „Glej, on moli“ (Dejanj. apost. 9, 11), bilo je življenje molitve in premišljevanja večnih skrivnosti božjih tako, da ni najti praznega trenutka v njegovem delovanju apostolskem. Molitev se pri sv. Pavlu ni le v ustih glasila (Dejanj. apost. 16, 25), vršila se je bolj v notranjem, kjer duh premišljuje (I. Kor. 14, 15), in notranja molitev še bolj k nebu povzdiguje človeka, ker moli duh k Duhu. Pri taki molitvi, kolikokrat je bil Pavel v ekstazi v nebo zamaknjen in je gledal v svetih nebesih čudeže božje, kdo ve to povedati? (II. Kor. 12, 2. 3. 4).

V listu do Efežanov (3, 13—21) vidimo Pavla v molitev vtopljenega, zamaknjenega, in ves odlomek je prisrčna molitev predobrega očeta za svoje duhovske otročiče. Mnogozaslužni hlapec Kristusov je bil pahnjen v ječo v mestu Rimu. Verige in spon, ki jih je nosil na rokah in nogah, mu niso dopuščale, kakor je želel iskreno, nadaljevati od Boga mu odkazano nalogo. Črno zidovje ga je obkoljevalo, ni mogel potovati, pridigovati, izpreobračati nevernikov, učiti, tolažiti; toda nekaj je vendar premogel, pismeno opominjati in pa moliti zbrano. In glej, oboje je storil v obilni meri. Največ listov je pisal v ječi in iz ječe. Kamor njegova oseba, njegovo ustno oznanilo ni dospevalo, segala so njegova pisma — do najdaljnih narodov in do najpoznejših časov nam oznanjajo njegov apostolski nauk. Slavno pa sladko delo, v katerem tiči skrivnost, pridigovati z roko, govoriti s prstom, ljudem molčé oznanjati božje kraljestvo in se s peresom boriti zoper zvijačne napade satanove: pisane besede božje so tolikeri zabôdi v pogubo zlobnega duha. Pa to Pavlu še zadoščevalo ni. Kjer pismeno ne more pomagati, pomaga pa z gorečo molitvijo. Pač genljiva podoba, prikupljiva prikazen v molitev vtopljenega apostola, v ječi zaprtega! On zabi svojih spon, svoje siromaščine, pretečih kazni, smrtne nevarnosti, svojih muk in nadlog ter moli pobožno, moli goreče. On pripogne svoja v službi Jezusovi že ostarela in oslabela kolena, pa povzdigne svoje po krivici v železje vkovane roke proti nebu — in moli, zbrano moli v mračni ječi. In ne moli le za sebe, svoje pobožnosti opravlja tudi za druge. Ne moli za rešitev iz ječe, on moli in prosi za pomnoženje modrosti in čednosti, za srečo stoterih in stotisočerih blagih duš, moli pred vsem za sovražnike, saj osveta katoliške cerkve je molitev; moli v zahvalo in na čast božjo — pač vzoren vzgled prave molitve, vzgled, ki kaže, kaj treba človeku, ki hoče delovati uspešno: treba mu goreče, pobožne in ponižne molitve.

Da, vroče in pohlevne molitve treba dušnim pastirjem, to je učil in tako je deloval mogočni govornik, slavni učenik, veliki apostol sveta, sv. Pavel. Molil je za sebe in za vse svoje, kakor zatrjuje vernikom v Efezu, kjer je bivala mati Gospo-

dova (1, 16): „Zahvaljujem se neprestano za vas, spominjajoč se vas v molitvah svojih.“ In Filipljanom (1, 3. 4) piše: „Zahvaljujem Boga svojega, kadar se vas spominjam; ko vedno v sleherni molitvi svoji molim za vas vse z veseljem.“ Rimljane pa zagotavlja: „Priča mi je Bog, da se vas neprenehoma spominjam, vsekdar v svojih molitvah proseč, da bi se mi kakoržekoli posrečilo v volji božji priti k vam. Zakaj močno želim videti vas, da bi vam dal kakšen dar za potrjenje vaše.“ (Rimlj. 1, 9. 10. 11). Naobratno je prosil pa tudi druge, naj molijo zanj. „V ostalem pa, bratje, molite za nas, da se širi beseda Gospodova in slavi, kakor tudi pri vas, in da se rešimo nespametnih in hudobnih ljudi; kajti vera ni vsem prijetna“ — prosil in izpodbujal je Solunčane. (II. Tes. 3, 1. 2). Enako je tudi svoje sorojake Hebrejce prosil, rekoč: „Molite za nas, delajte na to, da vam bom hitreje vrnjen.“ (Hebr. 13, 18. 19). In Rimljane je zarotil: „Bratje, prosim vas po Gospodu našem Jezusu Kristusu in po ljubezni Duha, da mi pomorete v molitvah za me k Bogu; da se rešim nevernikov v Judeji, in da moja služba za Jeruzalem prijetna postane svetim, in da v radosti pridem k vam po volji božji in si skupaj z vami odpočijem.“ (Rimlj. 15, 30—32). Modro je nasvetoval Kološanom, rekši: „V molitvi bodite stanovitni in čujte v njej v zahvaljevanju! Molite tudi za nas, da nam Bog odpre vrata besede, da govorimo skrivnost Kristusovo, za katero sem tudi zvezan.“ (Kol. 4, 2. 3).

Izkušnja uči, da ugasne luč, če nima snovi, ki bi jo naj redila. Tudi čednost pojemlje, če se zanemarjajo pomočki k pobožnemu življenju. Megla brez vode, drevo brez soka, katero je Gospod preklel, to je duhovnik, ki zanemarja molitev. Riba umerje zunaj vode, duhovnik brez molitve pa hira. Potreba molitve je pa tolika, da brez molitve po nauku svete cerkve nihče vzveličanja doseči ne more. „Deus impossibilia non iubet, sed iubendo monet et facere, quod possis, et petere, quod non possis, et adiuvat, ut possis.“ (Conc. Trid. sess. VI. cap. 11). Duh namreč živi le v duhu. „V duhu pa živeti ne more nobeden, kdor ne hrepeni po njem, kdor ne povzdiguje svojega

duha k njemu, kdor ne moli Boga“, tako argumentuje mož blaženega spomina, slavni Dr. Alojzij Schlör. Nedvomno je to, da ne more vzveličan biti, katerega ne podpira milost božja. Podporo milosti božje pa le molitev izprosi, kakor uči večna resnica, veleč: „Prositate in dalo se vam bo, iščite in našli bote; trkajte in odprlo se vam bo... Oče naš bo iz nebes podaril Duha dobrega onim, ki ga zanj prosijo.“ (Luk. 11, 9. 13).

„Z besedami ne moremo dopovedati“, pravi sv. Avguštin, „kako je naši duši koristno in pa primerno naši veri, ki nas navdaja, in za pobožnost, s katero častimo Boga, pripravno, da hvalimo, prosimo in molimo Boga.“ Gotovo, nobeden kristjan ne bo dvomil o potrebi molitve, katero poudarja tolikokrat sveto Pismo, naglašuje tolika množica svetih očetov in učenjakov cerkvenih. O veliki koristi molitve prepričane, so vse svete duše molile od dne do dne tem gorečnejše, čim popolnejše so prihajale. To našo trditev dokazuje vzgled sv. Pavla, čigar gorečnost v molitvi izraža opomin do Kološanov: *Orationi instate, vigilantes in ea!* (Kol. 4, 2). Kakor je bil Pavel v vsem delovanju za čast Kristusovo in vzveličanje duš neutrujen, tako je bila njegova gorečnost v molitvi neodjenljiva. Hvalil in molil je apostol večnega Boga, kjerkoli in kadarkoli se mu je ponudila priložnost — v templju in pod milim nebom, na morju in na obrežju, v ječi in na potu, po mestih in po krajinah, v sreči in nesreči. Ko je bil v Filipah šiban in v temno ječo vržen, privezan na nogah h kladi, ni nehal moliti, kakor bereš v Dejanju apostolov 16, 25: „O polnoči sta Pavel in Sila molila in hvalila Boga; in jetniki so ju poslušali.“ In v mestu Tiru je na morski obali pokleknil s svojim spremstvom, da pomoli in se poslovi v molitvi. „Ko so se pa dnevi izpolnili, smo izšli, in spremljali so nas vsi z ženami in z otroki do predmestja, in pokleknivši na bregu smo molili.“ (Dejanj. apost. 21, 5).

Za prejete dobrote božje in za dobljene nebeške moči je neprenehoma zahvaljeval Boga, kakor sam piše Timoteju, rekoč: „Zahvaljujem njega, ki me krepeča, Kristusa Jezusa Gospoda

našega, da me je za zvestega imel in me postavil v službo.“ (I. Tim. 1, 12). Molil je za svojo srečo in za tuji blagoslov, kakor sem pojasnil že zgoraj. Poleg tega pa je živo želel, da molijo verniki za vse ljudi. In v tem pomenu piše Timoteju: „Opominjam pred vsem, naj se opravljajo prošnje, molitve, klicanja, zahvaljevanja za vse ljudi, za kralje in vse predstojnike, da živimo mirno in tiho v vsej pobožnosti in poštenosti. To je namreč dobro in prijetno pred Bogom, rešiteljem našim, ki hoče, da se vzveličajo vsi ljudje in pridejo do spoznanja resnice . . . Hočem torej, da moški molijo na vsakem kraju, povzdigajoč čiste roke brez srda in prepira. Ravno tako tudi ženske.“ (I. Tim. 2, 1—4. 8. 9). Vse to pač dovolj jasno kaže, kolika gorečnost do molitve je navdajala dušo Pavlovo. Kaka vnetost za molitev prešinja, vprašam, naša srea, v Gospodu mi mili bratje? Pogovarjamo se li radi pobožno in ponižno z Bogom? Prizadevamo si li na vso moč, da svoje in svojih vernikov vzveličanje tudi z molitvami omogočujemo? Posnemajmo v prihodnje vzglednega Pavla v načinu in v vnemi za sveto molitev; vtisnimo si globoko v srce njegov apostolski opomin: *Orationi instate, vigilantes in ea!* (Kol. 4, 2).

Sv. Pavla srce.

Ljubeče srce Pavlovo je bilo vedno na stežaj odprto, je bilo dohodno tujemu veselju in pristopno tujemu žalovanju. „*Cor nostrum dilatatum est. Non angustiamini in nobis, angustiamini autem in visceribus vestris*“, piše tesnosrčnim Korinčanom. (II. Kor. 6, 11. 12). To občutljivo srce je bilo Pavlu vir najslajšega in najčistejšega veselja, ki ga ni tolažilo malo. Pa čim večje je bilo trpljenje, tem hujše so bile tudi bolečine, ki so to nežno srce zadevale in ga trpinčile. Smel je rahlo čuteči apostol po vsej pravici vprašati svoje duhovske sinove: „*Quis infirmatur et ego non infirmor? Quis scandalizatur et ego non uror?*“ (II. Kor. 11,

29). Ni ga bilo trpljenja pri vernikih, katerega ne bi bil Pavel občutil sam, niti ne pohujšanja, katero ne bi bilo z bridko ostrostjo ranilo milega srca Pavlovega.

Pretrpel je pač mnogo Pavel znotraj v svojem srcu, ki je bilo polno ljubezni, rahločutnosti in milobe. Sv. Krizostom si je celó upal reči: srce Kristusovo je bilo srce Pavlovo — Χριστοῦ καρδία ἦν ἡ Παυλοῦ καρδία, cor Christi erat cor Pauli. (Hom. 32 epist. ad. Rom.)¹ To srce je živelo novo življenje, ne našega navadnega. „Jaz živim“, piše sv. apostol sam, „toda ne več jaz, temveč Kristus živi v meni.“ (Gal. 2, 20). Srce Pavlovo je bilo srce Kristusovo — bilo je slično sveto, nežno, milo, občutno. Bilo je vzvišeno kakor nebo, širno kakor svet, čisto kakor solnce, žareče kakor ogenj, trdno kakor diamant, privlačno kakor magnet.

Da čitatelj prijatelj spoznaš resnico tega Krizostomovega izreka, prisposdobi med ostalim odlomek v listu do Rimljanov, kjer apostol izraža svojo notranjo otožnost tako odkritosrčno, ko pravi: „Resnico govorim v Kristusu in ne lažem, to mi izpričuje moja vest v Duhu svetem, da čutim veliko žalost in neprestano bolečino v svojem srcu . . za svoje brate, ki so mi v rodu po mesu.“ (Rimlj. 9, 1—3). Primeri dalje mesto v II. Kor. 11, 29: „Kdo oslabi, da bi tudi jaz ne oslabel? Kdo se pohujša, da bi tudi mene ne skelelo?“ Potem premisli izpoved v II. Kor. 7, 5.: „Nobenega počitka ni imelo meso naše, temveč v vsem smo bili stiskani; zunaj boji, znotraj strahi.“ In naposled preudari, ljubi bralec, te-le besede Pavlove: „Vedite, bratje, za stisko našo, ki se nam je dogodila v Aziji, da nas je obtežila in obložila črez moč tako, da se nam je življenje že pristudilo.“ (II. Kor. 1, 8).

Vprašam, ni li to mučeništvo srca? Tako mučeništvo poraja tudi mučence in morebiti pogumnejše in stanovitnejše, kakor jih ustvarja telesno mučenje. Božjo mater in devico

¹ Kdor se želi o srcu Jezusovem dobro poučiti, ta beri priporočila vredno knjigo: Das Herz des Gottmenschen im Weltplane. Für Freund und Feind von Dr. Pörtzgen. Trier, 1890. Str. 286.

Marijo je takšno mučeništvo povzdignilo do časti kraljice mučencev in mučenk. Kdo dopove primerno, kako bridko mučeništvo je prestalo sveto srce nebeškega Vzveličarja, ki je vedno v duhu gledal svoje prihodnje, bolečin polno trpljenje?¹ Kaj čuda, da sv. evangelisti nikoli nikjer ne poročajo, da bi se bil Jezus kedaj pošalil, nasmejal ali posebno razveselil? Tega ni mogel storiti. Edino le enkrat, mislijo nekateri tolmači, se je Jezus nekako ironično pošalil, to pa takrat, ko so nekateri farizeji k njemu pristopili, veleč mu: „Izidi in odidi odtod; kajti Herod te hoče ubiti. Pa jim reče: Pojdite in povejte temu lisjaku: Glej, izganjal bom hudiče in ozdravljaj bom danes in jutri, a tretji dan bom končal.“ Vendar že v tem odgovoru se spominja trpljenja in še določneje v nastopnem verzu: „Ali danes in jutri in pojutranjem moram iti, ker preroku ni možno umreti zunaj Jeruzalema. Jeruzalem, Jeruzalem, ti, ki ubijaš preroke in kamenjaš tiste, ki so k tebi poslani!“ (Luk. 13, 31—34). Ta izrek Gospodov nas spominja besed, ki stojé v knjigi Pregovorov: „Despexistis omne consilium meum et increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo et subsannabo, cum vobis id, quod timebatis, advenerit.“ (Preg. 1, 25. 26).

Kako je pač moralo srce Pavlovo kipeti najtoplejše ljubezni, kadar je pridigoval, ko so vendar še dandanes njegove besede, pisane na mrtvem papirju, tako žive, iskrene, plamenče, da še zmeraj užigajo srca človeška v sveti ljubezni. Ker so besede sv. Pavlu iz globine srca prihajale, vhajale so tudi in še vhajajo v globine sre in so pretresale in še pretresajo človeška srca v njih globočinah. Kakor je užgala beseda Jezusova srei učencev, ki sta potovala v Emavs, da sta govorila med seboj: „Ali ni bilo najino srce goreče v nama, ko je po poti govoril in nama pisma razkladal“ (Luk. 24, 32), enako je beseda Pavlova odprla srce Lidiji, da je prosila, rekoč: „Če me Gospodu verno spoznate, pojdite v mojo hišo in osta-

¹ Primeri o tem podučno razpravo: Das Martyrium des göttlichen Herzens Jesu und das Martyrium des Herzens seiner Kirche. (Theol. prakt. Quartalsch. Linz, 1879. Hft. II. Str. 177 nsl).

nite!“ (Dej. apost. 16, 15. 16). Ko ima že mrtvi govor Pavlov še danes tako moč do src čitajočih ali branje poslušajočih, kaj bi se pač zgodilo, ko bi kdo slišal ne Demostena, kakor ga je slišal Eshinej, marveč Pavla, govorečega živo besedo s svojim živim duhom in s svojim gorečim srcem! Nadalje je Pavel kazal blago srce do svojih krščanskih občin tudi v tem, da je nabiral darove po Grškem, po Aziji in podrugod, da jih razdeli med Palestinece rojake. (I. Kor. 16, 1. 2). In ker je imel Pavel sam toli plemenito srce, pač ni čuda, da je dobro poznal srce človeško in ga je preiskal v vseh njegovih gubah in kotih. Imel ga je v svojih rokah in počel je ž njim, kar mu drago in ljubo. Kakor je Demosten poznal Filipa, poznal je Pavel sploh človeka — v vseh njegovih zvitostih.

Pa kdo ne ve, kako prijetna čednost je gostoljubnost? Človeka globoko v srcu veseli, kadar dojde h gostoljubnemu sobratu. In sv. Pavel, kolikokrat je pač v svojem ljubečem srcu naglašal, naj ne pozabijo kristjani, gostoljubni biti. „Bratoljubje naj ostane in gostoljubnosti ne zabite“, opominja Hebrejce. (Hebr. 13, 1. 2). Podrugod pa ponavlja: Charitate fraternitatis invicem diligite, honore invicem praevenite! (Rom. 12, 10). Če se ne motim, rekel je Rimljan Chremes pri Terenciju: Homo sum, humani nihil a me alienum puto (Heautontimorumenos 1, 1. 25), kateri izrek priča, da povzročuje v človeku sočutje s človeškim rodом ali žalost ali veselje — sreča in gorje. Smel bi tako reči tudi Pavel, ker ga je vse zanimalo in se je on udeležil vsega: sreče človeške in gorja človeškega. Toda Pavel bi rekel: Christianus sum, Christiani nihil a me alienum puto. Tako je ravnal, tako se je vedel.

To vroče srce povsem razlaga zadržanje Pavlovo pred krstom in po krstu. Kakor je bil Pavel poprej vnet za židovstvo, tako in še mnogobolj je gorel Pavel pozneje za krščanstvo. (Dejanj. apost. 9, 1 nsl). Dovolj jasno piše o tem Pavel sam svojim ljubljnim Galačanom, rekoč: „Slišali ste o mojem vedenju nekda v židovstvu, da sem črez mero preganjal cerkev božjo in jo zatiral, in sem napredoval v judovstvu bolje od

mnogih vrstnikov svojega rodú in sem bil premočno vnet za očetovska izročila. A ko je ugajalo Bogu, ki me je izbral iz telesa matere moje in poklical po milosti svoji, da razodene Sina svojega v meni, da ga z evangeljem oznanim pred pagani, tedaj nisem hitro več vprašal za svet ne mesa in ne krvi.“ (Gal. 1, 13—16). Do pike se je o Pavlu Benjaminitu izpolnilo, kakor to resnijo Avguštin, Ambrož in Hieronim, prerokovanje Jakobovo: „Beniamin lupus rapax, mane comedet praedam et vespere dividet spolia. Benjamin je grabljiv volk, zjutraj žre plen in zvečer deli ugrabež.“ (Gen. 49, 27). Zakaj v jutro svoje mladosti je lovil in preganjal Pavel ves dan ovce Kristusove ter jih je mesaril do smrti. In tako je prav zgodaj pokazal, česa vsega je zmožen in sposoben, kakor piše sv. Avguštin v razpravi zoper Favsta (lib. 22, c. 70): „*Animae virtutis capaces ac fertiles praemittunt saepe vitia, quibus hoc ipsum vindicent, cui virtuti sint potissimum accomodatae, si fuerint praeceptis excultae. Sic Moyses occidens Aegyptium vitiosa quidem, sed magnae fertilitatis signa fundebat; ita quoque Pauli saevitia silvestre erat vitium, sed magnae fertilitatis erat indicium.*“

In temu, iz vsakdanje izkušnje od mnogoizkušnega moža posnetemu izreku, dostavlja Kornelij a Lapide: „*Quis enim postmodum in evangelio toto orbe propagando animos et ignes Pauli aequavit? Quis in laboribus pluribus? Quis in carceribus abundantius? Quis in crucibus et plagis maioribus? Quis in periculis tam interritus? Quis in arduis tam audax et excelsus? Quis tanta non dicam moliri, sed et cogitare ausus fuit, quanta molitus est, fecit et confecit Paulus?*“ Vsak stavek je resničen in na vsako vprašanje se glasi odgovor: nihče ne! V svoji gorečnosti bi bil blagi služabnik Kristusov objel ves svet, četudi je preziral stvari in ljubil le stvarnika. „Priča mi je Bog, kakó želim po vas vseh s srcem Jezusa Kristusa.“ (Filiplj. 1, 8). Pač prav piše sv. Hieronim o gorečnosti Pavlovega srca, da je podobna gorečnosti srca Jezusovega. In tudi sv. Krizostom se ni zmotil, ko je Pavlovo srce imenoval: krasen vrt čednosti in raj duhovni. „Pavlovo srce je cvelo v milosti božji

in se je svetilo v popolnosti, primerni tej milosti. Bil je sicer posoda izvoljena ali je tudi pridno skrbel, da se sam bolj in bolj izpopolnjuje. In bogato je bil dar svetega Duha razlit nad njim.“ Nekako tako začenja Janez Zlatousti svetemu Pavlu v slavo svoje homilije, v katerih so vse čednosti Pavlove tako živo opisane, s toliko duhtečimi cveticami ozaljšane in z dičnim sadjem okrašene, da jih, razloženih od Krizostoma, ne občudujemo manje, nego jih slavimo oživotvorjene na apostolu. V teh sedmih slavnih govorih je pokazal, je razkril sv. Krizostom vso moč in vso krasoto Pavlovih kreposti.

V naši dobi se je mogočno razvila in je bujno zacvetela pobožnost do presvetega Srca Jezusovega in to zlasti vsled prekrasne apostolske okrožnice *Annum sacrum* z dne 25. majnika 1899, s katero so sveti oče papež Leon XIII. posvetili krščanstvo in sploh vse človeštvo presvetemu Sreč Jezusovemu.¹

Pač že sv. Pavel je bil goreč častilec presvetega Srca Jezusovega in je bil apostol pobožnosti do vsega češčenja vrednega Srca božjega Vzveličarja. Vsak pazljivi čitatelj Pavlovih listov občuduje ljubezen, ki polje in veje v njih; vsak opisovalec življenja in delovanja Pavlovega strmi nad navdušenostjo, s katero je prosluli apostol oznanjeval Jezusov evangelj po razsežnem grško-rimskem svetu. Pavlov jezik je poln ognja in žara ljubezni do božjega Odrešenika in do odrešencev. In od kod je zajemal slavni apostol to gorečo ljubezen? Od žarečega ognjišča ljubezni, to je iz Srca svojega ljubljeneга Gospoda in Vzveličarja Jezusa Kristusa. To izpričuje med drugim njegova slovesna prisega, storjena blagosrčnim Filipljanom: *Testis mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos in visceribus Iesu Christi!* Priča mi je Bog, kako hrepenim po vas vseh v srcu Jezusa Kristusa! (Filiplj. 1, 8).

¹ O namenu, napredku in hasku pobožnosti do najsvetejšega Srca Jezusovega govori natanko postni pastirski list za Lavantinsko škofijo z dne 19. januarja 1902.

Izraz viscera, grški *σπλάγχνα*, slovenski osrčje pomenja zlasti srce, kot sedež vnetkov in čustev, kakor ljubezni, sočutja, usmiljenja. Znani tolmač svetega Pisma, o. Kornelij a Lapide iz družbe Jezusove, pristavlja po navodu Anzelma besedam in visceribus opomnjo: *id est in intimo corde et amore*.¹ Izvrstni ekseget Pavlovih listov, dr. Avgustin Bisping, je preložil zgorašnji stavek povsem primerno: „Zeuge ist mir Gott, wie ich mich nach euch allen sehne im Herzen Jesu Christi.“ In tej prestavi je pridejal opomnjo: „Christi Herz ist es gleichsam, welches in Paulus für die Philipper schlägt.“²

Sv. Pavel je v Srcu Jezusovem ljubil Filipljane in jim je to svojo pristrčno ljubezen slovesno prisegel, rekoč: Priča mi je Bog! Cerkevna občina v macedonskih Filipah je bila Pavlu kakor k srcu prirasla, ker je bila prva v Evropi od njega ustanovljena, pa mu je bila zvesto vdana in izredno hvaležna. Ko so Filipljani slišali, da se nahaja njih duhovni oče v ječi, so mu nemudoma poslali po Epafroditu v Rim darov za postrežbo in v podporo, kakor so ga že poprej z vsem potrebnim preskrbovali in še za njim v Solun (Filiplj. 4, 16) in v Korint (II. Kor. 11, 9) pošiljali denarjev, da bi mu ne bilo treba od drugih jemati živeža.

Da bi se dobrotnikom spodobno zahvalil, jim je iz Rima poslal list, iz katerega duhti najiskrenejša ljubezen in največja dobreželjnost. V svoji vroči ljubezni jim je zatrjeval, da jih nosi v srcu (Filiplj. 1, 7) in da so njegovo veselje in njegov venec. (Filiplj. 4, 1). Pavlova ljubezen do vernikov je koreninila v ljubezni do Srea Jezusovega. In s to ljubeznijo je bila tesno združena tudi njegova ljubezen. Ta osebna ljubezen odseva in odmeva iz besed, s katerimi sklepa ljubeči in ljubljeni apostol svoj prvi list do Korinčanov: A ko

¹ Commentaria in Scripturam sacram. Tom. XIX. in epistolas divi Pauli. Parisiis, 1876. Str. 7.

² Dr. Aug. Bisping, Erklärung der Briefe an die Epheser, Philipper und Kolosser. Münster, 1866. Str. 163.

kdo ne ljubi Gospoda našega Jezusa Kristusa bodi izobčen... Moja ljubezen je z vami v Kristusu Jezusu! (I. Kor. 16, 22. 24).

Sv. Pavel je poznal in častil presveto Srce Jezusovo, kakor ga pozna in časti danes sveta cerkev v pobožnosti, ki jo je vpeljala in posvetila njemu v čast. V listu do Filipljanov stoji stavek, ki razodevlje ves pomen in sad te pobožnosti. „Bratje, če je kaka tolažba v Kristusu, če je kako tolažilo ljubezni, če je kaka zveza duha, če je kako pristrčno usmiljenje: izpolnite moje veselje, da ste enega spoznanja, ene ljubezni, enega srca, ene misli, da nič ne delate iz prepirljivosti ali zavoljo prazne časti; temveč da v ponižnosti drug drugega nad sebe čislate... To mislite med seboj, kar Kristus Jezus, ki je... sam sebe ponižal in je bil pokoren do smrti, smrti pa na križu.“ (Filiplj. 2, 1—3. 5. 8).

Sv. apostol je pristrčno prosil vernike, da bi naj bili enega duha in bi naj drug drugega ljubili v ponižnosti in pokorščini, kakor se je Jezus Kristus ponižal in je bil pokoren do smrti, smrti pa na križu. Sv. Pavel se je tukaj sklicaval na ponižnost in pokornost Kristusovo. Na drugem mestu pa je pokazal, da je zavsem poznal poglobitvi čednosti Srca Jezusovega, ki jih je božji Vzveličar sam zaznamenoval kot posebni lastnosti svojega Srca in kot dva vira vseh milosti, ki tekó iz njegovega Srca. Nesložne Korinčane je opominjal k miru pri krotkosti in ponižnosti Kristusovi. Ipse ego Paulus obsecro vos per mansuetudinem et modestiam Christi. Jaz Pavel sam vas prosim pri krotkosti in skromnosti Kristusovi. (II. Kor. 10, 1).

Zveza teh dveh čednosti Jezusovih ne more biti slučajna in samovoljna; pač pa je glasni odmev opomina Kristusovega: „Učite se od mene, ker sem krotek in ponižen iz srca, in našli bote pokoj svojim dušam!“ (Mat. 11, 29). Ta evangelijski izraz je sv. Pavel dobro poznal; saj je prejel evangelijski izraz ne od človeka ali po človeku temveč po razodetju od Gospoda. (Gal. 1, 12).

Sv. Pavel je hvalil Srce Jezusovo kot krotko in pohlevno, kot ljubeznivo in usmiljeno ter je častil v njem neskončno ljubezen Jezusovo in je ljubil v tem Srcu in v tej ljubezni ves odrešeni človeški rod. To je pa ravno pomen in namen cerkvene pobožnosti do najsvetejšega Srca Jezusovega. Oboje častimo obenem: Sree in ljubezen Jezusovo, in v njiju ljubimo neumrljive duše, da jih vzveličamo. Prosimi in moliti nam je vedno treba:

Jezus, krotek in iz srca ponižen,
Stori naše srce po svojem srcu!

Tako se je vedel že sv. apostol Pavel in si je svoje gorkočuteče srce preustrojil po Srcu Jezusovem. Če je nosil, kakor piše v listu do Galačanov, znamenje ran Gospoda Jezusa na svojem telesu — Ego enim stigmata Domini Iesu in corpore meo porto (Gal. 6, 17) — potem je nosil tudi rano najsvetejšega Srca Jezusovega. Krizostomova sodba torej velja: Sree Kristusovo je bilo sree Pavlovo.

Sv. Pavel, vzglednik katoliškega duhovnika.

Tri leta se je sv. Pavel v arabski puščavi pripravljaj na svoj apostolski poklic. Po dokončani pripravi je šel v Jeruzalem, kjer je bil od sv. Petra, kakor mislijo bogoslovci, v dvorani, v kateri je Jezus upostavil zakrament svetega rešnjega Telesa in zakrament mašniškega posvečenja, slovesno posvečen za mašnika. Obenem ga je tedaj prvak apostolov spoznal za svojega, od Boga izvoljenega sotrudnika. (Gal. 1, 1. 7. 8. 9).

Kesneje je sveti Duh razodel Antiohijski cerkvi, da hoče, da ločijo Savla in Barnaba in se obadva posvetita delu, za katero sta bila izvoljena in poklicana. Tedaj je cerkev odločila post in molitev, in med službo božjo sta bila Savel in Barnaba po

pokladanju rok posvečena in sicer prvi za višjega in drugi morebiti le za nižjega duhovnika. In ona, poslana od svetega Duha, sta hkrati nastopila misijonsko pot. (Dej. ap. 13, 2—4). Pri posvetitvi je bilo poleg škofa posvetitelja, najbrž sv. Evodija, še več drugih božjih služabnikov pričujočih. Enako je bil posvečen sv. Timotej, kakor ga opominja sv. Pavel, češ, da naj nikar ne zanemarija milosti poklica, ki je v njem in ki mu je bila dana po molitvi s pokladanjem rok presbiterija ali duhovništva. (I. Tim. 4, 14). V drugem listu do Timoteja (1, 6) pravi sv. Pavel, da je bil Timotej s pokladanjem njegovih rok posvečen; tukaj pa omenja polaganje rok še drugih duhovnikov. Apostol je pač kot posvetitelj najprej položil na posvečenca roke in mu je podelil posvečenje; in potem so še pričujoči mašniki svoje roke nanj pokladali, da so s tem posvečenega pozdravili in spoznali za nadpastirja.

Od dneva ordinacije se je pričela nova doba za sv. Pavla. Poprej že mašnik Gospodov je prejel zdaj polnost svetega Duha, je bil zdaj škof, je bil za sv. Petrom drugi knez cerkveni. Srečnega se je štel, da je postal višji duhovnik, da je postal eden izmed števila tistih, katerim je rekel Jezus Kristus: „Niste vi mené izvolili, ampak jaz sem vas izvolil, in sem vas postavil, da greste in sad obrodite.“ (Jan. 15, 16). In zopet: „Dana mi je vsa oblast v nebesih in na zemlji. Torej pojdite in učite vse narode in krščujte jih v imenu Očeta in Sina in svetega Duha. Učite jih izpolnjevati vse, karkoli sem vam zapovedal. In glejte, jaz sem z vami vse dni do konca sveta. (Mat. 28, 18—20). Kdor vas posluša, mene posluša; in kdor vas zaničuje, mene zaničuje. Kdor pa mene zaničuje, zaničuje njega, ki me je poslal.“ (Luk. 10, 16). Bil je zdaj eden izmed števila onih, o katerih je pozneje sam tako veličastno pisal: „Pazite na se in na vso čredo, v kateri vas je sveti Duh postavil škofo, da vladate Cerkev božjo, ki jo je pridobil s svojo krvjo!“ (Dejanj. apost. 20, 28).

Milost-duhovniške službe je velika sama na sebi, je nezasluzena in je rodovitna za bližnjega. Kako je cenil sv. Pavel ta božji dar, izpričuje to, da je pisal o tej sveti službi tako

navdušeno in vzvišeno, kakor nobeden drugi sveti pisatelj. In res, treba je vzleta in zanosa, kadar je treba govoriti o tej angelski službi. Ko bi jaz imel drug kakor človeški jezik, da bi imel jezik Pavlov, da bi imel glas keruba ali serafo, jaz bi rad dostojno opisal vso lepoto in krasoto duhovniškega stanu, pa bi srčno rad naslikal vse njegovo veličastvo, ali tudi vso njegovo odgovornost.

Po božjem usmiljenju izvoljeni apostol Pavel se ni naveličal opominjati božjih služabnikov, da naj imajo vedno pred očmi svoj veličastni poklic, da naj nikar ne zanemarjajo podeljene jim nebeske milosti. Ko je Timotej boječ postal in se ni z vso močjo trudil v svojem poslu, da bi razširjal in utrjeval krščanstvo, mu je nemudno pisal Pavel, da naj zopet oživi v sebi milost božjo, ki jo je prejel pri svojem posvečenju za višjega duhovnika. „Opominjam te“, kliče brat sobratu, „da vzbudiš milost božjo, ki je v tebi po pokladanju mojih rok.“ (II. Tim. 1, 6). In na drugem kraju naroča delavec sodelavcu: „Dokler ne pridem, bodi priden v branju, v opominjevanju in podučevanju. Nikar ne zanemarljaj milosti, ki je v tebi, ki ti je bila dana po molitvi s polaganjem rok duhovščine. To premišluj in v tem bodi, da bo tvoj napredek vsem očiten. Pazi na se in na nauk; v tem ostani! Če namreč to storiš, boš vzveličal sam sebe in nje, ki te poslušajo.“ (I. Tim. 4, 13—16).

Vneti apostol je živo želel, da bi njegovi duhovni sotrudniki napredovali v znanju, zlasti da bi pridno prebirali sveto Pismo. Z branjem bi sebe izpopolnjevali in bi si obenem pridobivali vedno večjo spretnost za uspešno opravljanje svoje pastirske službe. Ker je temu tako, veli učenik svojemu učencu: „Ti pa ostani v tem, kar si se naučil in ti je bilo izročeno; ker veš, od koga si se naučil, in ker poznaš od mladosti svete knjige, ki te morejo podučiti za vzveličanje po veri, ki je v Kristusu Jezusu. Vse Pismo, od Boga vdihnjeno, je koristno za učenje, za prepričanje, za svarjenje, za vzgojenje v pravici, da je popoln človek božji, za vsako dobro delo podučen.“ (II. Tim. 3, 14—17).

Neumorno delavni apostol je visoko cenil vzglednega duhovnika in je terjal zanj potrebnega preužitka. „Kateri duhovniki dobro predstojnikujejo, naj se imajo vredne dvojne časti, zlasti ki se trudijo v besedi in v poučevanju. Pismo namreč pravi: „Ne zaveži gobca volu mlatečemu“ in „Vreden je delavec svojega plačila.““ (I. Tim. 5, 17. 18). Res, mnoge hvale je vreden duhovnik, ki dobro načeljuje svoji duhovni čredi. Časti je vreden že zavoljo svojega stanu, če bi tudi slabo živel in slabo pasel svojo čredo. Mašniški stan ostane vedno svet in častitljiv. Ko sem še v Celju študiral, mi je prav primerno dejal lajik, ki se je močno hudoval nad nekim duhovnikom: „Njegovo mašniško čast izvzamem; sicer pa obsodim moža in ga zavržem.“ Gotovo je spoštovanja vredna mašniška čast tudi v nevrednem duhovniku. — Nadalje je izvrsten dušni pastir častivreden zavoljo svojega čednostnega življenja in blagonosnega delovanja. Dobri duhovnik je torej hvalevreden: prvič kot poslanec božji in drugič kot mašnik, ki gori za čast božjo in za vzveličanje duš.

Sv. Pavel je neprenehoma zahvaljeval Boga, ki ga je imel za zvestega, da ga je sprejel v svojo službo in ga je v njej krepko podpiral. „Hvalo dajem njemu, ki me kreпча, Kristusu Jezusu Gospodu našemu, ker me je za zvestega imel in v službo postavil... Zato sem usmiljenje dosegel, da bi v meni prvem pokazal Kristus Jezus vso potrpežljivost v poučenju njim, ki bodo verovali vanj, v večno življenje. Kralju pa vekov neumrljivemu, nevidnemu, samemu Bogu čast in slava na veke vekov! Amen.“ (I. Tim. 1, 12. 16. 17).

Pač vsak novomašnik sme in more enako kakor sv. Pavel klicati: „Gratias ago ei, qui me confortavit, Christo Jesu Domino nostro, qui fidelem me existimavit, ponens in ministerio!“ Mora nadalje priznavati: „Ideo misericordiam consequutus sum, ut in me primo ostenderet Christus Iesus omnem patientiam ad informationem eorum, qui credituri sunt illi, in vitam aeternam.“ Vsled prejetih obilnih milosti, bogatih darin in dobrot mora zmeraj hvaležno Bogu čast in slavo peti: „Regi autem saeculorum immortalis, invisibili, soli Deo honor et gloria in saecula saeculorum! Amen.“

Sv. Pavel je neutrudno razširjal kraljevstvo božje na svetu, pa je tudi svoje tovariše neprestano izpodbujal, da naj goreče pridigujejo božji evangelj. Njegov opomin do Timoteja je pisan kakor za naše dni. „Ti pa čuj, v vsem delaj, opravljaj delo evangelista, izpolnjuj svojo službo! Bodi trezen! ... Gospod Jezus Kristus bodi s tvojim duhom!“ (II. Tim. 4, 5. 22). Kaj je treba duhovniku dandanes bolj kakor skrbne čuječnosti in vedne treznosti, marljivega delovanja, zlasti gorečega oznanjevanja božje besede in vestnega deljenja svetih zakramentov! In potem mu je še neizogibna potreba, da je Jezus Kristus vedno v njegovi duši s svojo milostjo ter s svojim tolažljivim in krepilnim mirom.

Kakor je veliki apostol sam živel čednostno in je delal požrtvovalno, enako je terjal od vseh, ki so se hoteli posvetiti duhovskemu poklicu, da imajo potrebne lastnosti in da kdo ne stopi nevreden v najsvetejši stan. Dragemu Timoteju je priporočal previdnost gledé na sprejemanje v duhovsko službo in mu je velel popolnoma čisto živeti, da ne bo, po svoji lastni mlačnosti, nečistosti in nezdržljivosti zapeljan, izpregledoval hib in napak drugih, ki se oglašajo za cerkveno službo. „Rok prenaglo na nikogar ne polagaj, in se ne udeležuj tujih grehov! Sam sebe čistega ohrani! (I. Tim. 5, 22). Delaj kakor dober vojščak Kristusa Jezusa. Nihče, vojujoč za Boga, se ne zapleta v posvetne opravke, da ugaja njemu, kateremu se je zaobljubil. Zakaj tudi kdor se bori v borbi, se ne venča, ako se ni postavno bojeval ... Skrbno si prizadevaj, da se sam pokažeš zvestega Bogu, delavca nezmedenega, prav obdelujočega besede resnice.“ (II. Tim. 2, 3. 4. 5. 15).

Dvema gospodoma ne more nihče uspešno služiti. Pravi vojščak gleda le na svojega vojskovodja in se zvesto ravna po njegovih odredbah in poveljih. Tako pa tudi vsak apostolski delavec le Gospodu živi in služi. Zanj se bojuje s postavnim orožjem, kakor je ščit vere, oklep resnice, čelada upanja, ogenj ljubezni, meč besede božje, puščica molitve in jeklena stanovitnost v dobrem.

Sv. Pavel si je bil kajpada svest svojega vzvišenega poklica. Če je že o duhovništvu stare zaveze veljalo, „da si nihče ne vzame časti, razen kateri je poklican od Boga, kakor Aron“ in „da je vsak višji duhovnik izmed ljudi izbran in za ljudi postavljen v to, kar se Boga tiče“ (Hebr. 5, 1. 4), koliko več velja to o duhovništvu novega zakona. Pa, dasi se je sv. Pavel ponašal s svojo odlično službo in je tudi svojim ljubim tovarišem dovolil, da so se ponašali ž njo, je vendar pred vsem naglašal, da je pri tem vse odvisno od tega, kako se kdo izkaže zvestega služabnika in delivea božjih skrivnosti. „Tako naj nas ima vsak človek kot služabnike Kristusove in delivce skrivnosti božjih. Tukaj pri delivcih pa se išče, da je kdo zvest najden.“ (I. Kor. 4, 1. 2). Pač vsakemu božjemu služabniku velja opomin, ki ga je Pavel pisal Arhipu, mašniku cerkve Kološanske, rekoč: Glej, da službo, ki si jo prejel v Gospodu, dobro opravljaš! (Kol. 4, 17). Duhovnik, ki bi imel pri izvrševanju svojih stanovskih dolžnosti gorečnost Pavlovo, bil bi Pavel.

Globokega pomena so vse doslej navedene besede, s katerimi poveljuje bogonadarjeni apostol Pavel duhovniški poklic. Vendar v njegovih listih se nahajajo še znamenitejši in važnejši izreki o visokosti in svetosti duhovniškega stanu. S tremi besedami je označil duhoviti apostol izredno čast, vzvišeni namen in bogato plačilo mašniške službe. In katere so te zlate besede? *Dei sumus adiutores*. Pomočniki božji smo. (I. Tim. 3, 9). Katoliški duhovnik je pomočnik troedinega Boga. Čudoviti izraz! Mašnik je pomočnik Boga Očeta, ki hoče vzveličati vse ljudi in je izvolil ter poklical revnega katoliškega mašnika, da bi uresničeval njegovo najsvetejšo voljo in namero. Mašnik je pomočnik Boga Sina, ki se je učlovečil in je odrešil grešni rod človeški. Mašnik pa bi naj nadaljeval odrešenje in vzveličanje sveta; bi naj delal namesto Jezusa Kristusa. Zato piše Korinčanom sv. Pavel: „Vse je iz Boga, ki nas je s seboj spravil po Kristusu in nam je dal službo sprave. Bog je namreč v Kristusu svet s seboj spravil, jim ni pripisal njih grehov, in nam je izročil oznanilo sprave.

Namesto Kristusa smo torej poslani, kakor da bi Bog po nas opominjal. Prosimo namesto Kristusa: Spravite se z Bogom!“ (II. Kor. 5, 18—20). Duhovnik je pomočnik Boga svetega Duha, ki posvečuje neumrjoče duše po svetih zakramentih, katere deli katoliški duhovnik. Vse to pa dela en in ravno tisti Duh, ki deli slehernemu, kakor hoče. (I. Kor. 12, 11).

Dei sumus adiutores! Višjega namena ne poznam in blazenejšega posla ne vem, kakor biti pomočnik troedinega Boga. Ali tudi boljšega in bogatejšega plačila ne poznam, kakor je plačilo, ki čaka zvestega služabnika božjega. Kjer sem jaz, tamkaj bodi tudi moj služabnik (Jan. 12, 26), govori božji Vzveličar. Sv. Peter zatrjuje pastirjem, ki pasejo svojo čredo po naukih in vzgledih Kristusovih, da bodo prejeli tedaj, ko se bo prikazal pastir pastirjev, slave nevenljivi venec. Quum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriae coronam. (I. Petr. 5, 4). In povračilo, ki ga je sv. Pavel pričakoval po dobrem vojskovanju, po srečnem dokončanju pozemeljskega teka in po vestni ohranitvi vzveličavne vere, sme tudi vsak apostolski dušni pastir zanesljivo pričakovati in torej z mirno vestjo vzklikniti ob smrtni uri: „Dober boj sem bojeval, tek dokončal, vero ohranil. V ostalem mi je prihranjena krona pravice, katero mi bo dal Gospod, pravični sodnik, tisti dan; pa ne le samo meni, ampak tudi njim, ki ljubijo njegov prihod.“ (II. Tim. 4, 7. 8).

Dei est adiutor. Božji pomočnik je. To ime mora zadovoljiti katoliškega duhovnika tako, da ne išče višje in večje časti. S posvečenjem za mašnika, sodelavca božjega, mora biti čistiželjnost in slavepohlepnost vsakaterrega mladeniča popolnoma utolažena; dosegel je najvišje, kar se da doseči na zemlji. Sv. Pavel se je rad in pogosto imenoval služabnika in hlapca Gospodovega. Svoj duhoviti list do Rimljanov začenja slovesno: „Pavel, služabnik Jezusa Kristusa, poklican apostol, odločen v evangelj božji.“ (Rimlj. 1, 1). Podobno se začenjajo skoraj vsi drugi njegovi listi. Uvod lista do Filipljanov se glasi: „Pavel in Timotej, služabnika Jezusa Kristusa“ (Filiplj. 1, 1) in lista do Tita: „Pavel, služabnik božji.“ (Tit. 1, 1).

Sv. Pavel ni hotel imeti drugega naslova, ni trpel drugega pridevka. In res tudi ni večje časti za ubogega človeka, kakor služiti Bogu, kralju veličastva; njemu posvetiti in darovati vse dušne in telesne moči. Ni višje službe, kakor Boga v izvrševanju njegovih najboljših namenov podpirati, mu pri uresničevanju njegove najsvetejše volje pomagati. O sveta naloge, o sveti poklic! Umeješ zdaj, katoliški duhovnik, ves pomen teh treh besed Pavlovih: *Dei es adiutor*? Vtisni si jih globoko v srce, pa premišluj pogostem njih vsebino in se ravnaj skrbno po njej! Spominjaj se rad kratkega pa krepkega govora škofa posvetitelja do novoposvečencev: „*Filii dilectissimi, diligenter considerate Ordinem per vos susceptum ac onus humeris vestris impositum! Studete sancte et religiose vivere atque omnipotenti Deo placere, ut gratiam suam possitis acquirere, quam ipse vobis per suam misericordiam concedere dignetur!*“ Preljubi duhovni sinovi, pridno premišlujte Red od vas sprejet in butaro vašim ramam naloženo! Učite se: sveto in verno živeti in vseмогоčnemu Bogu ugajati, da si morete njegovo milost pridobiti, katero vam naj sam podeli po svoji usmiljenosti!“

Dei est adiutor. O kako se je bati in kako je grozno nevarno, da bi duhovnik v kratkem ne bil več *Dei adiutor*; to pa zato, ker izkušnja uči, kako lahko zabrede duhovnik v greh. Mnogo jih je že stalo pred altarjem, ki so storili najboljše obljube in najtrdnejše sklepe; videlo se jim je na obrazu, poznalo se jim je na glasu, opazilo se je iz njih vedenja, s kakšno vnemo in odločnostjo so odgovorili na slovesno vprašanje: *Promittis mihi et successoribus meis reverentiam et obedientiam?* *Promitto!* In prejeli so poljub miru s pozdravom: *Pax Domini sit semper tecum!* In topeč se v solzah ganotja in veselja so odgovorili hvaležno: *Amen!* Ko bi bil kdo tedaj novoposvečencu rekel: Prijatelj, ti boš padel; ti boš izdal in zatajil svoj poklic; ti boš prelomil zastavljeno besedo: revež bi se bil menda od strahu in notranje nevolje zgrudil na tla. In vendar je padel in padel je globoko. In svoj *promitto* je izpremenil v *omitto* ali celo v *reicio* in *recuso*. Postal je *diaboli adiutor*, *mundi minister*, *carnis operarius*.

V tako službo pa ne sme stopiti katoliški duhovnik in še manje sme v njej ostati. Se ve, satan in svet in pa grešno meso: vsi ti trije se neprestano poganjajo za pomoč katoliškega duhovnika, si na vse sile prizadevljejo, da ga dobijo v svojo službo in ga sramotno zaslužnijo. Gorje nesrečnežu, ki se da premotiti in najeti v službo lažnivega satana, prevarljivega sveta in zapeljivega mesa! V tej sužnosti živi grozno življenje, to je življenje nemira, sramote in prokletstva. V obupnosti preklinja naposled najlepši svoj dan in najsrečnejšo svojo uro, ko je bil namreč posvečen za mašnika, ko je bil najet za sodelavca in pomočnika večnega Boga.

Ostani torej, velecenjeni katoliški duhovnik, vedno Dei Patris adiutor, Dei Filii minister et Dei Spiritus sancti cooperator! Če bi bili katoliški duhovniki vselej zvesti služabniki božji, bi zadostovali, čeprav jih je pičlo število, da ohranijo razsežno škofijo v najlepšem cvetu. Pastirju in škofu naših duš, Jezusu Kristusu je zadostovalo dvanajst apostolov za izpreobrnjenje sveta. Žive vere, trdnega upanja in goreče ljubezni poln duhovnik dela za sto slabovernih, božjega upa in božje ljubezni praznih dušnih pastirjev.

Da pa ostane katoliški duhovnik stanovit in v dobrem, mora za to Boga prositi. Mnogotere milosti nam Bog podeli brez prošnje, ali stanovitnosti v dobrem nam ne podari brez molitve. Prav zato je sv. Pavel pridno molil in je velel svojim neprenehoma moliti, kakor je bilo zgoraj v posebni točki razloženo. Po izrazu sv. Avgušтина je molitev nebeško govorništvo, v katerem bi se naj vsakdo vadal, in duhovnik bi naj bil mojster v tej umetnosti. Z molitvijo mora mašnik združevati pobožno premišljevanje in pa redno prejemanje zakramenta svete pokore. Nadalje mora pridno nadaljevati bogoslovne študije, ker pač v nobenem stanu ne škoduje zadolžena nevednost toliko, kolikor zakrivi v mašniškem stanu. Duhovnik, ki se skrbno poslužuje teh sredstev, dela nedvomno prav uspešno in blaženo za Boga, za se in za bližnjega. V tem pa nahaja svojo zadovoljnost tako, da se čuti vsega srečnega že tukaj in bo večno srečen tudi tamkaj.

Ko pa končam predstoječo razpravo, ki sem jo pisal, ne da bi vas, predragi sodelavci v vinogradu Gospodovem, sramotil, marveč da bi vas svaril kakor svoje preljube sinove (I. Kor. 4, 14), želim vsem iz globočine svojega srea v najobilnejši meri tega, kar je želel sv. apostol Pavel svojemu ljubemu sinu v veri, Timoteju: milost, usmiljenje in mir od Boga Očeta in od Kristusa Jezusa Gospoda našega! (I. Tim. 1, 2).

Nadejam se, da ustrežem bogoslovcem, ako še priobčim na tem mestu prelepo molitev, s katero si bodo lahko vzbujali in oživljali milost, ki so jo pri posvečenju prejeli po pokladdanju rok škofa in duhovščine, in s katero si pridobijo obenem še tudi tri sto dni odpustkov.

Oratio ad renovandam ordinationis gratiam.

Iesu dulcissime, qui ex singulari benevolentia me prae millenis hominibus ad Tui sequelam et ad eximiam Sacerdotii dignitatem vocasti, largire mihi, precor, opem Tuam divinam ad officia mea rite obeunda. Oro Te, Domine Iesu, ut resuscites hodie et semper in me gratiam Tuam, quae fuit in me per impositionem manuum episcopalium. O potentissime Medice, sana me taliter, ne revolvar in vitia et cuncta peccata fugiam, Tibique usque ad mortem ita placere possim! Amen.¹

¹ Indulgent. 300 dierum semel in die, Leo XIII. die 14. Aug. 1884.

Sv. Pavla ljubezen do naroda Izraelskega.

Kdor sestavlja življenjepis sv. Pavla, ne sme nikakor zamolčati njegove ljubezni do izvoljenega ljudstva. Pavel je s svojim duhom popolnoma živel v Bogu in za Boga, sploh za drugi svet; vendar pa se ni povsem odpovedal tukajšnjemu svetu, on ni preziral dejanskih razmer, v katerih je živel. To je razvidno ne le iz njegovega ves svet obsegajočega delovanja in mišljenja, razvidno je tudi, kar je še posebej prav genljivo in prikupljivo, iz neizpremembene in neprenehljive ljubezni do bratov po krvi, do izvoljenega ljudstva, do naroda izraelskega.

Pavel je z vsemi žilami in silami ljubil svoj narod. Toda kakšna je bila ta njegova ljubezen? V čem je koreninila? Nedvomno v ljubezni do Jezusa Kristusa, za katerega je hotel Pavel ves svoj ljubljeni narod pridobiti. In to je edina prava ljubezen, iz katere izvirajo tudi druge državljanske čednosti, poganjajo tudi druge domovinske kreposti. Kdor dela za večno srečo svojega naroda, bo storil vse in počel vse, s čimer se dâ doseči večno blagostanje. Tega porok je sv. Pavel, ki ni umel druge politike kakor le evangelj in Kristusa križanega. Navzlic temu pa vendar ni misliti in ni najti boljših domoljubov, nego sta bila učenik in učenec, Jezus in Pavel. Prvi, umirajoč na lesu svetega križa za vesoljni svet, ravno tisti čas ni pozabil na lastni, četudi neskončno nehvaležni narod svoj. In drugi ga je nosil vedno v svojem sreč, želeč mu stalno, večno srečo.

Poleg mnogoterih vabilnih gesel odmeva danes po svetu mikavni glas narodnost. Kdor očarljivo pesen prav umeje, ne zadevlje ob zapoved krščanske resnice in pravice, ob postavo ljubezni in medsebojnega spoštovanja. Če pomenja narodnost urejeno ljubezen do lastnega roda, je naroden pač katoliški kristjan in torej tudi katoliški duhovnik. Zgodovina uči neovrgljivo, da so duhovniki pri raznih narodih ustvarili

Sv. Pavel oslepi Elima.

slovstvo. Pogledaj na dno hispanske, francoske, angleške, nemške in, poslednja ni zadnja, slovenske književnosti, in našel boš temelj, ki so ga položili bogoslužni in rodoljubni duhovniki!

Nebeški Oče je ustvaril iz enega človeka ves človeški rod, katerega člani so iste narave, hrepenijo po istem cilju, koprnijo po isti stalni sreči. Kakor ima človeški rod enega Stvarnika, ima enega očeta Adama in eno mater Evo, pa ima enako naravo in eno svrho, tako je imel izprva tudi eno govorico. Na areopagu pred Atenci je sv. Pavel slovesno zatrdil: Bog je ustvaril iz enega — v grškem iz ene krvi — ves človeški rod, da prebiva po vsej zemlji; in je postavil določene čase in meje njih prebivanju, da bi iskali Boga. (Dejanj. apost. 17, 26. 27). Razdelitev v družine, rode in narode je torej božja naprava. Vendar različenost v jeziku je že nasledek odpada od Boga, je že znamenje razpada edinosti človeške družbe.

To potrjuje preznamenito poročilo štirinajstega poglavja najstarejše svetopisemske knjige geneze: „Bil je po zemlji le en jezik in enako govorjenje. Pa rekli so drug drugemu: Pridite, naredimo opek in žgimo jih v ognju... In so dejali: Pridite, sozidajmo si mesto in stolp, čigar vrh naj se dotika neba, in storimo sloveče svoje ime. Gospod pa... je rekel: Glej, le en narod je, in vsi le en jezik govorijo, in to so začeli delati, in ne bodo odstopili od sklepa, dokler ga v dejanju ne izpolnijo; zatoorej pridite... in zmešajmo jim tam jezik, da ne bodo drug drugega umeli. In tako jih je Gospod iz tistega kraja po vsej zemlji razkropil, in so nehali mesto zidati. In zavoljo tega je bilo tisto mesto imenovano Babel, ker je bil ondi zmešan jezik vsega sveta, in od ondod jih je Gospod na vse kraje razkropil.“ (Gen. 11, 1—9).

Čimbolj so se oddaljevali rodovi, tembolj jim je ginila iz spomina skupnost rojstva, prvotnega razodetja, namena, jezika. Pagani niso imeli pojma več o skupnem rodu, o podobnosti božji v vseh ljudeh, o cilju in koncu človeštva. Zato so Grki in Rimljani tuja ljudstva imenovali barbare, pa so jih

zaničevali, sovražili, napadali in brez usmiljenja uničevali. Njih geslo je bilo: *Parcere subiectis et debellare superbos*. Nevernikom je še dandanašnji vsak tujec sovražnik, ki ga izkušajo podjarmiti; saj cenijo le sebe, poznajo le svoj rod.

Jezus Kristus, veliki obnovitelj človeškega rodu, je vrnil človeku zopet pristojno mu čast, ko se je učlovečil, ko je razlagal večno veljavne resnice, ko je trpel in umrl in poveljčan od mrtvih vstal, in ko je tako odrešil ves človeški rod in ga zedinil nadnaravno, in s tem v mnogem oziru tudi naravno. To vzvišeno zedinjenje so apostoli kmalu umeli in so ga vedno naglašali. Sv. Peter je vernike učil: Vi ste izvoljen rod, kraljevo duhovstvo — ker ste poklicani k večnemu kraljevanju s Kristusom — ste svet narod, pridobljeno ljudstvo . . . ste božje ljudstvo. (I. Petr. 2, 9. 10). Krščanski narodi so kakor eno ljudstvo, ki je izšlo iz ene krvi in je rešeno z eno krvjo, si je sorodno po krvi in križu. „Zdaj ste se v Kristusu Jezusu vi, ki ste bili nekdanj daleč, približali v Kristusovi krvi. Zakaj on je naš mir, ki je iz obeh — judov in paganov — eno storil in je podrl srednjo steno pregraje sovraštva po svojem mesu — z učlovečenjem in odrešenjem — je iz dveh ustvaril po sebi enega novega človeka in mir storil; in je oba v enem telesu — eni cerkvi — z Bogom spravil po križu, ker je umoril sovraštvo sam po sebi. In ko je prišel, je oznanjeval mir vam, ki ste bili daleč, in mir njim, ki so bili blizu. Kajti po njem imava oba v enem Duhu pristop k Očetu. Zatorej niste več gostje in tujei, ampak ste meščani svetih in domačini božji, pozidani na temelj apostolov in prerokov, in poglobitni vogelni kamen je sam Kristus Jezus, na katerem je vse zidovje sestavljeno, in raste v sveti tempelj v Gospodu, v katerega ste tudi vi vzdani v prebivališče božje v Duhu.“ (Efež. 2, 13—22).

Božji Odrešenik je s svojo smrtjo na križu odpravil sovraštvo, je združil jude in ajde v en rod, v eno, novo, izvoljeno ljudstvo, ki prebiva v eni hiši, v hiši božji, v cerkvi, ki je pozidana na Jezusa Kristusa, ki sklepa vse zidovje, ker veže z duhom ene vere in svete ljubezni vse v duhovni tem-

pelj, čigar posamezni kameni so kristjani, kateri v Gospodu živijo in delajo. V tem duhovnem prebivališču ni razlike med stanovniki, ampak vse in v vseh je Kristus, in močna vez, ki vse druži, je ljubezen.

Ta vzveličavna edinost se je pokazala takoj v začetku cerkve. Ko je prišel na binkoštni praznik sveti Duh nad apostole, so začeli ti govoriti v mnogoterih jezikih in ljudje so jih umeli. Pred vsem je poglavar cerkve sv. Peter povzdignil svoj glas in je navdušeno oznanjeval Kristusa. „Prebivali so pa tedaj v Jeruzalemu . . . možje . . . iz vsakega naroda, ki je pod nebom. Kadar se je pa zaslišal ta glas, se je sešla množica in je bila v duhu zmedena, ker jih je slišal vsak v svojem jeziku govoriti. Vsi pa so strmeli in so se čudili, rekoč: Glejte, niso li vsi ti, ki govoré, Galilejci? In kako mi slišimo vsak svoj jezik, v katerem smo rojeni? Mi Parti, Medi in Elamiti, in kateri prebivajo v Mezopotamiji, v Judeji in Kapadociji, v Pontu in Aziji, v Frigiji in Pamfiliji, v Egiptu in v straneh Libije, katera je pri Cireni, in mi došli iz Rima, tudi mi Judje in pojudenti, mi Krečani in Arabci jih slišimo govoriti v naših jezikih velika dela božja . . . In pridružilo se je tisti dan okoli tri tisoč duš.“ (Dejanj. apost. 2, 5—11. 41).

Kar je zakrivil v Babelu duh napuha in nesloge, je popravil v Jeruzalemu Duh pohlevnosti in ljubezni. Stvarna in kaj primerna je opomba sv. Avgušтина v razlagi 54. psalma: „Napuh je jezike zmešal, Kristusova ponižnost jih je zopet združila. Iz enega jezika jih je nastalo mnogo: ne čudi se, to je storil napuh. Iz mnogih jezikov je postal eden: ne čudi se, to je storila ljubezen.“ Sveti Duh je različne narode združil tako tesno, da so bili edini v veri, upu in ljubezni in celo v jeziku. Čudovita vzajemnost je vladala med krščenimi, ker je sveti Duh božja ljubezen, in ta ljubezen je vez, ki zedinja ljudi v vzveličavno celoto. Narodi, kateri so zvesto vdani materi sveti cerkvi, katero vodi in vlada sveti Duh, živé še danes v lepem miru in sladki slogi med seboj, čeprav govorijo različne jezike. Komu se ne zdi skoraj neverjetno, da je sveta kato-liška cerkev tako raznovrstne narode, kakor so avstrijski,

spojila v eno veliko družino, v veličastno državo avstrijsko pod milim habsburškim žezlom. Toda na tem ni nič posebej čudnega, če pomislimo, da so bili prebivalci častitljive Avstrije zvesti otroci matere cerkve, ki je odlično edina in enotna ter ima v sebi skrivnostno moč, da ohrani v množini edinstvo in brani v edinstvu množino. Avstrijske narode je edinila ista sveta vera, je objemala ista božja ljubezen, je vezala ista cerkev z enim edinim svojim vidnim poglavarjem in z enimi edinimi svojimi zakramenti in z veličavnimi sredstvi. Sklepala pa je vse te mnogojezične narode v mogočno celoto še tudi krepko verna in čednostno živeča dinastija habsburška. Nedvomno je potemtakem smrten sovražnik staroslavne Avstrije, ki trga njenim prebivalcem iz sre krščansko vero, pa jim jemlje ljubezen, vdanost in zvestobo do preslavne cesarske rodovine.

Red ljubezni terja, da ljubimo svoje; ali ljubezen bi bila sebična, ko bi gledali le nase in bi mrzeli druge. Pri takem početju bi se vnelo sovraštvo med posameznimi, med družinami, rodovi in narodi. Tako bi zažgal človek lastno hišo, da zažge sosedovo. Vsak narod naj ljubi svoj jezik, svoje šege in navade, svojo zgodovino, posest in last; toda drugega naroda naj ne sovraži in naj ne zaničuje njegovih dobrin. Postavo resnice in pravice, zapoved krščanske ljubezni in modrosti prestopa, kdor je slep za slabosti svojega roda, kdor misli, da je le njegov rod brez napake, da ima le on pravico do obstanka; ali na drugi strani pa je slep za prednosti in vrline drugega roda in ga ima za manj vrednega, ker za manj dobrega in krepostnega. Narodnost je nekaterim višja kakor vernost, dasi nadnaravno dobro vedno više stoji od naravnega. Narodni bitji, ne veljaj več, kakor krščansko misliti, delati in živeti. Vseh ljudstev bodi geslo: slava božja in večno vzveličanje! Hvalite Gospoda vsi narodi, hvalite ga vsa ljudstva; ker potrjena je nad nami njegova milost in Gospodova resnica ostane vekomaj! (Ps. 116, 1. 2). Vsa zemlja je Gospodova in v vseh jezikih se moli dan na dan: Oče naš, ki si v nebesih! Odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi odpuščamo svojim dolžnikom!

Kar je na zemlji v začetku bilo: en rod in en jezik, to bomo videli na drugem svetu v večji popolnosti, kakor vidimo to že zdaj v božjem kraljevstvu na zemlji: v katoliški cerkvi. Vsak, ki pride na svet, vstopi kot ud človeškega roda in pripada po rojstvu kakemu narodu. Prejme sveti krst, zakrament prerojenja, postane meščan božjega kraljevstva, svete cerkve, in tako ud krščanskega ljudstva, pa ne, da bi nehal biti otrok svojega roda, bi nehal govoriti njegov jezik. Saj cerkev ne uničuje posebnosti kacega naroda, marveč jih goji, zboljšuje in izpopolnjuje. Ko bomo vstopili v nebeško kraljevstvo, bo veljalo le božje otroštvo, bo živel le en rod, rod izvoljenih, se bo govoril le en jezik: jezik ljubezni, slave in radosti. Ta zarja prihodnje blaženosti naj obseva sedanje naše življenje, da smo zedinjeni po zapovedi krščanske resnice, pravice in ljubezni!¹

Zares, prav mnogo se govori dandanes o domoljubni ljubezni. Nastalo je celo neljubo vprašanje, kaj naj pravemu domoljubu več velja, vera ali narodnost? Škoda, prav velika škoda, da je kedaj nastalo to vprašanje; ne bilo bi smelo nastati. Ali ker se je že sprožilo, naj se pa v prihodnje zakrije z vedno pozabljivostjo. Po mojih mislih ni dosedaj za ljubo našo domovino storil menda nihče toliko, kolikor je storil njen prvi sin, pokojni knez in škof Lavantinski Anton Martin Slomšek, in to po svojih podučnih spisih, nadalje po nedeljskih šolah, katerim so oni bili oče, posebej še pa po neprecenljivi družbi sv. Mohorja, ki so jo oni vzbudili. In kako so sodili v tej stvari od vseh, ki so dobre vesti in volje, enako občudovani vladika, ko so že več ko štirideset let za svoj narod neumorno pisali, istega modro učili in ko so nazadnje za svoj narod že tudi mnogo bridkega pretrpeli? Svarili so pred vsem

¹ Kdor želi več poduka o vprašanju, ki se tiče narodnosti, beri opazno: Dr. Franz Schindler, Nationalität und Christenthum. Vortrag bei der II. nordböhmischen Katholiken-Versammlung in Georgswalde am 9. September 1888. 16 str. Nadalje čitaj previdno: Dr. Wenzel Frind, Das sprachliche und sprachlich-nationale Recht in polyglotten Staaten und Ländern. Wien, 1899. — Dr. Wendelin Haidegger, Der nationale Gedanke im Lichte des Christenthums. Brixen, 1902. 8°. V + 173 str.

pred praznimi besedami in malovrednim pričkanjem (Drobt. XXI. 91 v. 36) ter so priporočali pohlevnost in pa modrost, prijaznost in miroljubnost: čednosti, ki so bile od nekdanj zvezde slovenske, naj ostanejo tudi naše vodilje. (Drobt. XXI. 92 v. 21).

Vsem svojim rojakom so kot pravi krščanski rodoljub naročali: „Držimo se naše Avstrije trdno in rodoljubno! Avstrija je bila in nam bo ostala edino zavetje... Ljubimo pa tudi svoj domači jezik in likajmo ga po svojih močeh!“ (Drobt. XXI. 96). Ker so nekateri začeli le preveč vihrati in narodnost brezmerno nad vse povzdigovati, užalilo je jih to tako, da so iz ljubezni do naroda začeli njemu, ki so ga srčno a ne slepo ljubili, vest izpraševati in mu tudi njegove slabosti očitati, kakor še nihče pred njimi tega storil ni. Slomšek so svoj rod ljubili, zato so mu pa hoteli na noge pomagati ne s prazne hvalo, nego s krščansko vzgojo, in mu tako nadelati pot tudi do zložnega življenja na tem svetu. „Kar je preveč, zdravo ni. Moje grajilo ne bodi zamera, marveč zdravilo.“ (Drobt. XXI. 97—99). Dalje so kazali na to, da je Nemce tako tudi Slovane razcepilo v sovražne tabore in v krvave vojske zapletlo ravno to, ker se niso trdno držali svete katoliške vere in so svojo trmo stavili nad nauk Kristusov. (Drobt. XXI. 102).

Kar zadeva prednost vere pred narodnostjo ali narodnosti pred vero, mora pač veljati to, da je vera svrha in narodnost sredstvo. Kdor želi prvo, mora naravno hoteti tudi drugo. Kdor tako uči, naj se vendar ne ima za brezdomovinea, katero očitaje se dozdeva vsaj meni najbolj abotno in najbolj prazno. Kdor se poslužuje tega oponašanja, temu ni verjeti betvice, ker mu ni resno mar za resnico. Razsvetljeni Taržan je imel narodnost, je imel, recimo, narodni jezik tudi le za sredstvo, ki pripomore v oznanjevanju svetih resnic. „Vsak jezik naj spoznava, da je Gospod Jezus Kristus v časti Boga Očeta.“ (Filiplj. 2, 11). Pavel se je seveda kot Savel poganjal pred vsem za narodno reč, napredoval je, kakor sam piše, v židovstvu bolj od mnogih vrstnikov v rodu svojem in je bil preobilo vnet za očetovska svoja izročila. Proficiebam in Iudaismo supra

multos coetaneos meos in genere meo, abundantius aemulator existens paternarum mearum traditionum (Gal. 1, 14) — ali ko se mu je zglasil Bog, se mu je razširilo srce, da je objemal vse narode v ljubezni božji, „ker ni razločka med judom in grkom, ker je ravno tisti Gospod vseh, bogat za vse, kateri kličejo njega.“ (Rimlj. 10, 12). V ljubezni do Kristusa je zedinjal vse narodnosti, „ker v Kristusu ni ne grka ne juda, ni ne obrezanca ne neobrezanca, ni ne divjaka ne skita, ni ne sužnjega ne svobodnega: temveč Kristus vse in v vsem.“ (Kol. 3, 11). Toda pri tem ni trpela njegova narodnost, temveč je dokipela sedaj šele do vrha.

In prav zato je krepko nasprotoval razvadi, da se po svetiščih in shajališčih govoré jeziki, katerih ne umevajo verniki. Semkaj spada, kar piše apostol Korinčanom, huđujoč se nad nerazumljivimi jeziki: „Zahvaljam svojega Boga, da bolje od vseh vas govorim jezike. Toda, v cerkvi rajši pet besed s svojim umom rečem, da poučim tudi druge, nego pa tisoč besed v jeziku, (katerega ne umejo poslušalci). Bratje, ne bodite otroci, le v zlobi bodite otroci, ali v umu bodite popolni. . . Ko bi se sešla vsa cerkev na enem mestu in bi vsi jezike govorili in došli bi tudi nepodučeni, ne porekó li, da se vam blodi?“ (I. Kor. 14, 18—23). In nekoliko više pravi: „Sedaj pa, bratje, če pridem k vam, (tuje) jezike govoreč, kaj vam bom koristil, ako vam ne bom govoril v razodetju . . . v nauku . . . v znanju? Kakor brezdušne stvari, ki dajejo glas, bodi si piščal ali gosli, če razločka v glasovih ne dajo, kako se bo umelo, kaj se piska ali gode? Zakaj če trobenta dà nerazločen glas, kdo se bo pripravil na boj? In tako tudi vi, če z jezikom ne daste razumljive besede, kako se bo umelo, kar pravite? Zakaj v zrak bote govorili. Toliko vrst glasov je na svetu in nobeden izmed njih ni brez pomena. Če torej ne poznam moči glasa, bom govorečemu mutec in govoreči bo meni mutec. . . Zato, kdo govori v jeziku, naj moli, da bi tudi razkladal. . . Ker če blagoslavljaš v duhu, kako naj odgovori na tvoj blagoslov a m e n oni, ki je nepodučen, ki ne ve, kaj govoriš?“ (I. Kor. 14, 6. 7. 11. 13. 16).

Pa kaj, je li morebiti Pavel zanemarjal svoje brate, ko je bil, kakor je bil, goreč in vnet za sveto vero Jezusovo? Ah nikarte! Pravi katoličan je vselej bil in bo vselej tudi pravi narodnjak in treba mu ni, to še posebič naglašati. Resnica je sicer, da so prenapetneži tožili Pavla in ga dolžili, češ, on ne ljubi naroda. A ljubil ga je bolj, kakor so ga ljubili njegovi tožniki, njegovi sovražniki, ki so postali pogrebniiki svoje domovine, prelepe Palestine, da še do tega trenljaja nimajo njih potomci lastovitih tal. Prenapeta struna rada poči. Čudno je pač vsekako, da so ljudje tudi Gospoda tožili, da je upornik, da je vstaš, da je, recimo, brezdomovinec. (Luk. 23, 2. 5). In vendar je Gospod točil mile solze nad domovino, videč, da ji ni rešitve, da ji preti časna in večna poguba, ker zaničuje vsak opomin. Pa tudi Pavla in njegovega tovariša Silasa so židje v Solunu krivili vstaje. (Dejanj. apost. 17, 6. 7). In pozneje je sv. Pavla judovski odvetnik Tertul dolžil pred deželnim namestnikom Feliksom silovite vstaje, lagajoč: „Našli smo tega človeka, da je prava kuga in da snuje upor zoper jude po vsem svetu in da je vodnik ločinki Nazareški. On je tudi tempelj poskusil oskruniti, pa smo ga zgrabili in smo ga po svoji postavi hoteli soditi.“ (Dejanj. apost. 24, 5. 6). Kdo je pač bil boljši domoljub Tertul ali Pavel? O hinavščina! O ti prezlobna in predrzna hinavščina!

Kršćanstvo se nikakor sovražno ne ustavlja, ono se nikakor škodljivo ne protivi domoljubnosti. Ne in milijonkrat ne! Krščanstvo je marveč povzdignilo ljubezen domovinsko v sicer glavno, vendar ne v izključno državljansko krepost. Res žalostno, ko bi se moralo krščanstvo po preteku skoraj dvajset sto let še braniti v tem oziru. Krščanska vera je edina in sicer prav krepka zaslomba za manjše narode v vseh onih državah, v katerih prebiva več narodov pod eno upravno streho. Sveta krščanska vera namreč uči, da je sam Bog hotel, naj bo in naj ostane razlika med mnogovrstnimi narodi, ki so vsi njegovi ljubi otroci. Krščanstvo nalaga posameznim narodom, naj se med seboj bratovski ljubijo, kakor otroci enega očeta in naj drug drugemu krivice ne dela, ki bi nje sam od svojega

soseda prenašati ne maral. Le pogledjmo po naši ljubi mnogo-jezični avstrijski domovini! Kdo je bil šibkemu Slovenceu od nekdanj zanesljiv prijatelj? Mar li nekatoličani katerekoli narodnosti? Ne, temveč sveti katoliški cerkvi ter svetlemu cesarju zvesto vdani katoličanje katerekoli krvi. Glej narod moj, to so pravi avstrijski domoljubi in tudi tvoji najboljši prijatelji.

Dne 29. meseca aprila svetega leta 1900 je bilo v cerkvi sv. Petra v Rimu zbranih Slovencev okoli 900, Madjarov 1500, Dunajčanov 300, Belgijcev 2000 do 3000 in mnogo Italijanov — vseh vkup do 25.000. Vsi so bili edini v svetišču. Vsak narod je pel po svoje, a vsi so bili enega srca in enega duha. Vsi so govorili sladki jezik ljubezni. Pač le v katoliški cerkvi je mogoče, da si narodi složno podajo roke. Le ona objema vse narode in goji vse v svoji materini ljubezni. Katoliški narodi imajo mnogo skupnih zadev; tudi prihodnja domovina bode vsem skupna.

Pa da postane naša stvar jasnejša, ogledimo si поблиže Pavla iskrenega domorodca, navdušenega rodoljuba. Četudi od sobratov judov srdito preganjan na vseh potih in po vseh kotih, ter vedno kot neprijatelj narodnih, domačih naprav in izraelskega kraljevstva zaničevan, tožen, sojen in trpinčen, vendar ni nehal nikoli ljubiti bratov svojih, naroda izraelskega, izvoljenca božjega. Misel, da pagani stopajo v obilnem številu v sveto cerkev, njegovo ljudstvo pa pred vrati v edinovzveličavno cerkev pohaja in trdovratno postaja, ta misel, pravim, rajala mu je bridko, globoko žalost. In kamorkoli je došel na svojih apostolskih potih v mesta, pridigoval je najpreje judom, ne sicer iz pristranske ljubezni do judov, marveč ker je to tisočletna božja priprava tako določila, ker je to božji sklep tako odredil; počenjal je tako po vzgledu Vzveličarja samega, naj bi se izvoljeni narod ne mogel izgovarjati, češ, radi bi bili vstopili med delavce v vinogradu Gospodovem, pa nas nihče ni povabil. Šele potem, ko so ga rojaki nehvaležno odpodili, je hitel k paganom. In čimbolj se je prepričal, da je brezkoristen ves trud njegov, tembolj je ljubil nesrečni svoj narod in obžaloval je tembolj njegovo trdovratnost, njegovo nespo-

kornost. Teh svojih otožnih čuvstev pa ni nikjer lepše razkril, ni vidneje razodel, kakor je storil to v devetem, desetem in enajstem poglavju najznameitnejšega svojega pisma, katero je pisal ljubljnim Rimljanom.

V predstojećih poglavjih je opisal milost vzveličanja in odrešenja, po Jezusu Kristusu pridobljenega človeškemu rodu. Ali pri mislih na neskončno ljubezen Odrešenikovo in na nedomerno veličavo krščanstva ter na vse druge milosti, ki so nam po njem, v njem in ž njim podarjene, pri teh tolažbe polnih mislih, pravim, jele so se glasiti vse strune njegove ljubeče duše, prepolne svetega navdušenja, in njegovo blago srce se je topilo v nepopisnem veselju. Vendar sredi te rajskosladke radosti napolni strašna tmina njegovo dušo, to je namreč misel na njegove brate po materi, na njegov ljubljeni narod, ki nima deleža v tej ljubezni Kristusovi in v preobilnih milostih svete vere krščanske. Mine mu veselje, in on, ves vtopljen v žalost, nadaljuje genljivo: „Resnico govorim o Kristusu, jaz ne lažem, ko mi potrjilo daje moja vest v svetem Duhu, da je velika žalost in neodjenljiva bolečina mojemu srcu. Ἡσχόμην γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὡς καὶ τῶν ἀδελφῶν μου — zakaj želel bi zavržen biti, ločen od Kristusa, namesto svojih bratov, svojih sorodnikov po krvi, ki so Izraelci, katerih je vsprejetje med otroke božje in veličastnost in zaveza in postavodaja in služba božja in obljube, katerih so očaki in od katerih je Kristus po mesu, ki je čez vse Bog, slavljen in hvaljen na veke. Amen.“ (Rimlj. 9, 1—5).

Tako globoka, tako močna je ljubezen njegova do Izraelcev, tako huda pa je tudi bolečina zaradi nesreče njegovega naroda, da bi lastno svoje vzveličanje, ko bi le možno bilo, popustil in se izročil pogubljenju, da pridobi svojemu narodu milost, da mu pridobi dobroto in blagoslov krščanstva. K zgoraj navedenim besedam Pavlove žalostinke dostavlja mnogoveljavni razlagatelj Kornelij a Lapide: „Quid agis Paule? Nonne desipis? Nonne contra charitatem, contra Christum pro caecis Judaeis pugnas? Nequaquam sed pro charitate contra charitatem in charitatem connitor et tendo: optabam et opto anathema esse

a Christo; opto pro salute Judaeorum non ab amore sed a beatitudine et gloria Christi, a Christo et coelo etiam in aeternum, si opus sit, exul excludi, depono pro eis esse anathema, depono esse diris devotum caput, dempto peccato et charitatis naufragio. Opto oroque Deum, ut eis parcas, omnia irarum tuarum fulmina Judaeis imminetia in meum caput retorqueas, vibres effundas, exhaustias. Me, me, adsum, qui feci, in me convertito ferrum.“

Od žalobne misli, da bi moglo in moralo njegovo ljudstvo, izvoljeno ljudstvo, ljudstvo božje, ki šteje toliko prednosti in vrlin pred neverniki, hoditi za pagani in se izgubiti za Kristusa, od te strašne misli, pravim, ne more se blagodušni rodoljub ločiti. In to misel razpravlja v treh poslednjih poglavjih, ki pripadajo najizvrstnejšim in najizbornejšim odlomkom, katere je napisal genijalni Taržan. Vedno in vedno se v teh vrstah pokazuje goreča krščanska ljubezen do naroda in ugledni pisatelj se ne more nikakor spoprijazniti z mislijo, da bi mogel njegov narod zaostati za pagani, da bi bil izključen iz cerkve katoliške; on milo moli za sobrate svoje ter prisrčno prosi in opominja h krščanstvu izpreobrnjene pagane, naj ne zaničujejo njegovih bratov, nesrečnih ker zaslepljenih Izraelcev zavoljo nevere in trdovratnosti. Od misli na grozno nesrečo, da bi bil narod njegov izgubljen za vselej, izviral je, kakor pripazuje najspretnejši tolmač Pavlovih listov, sv. Krizostom, potok milih solz, ki so tekle noč in dan, izviral je Pavlova bolečina, ki je bila hujša od bolečin matere porodnice. Pridobiti Izraelce za Kristusa, bil je pač poglavitni namen domoljubnega Pavla, druge politike ni poznal in ni hotel poznati apostol narodov in druge politike ni učil izvoljeni učitelj sveta.

In ravno to, da ni mogel vseh svojih rojakov pridobiti za sveto vero, za edinovzveličavno vero Kristusovo, je bila nedopovedna žalost njegovi veliki duši. Šele polagoma postaja mirna njegova duša, ker se tolaži z zvestobnim upanjem na nezapopadno modrost božjih naprav in sodeb, pa se tolaži s preveselo mislijo, da Izrael ne bo nehal, čeprav je še sedaj zunaj cerkve, biti ljudstvo izvoljeno, ljudstvo božje in da se

bo vsaj v zadnjih dneh po božjem usmiljenju izpreobrnil h Kristusu, da bo stopil v pravoverno cerkev. In ko še enkrat pregledno premotri vsa božja dela v svetovni zgodovini od početka do završetka dni, pade v duhu pred Boga in slaveč neusehljivo usmiljenje do judov in paganov, kakor nerazumljivo previdnost in modrost božjo, vzklikne njegova zadivljenosti in svete ljubezni polna duša sila veličastno: „O globočina bogastva modrosti in spoznanja božjega, kako neumljive so njegove rabsodbe in kako nepoznana so njegova pota! Kdo je spoznal misel Gospodovo? Ali kdo je bil njemu svetovalec? Ali kdo mu je poprej podelil, da se mu vrne? Zakaj od njega in ponjem in za njega je vse. Njemu bodi čast in hvala na vekomaj! Amen.“ (Rimlj. 11, 33—36).¹

Kaj več dodati v pohvalno priznanje Pavlove ljubezni do naroda, bilo bi kratiti mu zasluženno slavo. Pridostavil bi še le to. Pavlova žalost zadelj zaslepljenosti in trmoglavosti svojih rojakov Izraelcev sme se pač primerjati solzam, ki jih je Sin božji pretakal nad Jeruzalemom, potem bridkosti preroka Jeremija, plakajočega na razvalinah mesta Davidovega, in pa psalmistu izgnancu, ki je posedal ob potokih Babilonskih in je jokal pri spominu na Sion. Silno genljiva je žalostinka, ki jo je zložil junak v veri in patriotizmu, prerok Jeremija, v svoji žalosti zaradi razdjanja svetega mesta in zavoljo nesreče svojih rojakov. „Kako samotno stoji mesto, sicer polno ljudstva; kakor vdova je postala gospa narodov; kraljica dežel. je podvržena davku... Preselil se je Juda zavoljo stiske in trde sužnosti; prebiva med narodi in ne najde miru... Pota na Sion žalujejo, ker jih ni, ki bi prihajali k praznovanju; vsa nje vrata so podrta, nje duhovniki vzdihujejo, nje device so neozaljšane, in ona sama je vtopljen v bridkosti... Izginila je od Sionske hčere vsa njena lepota; nje poglavarji

¹ Primeri: Der Katholik. Zeitschrift für katholische Wissenschaft und kirchliches Leben. Mainz, 1877. (Geist und Charakter des Weltapostels. Str. 148—168). — Genljivi govori in najlepši opomini se nahajajo v obširni razlagi osmega do enajstega poglavja lista do Rimljanov v izvrstni knjigi: Rudolphus Cornely S. J., Epistola ad Romanos. (Commentarius in s. Pauli apostoli epistolas). Parisiis, 1896. Str. 393 nsl.

so postali kakor ovni, ki ne najdejo paše, in gredo oslabljeni pred pogonjačem... Pomisli Gospod, kaj se nam je prigodilo; ozri se in poglej naše osramotenje! Naša dediščina je prišla na tujce, naše hiše na inostrance. Sirote smo brez očeta, naše matere so kakor vdove. Vodo svojo za denar pijemo, svoja drva kupujemo. Za vrate naše nas gonijo, trudnim ne dajo pokoja... Starih je zmanjkalo pri vratih, mladenčev pa v pevskem koru. Minulo je veselje našega srea, v žalost je izpremenjen naš kor.“ (Lament. 1, 1. 3. 4. 6; 5, 1—5. 14. 15).

Komu se ne porosi oko, ko sliši užaljenega preroka tako bridko vzdihovati in ga vidi jokati? Pa nič drugače se ne godi njemu, ki bere najlepšo pesem, ki je bila kedaj peta na čast domovinski ljubezni. „Ob rekah babilonskih, tam smo sedeli in jokali, ko smo se spominjali Siona. Na vrbe v sredi njega smo obesili svoja glasbila. Ker tam so nas popraševali, ki so nas ujete odpeljali, po pesmih. In ki so nas bili odpeljali, so veleli: Pojte nam katero hvalnico iz pesem sionskih! Kako bomo peli pesem Gospodovo v tuji deželi? Če pozabim tebe, o Jeruzalem, bodi pozabljena moja desnica! Moj jezik mi naj obvisi na mojem nebu, če se ne bom spominjal tebe, če ne bom stavljaj Jeruzalema na začetek svojega veselja! Pomni, Gospod, sinovom Edomskim, ki so ob dnevu Jeruzalema upili: Razdenite, razdenite ga do dna! Hči babilonska, reva! Blagor mu, ki bo tebi vrnil tvoje plačilo, kakršno si nam dala ti! Blagor mu, ki bo zgrabil in treščil ob skalo tvoje otroke!“ (Ps. 136, 1—9).

Kakor je krvavelo srce Jeremiju in psalmistu pri misli na nesrečno domovino, enako se je sam Kristus iz žalosti in sočutja jokal nad Jeruzalemom in izraelskim ljudstvom. O tem pretresljivem prizoru poroča rahločuteči evangelist Lukež, pisaje: „Ko se je približal Gospod Jeruzalemu in je mesto zagledal, se je razjokal nad njim, rekoč: O da bi bilo spoznalo tudi ti in sicer ta svoj dan, ker je tebi v mir! Zdaj pa je skrito pred tvojimi očmi. Ker prišli bodo dnevi nad te, in tvoji sovražniki te bodo obkrožili z nasipom in te bodo oblegli in stiskali od

vseh strani; in v tla bodo poteptali tebe in tvoje otroke v tebi, in ne bodo pustili v tebi kamena na kamenu, zato ker nisi spoznalo časa svojega obiskanja!“ (Luk. 19, 41—44). Temu žalovanju Kristusovemu in zgoraj omenjenemu toževanju Jeremijevemu in tugovanju psalmistovemu je podobno tarnanje Pavlovo o nespokornosti in trdovratnosti judovskega ljudstva.

V posvetni zgodovini bi se smel Pavel prispodobiti onemu Scipijonu, ki je milo jokalo nad propadom prelepe in preponosne Kartagine. Sme se prispodobiti atenskemu rodoljubu in najslavnejšemu govorniku, Demostenu, ki si je na vso moč prizadeval, vzdramiti svoje nemarne rojake iz zaspanosti in jih osrčiti za junaški boj ob času Filipa Macedonca, ki je grški svobodi in veljavi slavnih Aten globok in širok grob kopal s svojimi spletkami in s svojim nesramnim podkupovanjem vplivnih množ atenskih. Najsi tudi ni vseh predramiti mogel, vzdignilo se jih je še vendar lepo število proti Filipu; a leta 338 pred Kristusom so bili pri Keroneji krvavo pobiti, in grški slavi in državni neodvisnosti je odklenkalo za veke. Tedaj so naprosili Atenci svojega pregloboko užaljenega rojaka Demostena, naj spregovori na grobu v krvavi vojski zoper Filipa pobitih vojščakov someščanov, na grobu narodne slave, na razvalinah grške zgodovine. A še bridkeje ko Demosten je tožil sv. Pavel o nesreči ljubljene naroda svojega, ker je bila tudi izguba tukaj večja nego pri Keroneji: Grki so izgubili dosedanje prvaštvo med vsemi narodi, izgubili so posvetno čast in slavo, a rojaki sv. Pavla so izgubili neskončno več, izgubili so kraljevstvo nebeško in pa večno življenje.

Nedvomno terja red ljubezni, da ljubimo svoje ljudstvo, svoj narod, in da delamo za povzdigo, velikost in veljavo njegovo. Bilo bi pa napačno in pregrešno, dobrote višje vrste, to je nadnaravnega reda, stavljati za narodnost; krivično bi bilo, ostale narode sovražiti ali jim celó škodovati. „Že prav, če tvoj voz dobro teče, pravijo Slomšek, pa glej, da pravice drugega ne povoziš.“ Če se poteguješ pravično in navdušeno za lastni svoj rod, ne delaš drugim rodovom krivice. Zato, ker ljubiš svoj materin jezik in se zanj poteguješ, njegovo slov-

stvo in njegov razvoj pospešuješ, nisi slabši patrijot od kogarkoli. To ni prava narodna ljubezen, ki v vsakem drugače govorečem sosedu vidi sovražnika. Posnemajmo brata Pavla v domoljubni ljubezni, ki ga ni ovirala, da je z vso gorečnostjo pridigoval krščanski nauk Arabcem in Sircem, Galačanom in Macedoncem, Ilircem, Grkom in Rimljanom (Rimlj. 1, 14); posnemajmo ga v domoljubnosti, katera brani in hrani narodu krščansko vero in ga odpada varuje. S tem pa mu zagotavlja tudi trajen obstanek. Pavel je ljubil svoj narod in zato mu je bila svrha vseh naporov: širitev krščanske vere in pobožnega življenja med narodom. In ko bi bili Pavlovi rojaki sprejeli Kristusov nauk, kako ves drugačen obraz bi imela danes njih domovina in bi imelo njih slovstvo. Aramajščina bi nedvomno še cvela dandanes.

Ohranimo tudi mi narodu vero, pa ga varujmo mlačnosti, varujmo ga odpada od svete vere. Narod brez vere je stavba na pesek. Greh je največji sovražnik domovine, naroda. Kralj Artakserksej je dejal svojemu sinu: „Zapomni si dobro, da ni pravice brez vere. Ne zabi nikdar, da si ti kot kralj obenem varih vere. Imej kraljevski sedež in božji altar za neločljiva. Kralj brez vere je trinog, narod brez vere je pošast.“ Kaj služi francoskemu narodu bolj v čast in ponos, ali to, da je verna deklica, junaška devica Joana Orleanska, vodila krdela vojščakov v zmago proti sovražnikom domovine, ali to, da so brezverni samooblastniki v krvavem upor, pred sto leti pričetem, umorili blagega kralja Ludovika XVI. in občudovanja vredno kraljico Marijo Antonijo, hčer velike avstrijske cesarice Marije Terezije, in pa da so poklali na tisoče in tisoče najodličnejših plemenitašev in gorečih duhovnikov, najboljših sinov sedaj globoko ponižane francoske države? Da, kadar opešata v narodu vera in nravnost, takrat se mu bliža sužnost. Vera je v narodu najlepša svetinja in blaginja. Brez svete vere ne moreš posameznikov časno in večno osrečiti, zato tudi ne naroda. Narod pripraviti ob vero, je grše in še večja sramota in nesreča, kakor če izgubi devica cvetica ljubo sramežljivost in nedolžnost in srčni mir in poštenje in premoženje tako, da na

zadnje obupa in zavoljo storjenega detomora sama žalostno in sramotno umreti mora, od vseh zaničevana, pomilovana pa od nikogar!

„Bojte se Boga in častite kralja“, tako je opominjal sv. Peter kristjane. (I. Petr. 2, 17). In tako je počenjal tudi Pavel. Semkaj spada ves oni za mirno razvijanje človeškega rodu velepomemljivi odstavek v listu do Rimljanov: „Vsak človek bodi višjim oblastim podložen. Ni namreč oblasti razen od Boga; katere pa so, postavljene so od Boga. In zatorej, kdor se ustavlja oblasti, ustavlja se božji naredbi. Kateri se pa ustavljajo, sami sebi pogubljenje pridobivajo. Zakaj poglavarji niso strah dobrega dela, marveč hudega. Hočeš li pa ne bati se oblasti? Dobro delaj in imel boš hvalo od nje. Zakaj božji služabnik je tebi na dobro. Če si pa hudo storil, boj se; zastonj namreč meča ne nosi; kajti služabnik božji je, kaznovalec na jezo tistega, ki dela hudo. Zatorej morate podložni biti, ne samo zavoljo jeze, nego tudi zavoljo vesti. Kajti zato tudi davke dajete; zakaj služabniki božji so, in ravno to je njih služba. Dajte torej vsem, kar ste dolžni: komur davek, davek; komur mito, mito; komur strah, strah; komur čast, čast. Nikomur ničesar ne bodite dolžni, razen da se ljubite med seboj. Zakaj kdo ljubi bližnjika, je dopolnil postavo.“ (Rimlj. 13, 1—8). V živi veri na Boga in v zvesti pokorščini do oblasti sta oba apostola Peter in Pavel videla pravo srečo za narode. Če imajo čebele matico, kako v lepem redu živijo, kako pridno delajo. Narod brez spoštovanja do cesarja, brez pokorščine do višje oblasti, je roj brez matice vodnice. Zato čast, komur čast. (Rimlj. 13, 7).

Če se dandanes oziram na napete narodne boje v ožji domovini naši in po široki in mogočni Avstriji, dozdeva se mi potrebno, da pripomnim to: Kdor je veren sin svete matere katoliške cerkve, on bo ljubil tudi svojega cesarja kakor očeta svojega in bo narodne terjatve opravičeval in podpiral le toliko, da narodnost državi nikakor ne bo postala nevarna; on bo spoštoval istotako tudi druge narode, kakor ljubi lastni svoj rod. Pravi rodoljub avstrijski se bo pa varoval vsakega nasil-

stva in vsake krivice, varoval se bo celo vsega, kar bi se od nasprotnikov zlorabiti zamoglo. Tega se bo ogibal, ravnajoč se po besedah sv. Hieronima: „Caveto omnes suspiciones, et quidquid probabiler fieri potest, ne fingatur, ante devita.“ (Epist. ad Nepot.)¹

Sv. Pavla učenci in učenke.

Resnična vrednost in znamenitost kakega posebnega moža se spoznava mnogo tudi po obstanku ali po trpežnosti vsega onega, kar je storil, kar je dovršil. Neznano ni, da se Aleksandru Macedoncu neredko odreka pohvalni priimek Veliki, ker je njegovo ogromno kraljevstvo kmalu po njegovi smrti razpadlo na drobne kosce. Kar je mogočni Aleksander sezidal, je stalo na rahlih tleh in se je zato razsulo. Revež, moral je trideset dni ostati nepokopan, ker so se vojskovodje njegovi prepirali vsak za svoj delež in so pri tem prepiru zabili na pokop. Če pa stanovitnost in neminljivost dovršenega dela daje delavcu slavo mojstra, potem zasluži Pavel ta častni priimek. Zakaj kar je Pavel sejal, to je rastle in cvelo, to je sad obrodilo, še rodi in bo rodilo do konca svetá.

Skrbel je služabnik Najvišjega prav vestno, da po njegovem preminu nadaljujejo sveto delo možje sličnega duha in sorodnega srca. Pavel je blaženo in mogočno vplival na mladeniče in može, da so mu bili verno vdani, kakor zvesti sinovi ljubemu očetu. Umel je dobro, odgojevati si drage učence, kateri so delovali popolnoma v njegovem duhu in smislu, kateri so kakor učitelj požrtvovalno posvetili svoje življenje oznanjevanju svetega evangelja. In kakor je Pavel bil najboljši učenec iz visoke šole Jezusa Kristusa, čigar izreke je navajal, kakor so navajali Pitagorejci izreke slavljenega in neoporekljiv-

¹ Ex editione Maurina. Praga, 1785. pag. 110.

vega učitelja svojega, modrega Pitagora, rekoč: *αὐτὸς ἔφη* (mojster je rekel), n. pr. „Quoniam Ipse dixit: Beatius est magis dare, quam accipere“ (Dejanj. apost. 20, 35), istotako so bili v apostolski šoli Pavlovi odgojeni in z njegovim duhom prešinjani sv. Lukež, zdravnik iz Antiohije — *ὁ ἱατρὸς ὁ ἀγαπῆτός* (Kol. 4, 14) — čigar evangelj je duši zdravilo, Timotej in Tit, ki sta imela darino vladanja, Silvan in Silas in cela ona dolga vrsta vrlih in veljavnih mož, ki se omenjajo v šestnajstem poglavju lista do Rimljanov, v poslednjem poglavju prvega lista do Korinčanov in še podrugod. Pavlov učenec je bil Marko, tudi Janez Marko imenovan, sin Marije sestre svetega Barnaba, pri kateri Mariji je sv. Peter bival po svoji čudoviti rešitvi iz ječe.

Pavlov prijatelj in najbrž tudi součenec v šoli slavnega Gamaliela, pozneje pa zvesti spremljevalec in tako tudi učenec, je bil sv. Barnaba, levit s Ciperskega otoka, imenovan Jozes, šele kesneje menda od apostolov vsled tolažilnih svojih pridig zvan Barnaba, sin tolažbe. Sluje kot apostol, toda ne v vsem obsegu in pomenu tega naslova, ker ni bil izvoljen ali imenovan od Kristusa. V litanijah vseh svetnikov se ne imenuje le pred svetimi mučenci, temveč celó pred svetimi evangelisti v znamenje, da ga časti sveta cerkev vsaj deloma kot apostola, kakor je tudi za njega praznik dne 11. junija odločila v breviariju dnevnice za apostola. Vendar na njegov god se sveta maša ne služi za ljudstvo, kakor se mora ob godovih svetih apostolov. Vrli mož je bil s Pavlom vred za apostolsko ali misijonsko službo odbran in v Antiohiji posvečen. Zato se sv. Pavel v svojem prvem listu do Korinčanov zanj poteguje kakor za sebe, pišoč: „Ali sam jaz in Barnaba nimava oblasti, delati to?“ (I. Kor. 9, 6).

Služboval je v Antiohiji, kamor je iz Tarza pripeljal še Pavla, da sta potem vkupe misijonarila. Mično piše o tem sv. Lukež v Dejanju apostolov, rekoč: „In prišel je glas o tem, da se je namreč mnogo Antiohencev izpreobrnilo in verovalo, do ušes cerkve, ki je bila v Jeruzalemu; in poslali so Barnaba, naj odide v Antiohijo. Ko je le-ta prišel in videl milost božjo,

se je razveselil in je prosil vse, naj stanovitnega sreca ostanejo v Gospodu. Zakaj bil je mož dober in poln sv. Duha in vere. In pridružilo se je mnogo ljudstva Gospodu. Tedaj odide Barnaba v Tarz iskat Savla, in ko ga je našel, ga pripelje v Antiohijo. In shajala sta se celo leto v cerkvi in sta učila obilo ljudstva, in imenovali so se učenci najprej v Antiohiji kristjani.“ (Dej. ap. 11, 22—26). Pozneje je šel Barnaba s Pavlom na prvo apostolsko potovanje, na katerem sta širila vneta blagovestnika krščanski nauk po mestih Maleazije in po sosednih otokih. Ko se je ločil od Pavla in vrnil v domovino (Dej. ap. 15, 39), ne vemo nič več gotovega o njegovem delovanju. Ohranil se nam je pod njegovim imenom list; pa najbrž ni od njega. Mučili so ga v mestu Salamidi ali današnji Famagosti na Cipru v njegovi domovini. Ko so za cesarja Zena (476—491) odprli njegovo gomilo, so našli na njegovih prsih evangelj sv. Matevža, pisan od njega lastnoročno. Na podobah in slikah drži kot božji poslanec knjigo in kot mučenec meč in kamene v rokah.

Učenca Pavlova slujeta Aleksander in Ruf, sinova Simona Cirenejca križonosca. Prebivala sta s svojo materjo v Antiohiji, kjer je sv. Peter ustanovil škofjo stolico in je bil mnogo let čredi višji pastir, kakor izpričuje prestari praznik „Petrovega sedeža“ v Antiohiji. In pri tej blagodušni materi je tudi sv. Pavel več let imel stanovanje in postrežbo, dokle se ni mati s sinovoma vred preselila v Rim. In sedaj postane umevno, zakaj da sv. Pavel omenja v listu do Rimljanov to preblago družino z besedami: „Pozdravite mi Rufa izvoljenca v Gospodu in njegovo mater, ki je tudi moja mati!“ (Rimlj. 16, 13).

Podpiran od mnogobrojnih učencev iz lastne šole, katere je napolnil s svojim duhom in ognjem, je prehodil Pavel izhodne pokrajine in zahodne, in kamor je došel, je zapustil društvo vnetih prijateljev, katerih ogenj je v kratkem vnel mnogo, mnogo drugih. Kaj čuda, da se je častiti venec prijateljev in učencev neprenehoma širil! Že zgoraj imenovanim so še prištevati: Arhip in Epafra iz Kolos (Kol. 1, 7; 4, 17), Tihik in Trofim iz Efeza (Dejanj. apost. 20, 4; Kol. 4, 7;

Efež. 6, 21), Akvila s Ponta, Dionizij areopagit iz Aten, Aristarh iz Soluna (Dejanj. apost. 27, 2; Filem. 24), Dema (Kol. 4, 14; II. Tim. 4, 9), Artema in Zen (Tit. 3, 12. 13). Dalje Onezifor iz Efeza (II. Tim. 4, 19), o katerem piše tako pohvalno Timoteju: „Usmiljenje daj Gospod hiši Oneziforovi, ker me je mnogokrat oživil in se ni sramoval mojih spon, marveč ko je prišel v Rim, me je skrbno iskal in našel. Gospod mu daj usmiljenje najti od Gospoda tisti dan. In koliko je služboval v Efezu, ti sam bolje veš.“ (II. Tim. 1, 16—18). Učenci Pavlovi so dalje bili: Erast (Dejanj. apost. 19, 22; Rimlj. 16, 23; II. Tim. 4, 20), Andronik in Junija (Rimlj. 16, 7) in pa Krescent (II. Tim. 4, 10). Imena 31 raznih sodelavcev se nahajajo v Dejanju apostolov in v listih Pavlovih. Vendar v resnici je bilo število tovarišev večje.

Težko pač ni dohajalo Pavlu, da si izšola izvrstnih učencev, ker je ž njimi toli ljubeznivo in pristrčno postopal. Tako piše učencu učitelj, Timoteju Pavel: „Ostani zvest temu, česar si se naučil in se ti je sporočilo. Saj veš, od koga si se naučil.“ (II. Tim. 3, 14). Koga ne razveseli, kadar bere Pavlovo priporočbo učenca Timoteja do Korinčanov: „Zato sem vam poslal Timoteja, ki je sin moj ljubljen in veren v Gospodu.“ (I. Kor. 4, 17). In zopet: „Če pa pride Timotej, glejte, da bo brez strahu pri vas. Zakaj on opravlja delo Gospodovo, kakor jaz. Naj ga torej nihče ne zaničuje. In pošljite ga v miru, da pride k meni, ker ga pričakujem z brati.“ (I. Kor. 16, 10. 11). Titu pa naroča: „Zena pismouka in Apola pridno sprejmi, da ničesar ne pogrešata.“ (Tit. 3, 13).

Resnica, le ljubezen ima pravo oko, ki premotri notranje in zunanje življenje ljubljenca in ga z vso silo na se naveže. To ljubezen je imel Pavel in zato je štel lepo število najblazjih prijateljev, ki so se ga zvesto držali, ki so ga nepogojno slušali. Te svoje mile sodruge je rad drugim priporočal, kakor jih je ljubeznivo pozdravljaj, kadar je bil ločen od njih. „Pozdravite“, prosi Rimljane, „Prisko in Akvila, pomočnika moja v Kristusu Jezusu, ki sta za mojo dušo svojo glavo zastavila, katerima se ne zahvaljujem samó jaz, marveč tudi vse cerkve

paganov. Pozdravite tudi njiju domačo družino. Pozdravite Epeneta, ljubljenca mojega, ki je prvenec iz Azije v Kristusu. . . Pozdravite Andronika in Junija, moja sorodnika in sojetnika, katera slujeta med apostoli, katera sta tudi bila pred menoj v Kristusu. Pozdravite Ampliata, ljubljenca mojega v Gospodu. Pozdravite Urbana, pomagaleca našega v Kristusu Jezusu, in Stahija, od mene ljubljenega. Pozdravite Apela, izkušeneega v Kristusu. Pozdravite domače Aristobulove. Pozdravite Herodiona, sorodnika mojega. Pozdravite domače Narcisove, kateri so v Gospodu. . . Pozdravite Rufa, izbranega v Gospodu, in mater njegovo in mojo. Pozdravite Asinkrita, Flegonta, Herma, Patroba, Hermeja in brate, ki so ž njimi. Pozdravite Filologa in Julijo, Nereja in sestro njegovo in Olimpiado in vse svete, kateri so ž njimi. Pozdravite drug drugega v svetem poljubu. Pozdravljajo vas cerkve Kristusove. . . Pozdravljajo vas Timotej, moj pomočnik, in Lucij in Jason in Sosipater, sorodniki moji. Pozdravljam vas jaz Tereij, ki sem napisal ta list, v Gospodu. Pozdravlja vas Gaj gost moj ino vsa cerkev. Pozdravlja vas Erast mestni blagajnik in brat Kvart. Milost Gospoda našega Jezusa Kristusa z vsemi vami! Amen.“ (Rimlj. 16, 3—16. 21—24).

Kako prisrčno je ljubil svoje učence in kako očetovski je skrbel za svoje duhovne sinove sv. Pavel, izpričuje nam prekrasni odlomek v listu do Kološanov, glaseč se tako le: „Kar je pri meni, vse vam bo naznanil Tihik, predragi brat in zvesti služabnik in sohlapec v Gospodu, katerega sem poslal k vam prav zato, da izve, kar je pri vas, in da potolaži srea vaša, z Onezimom predragim in zvestim bratom, kateri je izmed vas. Vse, kar se tukaj vrši, vam bota naznanila. Pozdravlja vas Aristarh sojetnik moj in Marko nečak Barnabov, za katerega ste prejeli ukaze, če pride k vam, sprejmite ga, in Jezus, ki se imenuje Just, katera sta iz obreze: ta sta v kraljevstvu božjem edina pomočnika, ki sta mi bila v tolažbo. Pozdravlja vas Epafra, ki je izmed vas, hlapec Kristusa Jezusa, vedno skrbeč za vas v molitvah, da stojite dovršeni in dopolnjeni v vsej volji božji. Spričevalo namreč mu dajem, da ima

mного dela za vas in za nje, ki so v Laodiceji in ki so v Hierapolu. Pozdravlja vas Lukež zdravnik predragi in Dema. Pozdravite brate, ki so v Laodiceji, in Nimfa ter cerkev, ki je v hiši njegovi. Ko pa bo pri vas prebrano to pismo, storite, da bo tudi v laodicejski cerkvi prebrano, in tisto, ki je za Laodicejce, berite vi! Tudi recite Arhipu: Glej na službo, katero si prejel v Gospodu, da jo izpolnjuješ! Pozdrav moj z roko Pavlovo! Spominjajte se mojih vezi! Milost z vami! Amen.“ (Kol. 4, 7—18).

Tako je sv. Pavel kot dobri pastir poznal in klical po imenu svoje dobre ovčice, a ovčice so poslušale njegov glas in so hodile radi za njim; nosil je vedno v svojem srcu svoje učence, a učenci so hranili v svoji duši preljubega učenika. Spominjali so se neprestano drug drugega in so se medsebojno bližali ter se vzajemno podpirali. Ne morem se premagati, da ne bi omenil, kako prikupno začenja Pavel svoj drugi list do Timoteja: „Pavel, apostol Jezusa Kristusa... Timoteju, sinu ljubljenemu: milost, usmiljenje, mir od Boga Očeta in od Kristusa Jezusa Gospoda našega! Hvaležen sem Bogu, kateremu služim od pradedov v čisti vesti, ker te imam neprestano v spominu v molitvah svojih ponoči in podnevi; hrepeneč videti te, spominjajoč se solz tvojih, da se napolnim veselja. Ker imam v mislih odkritosrčno vero tvojo, katera je bivala najprej v babici tvoji Loidi in v materi tvoji Evniki, preverjen sem pa, da tudi v tebi. Zato te opominjam, da obudiš milost božjo, katera je v tebi po polaganju mojih rok. Delaj z menoj vred za evangelj po moči Boga!“ (II. Tim. 1, 1—8).

Enako milo in ljubeznivo piše o svojem ljubljenцу in ga priporoča Filipljanom, rekoč: „Upam pa v Gospodu Jezusu, da vam skoraj pošljem Timoteja, da bom tudi jaz mirnega srea, kadar zvem, kako je pri vas. Nikogar nimam namreč enakodušnega, ki bo pošteno skrbel, kako je pri vas; zakaj vsi iščejo svoje, ne kar je Kristusa Jezusa. Izkušnost njegovo pa poznate, da je, kakor otrok z očetom, z menoj služil za evangelj. Tega torej upam poslati precej, ko izprevidim, kako je z menoj. Upam pa v Gospodu, da bom tudi

sam skoraj prišel.“ (Filiplj. 2, 19—24). Koga ne gane to milo priporočilo blagodušnega Timoteja Filipljanom. Ker pa je Pavel bil z ljubeznijo navezan na Filipljane, da ni mogel biti brez njih, poslal jim je iz Rima v goste Epafrodita, katerega jim je nedosežno lepo priporočil: „Potrebno se mi je zdelo, poslati vam Epafrodita, brata in sodelavca in soborileca mojega ter poslanca vašega in služabnika potrebščine moje; kajti hrepenel je po vas vseh in je trepetal, ker ste slišali, da je zbolel. Res, zbolel je bil blizu do smrti; ali Bog se ga je usmilil, a ne njega samó, ampak tudi mene, da bi ne imel težave nad težavo. Hitreje torej sem ga poslal, da ga vidite zopet in se veselite, in jaz bodem manj žalosten. Sprejmite ga torej v Gospodu z vso radostjo, in take imejte v časti. Zakaj vsled dela Kristusovega se je bil približal smrti, v nemar pustivši življenje, da bi dopolnil nedostatek službovanja vašega proti meni.“ (Filiplj. 2, 25—30). Kdo bi se mogel ustavljati tej ljubeznivosti, tej rahločutnosti, tej blagosti duha in srea? In kako bi si takšen pisatelj ne pridobil naklonjenosti vseh čitalcev? Pa kakor je imel sv. Pavel svoje žive dni precejšnje število zanesljivih učencev, želim, da jih dobi in ima tudi naše dni prav obilo. Zlasti mi duhovniki stopimo v društvo zvestih učencev sv. Pavla in pridno obiskujmo njegovo šolo, ki je šola navduševanja za čast božjo in za pravo srečo neumerjoch duš.

Toda ne le učencev, tudi še učenk si je vedel odgojiti Pavel, kakor so Feba in Marija, Priscila in Damarida, Trifena in Trifoza, Perzida, Julija in Afija. Tudi svoje učenke je imel vedno v blagem spominu ter jih je rad priporočal vernikom. Omenjeno bodi le, kar piše Rimljanom o nekaterih kristjankah: „Priporočam vam Febo sestro našo, katera je služabnica cerkve Kenhrejske, da bi jo sprejeli v Gospodu, spodobno za kristjane, ter jej pomagli, v katerikoli stvari bi vas potrebovala, ker je tudi ona mnogim pomogla in tudi samemu meni. . . Pozdravite Marijo, ki se je mnogo potrudila za vas. . . Pozdravite Trifeno in Trifozo, kateri se trudita v Gospodu. Pozdravite Perzido ljubljeno, katera se je mnogo potrudila v

Gospodu. . . Pozdravite Filologa in Julijo, Nereja in pa sestro njegovo.“ (Rimlj. 16, 1. 2. 6. 12. 15). Komu ne prija Pavel v tej veliki skrbi za svoje blage učenke, za svoje marljive pomočnice pri razširjenju sv. evāgelja? Kakor magnet nase vleče in poteguje železo, enako je Pavel, poln ljubezni, vse potegoval za seboj; kajti magnet ljubezni je ljubezen. Da boš ljubljen, ljubi!

Prvo mesto zaseda pa med Pavlovimi učenkami in sluje najbolj sv. Tekla, najsvetlejši biser v kroni Pavla učitelja. Pripotoval je namreč sv. Pavel okoli leta 45 v likaonsko mesto Ikonij, da pridiguje tamošnjim prebivalcem nauk božji. Izmed vseh Ikoncev je Pavlov nauk o Bogu in o božjih rečeh najpazneje poslušala petnajstletna devica Tekla. Bila je hči veleveljavnega, zelo bogatega, pa se ve še nevernega Ikončana. Tirski škof sv. Metodij († 312) poroča v svojem simpoziju ali „obedu deseterih devic“, da je Tekla bila prav dobro podučena v posvetni filozofiji, da je bila v lepih umetnostih in vedah izobrazena tako, da se je v vseh teh predmetih premogla lahko izražati, mikavno pogovarjati. Vsi meščani so ji obetali cvetočo bodočnost, in oče sam jo je bil že zaročil s plemenitim, mladim paganom. Ko je Pavel prispel v mesto, pridobile so njegove besede o samaritanski ljubezni nebeškega Sinu, ki je na križu umrl med dvema razbojnikoma in je umrl najstrašnejše smrti, pridobile so, pravim, te genljive besede učeno devico za Kristusa, da je bila kmalu od Pavla krščena v imenu Jezusovem. Ali ta izpreobrnitev je očeta in mater in tudi zaročnika razkačila tako, da so nedolžno deklico izročili paganskim sodnikom v smrtno pogubo. Ker pa je bila nedolžna devica v mestu Ikoniju čudežno rešena smrti, odposlali so jo v Antiohijo ter jo vrgli v globoko tamnico, polno strupenih kač in gadov, katere je pa mahoma pobila strela, ko je padla v ječo sveta devica. In ko je zatem bila še iz več drugih smrtnih nevarnosti rešena, posrečilo se ji je, da se oslobodi in Pavlu pridruži, dokle ni samote izvolila za stalno svoje biva-lišče, kjer je sveto kakor živela, tako tudi umrla. Nedolžno telo je bilo pokopano v Seleveciji, mestu pokrajine Izavrije.

Sv. Tekla se zove prva mučenica katoliške cerkve, kakor se imenuje sv. Štefan prvi mučenec. Spomin na njeno sveto smrt se praznuje dne 23. septembra. Cerkev vpleta Teklino ime v molitev za umirajoče. V najdavnnejših časih ji je bila posvečena cerkev v Seleveciji, kamor je pobožno ljudstvo trumoma potovalo, da si izprosi srečno smrt po mogočni priprošnji slavne svetnice, piše sv. Gregorij Nazijancenec. Pa tudi na zapadu je najlepše delo krščanskega stavbarstva posvečeno sv. Tekli, in to je krasna katedrala mesta Milana, sem od leta 1386 zidana iz belega mramorja. Stene zaljša 5000 kipov, in vsa stavba sloni na 52 stebrih tako, da je svetišče vredno prve mučenice in velike priprošnjice ob smrtni uri.¹ Sicer pa najdeš v knjigah tudi vest, da je milanski dôm posvečen „Mariae nascenti“.

Vobče pa se je slavnemu učitelju iz Tarza godilo, kakor se je godilo in se bo godilo drugim še tako vrlim mojstrom. Imel je namreč v svoji šoli poleg zvestih učencev tudi nezveste in nehvaležne. Bil je v tem podoben božjemu učeniku, ki je imel med svojimi apostoli celô izdajalca. Svojemu zvestemu učencu Timoteju toži vzorni učenik o nezvestih učencih, rekoč: „To veš, da so se odvrnili od mene vsi v Aziji, med katerimi sta tudi Figél in Hermogén.“ (II. Tim. 1, 15). Po rimski navadi so prijatelji in prošnjiki, amici et deprecatores, spremljali zatočenca h glavni obravnavi pred sodišče. Prijateljska dolžnost, braniti prijatelja pred sodiščem, je bila sveta Rimljanom, a še bolj kristjanom. Lucian se norčuje iz gorečnosti, s katero so verniki pošiljali iz azijskih mest poslance v tolažbo in podporo ujetim učenikom pred sodiščem.² Tako je došlo več odposlancev iz Azije v Rim, ko je bil Pavel jetnik v Rimu in se je moral zagovarjati pred cesarjem. Toda brez poguma so ga prijatelji in tovariši zapustili ter pre-

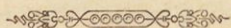
¹ Primeri Schlauf, Die Acten des Paulus und der Thekla und die ältere Thekla-Legende. Leipzig, 1877. — Najnovejša izdaja: Passio s. Theclae virginis. Die lateinischen Übersetzungen der Acta Pauli et Theklae, nebst Fragmenten, Auszügen und Beilagen, herausgegeben von Osk. von Gebhart. Leipzig, 1902. (CXVIII + 188).

² De morte Peregrini. § 13. tom. VIII. Pag. 280. Bipont.

pustili usodi, kakor toži istemu Timoteju, pišoč: „O prvem zagovarjanju mojem mi ni bilo nikogar na strani; temveč vsi so me zapustili; naj se jim ne všteva to. Gospod pa mi je bil na pomoč in me je okrepil, da se izvrši po meni oznanilo, in da ga čujejo vsi pagani. In otet sem bil levu iz žrela.“ (II. Tim. 4, 16—17).

Nezvest in nehvaležen učenec Pavlov je bil nadalje Dema, o katerem pravi kratko pa značilno: „Dema me je zapustil, ker ljubi svet, in je odpotoval v Solun.“ (II. Tim. 4, 10). Brezvestna odpadnika od šole Pavlove sta bila Himenej in Aleksander, katera krivoverca je učitelj nemudoma izobčil iz svoje družbe. O njiju piše blagemu Timoteju: „Ohrani vero in dobro vest, katero so nekateri zavrgli in so odpadli od vere, izmed katerih sta Himenej in Aleksander, katera sem izdal satanu, da se uči, ne preklinjati.“ (I. Tim. 1, 19. 20). Himenej se je bil pač hudo popačil, ker je trdovratno tajil vstanjenje, je mnogo besedoval ter je motil in zapeljeval še druge vernike. Njemu se je pridružil Filet, ki je tudi odpal. O teh nevarnih besedunih je pisal Pavel Timoteju, rekoč: „Nesvetega in praznega govorjenja se ogiblji, veliko namreč pripomore k hudobiji; in njih govorjenje razjeda okoli sebe kakor rak, izmed katerih sta Himenej in Filet, ki sta od resnice odpadla, ko pravita, da je vstanjenje že bilo (namreč duše pri krstu, vstanjenja telesa pa ni), in sta nekaterih vero podrla.“ (II. Tim. 2, 16—18).

Ker je blagi učenik okusil, kako bridko je tako vedenje nezanesljivih učencev, je hotel Timoteja utrditi zoper take izkušnje in mu je pisal, rekoč: „Rotim te pred Bogom in Gospodom Jezusom Kristusom. . . Oznanjuj besedo, ne odjenjaj priložno, nepriložno; svari, kaznuj, opominjaj v vsej potrpežljivosti in uku. Zakaj pride čas, ko ne bodo prenašali zdravega nauka, ampak po lastnem poželenju si bodo kopičili učitelje, ker jih ušesa srbé. In od resnice bodo odvrčali ušesa in obračali se k basnim. Ti pa bodi trezen v vsem, trpi, delo opravljaj evangelista, izpolnjuj službo božjo!“ (II. Tim. 4, 1—5).

Sv. Pavla zunanost.

Ne dvomim, da bo čitatelja zanimalo, kaj več zvedeti o zunanji podobi in postavi Pavlovi. Ernest Renan, slaboglasni bogotajec in domišljavi zgodovinar francoski, opisuje Pavla kot grdega, neznatnega, majhnega juda. „Pavel Cilicijanec je bil“, pravi zlovoljni pisec, „nizke rasti, zaseden, bil je uklonjene in upognjene noše. Na njegovih močnih plečih se je kaj čudno gibala mala pa plešasta glava. Bledo lice je krožila gosta brada, nos je bil orlov, oči so bile bodêče in obrvi črne, ki so se sklepale nad nosom. In poleg vsega tega je trpel mož še za protinom in revmatizmom.“ No res! Renan se ne more ponašati, da se je prilizoval svojemu junaku. Toda pred Renanom so mislili pisatelji in je mislil ves svet, da je bil apostol narodov, ako že ne vzor lepote, da je bil vsaj lep in čeden mož. Trdilo se je skoraj soglasno le toliko, da ni bil po svoji zunanji prikazni in podobi oni velikan, ki ga oznanjuje njegov duh. Bil pač ni visoke postave.

Z ozirom na ime svoje Pavel ni bil ravno junak; kajti *παῦλος* pomenja majhen, malovreden, reven; morebiti je bil tudi gledé na telo slaboten, toda po duhu in po sreč svojem je bil velikan, da ga ni enakega pod milim solncem. Pavlovo podobo in postavo je po starih sporočilih in bržkone tudi po starih slikah prijetno naslikal Nicefor v svojem cerkvenozgodovinskem delu (lib. II. c. 37). Med ostalim pripaža dobesedno: „Pavel je bil majhnega, trsatega in kakor uklonjenega in nekoliko upognjenega života; imel je belo lice, ki je kazalo več let kakor v resnici. Imel je majhno glavo pa krasne in mile oči; obrvi so bile navzdol obrnjene; nos je bil lepó upognjen in primerno dolg; brada je bila gosta in dolga in kakor lasje siva. Njegov pogled je imel nekaj božanstvenega, ki je žarilo iz njegovega obraza, da so verniki, kadar so ga gledali, neki skrivnost in tajnost tok milosti opažali v njem in so se k dobremu in svetemu življenju siljene čutili.“ Po tem opisu zunanja podoba Pavlova res ni zavsem odgovarjala

orjaškemu duhu, ki je prebival v tem telesu. Mnogoteri mislijo, da potrjuje to Pavel sam, ko piše Korinčanom: „Gledate li na to, kar vam je pred očmi? . . . Pa naj se ne vidi, kakor da vas strašim z listi, ker so listi, velite, težki in jaki, ali kadar je s telesom pričujoč, takrat je slab in zgovornost njegova ni v čisljih.“ (II. Kor. 10, 7. 9. 10).

V apokrifnem sicer ali prav znamenitnem delu „acta Pauli et Theclae“ stoji o Pavlu nastopna opomba: μικρὸς τῷ μεγέθει, ψιλὸς τῇ κεφαλῇ, ἀγκύλος ταῖς κνήμαις — majhen po postavi, plešast ob glavi, sklonjen v noši. Tej opombi pa je pridejano, da je bil apostol poln miline; zdaj se ti je zdel človek, zdaj je imel obraz ko angel. Hudomušni Lucian imenuje Pavla kratko: Galilaeus recalvaster — plešast Galilejec. Če potemtakem Pavel resnično ni bil močnega, marveč bolj šibkega života, zanemarila je narava pač zunanost, da tembolj vkrepi notranjost. Pozabila je nekako na telo narava, a združila je vse moči, da stori, da napravi duha krepkega, junaškega, velikanskega. Čim nepopolnejše in neznatnejše je bilo zunanje, tem krasnejše in vzornejše je bilo notranje. Značaj je bil jeklen, kremenit, podjeten, vsakemu polovičarstvu zopern, ne boječ se nobene posledice krščanskih načel.¹ Ne pregoni ne nevarnosti, niti sila niti zlobnost sovražnikov niso spravile Pavla s pota, ki mu ga je odločil Bog, da ga hodi in dohodi kakor nepremično solnce. Kakor je bil njegov duh sposoben, da snuje najdrzejše načrte, tako je bila njegova volja nezlomna in dovolj krepka, da uresničuje tiste, da jih vtelešuje. Um njegov ga je delal pripravnega, da prodira in sega v globočine razodetja božjega, a kar je našel, da to tudi poslušalcem in bralcem pove in razloži v jasnem, živem, prozornem izrazu.

Pavlovi zgovornosti so se čudili celó zgovorni Grki, in v resnici ostane ona vse veke občudovanja vredna, akoprem

¹ Primeri A. Tholuck, Einleitende Bemerkungen in das Studium der Paulinischen Briefe. (Vermischte Schriften. II. Thl. Hamburg, 1839. num. 4. pag. 315 seq). — L' abbé Maistre, Histoire complete du saint Paul. Paris, 1870. Pag. 462. chapitre 14. Portrait du s. Paul.

ne morda vsled retoriške umetnosti, pač pa nedvomno zaradi bogatega čustva, ki preveva vse govore Pavlove. Z ozirom na vse to prav rad podpišem sodbo sv. Janeza Zlatoustega, ki je dejal, da je Pavel sicer majhne postave, da je pa bil navzlic temu vendar tolik, da je z nogo hodil po zemlji, ali z glavo da se je dotikal neba. O njem veljajo besede: *Magna fecit, ipse magnus*. Kar Jeremija pravi in David trdi o silni moči besede božje, to potrjuje tudi beseda Pavlova: „Beseda božja je kladivo, ki drobi pečine (Jerem. 23, 29), ona je moč, ki pretresa puščave.“ (Ps. 28, 8). In o Pavlovi zgovornosti veljajo besede Eklezijastove: „Besede modrijanov so kakor ost in kakor kol, ki se vsadi ter vtrdi v globini.“ (Ekles. 12, 11). O Eliju piše Eklezijastik: „*Surrexit Elias propheta quasi ignis et verbum ipsius quasi facula ardebat... Qui deiecisti reges ad perniciem et confregisti facile potentiam ipsorum et gloriosos de lecto suo; qui audis in Sina iudicium... Beati sunt, qui te viderunt et in amicitia tua decorati sunt; nam nos vita vivimus tantum, post mortem autem non erit tale nomen nostrum.*“ (Ekli. 48, 1. 6. 7. 9. 11. 12). — Sličen Elija je bil tudi naš Pavel. In kakor je Elizej zval Elija voz Izraela in voznika njegovega, smemo tudi Pavla imenovati enako, ker je kakor voznik na vozu svojega evangelja pokazal narodom pot proti nebesom.

Da, beseda je bila Pavlu, možu dejanja, dvorezen, na obe strani nabrušen meč, katerega ni puščal v nožnici, temveč ga je sukal in vihtel, da je pridobival ogromne zmage. „Živa je beseda božja“, piše Hebrejcem, „in krepka in ostrejša nego vsak dvorezen meč in pridere noter do ločitve duše in duha, členovja in mozga, in je sodnik naklepov in srčnih misli.“ (Hebr. 4, 12). Medtem pa je bila resnica in bode resnica: moč in zlahtnost jezika je možna le tam, kjer je moč in plemenitost duše. To oboje pa je združeval v najpopolnejši meri sv. Pavel; kaj čuda potem, da pred mečem njegovih besed ni bilo rešitve, ni bilo pobega. Umevno je pač zato, pokaj si je sv. cerkveni oče Avguštin želel na svetu tri reči. Plutarh poroča, da je Katon starejši vse svoje življenje obžaloval tri

reči: prvič, da je enkrat neko skrivnost zaupal ženski; drugič, da se je peljal enkrat na ladji nekam, kamor bi bil lahko šel pešice; in tretjič, da je bil en dan intestat ali brez zadnjega sporočila v tem tako kratkem, krhljivem in negotovem življenju. Sv. Avguštin pa si je želel v svojem življenju najbolj tri reči: Christum in carne, Romam in flore, Paulum in ore. Kristusa v mesu, Rim v cvetu, Pavla v govoru.

O Salomonu beremo, da si je vsa zemlja želela, gledati njegovo obličje. Resnično, velika slava. Vendar pa v tej ne zaostaja Pavel za Salomonom; kajti lahko ni verjeti, da si je Salomon v vsem svojem veličastvu pridobil tako splošno priljubljenost, kakor Pavel v svoji nizkosti. Pač težko bi bilo najti v zgodovini moža, ki bi bil, še živeč med ljudmi, dosegel od izhoda do zahoda toliko slavo in toliko priljubljenost; zakaj črez ves svet je zadonel njegov glas in do mej zemlje so šle njegove besede. (Ps. 18, 5).

Mislim, da je tukaj primerno mesto še za to-le pripombo. Sokrat se je vedno veselil, ponašal in je bogove zahvaljeval, da je bil rojen v Atenah, sedežu in šoli grške modrosti. Platon je dan na dan hvalil bogove za tri reči in sicer, da je bil rojen kot človek in ne kot žival, da je zagledal luč sveta v mestu helenske modrosti in učenosti v Atenah, ter da je imel Sokrata za učitelja. Kralj macedonski Filip se je radoval in hvalil, da je bil njegov sin Aleksander rojen v dobi, v kateri je živel modroslovec Aristotel, in je tako Aleksander mogel biti učenec Aristotelov in Aristotel učitelj kraljevemu sinu v vseh tedaj poznanih vedah. Ako so se pagani zavedali posebnih dobrot, kolikor več moramo mi kristjani ceniti srečo, da smo rojeni v sveti katoliški cerkvi in da imamo Kristusa učenika in mojstra v vsej modrosti, ki je naša luč, naša pot, naša resnica in naše življenje, in da imamo Pavla učitelja narodov za svojega učitelja!

Sv. Pavel, slavljen po umetnikih.

o sem opisal zunanost izrednega moža, ki je čudovite uspehe dosegel s svojim umom in pogumom, se mi zdi priležno mesto, da govorim tudi o njegovem slavljenju po raznoterih umetnostih.

Najstarejše spomenike o zunanji prikazni izvoljenega apostola Pavla pozna pač plastika. Dr. Janez Evang. Weis-Liebersdorf, najnovejši preizkovallec podoboslovja Jezusa Kristusa in njegovih apostolov, omenja štiri podobe Pavlove iz prvih časov krščanske dobe.

Prva se nahaja na znameniti krsti konzula Junija Bassa in predstavlja: Pavla peljejo na morišče. Sv. Pavel je tukaj majhne pa plemenite postave, nosi kratko brado, je skoraj ves plešast, le na tilniku ima nekaj kratko pristriženih las, kakor kažejo poteze na mramorju. Visoko in lepo zaokroženo čelo in v sorazmerju majhni nos in obraz kažejo modrijana, pri katerem vlada duh nad telom.¹

Druga podoba se nahaja na dragoceni srebreni škrinjici v Milanski cerkvi sv. Nazarija. Apostol je dolgohrad in polnolas. — Tretja je izrezljana na slonokoščeni škatljici v Berlinskem muzeju. Apostol je predstavljen kot plešast mož z visokim čelom, s srednje-dolgo in široko brado.² — Te tri Pavlove podobe pripisujejo starinoslovci veščaki tretjemu krščanskemu stoletju.

Iz dobe Konstantina Velikega, ki je sam cesarjeval od leta 323 pa tja do leta 337, se je ohranila podoba sv. Pavla na srebreni pušici iz Pulja, ki je zdaj okovarjena v novčnem

¹ Dr. J. E. Weis-Liebersdorf, *Christus- und Apostelbilder. Einfluss der Apokryphen auf die ältesten Kunsttypen*. Freiburg im Breisgau, 1902. Str. 70, podoba 28; str. 89, podoba 39. — Lep ponatis podob s sarkofaga Junija Bassa najdeš v zgodovini italijanske umetnosti: Adolfo Venturi, *Storia dell'arte italiana*. Volume I. *Dai primordi dell'arte christiana al tempo di Giustiniano*. Milano, 1901. Str. 196, podoba 182.

² Dr. J. E. Weis-Liebersdorf, op. cit. str. 93, podoba 42; str. 98, podoba 43.

in starinskem kabinetu na Dunaju. Pavel je na tej posodici spredaj plešast in nosi dolgo in polno in ne zasuknjeno brado.¹ Ta obraz je vobče sprejela krščanska umetnost v času miru (313) in ga ni dalje razvijala, temveč le ponavljala.

V katakombah je brez dvoma mnogo slik Pavlovih iz predkonstantinske dobe; ali ker se apostol sveta enako obrazuje z drugimi apostoli, ga ni moči ločiti od tovarišev. Slaviti učenec Kristusov še ni bil dovolj označen po svojih posebnostih, še ni bil poosebljen od umetnikov. Slike Pavlove iz katakomb sv. Petra in sv. Marcelina kažejo tradicionalni tip, ki pa še ni bil udomačen. — Mozaik v cerkvi sv. Pudencijane iz konca četrtega stoletja nam predočuje Pavla sedečega na desnici Gospodovi. To je krepek in plemenit mož z veliko, široko brado in s kratkimi lasmi.² — Veličastna je podoba Pavlova na mozaiku³ v cerkvi svetih mučencev Kozma in Damijana, ki je bil dodelan za papeža Feliksa IV. (526—530).

Kesneje je obveljal tako zvani bizantinski tip, ki predstavlja apostola narodov kot bolj resnega in nekako odrevenelega. V mozaikih cerkve sv. Teodorja⁴ iz sedmega stoletja in sv. Marka⁵ iz devetega stoletja je sv. Pavel predstavljen kot mož z dolgo zavihano brado in običajno plešo. Klasični obraz modrijana se je izpremenil v obraz preprostega Izraelca.

Večidel prav lepo je sv. Pavel vpriporjen na svetih slonokoščenih diptihih, ki se zdaj shranjujejo v raznih muzejih. Na zgornjem polju velevažnega diptiha v narodni zbirki Florentinski sedi sv. Pavel na stolu in pred njim stoji in ga posluša Dionizij areopagit. Na srednjem polju vidimo sv. apostola, ko strese kačo v ogenj, poleg pa stoji med dvema spremljeval-

¹ Dr. J. E. Weis-Liebersdorf, op. cit., stran 103, podoba 46; str. 105, podoba 47.

² Horace Marucchi, *Basiliques et eglises de Rome*. Paris, 1902. Str. 369.

³ Posnetek najdeš pri Adolfu Venturi, op. cit. volume II. dall'arte barbarica alla romanica. Milano, 1902. Stran 227, podoba 184.

⁴ Adolfo Venturi, op. cit. Str. 235, podoba 189.

⁵ Idem, op. cit. Str. 245, podoba 194.

cema ves prestrašeni poveljnik. Ob spodnjem robu sta izrezljana dva Melitence, ki pripeljeta k sv. Pavlu dva hroma in suha dečka, da ju ozdravi.¹

Iz dobe, ko se je povzdignila ob starih vzorih grška umetnost pod macedonsko dinastijo (867—1056), se je ohranilo trajno umetniško delo: diptih v Benečanskem starinoslovnem muzeju,² triptih v francoskem mestu Harbavill³ in pa škrinjica v narodnem muzeju Florentinskem.⁴ Sv. apostol je po svojem značaju dobro zadet; je upodobljen kot čeden mož, ki nosi kratke, kodraste in nalašč nabrane lase, mično pristriženo, valovito brado. Tudi gube na njegovi obleki so vse preskrbno uglajene. Pozneje je grška umetnost iznova propadla. Diptih iz trinajstega stoletja nam kaže apostola kot starikavega moža, kateremu pada razdeljena brada v kodrih na prsi.

Prezanimive so slike Pavlove, ki se nahajajo v bogato okrašeni bibliji, katero je cesar Karol Plešec (875—877) daroval rimskemu samostanu sv. Pavla zunaj mesta, kjer jo očetje benediktinci še danes skrbno varujejo. V tem kodeksu (z 21 strani) je v miniaturah narisana dobršen kos Pavlovega življenja in sicer: Višji duhovniki podelijo Savlu pisano povelje, iti v Damask kristjane preganjat; na potu zadene preganjalca luč z neba, ki ga oslepi; slepega peljejo v mesto; Ananija pride Pavla ozdravit; ker je v spanju slišal glas Gospodov; Pavel se prepira z judi; kristjani ga v košarici spusté nizdol črez zid; rešeni zbeži v puščavo.⁵

Znameniti so mozaiki v „zlati“ katedrali Sicilijanskega mesteca Monreale pri Palermi.⁶ Predstavljajo naslednje dogodke

¹ Adolfo Venturi, op. cit. Str. 421, podoba 385.

² Adolfo Venturi, op. cit. Str. 585, podoba 414.

³ Idem, str. 586, podoba 415.

⁴ Idem, str. 591, podoba 420.

⁵ Primeri: Kunstgeschichte in Bildern. Systematische Darstellung der Entwicklung der bildenden Kunst vom klassischen Alterthum bis zum Ende des 18. Jahrhunderts. Das Mittelalter bearbeitet von G. Dehio. Leipzig, 1962. Abtheilung II. Stran 9, podoba 3. — Dr. Erich Frantz, Die Bibel des Klosters St. Paul außer den Mauern in Rom. (Geschichte der christlichen Malerei. Freiburg im Breisgau, 1887. I. Theil). Str. 267 in 268.

⁶ Dr. Erich Frantz, op. cit. Str. 298 in 299.

iz bogate zgodovine Pavlove: Dva višja duhovnika spremljata Savla v Damask, Savel se izpreobrne, slepega peljejo v Damask, Ananija ogovori Pavla, Ananija ga krsti, Pavel se prepira z judi, beži iz Damaska, pooblasti Timoteja in Sila, sv. Peter in sv. Pavel se spravita v Rimu (bi se moralo reči v Antiohiji), oba apostola se prepirata s Simonom čarovnikom, Pavla obglavijo z mečem.

Prizori iz življenja Pavlovega, kakor so bili naslikani v svetopaveljski bibliji Karola Plešca, na mozaikih v cerkvi mesta Monreale in deloma tudi v stari baziliki sv. Pavla zunaj Rima, so se potem ponavljali v raznih oblikah. V tako imenovani slikarski knjigi atoški, griechisches Malerbuch von Athos, ker je knjiga bila najdena na takozvani sveti gori Atos, se nahajajo iz Pavlovega življenja te-le slike: Pavel se izpreobrne, Ananija krsti Pavla, Pavel oslepi Elima, Pavel vrže kačo v ogenj, Pavla obglavijo z mečem.¹

V srednjem veku stojé kipi sv. Pavla in drugih apostolov ob portalih veličastnih katedral ali tudi v presvetišču in na altarjih. Da bi apostole razločevali, so jim obrazovalci pridevali razna znamenja. Pavel nosi meč; zdaj ga drži kvišku, zdaj je ost navzdol obrnjena. Prvikrat se vidi meč pri sv. Pavlu na mozaiku, izdelanem leta 983 na grobu Otona II., nekdam v lopi Vatikanske bazilike, zdaj v podzemeljski cerkvi sv. Petra (le grotte nuove). Od štirinajstega veka naprej nosi sv. Pavel zmeraj meč, znamenje mučeništva. Semtertam ima celo, kakor pri Petru Vischer, dva meča: simbolni meč duha in simbolni meč besede. (Efež. 6, 17). Ostali blagovestniki imajo razen družih pridevkov tudi še svitek ali pa bukve v rokah; zlasti pristoji knjiga njim, ki so kaj pisali.

Poleg sv. Pavla stoji neredkokrat posoda, in to z ozirom na Gospodov izrek, da mu je Pavel *σκευος εκλογης*, vas electionis, posoda izvoljena, ki naj nese njegovo ime pred narode in kralje in otroke Izraelove. (Dejanj. apost. 9, 15). Včasih se rabi namesto imena naravnost *σκευος θεου*, vas Dei,

¹ Schäffer, Das Handbuch der Malerei vom Berge Athos. Trier, 1855.

posoda božja. Takovšen podpis bereš na zgoraj omenjenem diptihu Benečanskem. Na Anton-Filaretejevih bronastih vratih pri cerkvi sv. Petra drži Pavel meč v desnici in knjigo v levici. Pri njegovih nogah pa stoji vaza z mnogocvetnato lilijo, na katero se spušča od zgoraj golob, znamek sv. Duha. Tudi volk in jagnje sta tuptam pridevka sv. Pavla; pomenita pa Savla pred izpreobrnjenjem in Pavla po izpreobrnjenju.

Sloviti Viljelm Durand, škof Mimatenski (Meaux), ki je spisal najobširnejšo knjigo o srednjeveški cerkveni simboliki, razlaga attribute Pavlove tako-le: Paulus cum libro et ense: cum libro, quia doctor; cum ense, quia miles. Unde versus: Mucro furor Sauli, liber est conversio Pauli. Pogostokrat je naslikan sv. Pavel na desnici in sv. Peter na levici Gospodovi. Ker velja navadno desnica za bolj častitljivo, uči glasoviti Durand, da pomenja levica umerjočnost. Zato se na levici Gospodovi slikajo sv. Peter in izmed evangelistov sv. Matevž in sv. Janez, ki so sledili za še umrljivim Kristusom. Desnica pa pomenja neumerjočnost. In zato stojé na desnici Gospodovi sv. Pavel, sv. Marko in sv. Lukež, ki so sledili za neumrljivim, ker že od mrtvih vstalim in v nebesa povzdignjenim Vzveličarjem.¹

Doslej so krščanski umetniki ponavljali dobro ali slabo, kakor so pač znali in mogli, udomačeni tip bogonadarjenega apostola Pavla. Odkar pa je v štirinajstem veku prodril čut za individualiziranje, za uedinstvenjenje, je izkušal sleherni umetnik, staremu obrazcu vdihniti le njemu lastovito življenje; ali pa si je prizadeval ustvariti popolnoma nov, izviren tip. Čopič in dleto sta morala izraziti svetnikov značaj, sta morala posebiti Pavla. Tako je postal slikar ali kipar obenem življenjepisee. S tem, kar je sveto Pismo poročalo in so biografi pisali

¹ Primeri: *Rationale divinorum officiorum* a Gulielmo Durando, Mimatensi Episcopo, clarissime concinnatum. Adiectum fuit divinorum officiorum rationale ab Ioanne Beletho, theologo Parisiensi, conscriptum. Venetiis, 1577. Stran 10 in 306. — Dr. Joseph Sauer, *Symbolik des Kirchengebäudes und seiner Ausstattung in der Auffassung des Mittelalters. Mit Berücksichtigung von Honorius Augustodensis, Sicardus und Durandus.* Freiburg im Breisgau, 1902. Str. 229 in 230.

o sv. Pavlu, se je zdaj primerjalo tudi to, kar so iz njega napravile obrazovalne umetnosti. Kakor pa je soditi pisatelja po njegovih lastnostih in po vplivu nazorov in potrebščin njegovega časa, enako se morajo te okoliščine preudarjati pri umetniku slikarju in kiparju.

Odslej je veljal mojster le on, ki je ustvaril Pavla, kakršen je bil le eden in sicer apostol sveta in učitelj narodov. Na Rafaelovi sliki: vnebovzetje Marijino, ki krasi galerijo Vatikansko, je sv. Pavel mil in zamaknjen, pa je pohleven ko ovčica, kakršen je apostol v življenju mogel biti in je res tudi bil. — Dürerjev Pavel v Monakovem pa je oster ko vojskovodja; gube njegovega plašča padajo v velikih ploskah navzdol, kar je podobno velikanskim načrtom slavnega apostola.¹ — Cima de Conegliano je Pavla v živi barvi obrazil prav nežno; še meč drži vrli vojščak Kristusov graciozno kvišku.² — Nasprotno pa je Pavla naslikal sloveči nizozemski mojster Rembrandt van Ryn, ki je bil realist in se odlikuje po krepkosti in bogastvu osnove in po živahnosti izraza, zlasti pa po posebni svetlobi, po očarljivi svetlotemoti. Vprizoril je dogodek: Pavel v ječi.

Jetnik s sivimi dolgimi lasmi in s sivo dolgo brado sedi v revni halji na postelji, leva noga je obuta, desna pa počiva bosa na sandalu. Mož podpira, ves zamišljen, svoje lice v dlan; preudarja mirno, katere misli bi iz valovja svojih načrtov izbral in pripel na papir. Pavel piše in piše debelo knjigo. Popisane pole leže ob desnici, ali pa so že shranjene v debelih zavitkih, ob katerih sloni orjaški dvorezni meč. Misel je vsekako izvirna in lepa, ali oseba ne ugaja. V obrazu tega Pavla se pretaka kri starega žida, kakršen je pač sedel slikarju za model. Vendar Pavel ni le žid po rodu, ampak njegovi listi ga slikajo kot blagega, vzvišenega, svetega moža. Takovšen značaj pa ni Rembrandtov Pavel. Kdor želi ustvariti osebo

¹ Izvrstno delo o Norimberškem mojstru Albrehtu Dürer je izdal profesor Dr. G. Anton Weber: Albrecht Dürer. Sein Leben, Schaffen und Glauben. Regensburg, 1903. Dritte Aufl. XII + 236 strani.

² Glej: G. Dehio, op. cit. Abtheilung III. Str. 74, podoba 2.

Pavlovo, mora vprizoriti tudi njegovo plemenitost, blagosrčnost, velikodušnost. Zatorej terja Pavlova oseba nekaj idealiziranja, kar je realni Rembrandt zavsem prezrl in zanemaril.¹

Drugi mojstri so bolje pogodili značaj Pavlov v svojih umetniških proizvodih. Peter Vischer († 1529), ki je brončarstvo povzdignil do umetnosti, je za grob sv. Sebalda v Norimbergu oskrbel kaj lep in krepek kip sv. Pavla. Videti mu je, kakor bi bil izklesan iz težko obdelanega porfirja, dasi je ulit iz tekočega bronu. Značaj je trd, neizproslen. Ta Pavel gleda le na smoter, ovir ne pozna; on hodi svojo pot, in nič na svetu ga ne more vstaviti.²

Nastavek o sv. Pavlu, slavljenem po umetnikih.

Najizbornejše slike iz Pavlovega življenja je ustvaril najodličnejši mojster v upodablajočih umetnostih, prosluli Rafael Sanzio ali Santi, ki je bil rojen dne 6. aprila 1483 v Urbinu in je umrl dne 6. aprila 1520 v Rimu. Blagega spomina papež Sikst IV. (1471—1484) je dal domačo kapelo v Vatikanu poslikati od najizvrstnejših tedanjih slikarjev. Obok svetovno znanega svetišča je olepšal nedosežni Michelangelo Buonarroti (1474—1564). Slavnega spomina papež Leon X. (1513—1521) pa je sklenil, stene Sikstinske kapele pri tleh zavesiti s tapetami ali preprogami.

Rafael je bil odločen, da napravi v barvah kartone, načrte za podobe apostolov v naravni velikosti. Duhoviti mojster je priredil deset osnov, po katerih so bile potem preproge tkane v Flandrijskem mestu Arras; zato jih še danes imenujejo

¹ Der Apostel Paulus im Gefängniss, von Rembrandt. In der königlichen Gemäldegalerie zu Stuttgart. Ponatis v delu: Die katholische Kirche unserer Zeit und ihre Diener in Wort und Bild. Band III. Str. 225.

² Peter Vischer: St. Paulus am Sebaldusgrab in Nürnberg — v knjigi: Heinrich Detzel, Christliche Ikonographie. Ein Handbuch zum Verständniß der christlichen Kunst. II. Band Die bildlichen Darstellungen der Heiligen. Freiburg im Breisgau, 1896. Str. 120, podoba 47.

Arrazzi. Njih cena je znašala šestdeset tisoč tolarjev. Danes je občutno poškodovano že oboje: kartoni in tapete. Večina znamenitih načrtov je shranjena v Londonu; preperle zavese pa so razložene v Vatikanu. Osnove in preproge še vendar vidno pričajo, da so ti prizori, posneti iz Dejanja apostolov, najlepša ilustracija k tej sveti knjigi izmed vseh okrash, ki jih je kedaj ustvarila umetniška domišljija.¹

Za sv. Pavla je odbranih pet velikih prizorov, ki so obrobjeni z manjšimi prizori, katerih je sedem in sicer: Pavel preganja cerkev Kristusovo, Janez Marko se v Pergi poslovil od apostola, Pavel dela šatore v Korintu (edina podoba te vrste), judje zasmehujejo Pavla v Korintu, Pavel polaga roke na novoizpreobrnjene, Pavla pripeljejo pred Galiona, Pavel uči v antiohijski cerkvi.

Večji, neprestano občudovani prizori so pa ti-le: Izpreobrnjenje Pavlovo. Glas z neba preplaši konja, in Savel, oblečen kakor rimski vitez, pade na tla, ter gleda in gleda ves skesan tja, od koder bi prihajal strašni klic: Savel, Savel, zakaj me preganjaš! Kristus spremljan od četririh angelov, se prikaže izza oblaka. Spremljevalci Savlovi, pešci in konjiki, hitijo na pomoč. O prikazni ne vedo ničesar, ali grozen strah je prešinil vse. V ozadju prejmlje sopotnik za uzdo preplašenega konja. Ta slika je tako čarno krasna, da so jo v mozaiku ponovili za novo veličastno baziliko sv. Pavla zunaj Rima.

Tudi Michelangelo, Peter Pavel Rubens in Albrecht Dürer so po svojem vprizorili izpreobrnjenje Pavlovo, ali nikoli tako izvrstno. Na nenavaden način je ta dogodek naslikal Lucas van Leyden († 1533). Pavla vidimo slepega in s pravega pota zašlega med dvema možema; tretji vodi splašenega konja. Mnogo pešcev in jezdecev sledi, in vsi potujejo dalje na desno. V daljavi je vprizorjen odločilni trenotek: Pavel je na zemljo vržen in oslepljen od nebeške prikazni.

¹ Primeri: Die Tapeten Rafaels — v knjigi: P. Albert Kuhn O. S. B., Roma. Die Denkmale des christlichen und des heidnischen Rom in Wort und Bild. Einsiedeln, 1877. Str. 290 do 296. Ponatisnjene so tri podobe s tapet Rafaelovih: Čudoviti ribji lov (str. 291), Pavel pridiguje v Atenah (str. 292) in zabranjeno žrtvovanje v Listri (str. 293).

Druga vabljivo lepa slika Rafaelova je Pavel in Elima. Prokonzul Sergij Pavel sedi na vzvišenem kraju; ob desnici stojita dva liktorja, ob levici pa se kreta morebiti tabelarij ali zapisnikar obravnave. Pavel je govoril, ali čarovnik Barjezu se mu je ustavljal. Pa ena beseda iz ust Pavlovih, in vražni mąg Elima je oslepel. Pavel stoji mirno v vsem svojem veličju. Desno nogo je predpostavil, in z desno iztegnjeno roko zapoveduje: „Glej, roka Gospodova je prišla nad te; in ti bodeš slep in ne boš gledal solnea do časa!“

Na vse pričujoče je napravil čudoviti dogodek izreden vtis. Barnaba je povzdignil sklenjene roke in moli. Druge osebe so pa vse nemirne. Prokonzul se je naslonil nazaj, in jeza in presenečenje se razlivata iz njegovih oči na čarodejca. Ta pa iztega roke, da bi kje otipal oporo. Njega gledajo vseh oči, proti njemu se iztegajo vseh roke, ali nihče mu jih ne ponudi v pomoč in podsombo. Njegov tovariš, po noši barbar, se mu bliža, da bi se prepričal, ali je res oslepel revež, ali mu je zares zamrlo bistro oko.¹

Nadaljnja mikavna slika nosi naslov: Pavel v Listri. Na sredi vidimo ovenčanega vola, katerega drži za roge klečeč mož, medtem ko je zavihtel drug služabnik sekiro, da ubije žival bogovoma v žrtev. V tem trenljaju prihiti mladenič iz množice in zabrani z iztegnjenima rokama namero; kajti zapazil je, da si Pavel, stoječ ob levi na vzvišenem prostoru, trga poln gneva svojo obleko, medtem ko zadaj Barnaba vije roke, kakor roteč. V divjem valovju prihaja ljudstvo: možje in mladeniči, žene in starci; zlasti je v njih sredini dobro označen ozdravljeni hromec, ki je zavrgel brglje in hvaležno iztega sklenjene roke proti Pavlu, svojemu zdravniku. Starec vštric njega se je ves začuden pripognil ter mu je privzdignil obleko, da se prepriča, je li njegova noga res zdrava. V ozadju pa gledata dva druga Listričana pazljivo nanj.

V nasprotju s tem vrvrenjem stojé paganski duhovniki resno in mirno blizu žrtve. Na desni zadaj ženejo ovenčani

¹ Primeri: G. Dehio, op. cit. Abtheilung III. Str. 85, podoba 3: Der Zauberer Elimas. Karton in Kensington.

služabniki še drugega vola, in na levi spredaj je prignal služabnik ovna in začuden gleda Pavla, ko zapazi njegovo sveto jezo. Pri ozaljšanem žrtveniku stojita dva ljubomila dečka; eden piska na dvosložno piščalko in drugi drži v rokah posodico za kadilo. Ozadje krasijo poslopja v klasičnih oblikah. Vmes se vidi na visokem stojalu podoba boga Merkurja.

Ta slika je in bo poveličavala svojega mojstra kot na višini vzorne umetnosti stoječega.¹

Četrta slika Pavel in Sila v ječi v Filipah je živo zasnovana in dovršeno izdelana. Ko sta Pavel in Sila o polnoči molila in hvalila Boga, je nastal močen potres, da so se odprla vrata na ječi, in so jetnikoma odpadle verige. Rafael se je pri slikanju potresa poslužil bajeslovja, ki razlaga to nesrečo iz napora titanov, kateri se hočejo s potresom rešiti ječe v tartarju, kamor jih je pahnil Cevz. Zato vidimo na sliki pod temeljem velikana, ki stresa z napetim hrbtom zemljo nad seboj.

Peta, omamljivo lepa slika predstavlja večnega spomina vredni dogodek: Pavel pridiguje na areopagu v Atenah. Kakor bo krščanski svet vedno občudoval ta dogodek v Pavlovem življenju, enako se bo vedno čudil tej Rafaelovi sliki.

Pavel stoji na stopnicah pred veliko dvorano in navdušeno oznanjuje zbrani množici nepoznanega Boga. Pridigar je podoba prikupljive lepote. Gosti in polni lasje mu silijo v ognjevitem govoru na čelo, ki se nabira v krepkih gubah. S čudovito spretnostjo je Rafael izrazil, kar pripoveduje Dejanje apostolov o tem nepozabnem dogodku. V posameznih gručah so nekako izražene vse tedanje filozofske šole v Atenah. Mojsterski je vprizorjen tudi učinek Pavlovega govora na poslušalce: malomarno poslušanje, napeta pazljivost, globoko zamišljenje, tihi dvomi, trenutno-živahni spor radi vsebine, veselo prepričanje, navdušena vdanost govorniku: vse to more opaziti bister ogledovalec podobe.

Pred Pavlom stoji okrogel tempelj, ki ima obliko kapele, pozidane od Bramanteja v samostanu San-Pietro in Montorio

¹ Primeri Viljem Lübke, *Italianische Malerei*. II., str. 321 nsl. — Heinrich Detzel, op. cit., str. 124.

v Rimu. Pred tempeljem zapaziš kip po vojaški opravljenega malika, najbrž Marta ali pa tudi nepoznanega boga. Gruča blizu Pavla sedi in se zanima za njegov govor. Trije poslušalci naštevajo na prste razloge za in proti; mladenič jim veli, naj mirno poslušajo govornika; drugi pa se zvedavo nazaj ozira, kaj neki imajo ti med seboj. Pred Pavlom stoji množica radovednih, ki jih je pot ravnokar sem pripeljala, pa so postali, ko so slišali tujega modrijana govoriti. Eden s prstom na nosu preudarja slišane besede, drug pa posluša ves zavzet gorečega govornika. Dva starca nasprotujeta očitno; eden gleda zbadljivo Pavla, drugi pa se smeje zaničljivo.

Za Pavlovim hrbtom se je vstavil debel kramar, kateremu je pač Pavlov nauk premalo umerjen za življenje. Bolje gre beseda k srcu postaranemu možu in pa lepo počesanemu štimaneu. Tako najde Pavlov govor v vsaki vrsti odmev, če ne pri mnogoterih osebah, vsaj v eni duši. Dasi kažejo raznoteri hladen odpor, vendar je Pavel pridobil več poslušalcev za trenotek; ali stalno nase potegnil in za vselej k sebi privabil je gotovo dve osebi. V ospredju iztega Dionizij areopagit svoje roke proti Pavlu, in poleg njega je Damarida, najbrž njegova žena, vprla svoje roke v kolk, da more tem zvesteje poslušati čudovitega govornika. Obadva se ozirata vdano v Pavla, ki iztega napram poslušalcem svoje žuljave roke, katere najdejo v rokah Dionizijevih, ki mu naproti hité, svoj duševni in leposlovni odgovor.

Ta Pavel ni več Pavel, kakor so ga doslej vpodabljali umetniki. Nadarjeni Rafael je šele proti koncu svojega življenja ustvaril ta plemeniti, krepostni značaj. Na svojih mlajših umotvorih je slikal Pavla še bolj mladeniča kakor moža, milega in sanjavega. Takšen je apostol na sliki: Venčanje Marije device. V svoji prvi, toliko občudovani freski la disputá je ostal zvest tisočletnim izročilom: Pavel je tu plešast in nosi dolgo brado, kakor je bil predstavljen že v Konštantinovi dobi. Na preprogah pa je Rafael ustvaril samosvoj tip. In ta tip je božjemu poslancu Pavlu tako podoben, da je popolnoma verjeten; je tudi tako povzorjen, da smemo reči, takovšen je bil v resnici sveti Pavel, apostol sveta in učitelj narodov. Kakor

v vseh drugih delih, ki jih je Rafael izvršil v tretji dobi svojega delovanja (1508—1520), je tudi v zgoraj opisanih slikah Pavlovih izražen umetniški značaj Rafaelov: vzvišena resnoba s čarodejno milobo in živahnostjo, pri duhoviti sestavi plemenita preprostost in najprijetnejša harmonija ali vzajemnost.

Samostojno sliko sv. Pavla je priredil Hans Holbein starejši, ki je bil rojen približno leta 1460. Holbeinove slikarije so sploh krepke, dobro izvršene in so prav lepega kolorita. Jubilejnega leta 1500 je spretni mojster napravil altarni nasadek s trinajsterimi prizori iz življenja sv. Pavla, katera umetnina je zdaj shranjena v avgsburški kraljevi galeriji. Pavel je predstavljen kot mlad mož v najboljših letih z gladkim obrazom. Obili lasje, na desni strani lepo razprečkani, se sipljejo apostolu čez čelo in dajejo glavi otožno-poetičen značaj. Pod nosom je obrit, kakor so se pač nosili tedanji Avgsburčani. Sicer pa nosi srednje dolgo, krepko brado. Holbein je dovršil za čas in za okoliščine, v katerih je živel in delal, nekaj lepega, čeprav ni pogodil značaja sv. Pavla, kakor njegove odločnosti, podjetnosti, globokomiselnosti. Pač velik je razstoj med vzvišenim značajem Pavlovim pri Rafaelu Rimljanu in med vsakdanjim obrazom Pavlovim pri Holbeinu Nemeu.

Marljivi mojster je vprizoril razen zgodovinskih dogodkov iz Pavlovega življenja tudi nekatere legendarične. Znamenitejši proizvodi so: Savel se izpreobrne, slepega Pavla peljejo v Damask, Ananija krsti Pavla, Pavel zbeži iz Damaska, Pavel se pelje na ladji iz Cezareje v Rim, Pavel pridiguje v Rimu in posluša ga tudi Tekla, Pavel — zaprt v stolpu — izroča pismo listonoši, sv. Pavel se poslovil od sv. Petra, Pavla obglavijo z mečem, mrtvi Pavel se sprehaja z živim Petrom, Pavel vrne Plavtili pajčolan, ki mu ga je bila podala na potu v smrt kakor druga Veronika, dva pastirja najdeti Pavlovo glavo, papež nesejo Pavlovo glavo v sprevodu, Pavlova glava se združi z mrtvim truplom.¹

¹ Ponatisek slik, ki predstavljajo dvanajst apostolov po Hansu Holbeinu, najdeš v knjigi: Heinrich Detzel, op. cit. pred naslovnim listom: Die zwölf Apostel. Kupferstiche von Israel van Meckenem nach Hans Holbein d. Aelt.

Razen že imenovanih umetnikov so se še mnogoteri drugi trudili, da vprizorijo razne dogodke iz bogoslužnega življenja Pavlovega. Njegovo izpreobrnitev so upodobili še na primer Masolino, čigar delo se nahaja v galeriji Borghese; dalje Michelangelo v kapeli sv. Pavla v Vatikanu; Peter Brueghel starejši v dvornem muzeju na Dunaju; Anton Mirou tudi tamkaj; Cavalier d' Arpino v galeriji Borghese; Zuccari v galeriji Doria Pamfili. Lepo fresko v kapeli Brancacci v Florenci, ki predstavlja sv. Petra in sv. Pavla pred konzulom, je dovršil Filippo Lippi. Krasna je podoba Giottova na tabli v zakristiji bazilike sv. Petra v Rimu: Pavla obglavijo z mečem.

Mnogo zgodovinskih dogodkov iz življenja Pavlovega je ovekovečenih po umetnikih — vseh bo približno trideset — toda bogati vir delovanja apostolovega še nikakor ni izcerpljen; obilo resničnih dejanj bi se še dalo vidno predstaviti. Tu ni treba umetnikom segati po legendaričnih dogodkih. In res je takih le malo število vprizorjenih. Razen že zgoraj navedenih, zlasti Holbeinovih vprizoritev te vrste, bi še bile važnejše: Pavel izpreobrne v Ikoniji Teklo, podoba na slonokoščenih rezbi¹; sv. Peter in sv. Pavel se spravita v Rimu, prizor na mozaiku v cerkvi mesta Monreale; sv. Peter in sv. Pavel se prepirata s Simonom čarovnikom, na mozaiku v ravno tisti cerkvi, pa tudi v oratoriju papeža Janeza VII. (705—707) v cerkvi sv. Petra; Peter in Pavel podučujeta Rimljane o božjem kraljevstvu, freska iz dobe papeža Formosa (891—896) v baziliki sv. Petra; Pavla vržejo v ječo, zraven je tudi Tekla.² Pavel se prikaže cesarju Konštantinu, podoba na portiku pri sv. Petru in tudi v kapeli sv. Silvestra pri štirih Venčancih — quattro Coronati; sv. Peter in sv. Pavel se prikažeta Atilu, na Rafaelovi sliki: papež Leon I. pred Atilo in na umotvoru Aleksandra Algardi v cerkvi sv. Petra; ostanke apostolov prvakov ukradejo judje in jih vržejo v jamo, na portiku pri sv. Petru; papež vzdignejo svete ostanke, tudi na portiku pri sv. Petru.

¹ Raffael Garucci, *Storia dell'arte cristiana nei primi otto secoli della chiesa*. Prato, 1872—1881. Tavola 446. Nr. 11.

² Raffael Garucci, *op. cit.* Tavola 352.

Posebnega pozora in spomina vredne podobe iz življenja sv. Pavla se nahajajo v znameniti obednici častitih očetov minoritov v Ptuj. Naslikal jih je, kakor sodijo veščaki, samostanski brat Rupert Vallaner (Valland), ki je leta 1674 tudi slikal in pozlatil altar sv. Sebastijana v župnijski cerkvi sv. Vida niže Ptuja. Leta 1688 je navedeno njegovo ime v listini, ki so jo shranili v jabolko na zvoniku mestne cerkve svetih apostolov Petra in Pavla v Ptuj: *fratre Vallaner laico professore pictore*. „Fr. Rupertus Valland“ je umrl v Ptuj dne 10. novembra 1689, ko je bil srečno dovršil najbrž vse podobe — na presno in na platno — v minoritskem refektoriju, ki je bil zavsem dogotovljen leta 1690.

Velika dvorana, 20·80 *m* dolga in 7·30 *m* široka ter okoli 8 *m* visoka, je zato tako znamenita, ker je ohranila vso svojo čarodejno okrasbo iz druge polovice sedemnajstega stoletja. Svod pokrivajo nežni okraski iz štuka in jasne, živo barvane freske, ki predstavljajo razne prizore iz življenja cerkvenih knezov Petra in Pavla. Slope in poprečne zidove zagrinjajo velike, v globokih in krepkih bojah izdelane oljnate slike dvanajsterih apostolov in celó sprednje strani mizic, ki stojé ob oznožju slopov, krasijo živahne oljnate podobe, povzete iz stare zaveze v pojasnilo deset božjih zapovedi.

Freske tako imenovanega zrcalnatega stropa nad glavnim, priorjevim sedežem pripovedujejo dogodke iz življenja sv. Petra, one pa na nasprotni strani pri vhodu se pečajo z življenjem Pavlovim. Oba slavna apostola združuje osrednja slika, kjer se vidita v oblakih in sprejemata od Ptujkega gospoda in od sv. Frančiška Asisca in od sv. Antona Paduana v darilo minoritsko cerkev in samostan v Ptuj.

Tukaj nas zanimajo in mičejo zlasti šestere podobe iz življenja Pavlovega. Pavel se izpreobrne. Vidi se ravnina, ob levem in desnem robu stojé drevesa. Pavel, mlad vitez z brkicami in čelado, leži na tleh. Konj se je prestrašil prikazni v zraku in je padel na prednji koleno. Jezdečeva noga je še v sedlu. Tovariši so ga pustili v tem obupnem položaju. Eden

divja skokoma na konju; dva bežita po puščavi proti mestu Damasku, ki se kaže v obrisih ob vznožju daljnih gora. Savel vpira svoje oči navzgor, kjer se je prikazal Kristus s križem v levici in obkrožen od treh angelčkov. Pavel in Vzveličar govorita med seboj, kar kaže kretanje njunih rok. Desnica Gospodova in leвица Pavlova si odgovarjata. Krog te srednje podobe se vrsti pet drugih slik od desne na levo.

Pavel oslepi Elima. Dogodek se vrši v odprti lopi. Na levi sedi na zelenem podiju pod rdečo draperijo Sergij Pavel. Konzul nosi rmeno oprsje in modri vojniški plašč. Na desni stoji Pavel v zelenem hitonu in rdečem paliju ter zapoveduje z iztegnjeno desnico. V sredi podobe koraka proti gledaleu oslepljeni čarovnik in iztega roki, da bi našel kako oporo. V ozadju se vidi pet oseb, steber, drevored vitkih cipres in milo nebo.

Pavel izžene iz deklice hudega duha. (Dejanj. ap. 16, 16—18). Vidi se polje z griči v ozadju. Na desni leži žena v narodni noši z zavihanimi rokavi in z belim predpasnikom. Ob njeni strani kleči mož in z desno roko podpira njeno glavo. Poleg stoji druga ženska, ki si polaga sklenjeni roki na usta. Od desne sta pristopila Pavel in njegov spremljevalec. Pavel je povzdignil roko in osvobodi deklico duha vedeža. Iz ust deklice se vije dim, v katerem se vidi leteči zmaj.

Sv. Pavel trpi izkušnjave. Pred nami je soba, iz katere vodijo vrata na desno v odprt portik, skozi katerega vidimo zeleno pokrajino in milo nebo. V sobi je steber ovit z rmeno preprogo in pred njim stoji rdeče pogrnjena miza, na kateri leži napol popisana knjiga, črnilnik in pa pero. Apostol, odloživši pero, je pokleknil sredi sobe. Obrnjenemu ravno proti nam se vidi, da prav hudo trpi. Za njim stoji kozlonogati hudobee, in sega z levico po Pavlovi levi rami, desnico s kremplji pa je zavihtel, da bi udaril apostola. Pavel gleda v svojih mukah s tužnim izrazom v obrazu navzgor proti desni, kjer se je v oblakih pokazal v doprni podobi Kristus, ki tolaži z milim

obrazom apostola. Datus est mihi stimulus carnis meae, angelus satanae, qui me colaphizet. Propter quod ter Dominum rogavi, ut discederet a me; et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea; nam virtus in infirmitate perficitur. (II. Kor. 12, 7—9).

Pavel jemlje slovo v Miletu. Vidi se potlakano obrežje kraj morja. Na razburkanih valovih se ziblje ladja s povezanim jadrom na jamboru. V njej vidimo dva veslarja. Na obrežju so zbrani starejšine krščanskih občin. Najčastitljiviši med odposlanci, belolasi starček, objema Pavla; svoje roke mu je položil na rame, kakor bi ga hotel pridržati. Pavel se ne brani objema, ali z desnico kaže na morje, kjer ga čaka ladja za odhod. Zatorej se mora posloviti. V ozadju so možje močno ganjeni. Eden joka in zakriva z robeem obraz; drugi pa drži robeč in žalostno vpira vanj svojo glavo. (Dejanj. ap. 20, 36—38).

Pavla kamenjajo v Listri. Pred nami so na levi mestna vrata in mestno obzidje. Zadaaj v daljini se vidi visoka stavba s kupulo in z dvema neenakima stolpoma. Dva rablja sta ravnokar privlekla Pavla skozi mestna vrata. Apostol leži na tleh, in vrv mu je zadrgnjena okoli pasu; dva druga biriča ga kamenjata. Eden prihaja za njim iz mesta in meče vanj kamenje; drugi stoji v ozadju ob strani ter si je v plašč že nagraabil kamenja, in eno grudo že vihti v roki. (Dejanj. ap. 14, 18).

Spodaj pod to sliko vidimo štiri otročke (putti), srednja dva s palmovimi vejicami, tretjega na levem koncu z mečem v desnici in četrtega na desnem koncu s peresom v desnici in s knjigo v levi. Gledé na razvrstitev podob je omeniti, da sta tikoma dedikacijske slike postavljena prizora, kako je Kristus na poseben način odbral Petra in Pavla v prvaka apostolov. Na levi strani dvorane so potem čudeži, na desni drugi prizori iz življenja obeh slavnih cerkvenih knezov. Zakaj so odbrani ravno ti prizori iz njunega življenja, se ne da dognati; morebiti je dobil umetnik le za te potrebnih posnetkov ali vzorcev.

Freske na oboku imajo različno vrednost. Izpreobrnjenje Pavlovo je izvrstno načrtano. Padli konj in bežeči jezdec, ki si s ščitom zakriva glavo, sta perspektivno tako izborno zasnovana, da bi človek trdil, da je slikar imel kak lesorez pri roki, od katerega je vsprejel celo sestavo, ki gre v globino. Spredaj leži jezdec, za njim je konj, za konjem drugi jezdec, bolj v globini tretji jezdec in tako dalje. Ne stoji figura poleg figure, marveč figura za figuro, kar more dobro pogoditi le spreten umetnik.

Sicer pa stavi naš slikar večinoma figuro poleg figure, kar je najpreprostejši način; saj ni vsega posnel, ampak je mnogo tudi sam komponiral. Pri tem je rabil motive, ki jih je podrugod nabral. Tako kaže na sliki Pavel izžene hudega duha obsedenka isti obraz, kakršnega je dal Rafael mesečnemu mladenču na občudovani sliki izpremenjenje Gospodovo, in ga je za njim dal Rubens obsedenki v Dunajski galeriji. Ta ima tudi hudobca, ki v dimu odbeži. Slika Pavel kaznuje čarovnika je posneta po zgoraj opisanem Rafaelovem kartonu za tapete. Pri Rafaelu sedi sodnik na sredi, Pavel stoji na levi, vražar tava ob desnici; tukaj pa je sodnik na levi, Pavel se nahaja na desni in čarovnik koraka pri sredi proti gledalcu; njegov obraz je posnet po Rafaelu. Osebe v ozadju so brez izraza v obrazu in brez življenja, medtem ko pri Rafaelu vse delujejo.

Posebej še bodi omenjena oljnata slika sv. Pavla na slopu. Apostoli so vsi v čreznaravni velikosti upodobljeni; toda medtem ko je sv. Peter izredno vitek in gibčen, je sv. Pavel zaseden in zastaran, je sploh izreden mož. On nosi rdeč prepasan telovnik in rdeče hlače do kolen in ogrinja rmen plašč, čigar kukulico je potegnil črez glavo. Od kolen navzdol ni oblečen in je bos. Visok je 2·15 m in drži v desnici 1·44 m velik meč, v levici pa zgrnjen svitek. Brado ima dolgo, nedeljeno, ostro se končujočo. Odkod je vzel naš slikar vzorce za te apostole, ni znano. Kolorit oljnatih podob je temen in krepek, predstavljene osebe so robate, in vse delo kaže mnogo manj zanimivosti in nadarjenosti, kakor oznanjujejo to freske na oboku.

V obče pa se mora priznati, da je bil samostanski umetnik izreden dekorativen talent, zlasti je imel dober čut za barve. Modro, rdečo, rmeno, zeleno in vijolčasto bojo je rabil in je najrajši sestavljal dopolnive barve, rdečo in zeleno. Kolorit je svetel, živahen. Osnove so deloma tuje, deloma nepopolne, izrazi so bolj slabi in podrobnosti nedovršene. Vse pa priča, da je imel naš umetnik izreden dar za slikarstvo, da pa ni imel priložnosti, se izobraziti in izpopolniti, kar bi bilo lahko umevno, če je bil samostanski brat.

Dostavek o sv. Pavlu, slavljenem po umetnikih.

Lepih spomenikov obeh korifejev svetih apostolov je prav mnogo po krščanskem svetu. Pa po smrti nesmrtnega Rafaela ni bilo ustvarjene vzornejše podobe sv. Pavla. Poznejši slikarji in kiparji so zajemali iz nepotekljivega vira laške renesance. Posvetna umetnost se je začela sicer polagoma pod vplivom paganske Helade svobodneje razvijati; ali krščanska umetnost ni s tem nič pridobila, ni mogla pridobiti. Zora boljše bodočnosti je napočila, ko so se nadarjeni umetniki zagrebli v študije kvatročentistov ali italijanskih mojstrov petnajstega stoletja. Med obnovitelji krščanske umetnosti prvakuje poleg Petra Cornelius (1783—1867) globokoverni Friderik Overbeck (1789—1869) in slujejo njegovi učenci Jožef pl. Führieh (1800—1876), Eduard pl. Steinle (rojen na Dunaju 1810 † 1886), Leopold Kupelwieser (1796—1862), Avgust pl. Wörndle (* 1829 na Dunaju † 1902) in drugi.¹

Overbeck, največji slikar novejše dobe, je upodobil sv. Pavla tako-le. Apostol stoji, obrnjen proti desni. Glavo je nagnil in premišljuje. Z desnico se opira na meč, z levo nogo pa tepta podrt žrtvenik paganski. Načrt je izviren; ali obraz

¹ Dr. Erich Frantz, Handbuch der Kunstgeschichte. Freiburg im Breisgau, 1903. Str. 429 nsl.

Pavlov nam je že znan. Izposojen je od Rafaela, posnet je s krasne slike sv. Cecilije, na kateri se apostol nahaja v družbi sv. apostola Janeza, sv. Magdalene in sv. Avgušтина, ali kakor drugi trdijo, sv. Petronija, patrona Bolonje, ker je za cerkev sv. Janeza v tem mestu bila slika namenjena. Sv. Pavel posluša s Cecilijo in s temi svetimi osebami vred, ves zavzet, nebeške harmonije, ki prihajajo z višav od šesterih pojočih angelov.

Sloveči Eduard Steinle je izborno vprizoril slovo svetih apostolskih bratov Petra in Pavla.¹ V smrt obsojena cerkvena kneza sta si podala desni roki in se gledata pomenljivo z obličja v obličje. Peter je z levico objel Pavla, in ta drži v levi roki dvorezni meč. — Umetniki so sploh radi obrazovali ta motiv, so radi oba apostola vkup predstavljali. To potrjuje že starodavni bronasti medaljon v krščanskem muzeju Vatikanske knjižarne, kjer se hranijo še trije slični doprsni medaljoni. O teh starinah se je vnel med arheologi hud boj, ki še ni končan.² — Spomina je vredna zala podoba sv. Pavla, katero je baronesa A. M. Oer naslikala za jezuitsko cerkev sv. Pavla v Gradcu. To je res moč božji. Apostol stoji v ječi po koncu; ima polno dolgo brado in polne kratke lasi; izpod visokega čela se bliskata očesi in naznanjata, da je jetnik za vse pripravljen. Vklanjeno desnico vzdiga kvišku, češ, beseda božja se ne da vklepati; levica počiva na močnem meču in drži svitek z napisom: Verbum Dei non est alligatum. Vrlo lice je vpadlo, kar kaže na prestani trud in boj. Ta Pavel je nepremagljiv vojščak Kristusov.³

¹ Henrik Detzel, op. cit. Str. 231, podoba 51: Abschied der Apostel Petrus und Paulus.

² Primeri J. E. Weis-Liebersdorf, op. cit. Str. 83—88, podobe 35, 36 in 37.

³ Opisani umotvor pobožne umetnice je znan že mnogoterim duhovnikom Lavantincem. Graški kanonik Franc baron Oer, brat vrle slikarice, mi je pri Hansu Hanfstengel v Dresdenu oskrbel za osemnajst kron tri sto ponatisnjenih podobice s podpisom: S. Paule apostole, praedicator veritatis, ora pro nobis! Mnogo teh prijetnih slik sem v pobožni spomin razdelil med duhovnike, zlasti novoposvečene.

Kakor slikarstvo in kiparstvo, enako je tudi stavbarstvo plačevalo svoj davek mogočnemu knezu cerkvenemu: sv. Pavlu. Kdo našteje in opiše vse bazilike in katedrale ter drugovrstne cerkve in kapele, ki so bile pozidane in posvečene na čast sv. Pavlu? V naši Lavantinski škofiji so župnijske cerkve v Ptuj, v Reichenburgu in na Tinju posvečene sv. Petru in sv. Pavlu. Novo, prav lepo župnijsko cerkev ima sv. Pavel v Savinjski dolini¹ in podružnico na Brezju. Znamenita in vobče občudovana je sv. Pavla katedrala z veličastno kupolo v Londonu. Cerkev je ponos moderne angleške arhitekture. Črtež, zlasti kupole, ki je nad 30 metrov široka in 113 metrov visoka, se naslanja na črtež dôma sv. Petra v Rimu. Leta 1666 za kralja Karola II. je Londonsko mesto s svojimi 89 cerkvami vred pogorelo. Mojster Krištofor Wren, sovremenik Newtona, se je trudil pri velikanski stavbi od leta 1675 do leta 1710. Kupola je čudovito matematično preračunjena.²

Pa kdo še ni slišal poveličevati najkrasnejšega svetišča, ki je postavljeno sv. Pavlu v slavo zunaj obzidja rimskega mesta? Na prošnjo papeža Silvestra I. (314—335) je cesar Konstantin Veliki leta 324 pozidal nad grobom sv. Pavla baziliko, ki je bila podobna baziliki sv. Petra na Vatikanu. Cesar Teodozij I. Veliki (379—395) je leta 386 začel staviti mnogo večjo, slavi Pavlovi in množini obiskovalcev primernejšo baziliko, katero je cesar Honorij leta 395 dokončal. Teodozija Velikega hči, cesarica Gala Placidija, je okrasila cerkev s svetovno znanim mozaikom, ki se je deloma ohranil do danes. V sredi se blesti doprsna podoba božjega Vzveličarja, ki

¹ Glej: Pridiga po slovesnem posvečenju nove župnijske cerkve sv. Pavla pri Preboldu, dne 16. oktobra 1898 v knjigi: Spomnite se besed, katere sem vam govoril (Jan. 15, 20). Priložnostni cerkveni govori, ki jih je imel in na svetlo dal dr. Mihael Napotnik, knez in škof Lavantinski. V Mariboru, 1902. Str. 265—271.

² C. Gurlitt, Geschichte des Barockstils, des Rococo und des Klassicismus. Stuttgart, 1886. Zvezek II. Angleško. Pogl. II. — Anton Springer, Handbuch der Kunstgeschichte. Leipzig, 1902. IV. Str. 221. — Tloris, presek in zunanjščino glej v delu: G. Dehio, Kunstgeschichte in Bildern. Leipzig, 1900. Abtheilung V. Str. 5, podobe 2, 3, 4.

blagoslavlja z desnico, v levici pa drži palico, ki je izprva najbrž končala s križem. Na desni in levi strani Kristusovi se nahajajo znamenja štirih evangelistov, in spodaj je 24 starejšin, ki hité h Kristusu, da mu položijo k nogam svoje krone. (Apokal. 4, 2—11). Na začetku slavaloka stoji na desni sv. Pavel in na levi sv. Peter. Nepopisno številna in dragocena so bila darila, ki so jih tekom stoletij položili papeži in cesarji, kralji in knezi in drugi verniki na grob velikega apostola Pavla.

Staro-častita stavba se je veke in veke ustavljala vsem nezgodam, zlasti potresom, povodnjam in sovražnemu razdjanju, ter je bila pridno obiskovana od neštetihih trum pobožnih romarjev. Toda, o grozna nesreča, v noči 15. julija 1823 je pogorel veličajni tempelj apostola paganov vsled neprevidnosti nekega kositrarja. Rešen je bil le glavni altar s svojo okolico in tako tudi neprecenljivi mozaik Gale Placidije. Ko se je podela prva bridka žalost nad nenadomestljivo izgubo, so se združile vse moči, da postavijo apostolu sveta zopet dostojno svetišče. V treh desetletjih je bila pod vodstvom znajdenih stavbarjev, kakor so bili Belli, Bosio, Camporesi in Ludovik Poletti, dozidana nova veličastna bazilika, katero so o priložnosti razglašanja verske resnice o brezmadežnem spočetju Marije device papež Pij IX. svečano posvetili dne 10. decembra 1854. Pri papeževem tronu ali sedežu so na mramornatih ploščah zapisana imena vseh kardinalov in škofov, ki so bili dne 8. decembra 1854 pričujoči pri slovesnem razglašenju verske dogme o brezmadežnem spočetju deviške matere Marije in dne 10. decembra pri sijajni posvetitvi Pavlove bazilike.

Po svoji velikosti in notranji krasoti presega nova bazilika vse, tudi najlepše cerkve sv. Pavla po krščanskem svetu. Proti Tiberski reki obrnjeno glavno pročelje, ozaljšano z modernimi mozaiki, ima pred seboj širok dvor, iz katerega vodi sedem vrat v dolgo ladjo, ki končuje v poprečno ladjo. Pri vstopu v notranje misliš, da si prišel v gost drevored. Po štirikrat petindvajset granitnih stebrov, katerih vsak je bil vlomljen v gorovju Simplonu in je iz enega kosa, deli dolgo ladjo v pet ladij, katerih srednja je 120 metrov dolga, 23 visoka, in

širokost vseh pet ladij znaša 60 metrov. Tla so iz svetlo-uglajenega mramorja, da odsevajo kakor zrcala.

Na frizu srednje ladje se lesketajo v mozaikih doprsne podobe vseh papežev od Petra do Leona XIII. Na slavaloku se blesti stari, iz ognja srečno rešeni mozaik Gale Placidije iz petega veka. Nad starim, tudi srečno otetim baldahinom, ki je bil v gotiškem slogu na porfirskih stebrih leta 1285 povzdignjen nad grobom sv. Pavla, je zdaj razpet še drug baldahin ali ciborij, ki sloni na štirih alabastrovih stebrih, katere je daroval egiptski podkralj Muhamed Ali, in je bogato okrašen z zelenim malahitom, ki ga je poklonil cerkvi ruski car Nikolaj.¹

Pod konfesijo ali velikim altarjem počiva sv. Pavel. V njegov grob peljejo mramornate stopnjice, okoli katerih gorijo noč in dan mnogoštevilne svetilnice. Mramornata plošča, ki zakriva grob apostolov, nosi še izza časa cesarja Konstantina Velikega preprosti napis: Paulo apostolo mart. Pavlu apostolu mučencu.² Na tem svetem kraju so shranjeni tudi ostanki sv. Timoteja, ljubljenca Pavlovega. Korska dolblina zadaj za konfesijo nam kaže v mozaikih iz leta 1220 Kristusa med Petrom in Pavlom, Andrejem in Lukežem. Spodaj stojijo med palmami okoli križa, od dveh angelov obdanega z orodjem trpljenja vred, ostali apostoli ter Matija in Marko, katerih vsak drži razgrnjen

¹ Beri spis: St. Paul vor den Mauern v knjigi P. Alberta Kuhn R. S. B., Roma. Die Denkmale der ewigen Stadt. Einsiedeln, 1877. Str. 210—216.

² Horace Marucchi, Basiliques et eglises de Rome. Paris, 1902. Str. 142. — Liber pontificalis poroča in sicer v odstavku o življenju papeža Silvestra, da je cesar Konstantin Veliki okrasil grob sv. Pavla tako, kakor je ozaljšal grob sv. Petra. Fecit basilicam s. Paulo apostolo, cuius corpus recondidit et conclusit in arca sicut s. Petri. Prvi papež sv. Peter je počival v krsti, na kateri se je lesketal zlat križ z napisom: Constantinus augustus et Helena augusta hanc domum regalem auro decorant, quam simili fulgore corruscans aula circumdat. Krsta je stala v izbici (loculus), obloženi z bronastimi ploščami; in nad njo je bila sobica (arca), ki se je vsa bliščala v zlatu. Tu so papeži ob godovih zažigali kadilo. Sobica in izbica sta bili zvezani s predorom, skozi katerega so spuščali verniki kose platna (brandea), da so se ž njimi dotaknili krste, in so jih potem seboj jemali kot dragocene svetinje.

svitek s stavkom iz slavospeva „gloria“. Na čelu apside sta vpodobljena v mozaiku Marija in Janez krstnik.

Med okni srednje ladje so slikali po tri metre visoke freske novodobni umetniki, kakor so Balbi, Bartolini, Coggetti, De Sanctis, Gagliardi, Gavandini, Podesti. Orjaški kip sv. Pavla, ki stoji na epistolski strani velikega altarja in čigar posnetek krasi pred naslovnim listom le-to knjigo, je izklesal Revelli. Pavlovo štatuo pred domom sv. Petra pa je izdletvil Tadolini.

Tako so torej obrazovalne umetnosti povelilevale izvoljenega učitelja narodov. Njim so se v tem slavlju pridružile lepe umetnosti kakor govorništvo, pesništvo, glasbenstvo. O govornikih slaviteljih sv. Pavla sem že zgoraj dovolj poročal, zato vprašam zdaj: Kdo bi mogel brez dolgih študij naštetiti vse pesni, ki so bile v raznih jezikih po krščanskem svetu zložene in pa zapete sv. Pavlu na čast? Izmed skladateljev, ki so z glasbo poviševali vzvišenega apostola, imenujem Feliksa pl. Mendelssohn-Bartholdy. Njegovi oratorij *Pavel* se odlikuje po verskem čuvstvu, po vzvišenosti in globokosti misli in po svoji umetniški posebnosti. Odkar je Jožef Haydn priobčil občudovani glasbeni deli: ustvarjenje in štiri letni časi, ni vznikla na polju oratorija lepša cvetica, kakor je Mendelssohnov Pavel, ki je bil v letih 1834, 1835 in 1836 dovršen.

Besedilo je skladatelj s pomočjo svojih prijateljev Julija Schubring in Fürst v Dessavi sestavil iz svetega Pisma. Prvi

Povedano velja tudi o grobu sv. Pavla. Tu je še ohranjena plošča s tremi luknjami, ki se slednjič združijo v en predor, kateri pa je zdaj zasut. Zgoraj omenjeni napis na plošči je po svoji epigrafiki iz Konstantinove dobe. Grob Pavlov je ostal namreč na svojem mestu in nedotaknjen, kakor trdijo novejši zgodovinarji. Leta 386 je dal cesar Valentinjan II. podreti malo Konstantinovo baziliko, katere vhod je bil obrnjen proti vzhodu, in je ukazal novo zidati, ali v drugem smeru, namreč s pročeljem proti zapadu ali proti Tiberu. Teodozij in Honorij sta končala stavbo največje starokrščanske bazilike, ki je bila radi treh cesarjev staviteljev imenovana basilica trium dominorum nostrorum, in je stala do leta 1823. Valentinjan II. in njegova naslednika se pa groba sv. Pavla niso dotaknili. In potentakem počiva sv. Pavel ravno na istem kraju kakor pred 1600 leti. (Hartmann Grisar S. J., *Geschichte Roms und der Päpste im Mittelalter*. Freiburg im Breisgau, 1901. I. zvez. Str. 235 in 361).

del začenja s kamenjanjem sv. Štefana, govori o potovanju sv. Pavla v Damask, o njegovem oslepljenju, ozdravljenju in krščenju. Drugi del slika izvolitev apostola Pavla in Barnaba, prvo misijonsko potovanje, in potem riše iz tretjega poslanstva slovo od Efeza in napoved smrti Pavlove.¹ Gledé na uglasbenje se je Mendelssohn oziral na Bachovo delo *Matthaeus Passion* in na Händelovo *Messias*.

Dne 22. maja 1836 se je klasični oratorij prvikrat popeval v Düsseldorfu in sicer s sijajnim uspehom. Leta 1837 je bil ponatisnjen; in potem so ga v 18 mesecih petdesetkrat ponovili in vselej z enakim izidom. Njegov blagodejni vtis še danes ni oslabil; njegova glasbena vrednost še danes ni zastarela. Izvrstni umotvor je bil vprizorjen tudi v Mariboru, dne 30. meseca marca 1903 v občno zadovoljnost in radost. Najbolj so ugajali kori: *Siehe, wir preisen selig, die erduldet haben! — O welch' eine Tiefe des Reichthums, der Weisheit und Erkenntniss Gottes! — Wie lieblich sind die Boten, die den Frieden verkündigen!* Poslušaleci so občudovali tudi arije: *Jerusalem! Jerusalem! — Gott, sei mir gnädig nach deiner Güte! — Sei getreu bis in den Tod!* Ker združuje oratorij lepoto in resnico v sebi, ni čuda, da povzdiga in utrjuje poslušalca, da mu blaži srce in krepi dušo.

Da je bilo burno življenje in neumorno delovanje glasovitega Taržana popisano tudi za predstavljanje na gledališčnem odru, ni mi treba še posebej naglašati.² Dovolj je jasno, da

¹ Primeri izdajo Breitkopf und Härtel pod naslovom: *Paulus, Oratorium nach Worten der heiligen Schrift von Felix Mendelssohn-Bartholdy*. Op. 36. Leipzig.

² Omenjam le: Dr. Johannes Lehmann, *Paulus. Bilder aus dem Leben des Apostels. Ein kirchliches Festspiel*. Dresden, 1894. Za predigro se vrši prvi del v Jeruzalemu, v Damasku in Korintu; drugi del v Listri, v Korintu in Efezu; tretji pa v Rimu. — V slovenskem jeziku je spisala častita redovnica Melanija Ploder, šolska sestra v zavodu pri sv. Petru niže Maribora, mično delce: *Sveti Pavel, apostol narodov*. Spevoigra z deklamacijo in živimi podobami. V Mariboru, 1903. Str. 51. Samotiske sedmerih podob je priredila tvrdka C. Angerer in Göschel na Dunaju po 11 K 05 h = 77 K 35 h.

so se tudi raznoteri umetniki ravnali po povelju Pavlovem: *Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum; cui timorem, timorem; cui honorem, honorem!* Dajte torej vsakemu, kar ste dolžni: komur davek, davek; komur spoštovanje, spoštovanje; komur čast, čast! (Rimlj. 13, 7).

Velevažnost življenja in delovanja sv. Pavla.

Mnogekrat v tem spisu omenjeni sv. Hieronim sicer meni, da je bolje molčati o Pavlu, kakor pa malo pisati, *super quo (Paulo) melius tacere puto, quam pauca scribere*, vendar hoče gledé na moje častite brate duhovnike in še morebiti za koga drugega bolje biti, da sem pisal o Pavlu malo, kakor pa ko bi bil o njem popolnoma molčal. „*Quaecumque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt.*“ (Rimlj. 15, 4). Moj opis je se ve le kratek in površen obris življenja, mišljenja in delovanja enega onih stebrov, ki nosijo sveto katoliško cerkev.¹ Pa kaj sledi iz tega življenjepisa za mislečega človeka? Prav mnogo. Reč,

¹ Mnogo je slovstvenih del, s katerih pripomočjo se lahko vsak bogoslovec še natanje in širje pouči o velikem apostolu. Ni, da bi tukaj našteval imena brezbrojnih tolmačev, ki so razložili Pavlova pisma in so pri tem poslu ocenili njegove zasluge, njegova dejanja, njegove uspehe. Tako naštevanje bi bilo pretežavno in prezamudno delo, ker je sv. Pavel, skoraj bi človek lahko rekel, tolmačev našel menda več, nego štejejo vrst njegovih listi. Zakaj, ne le o posameznih listih, marveč o posameznih vrsticah in stavkih nekaterih pisem so priobčili učeni interpreti temeljite razprave. Poleg že zgoraj na dotičnih prostorih omenjenih pripomočnih del bi bile še pozora vredne nastopne knjige: Giacomo Murena, *Vita di san Paolo apostolo*. Ferrara, 1880. Vrli pisatelj je prejel 1000 lir nagrade za ta življenjepis, ki ugaja učenim in neučenim čitalcem. — Cornelius a Lapide, *De praeerogativis s. Pauli*. Opp. edit. Paris., 1876. Tom. 18. Pag. 1—18. — Jakoba Benigna Bossuet slavnostni govor o Pavlu apostolu. — V najnovejšem času je izšla knjiga: *Sankt Paulus, der Heidenapostel*. Nach neuen Quellen und archäologischen Forschungen dargestellt von P. Philibert Seeböck O. S. Fr. Paderborn, 1897. 8°. 240 strani.

za katero je sv. Pavel toliko trpel, za katero je vse, kar je imel, tudi drago svoje življenje žrtvoval, ta reč ne more biti človeška, minljiva, reč pozemeljska, ne, ne, reč je sveta, nebeška, reč je božja. Kako pač veličastna ter moči polna mora biti katoliška cerkev, ki je zmogla takega velikana odgojiti, vzdržati ga in mu dovolj tečne hrane priskrbovati. Kaj bi bil ta mož vse lahko postal in dosegel pri farizejih. Koliko čast in slavo bi si bil pridobil z duhovitostjo svojo pri svojih rojakih. Da je pa vsemu temu dal slovo, da se je posvetil tako težavnemu poslu, da je zapustil svoje drage drugove in se napotil po širnem svetu paganskem: za to svoje prečudno početje moral je vendar dober, tehten, pravičen vzrok imeti, moral je biti popolnoma prepričan o svojem božjem poklicu.

Človek, kateri mirno in modro premišljuje življenje Pavlovo, je prisiljen in ne more drugače, kakor občudovati in čislati Cerkev katoliško. Kjer se kaže tako krasen, zlahten sad, mora drevo, ki ga rodi in nosi, vsekako biti tudi dobro in zlahtno. Pač vrlo dobro so ukrenili katoliški dogmatiki, ki porabljajo življenje Pavlovo za dokaz svete Cerkve kot božje naprave, božje ustanove, kot božjega kraljevstva, ki sega z neba na zemljo in z zemlje v nebo. Ko bi Kristusova Cerkev ne imela drugega moža, kakor le sv. Pavla, bilo bi že častno, pripadati taki družbi s tako solnčnočistim značajem, s tako duhovitim možem, vekovitim veleumom. Francoski književnik Louis Veuillot poroča v svojem delu o Rimu¹, da je neki pridigar iz 18. veka z vsem poudarkom rekel: Meni treba le značaja in življenja sv. Pavla, in jaz dokažem resnico evangelja.² Pa res, v Pavlu je ves evangelj, je vse njegovo veličje, vsa njegova gorečnost, vsa ponižnost in vsa ljubezen evangeljska je v njem. Kako da ni evangelj od Boga, ko je vendar odgojil

¹ Rom. Speier, 1862. Str. 111 (nemški prevod).

² Slično trditev sem bral tudi v knjižici: Saint Paul, cinq discours par Adolphe Monod. Paris, 1852. Monod ni sicer katoličan, ali je vendar precej dobro pojasnil ves pomen delovanja sv. Pavla. To velja tudi o pridigarju v Londnu, J. B. Meyer, čigar angleški življenjepis Pavlov je ponemčil Herman Liebig pod naslovom: Paulus, ein Knecht Jesu Christi, 1898. Mala 8°. 256 strani.

tako veličajnega moža? Neresnice ni povedal za resnico angleški lord Hutchinson (reci Hetčinsn), ko je dejal: „Katoliška vera je vera največjih in najizobraženejših narodov evropskih in najplemenitejših značajev, ki so bili kedaj človeškemu rodu na čast.“

Spisi tega moža, tako bistrega uma, so nam verevreden porok, so nam polnoveljaven dokaz in neizbežen sklep, da je mitiško tolmačenje svetega evangelja prazno, brez temelja in podloga, da je nespametno, da je preneumno. Mož takega duha, tako vzvišenega značaja bi ne bil svojega življenja daroval za praznih bajk in sanjarij poln evangelj. Vse drugo, samo tega ne. Učeni Francoz Atanazij Coquerel govori čisto resnico o Pavlu, ko piše: „Sveti Pavel se mora na vse strani opazovati, kakor je Izraelec in kristjan, apostol in pisatelj, preganjalec in mučenec; Pavel pri kamenjanju sv. Štefana in ko mu preti smrt obglavljenja; Pavel kot pisatelj hvalnice o ljubezni v listu do Korinčanov in ko primerja kot ostroumen, logičen mislec zakon stare zaveze z evangeljem nove zaveze v listu do Rimljanov; Pavel pred areopagom v Atenah, pred ljudstvom v Jeruzalemu, pred Festom in Feliksom, pred Agripom in Nero-
nom — in človek se čuti globoko presunjenega od nauka in resnice učitelja narodov, apostola sveta. A da se je dal odličnjak, kakršen je Pavel, prevariti, ali da je hotel gledé na vero, katero je s tal judovskih prenesel na tla paganska, prevariti; da je imel mož takega duha, da je držal pisatelj listov, ki jih imamo od njega v novem testamentu, da je imel in držal, pravim, Pavel stare pravljičice, ki bi se bile za potrebo in za silo časa pregrele na novo, za resnične in natanko preiskane dogodjaje, za pozitivne dogodke sedanjosti; ali da je mož takega značaja, medtem ko se je žrtvoval, kakor se je žrtvoval, kakor svedočijo njegova pisma, da se je Pavel, govorim, toli grozne in ogromne prevare storil krivega kot prevarjenec ali prevaritelj — to sta dve moralni nezmožnosti, ki naravnost nasprotujeta človeški naravi, ki sta brez vzgledov v letopisih človeškega rodú in sta stotisočkrat neverjetnejši in negotovejši, nego bi bil sveti evangelj. Ne, tako ni ustvarjen človek. Mož,

kakršen je Pavel, pač nikakor ni svedok, katerega smeš poljubno odstranjati in ga meni nič tebi nič prezirati. Res, če je evangelj zbornik ljudskih pravljič, ostane Pavel nerazumljiv bodi kot entuzijast, ki se je dal premotiti, a imel je preveč bistrournosti in znanstvene omikanosti, bodi kot prevarjenec, ki zopet prevari, pa imel je premnogo požrtvovalnosti in preobilo čednostnega, npravnega čuvstva. S kratko besedo: razložite nam mitiško krščanstvo s Pavlom ali Pavla z mitiškim krščanstvom! Prvo je tako nemožno, kakor je nemožno drugo. In kaj torej preostane? To, da so Pavlovi listi živi, neovrgljivi in neoporečni dokaz, da so klasiška priča evangeljske resnice.¹ In eden najslavnejših zgodovinarjev naše dobe Dr. I. B. Weiss končuje svojo razpravo o Pavlu apostolu s prepomembnim stavkom: „Die Schriften dieses Mannes von so scharfem Verstand beweisen allein schon hinreichend, dass die mythische Erklärung der Evangelien haltlos ist. Ein Mann von solchem Genie, von solcher Größe des Charakters hätte nicht sein ganzes Leben für ein sagenhaftes Evangelium geopfert.“² Tako je in drugače biti ne more! Resničen je sv. Hieronima vzklik: „Nisi evangelium verum esset, nunquam sanguine defenderetur.“

Pavlu Taržanu ni lahko najti vrstnika. Sv. Krizostom zatrjuje v eni svojih homilij o proslavju slovitega apostola, da je Pavel nadkriljeval vse plemenite duše stare in nove zaveze. Krasni odlomek se glasi v latinskem prevodu: „Cui te, o sancte Paule, iustorum vel veteris testamenti vel novi audeam comparare? Omnium quippe virtutem quasi in arca quadam sed cum multo prorsus cumulo condidisti . . . Paulus vere secundus Abel, verum non semel, sed per dies singulos immolatur. Paulus alter Noë, sed absque arca insurgentes adversus se undas impietatis enavigans. Paulus alter Abraham, non modo a patria vel gente, sed post vocationem suam ab ipsa etiam vita prorsus abscisus. Paulus alter Isaac, sponte in hostiam colligatus. Paulus alter Jacob, quasi pro uno quodam totius mundi grege semper

¹ Primeri: Annales de philosophie chretienne. III. serie. num. 70. Pag. 40—42.

² Lehrbuch der Weltgeschichte. Wien, 1862. 2. Bd. I. Tl. Pag. 141.

invigilans. Paulus alter Joseph, spirituali fame tabescenti mundo veritatis alimenta distribuens. Paulus alter Moses, qui omnes gentes a tyrannide diaboli redemit ad Christum.“ Človek bi mislil, da bo tukaj nehal sv. patriarh proslavljati apostola Pavla. Toda on nadaljuje in še ve mnogo več navesti, rekoč: „Paulus alter Aaron, totius mundi populis inunctus sacerdos. Paulus alter Phinees, impietatem Judaeorum atque gentilium quasi fornicationem mentium uno fidei mucrone confodiens. Paulus alter David, qui velut quendam Goliam in certamen diabolium provocat. Paulus alter Elias, clarius raptus in coelum. Paulus alter Eliseus, qui gentes ab interiore leprae pollutione purgavit. Paulus alter Ezechias, qui ad unam fidem Christi diversos populos attraxit. Paulus alter Isaias, qui abominationem gentilium dissipavit ac perdidit. Paulus alter Joannes, pro Christo capite truncatus. Paulus alter Petrus, de coelis vocatus ad Evangelium. Paulus alter Gabriel, qui Christi ortum cunctis gentibus nuntiavit. Paulus alter Michael, qui Christianorum dux esse sortitus est. Etiamsi angelorum, etiamsi iustorum hominum circumvolem choros, non invenio comparisonem, cui non cumulo meritorum Paulus occurrat.“

Naš sveti apostol je vsestranski pač prav izreden mož. On že nekako moti okroglo in pomenljivo število dvanajsterice apostolov. Sv. Matija je stopil na mesto Juda Išariota v apostolski kolegij, da je bilo apostolov zopet dvanajst, kakor pripazuje sv. Lukež, rekoč: In bil je prištet enajsterim. (Dejanj. apost. 1, 26). Kako se naj pridruži zdaj še Pavel kot trinajsti? Pridružiti ga je le stvarno, ne aritmetiško, da ostane sveto število dvanajsterih apostolov nedotaknjeno. Pavel je trinajsti apostol, pa se ne šteje kot trinajsti; saj sveto Pismo ne govori nikjer o trinajsterih apostoli. Število 12 je simbolno, značilno, in se ohrani s tem, da sveto Pismo ne druží Pavla z ostalimi apostoli v številno enoto.

Sicer pa tudi lahko prištevamo Pavla apostolom, ne da bi motili števila 12. Sveto Pismo namreč ne šteje le dvanajst apostolov, šteje tudi, in sicer ponovno, enajst. Vstali Vzveličar se je prikazal Kefu in potem enajsterim. (I. Kor.

15, 4). In v Dejanju apostolov beremo: Stal pa je Peter z enajsterimi (2, 14). Ko je še hodil božji Vzveličar po zemlji, je bil Peter še eden dvanajsterih, katerih glava je bil Kristus tako, da je štela sveta družba trinajst oseb. Toda že tedaj se je večkrat pokazalo, zlasti pri plačilu davka, da bode Peter v svojem času stopil iz števila apostolov na njih čelo, ne toliko kot eden izmed njih, temveč kot eden nad njimi. In res, na binkoštni praznik je razmerje sv. Petra do ostalih apostolov označeno z istim izrazom, kakor je bilo poprej Kristusovo do apostolov. Jezus z dvanajsterimi se je reklo poprej, in zdaj se pravi Peter z enajsterimi. (Dejanj. apost. 2, 14). Peter je nekako stopil iz števila apostolov in je stopil na mesto Kristusovo kot glava apostolov. Vsled tega je nastala v apostolski družini vrzel, katero je izpolnil Pavel tako, da moremo, kakor smo poprej rekli Jezus z dvanajsterimi, zdaj reči Peter z dvanajsterimi.

Izreden je nadalje tudi čas, v katerem je bil Pavel poklican v apostolat, ki ni v Cerkvi Kristusovi postranska reč, temveč spada k temeljni ustavi. Navadno si mislimo, da je božji Odrešenik pred svojim vnebohodom popolnoma ustvaril telo svete Cerkve, kateremu je potem vdihnil duha življenja, ko je poslal obljubljenega sv. Duha, in je na binkoštni praznik stopila Cerkev v popolno življenje. Delo je bilo torej dovršeno, in bistvenega dostavka ni bilo lahko pričakovati.

Resnica je sicer, da je bil tudi sv. Matija pozneje sprejet v apostolstvo; ali to se je zgodilo še pred prihodom sv. Duha in je bilo tako že določeno. Matija je videl Gospoda v mesu, je hodil z njim od krsta do vnebohoda in je bil priča njegovega vstajenja, kakor ostali apostoli. (Dejanj. apost. 1, 21. 22). Bil je za apostola povsem pripravljen in sposoben; in zanj ni bilo treba iskati novega mesta, stopil je samo na izpraznjeno mesto Juda Iškariota. Posebnega in neposrednega božjega poslanja ni bilo treba, ker je poslanje Judeževo prešlo samo ob sebi nanj, kakor je bilo prerokovano že v stari zavezi, češ, da bo njegovo škofovstvo prejel drugi — *episcopatum eius accipiet alter*. (Dejanj. apost. 1, 20). Apo-

stoli so samó postavili dva učenca Jožefa in Matija in so molili, rekoč: Ti, Gospod, ki poznaš srca vseh, pokaži, katerega si izvolil izmed teh dveh, da prejme mesto te službe in apostolstva, od katerega je odpadel Judež, da je šel v svoj kraj. In dali so jima kocke, in padla je kocka na Matija, in je bil prištet enajsterim apostolom, (Dejanj. apost. 1, 23—26).

Kako vse drugače je bil odbran in izvoljen sv. Pavel! Cerkev je že živela in delovala v svetu; širila se je naglo, da so bili celó že tudi pagani sprejeti vanjo. In zdaj je poklican nov apostol, ki ni videl Gospoda v mesu, ga ni spremljal kot učenec in ni slišal njegovega nauka in ga vstalega ni videl v nebesa iti. In zdaj oblastno nastopi kot priča, kakor vsi drugi apostoli.

Čudno, Kristus je vendar oznanil svoj evangelj, je vzgojil apostole, jih je hierarhično vvrstil, je upostavil zakramente, je od mrtvih vstal, pa je šel v nebesa ter je kot sad dopolnjenega svojega odrešilnega dela poslal tolažnika sv. Duha. Kdo bi še kaj pogrešal? Res, sveta Cerkev je bila ustanovljena, pa le v večjih potezih. Posameznosti bi se naj izpopolnjevale do smrti poslednjega apostola. Tako je bil polagoma spisani verski zakonik nove zaveze, so bili sprejemani pagani v cerkev brez dolžnosti, da izpolnjujejo Mozesovo obredno postavo; in kaj čuda potem, da je bil poslan tudi še nov apostol, čeprav na izreden način?

Savel ni koreninil v Cerkvi, je bil apostolom neznan, je stal kot preganjalec popolnoma zunaj Cerkve, in zdaj je bil hipno poklican za apostola in se je predstavil Petru. Še preden je bil krščen, je zaslišal iz ust Jezusa Kristusa, ki se mu je bil čudovito prikazal: Nunc ego mitto te. (Dejanj. apost. 26, 17). In kakor ga je Jezus sam poslal, enako ga je tudi sam podučeval in odgojil za apostola. Zato je sv. Pavel tako rad naglašal svoj evangelj, svoje spoznanje skrivnosti Kristusovih (Efež. 3, 3) in je vedno poudarjal, da se nauka, ki ga

je oznanjeval, ni naučil od človeka, temveč da mu ga je podelil naravnost Jezus Kristus: Oznanim vam, bratje, da evangelj, ki je bil od mene oznanjevan, ni od človeka, jaz ga nisem od človeka ne prejel in se ga ne naučil, ampak je po razodetju Jezusa Kristusa. (Gal. 1, 11. 12).

Kadar je Pavel terjal zase značaj pravega apostola, se je skliceval vselej na Kristusa; kajti apostol je tisti, katerega izvoli in vzgoji, pa podučí in pošlje neposredno Jezus Kristus. Kako je Gospod učil Pavla, se ne da določiti z vso gotovostjo. Nedvomno je le to, da je Pavel hodil v šolo božjo, morebiti ravno za svojega triletnega bivanja v arabski puščavi, kakor so se apostoli tudi tri leta šolali pri božjem Učeniku. On je prejel zasebni poduk, kakor so ga prejemale videi in preroki stare zaveze. On je prejel svoj evangelj per revelationem, po razodetju. (Efež. 3, 3 in Gal. 1, 12). Kar so drugi apostoli videli na Gospodu in slišali pri njem in od njega, to je sv. Pavel videl v prikaznih in je slišal po prikaznih Kristusovih. Ad hoc apparui tibi, ut constituam te ministrum et testem eorum, quae vidisti, et eorum, quibus apparebo tibi. (Dejanj. apost. 26, 16). Potemtakem je smel pač tudi sv. Pavel zatrjevati: Kar smo videli in slišali, to vam oznanjujemo. (I. Jan. 1, 3).

Sv. Pavel je dospel po nenavadni poti v apostolsko službo. Ključ za pojasnilo te izjeme tiči v naslovu, ki si ga je rad sam prideval: Positus sum ego praedicator et apostolus, doctor gentium in fide et veritate. (I. Tim. 2, 7). Quam diu ego sum gentium apostolus, ministerium meum honorificabo. (Rimlj. 11, 13). Creditum est mihi evangelium praeputii, sicut et Petro circumcisionis. (Gal. 2, 7). Kristus, obljubljeni in doposlani Mesija, je rešil vse ljudi, jude in pagane, in je za vse ustanovil svojo Cerkev. V tem oziru ni med judom in grkom razločka; ker je eden Gospod vseh, bogat za vse, kateri vanj kličejo. Kdorkoli kliče v ime Gospodovo, bo vzve- ličan. (Rimlj. 10, 12. 13).

Vkljub temu je vendar razloček med judi in pagani. Judje so ljudstvo božje, in je njih posinovljenje, veličastvo, zaveza, postava, služba božja, so njih obljube, kakor tudi očaki, iz katerih je Kristus po mesu (Rimlj. 9, 4. 5), in so ravno zavoljo svojih očakov ljubljenci božji (Rimlj. 11, 28). Izraelci so naravne veje na žlahtni oljki svete Cerkve. (Rimlj. 11, 21). Vse drugače je s pagani. Pagane je pustil neskončno modri Bog svoja pota hoditi. Oni niso bili ljudstvo božje. Bili so popolnoma zunaj Kristusove Cerkve, ki je koreninila v judovstvu. In ko so stopili v njo, so bili kakor divjaki vcepljeni v oljko svete Cerkve, v to drevo z judovsko korenino. Tu autem, cum oleaster esses, insertus es in illis, et socius radicis et pinguedinis olivae factus es, noli gloriari adversus ramos. Quod si gloriaris, non tu radicem portas, sed radix te. Ti pa, ko si bil divja oljka, si bil vcepljen na nje in si postal deležen oljčne korenine in njene tolščine: nikar se ne hvali zoper veje. Če se pa hvališ, ne nosiš ti korenine, ampak korenina tebe. (Rimlj. 11, 17. 18).

Judje so kakor rojeni udje Cerkve Kristusove, ker so bili izvoljeno ljudstvo božje. Zato jim je bil tudi pred vsem oznanjevan sveti evangelj, kakor uči apostol paganov sam, pišoč Rimljanom: Ne sramujem se evangelja. Božja moč je namreč v vzveličanje vsakemu, ki veruje, najpoprej judu in potem tudi grku. (Rimlj. 1, 16). Zato je tudi sv. Pavel, dasi apostol paganov, povsod najprej pridigoval judom, in šele po odklonitvi božjega označila od judovske strani se je obrnil k ajdom. Vam se je morala najprej govoriti božja beseda; ker jo pa zametujete in se nevredne štejete večnega življenja, glejte, se obrnem k ajdom. Zakaj tako nam je zapovedal Gospod: Postavil sem te za luč narodom, da si v vzveličanje do pokrajini zemlje. Ko so pa pagani to slišali, so se veselili in so poveličevali besedo Gospodovo ter so verovali. (Dejanj. apost. 13, 46—48).

Na mesto trdovratnih judov so tedaj stopili neverniki, in so radovoljno sprejeli vzveličavne resnice. Vendar bi to naj bilo judom v izpodbudo, da stopijo tudi oni, ki so v prvi vrsti poklicani, v božje kraljevstvo, v sveto Cerkev. Dokler sem jaz apostol paganov, hočem čast delati svoji službi, da priklíčem kakor že k posnemanju svoj narod in da nekatere izmed njih vzveličam. Zakaj če je njih odstop sprava sveta, (če je njih zguba za Cerkev bil pridobitek ajdovskega sveta), kaj bo pristop druga kakor oživljenje od mrtvih, (kaj more njih pristop biti, če ne vstanjenje od mrtvih, to je pridno prihajanje neverskih narodov v sveto Cerkev)? (Rimlj. 11, 13—15).

Vse to kaže veliko prednost judov pred pagani gledé na odrešenje sveta. Judje so pravni dediči, so naravni deležniki božjega kraljevstva; pagani pa so poklicani od zunaj in so podvrženi judom. Tega načela se je držal tudi Mesija pri svojem javnem delovanju. Prišel je sicer oznanjevat mir njim, ki so blizu, in njim, ki so daleč (Efež. 2, 17), prišel je spraviti in odrešiti vse po svojem svetem križu; toda njegovo delovanje v mesu je pred vsem veljalo judom. Nisem poslan kakor le k izgubljenim ovcam hiše Izraelove. (Mat. 15, 24). Ima še sicer druge ovce, ki niso iz tega hleva, katere bo tudi poklical, toda ne osebno, marveč po svojih namestnikih. Zato je opominjal učence: Ne zahajajte na pot malikovalcev in ne hodite v mesta Samarijanov; temveč pojdite k izgubljenim ovcam hiše Izraelove! (Mat. 10, 5. 6). Druge ovce bodo poklicane, če se bo pokazalo, da ovce Izraelovega hleva nočejo biti rešene.

Isto je Gospod povedal nespokornim judom, ko je dejal: Svoj vinograd bo izročil drugim vinogradnikom, ki mu bodo dajali sad ob svojem času... Zato vam pravim, da se vam bo odvzelo božje kraljevstvo in se bo dalo ljudstvu, ki bo prinašalo njegov sad. (Mat. 21, 41. 43). Ko bodo otroci kraljevstva pahnjeni v zunanjo temo, prišlo jih bo mnogo od vzhoda in zahoda in bodo sedeli pri mizi z Abrahamom in Izakom in Jakobom v nebeškem kraljevstvu. (Mat. 8, 11. 12).

Sv. Pavel je tudi dobro znal za prednosti judov in je prav dobro vedel, da naj pridigujejo apostoli pred vsem Izraelcem sveti evangelj; vendar se je s poudarkom imenoval apostola paganov in je v tej svoji službi postopal naproti ostalim apostolom tako odločno, kakor more in mora le tisti postopati, ki si je svest enake vrednosti in veljave, enake časti in dostojnosti. Predstavil se je sv. Petru (Gal. 1, 18), pa ne da bi prejel od njega poslanje in poduk za svojo službo, v petnajstih dneh bi se to tudi ne bilo moglo zgoditi, marveč on je obiskal kneza apostolov, da ga kot poglavarja svete Cerkve počasti, da stopi ž njim v občestvo in se mu podvrže, ker bi naj bil pod vodstvom sv. Petra z drugimi apostoli vred temelj Cerkvi, katere poglavitni vogelni kamen je sam Kristus Jezus. (Efež. 2, 20).

Nadalje je Pavel krepko naglašal, da za ajdokristjane ni obvezna judovska obredna postava, in se je rad imenoval apostola neobreze, češ, da je drugim poverjeno apostolstvo pri obrezanih. Ko so videli, da je meni izročen evangelj neobreze kakor Petru obreze — kajti kateri je v Petru delal za apostolstvo obreze, je delal tudi v meni za pagane — in ko so spoznali milost, katera mi je bila dana, Jakob in Kefa in Janez, ki so bili kakor stebri čislani, so podali desnice v občestvo meni in Barnabu, da bi mi dva šla med nevernike, oni pa med obrezane. (Gal. 2, 7—9). Tu pa se vpraša, ali ni rekel Jezus vsem verovestnikom: Pojdite po vsem svetu (Mark. 16, 15) in učite vse narode! (Mat. 28, 19). In ni li tudi sv. Peter pridigoval med pagani in je prve sprejel v Cerkev ter je ravno v Rimu, v središču paganstva, povzdignil svoj sedež?

Res, Pavel se imenuje apostola paganov in učitelja narodov, ker je bil zlasti zavoljo paganov poklican in k njim poslan. Ostali apostoli, dvanajst v številu, primernem dvanajsterim redovom Izraelskim, so bili iz judov za jude poklicani, kakor je tudi Jezus v mesu pred vsem bival in delal med judi. Šele v drugi vrsti so bili poslani k paganom, in sicer po vsprejemu pri rojakih. Gotovo je bilo prav primerno, da so

dobili in imeli tudi ajdje svojega apostola. Izgubljene ovce hiše Izraelove so imele svoje poslance; tako bi naj imele še druge, ki so bile poklicane v hlev Kristusov, tudi svojega zastopnika. Apostolom Mesija se je pridružil apostol Vzveličarja sveta. Ni čuda, da je glavna misel Pavlovega bogoslovja vseobčnost vzveličanja, kakor sem to v posebnem sestavku zgoraj pojasnil. Se ve, da je moral tudi apostol sveta biti Izraelec, ker je vzveličanje iz judov (Jan. 4, 22) in ker se naj tudi ajdje vcepijo v drevo, čigar korenina so očaki; vendar pa bi naj bil vzet tudi iz paganov. Zato je bil poklican Savel, Izraelec, pa rojen kot rimski državlján v grškem mestu Tarzu v Ciliciji, torej nekako obenem hebrejec, rimljan in grk.

Čas in način poklica sv. Pavla bi naj odgovarjal poklicu nevernikov. On je bil kesneje poklican v apostolsko službo, kakor drugi apostoli; enako so bili tudi pagani pozneje kakor judje poklicani v Cerkev. In poklican je bil brez priprave in nenadoma. Ni spremljal Mesija po Palestini, ni bil v zvezi ž njim; in vendar je bil poklican, kakor so bili poklicani pagani, ki so stali v ostrem nasprotju z mesijanskim vzveličanjem. Pa tujei in priseljenci so postali someščani svetih in domačini božji. (Efež. 2, 19). Sv. Peter, vrhovni poglavar Cerkve, je bil na čudovit način podučen o poklicu ajdov k vzveličanju; sv. Pavel pa je bil na skrivnosten način pozvan za apostola paganskega sveta. Kakor so bili nekđaj zastopniki paganov, modri iz jutrove dežele, drugače in pozneje kakor betlehemski pastirji pripeljani k jaslicam Gospodovim po zvezdi na nebu, slično je bilo paganstvo v svojem apostolu po luči z neba poklicano h krščanstvu. Videl sem opoldne na potu doli z neba luč, svetlejšo kakor je solnčna svetloba, obsvetiti mene in nje, ki so bili z menoj. (Dejanj. apost. 26, 13).

Pavel je apostol paganov, ta resnica reši vsa vprašanja, tičočá se njegove izredne prikazni. Poklic paganov v Kristusovo Cerkev je vzrok Pavlovega poklica v apostolstvo. Pavel predstavlja po svoji osebi in izobrazbi, po svojem poklicu in poslanju paganstvo. Ajdovstvo je bilo vcepljeno v oljko proti

naravi (Rimlj. 11, 11); Pavel, preganjalec kristjanov, je bil kakor proti naravi sprejet v apostolsko službo. Toda vkljub vsem izjemam je bil pravi apostol, kakor so bili ajdokristjani popolnoma enakopravni z judokristjani.

Naposled je čudno še to, da presega ravno ta izredni apostol po svoji gorečnosti in uspešni delavnosti druge apostole, o katerih delovanju nam je ohranjenih prav malo črtic, medtem ko izvemo iz svetih knjig prav mnogo o Pavlovih naporih. Kaj je dosegel sv. Jakob v Španiji, sv. Tomaž v Indiji, sv. Tadej v Mezopotamiji, sv. Andrej v Ahaji, nam je tako dobro kakor neznano. O Pavlovih bojih, zmagah in pridobitvah smo pa precej natančno podučeni iz prve cerkvene zgodovine, iz Dejanja apostolov. Sicer pa poroča o tem tudi sam večkrat: Mislím pa, piše Korinčanom, da nisem nič manj delal, kakor veliki apostoli. (II. Kor. 11, 6). Po milosti božji sem to, kar sem, in njegova milost v meni ni bila prazna, marveč sem več kakor vsak izmed njih delal. (I. Kor. 15, 10). Njegov ugled in vpliv presega daleč meje njegovega življenja. On živi in dela še zmerom po svoji veličastni osebi, po svojem krepostnem značaju, po svoji nepremagljivi zgovornosti in po svojih neprekosnih listih.

Judovsko ljudstvo v svoji pretežni večini ni sprejelo mesijanskega vzveličanja; le majhen del je stopil v cerkev Kristusovo; in pozneje so tudi le posamezni judje bili sprejeti v naročje matere Cerkve. Potemtakem izgine judovstvo v cerkvi, ki je bila od zdavnaj sem in je še vedno cerkev *ex gentibus*. Kaj čuda da je stal in stoji še vedno v ospredju apostol paganov. Le sveti Peter sluje kot glavar cele Cerkve poleg njega in nad njim.¹

¹ Primeri zanimivi spis: Die eigenartige Stellung des hl. Apostels Paulus im Grundplane der Kirche. (Der Katholik. Zeitschrift für katholische Wissenschaft und kirchliches Leben. Mainz, 1892. Stran 421—428 in 481—491).

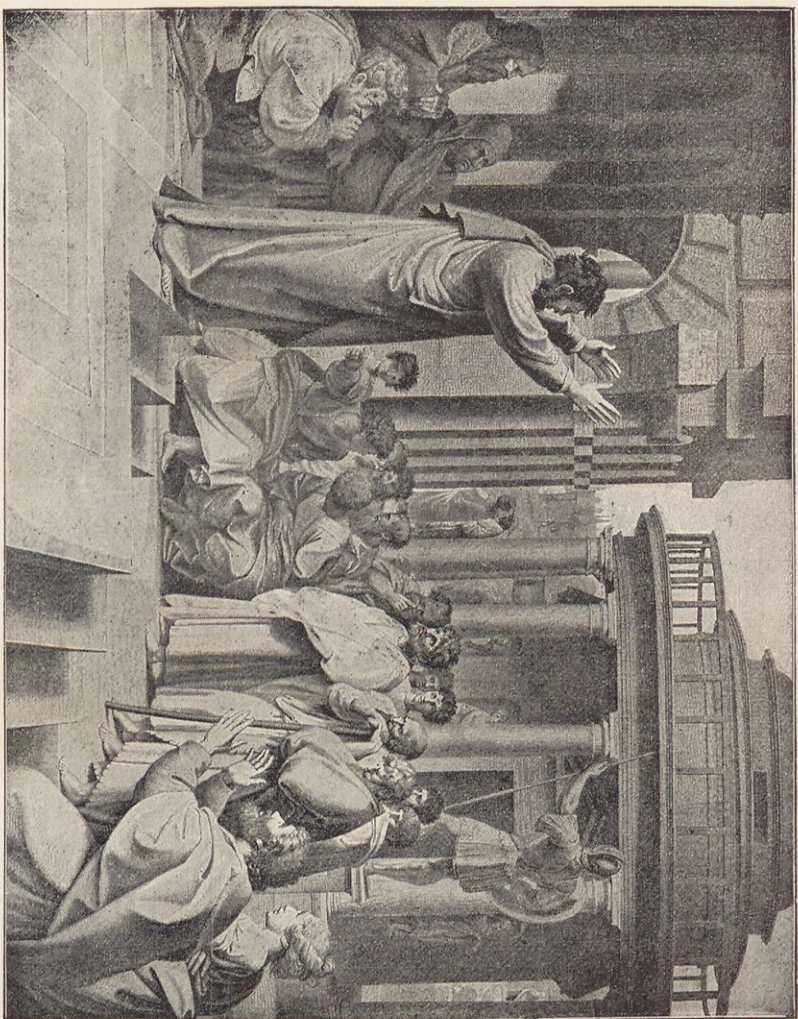
Nastavek

o velevažnosti življenja in delovanja Pavlovega.

Kakor zavzema slavni Taržan v krščanski dobi izredno mesto, takisto nima vrstnika v stari dobi, ne med odličnimi Izraelci in ne med vrlimi pagani. Če bi ga že komu prispodobil, bila bi mu prednika v modrosti Salomon in Solon, v vedno žejnem hrepenenju po resnici bil bi mu podoben slavni Sokrat, najplemenitejši človek paganskega starega veka¹; in v zgovornosti bil bi mu soroden vrli Demosten, katerega je stari svet občudujoč imenoval živo postavo zgovornosti. Vendar tudi ta prispodoba kakor vsaktera druga ne velja zavsem, zlasti kar zadevlje Demostena. Pavlovi listi, pisani ali narekovani s plameni ljubezni božje, se ločijo gledé na jezik in globoke misli, pa gledé na jasne dokaze od najlepših govorov Demostenovih, kakor se loči solnce od meseca, beli dan od črne noči. Ali je govoril kedaj kdo, kakor govori sv. Pavel? Če se obrne do Korinčanov, pravi: „Pavel, poklican apostol Jezusa Kristusa po volji božji, in Sosten brat. Cerkvi božji, ki je v Korintu, posvečenim v Kristusu Jezusu, poklicanim svetim z vsemi, ki kličejo ime Gospoda našega Jezusa Kristusa, na vsakem njih in našem mestu. Milost vam in mir od Boga Očeta našega in od Gospoda Jezusa Kristusa!“ (I. Kor. 1, 1—3). Kako preprosto in vendar kako veličastno in kako dostojno je vse to!

Kako mogočno je pač morala doneti pisana ali živa beseda Pavlova sredi mesta, pogreznjenega v nezmerno zauživanje pozemeljskih dobrin! Kar je Korinčanom cinik Diogen, ki je domoval v predmestju Kraneion, prenapeto oznanjeval, češ, da je posvetno blago brez vsake vrednosti, to je modro in zmerno pridigoval sv. Pavel nasladnim meščanom z ozirom na poslednji najboljši cilj in konec človekov.

¹ Beri dobro knjigo: Dr. C. Piat, Sokrates. Seine Lehre und Bedeutung für die Geistesgeschichte und die christliche Philosophie. Aus dem Französischen von E. Prinz zu Oettingen-Spielberg. Regensburg, 1903. 311 strani.

Sv. Pavel na areopagu v Atenah.

Rimljanom, temu tragiškemu ljudstvu, ki je hrepenelo le po zunanji moči in oblasti, piše: „Pavel, služabnik Jezusa Kristusa, poklican apostol, odločen za evangelj božji, katerega je poprej obljubil po svojih prerokih v svetem Pismu, o Sinu svojem, ki mu je bil rojen iz rodú Davidovega po mesu, ki je bil potrjen za Sina božjega v moči z Duhom svetosti po vstanjenju od mrtvih, Jezusu Kristusu Gospodu našem; po katerem smo prejeli milost in apostolstvo, da bi bili veri pokorni vsi narodi za ime njegovo, med katerimi ste tudi vi poklicani Jezusa Kristusa, vsem, ki so v Rimu, ljubljencem božjim, poklicanim svetim: Milost vam in mir od Boga Očeta našega in od Gospoda Jezusa Kristusa!“ (Rimlj. 1, 1—7).

So li sanje? Je li resnica? Kako! Nepoznan človek govori tako z domovino Julija Cezarja, z domovino Katona! Neznanec, sam brez bogastva in brez oblasti, kakor enak enakim, kakor višji nižjim, z mestom, ki je najmogočnejše kralje sveta in najsilnejša ljudstva vpregalo pred slavnostni voz svoj? Pač povsodi se je Pavel pokazal velikega izvedenca. Ohole Korinčane je poniževal z modro zakritimi ukori; nestanovitne Galačane je strahoval z očitanjem nemodrosti in nepokorščine; lene Efežane je kaznoval z opomini k izpolnjevanju stanovskih dolžnosti, in na svojo mogočnost ponosnim Rimljanom je govoril kakor diktator z vladarsko-zapovednim glasom.

Pa od kod ima Pavel čudno moč besede? Odkod so ti resnobni, veličastni in zaupni izrazi? Ali bi se bil upal Demosten pri vsej moči svoje zgovornosti in Platon pri vsej vzvišenosti svojega duha, obrniti se tako do kakega grškega, a kaj šele do tujega mesta? Imel je li Ciceron ali kateri drug modroslovec sv. Pavla trdno zanašanje, da razširi svoj nauk tudi črez meje svoje domovine? Ne. In zakaj ne? Zato ne, ker rimski ali grški filozofi niso mislili nikdar na ostale narode, niso mislili nikoli na človeški rod vobče. Ti možje so govorili in pisali le za svoj čas, kraj in rod, ali še bolje, govorili in pisali so le za ožje kroge. Horacijev geslo: *Odi profanum vulgus et arceo*; jaz sovražim in odstranjujem nevedno množico, to je bilo načelo modroslovcev starega veka. Kako naj bi bili

potem njih nauki prešinili ljudstva in narode? Največji modrijan starega veka niti ni mogel izpremeniti nrava ali zadržanja svojih sosedov, ki so ž njim prebivali v isti ulici. Kako naj bi bil potem predrugačil, naj bi bil zboljšal slabosti in hudobnosti prebivalcev dveh ali celó vseh delov sveta? Pavel pa je delal za prihodnost kakor za sedanjost, za potomce kakor za sodobnike, za rojake kakor za inostrance. Kakor je govoril nekdam Judom, Grkom, Rimljanom, Galačanom, tako govori zdaj v vseh razvitih jezikih po prevodih svojih listov vsem narodom. Zato pač res, čimbolj premišljuje človek življenje Pavlovo, tem večjo razliko najde med sv. Pavlom in najjimenitnejšimi možmi stare dobe.

Resnica je sicer splošno priznana, da si je mnogo mož pridobilo necenljivih zaslug za človeški rod vobče; toda moža, kakršen je Pavel, ne najdeš nikoli nikjer.

O Sokratu je Alcibiad izrekel, da ni podoben nobenemu drugemu človeku, ne predniku ne sodobniku; temveč da je prav posebna prikazen. In vendar je stal Sokrat svojim so-meščanom tako blizu, da so se mu znanci, zlasti Aristofan, očitno rogali na prijateljski način. Toda apostol Pavel je resnično izreden značaj. Kakor ti prihaja visok hrib, čigar vršac doseči želiš, vedno višji in višji, enako se vzdiga ta značaj nad vsako sodbo, ki si jo napraviš o njem. Pavel nima primere med slavnimi možmi vseh vekov in vseh krajev.

Oče zgodovine, slavni Herodot, je skoraj ves tedanji svet prepotoval, ali nikoli s tolikim požrtvovanjem in obenem s tolikim uspehom, kakor se to more in mora trditi o Pavlu, ki je potoval iz Azije v Evropo in iz Evrope v Azijo z lahkobo, s katero napravimo mi sprehod od kraja pa tja na konec večjega mesta.

Da, čudovita prikazen! Mož brez premoženja in slavnega imena, brez tako zvane olike in vede svetá, vstane pa se meri s tremi najbolj omikanimi narodi, se poskusi z narodi z najslavnejšo zgodovino. Hebrejci so se imeli za ljudstvo vseh ljudstev. Pavel jim dokaže, da je zadnji čas, da očistijo svojo vero. Grki in Rimljani so mislili, da so dosegli vso velikost.

Pavel jim dokaže, da niso okusili niti še kapljice mleka, ki daje narodom življenje. Blesk Atike in Italije obledi, ko se prikaže siromašni Izraelec iz Tarza in prevzame službo variha in svetovalca največjih mest na zapadu. Toda pri vsem tem poslu, delu in trudu je bil Pavel popolnoma nesebičen. Da se borno preživi, je pletel šatore, katero rokodelstvo je bilo pač najprimernejši izraz njegovega življenja, ki ga je preživel brez stalnega doma na križema potih, kakor živé nomadje pod šatori. Navzlic temu pa je ljudem pripravljaj šatore v nebesih za oni odločilni čas, ko se porušijo šatori tega življenja. (II. Petr. 1, 13. 14). V prešinjivem govoru, ki ga je govoril v Miletu, drži in izteguje zbranim svoje žuljave roke naproti, rekoč: Zlata in srebra in obleke nisem od nobenega izmed vas terjal, kakor sami veste in dobro znate. Zakaj kar sem potreboval za sebe in za svoje pomočnike in spremljevalce, to so pridelale in prislužile le-te moje roke.

Sploh je ves ta govor v Miletu nežen kakor Mozesovo slovó, in je prisrčen kakor odpoved Samuelova, pa je poln zavednosti in veličave pri vsej žalosti, ki veje v njem. Pa kaj hoče ta mrtva hvala, naj govori živi govor Pavlov: „In poslal je iz Mileta v Efež ter poklical starejšine cerkve. In ko so prišli k njemu, jim reče: Vi veste od prvega dne, ko sem prišel v Azijo, ko sem ves čas z vami bil, služeč Gospodu z vso ponižnostjo in mnogimi solzami in izkušnjami, ki so se mi dogodile vsled zalezovanja judov. Kakor nisem ničesar koristnega opustil, da vam ne bi bil oznanil in vas učil javno in po hišah, pričajoč judom in paganom izpreobrnjenje k Bogu in vero v Gospoda našega Jezusa Kristusa. In sedaj glejte! Jaz zvezan v duhu potujem v Jeruzalem, ne vedoč, kaj se mi bo prigodilo v njem; izvzemši, da mi priča sveti Duh po vseh mestih, govoreč, da me ječa in stiske čakajo v Jeruzalemu. Ali mene nič ne skrbi, in tudi življenje moje mi ni drago, da le tek svoj dokončam radostno in pa službo, katero sem prejel od Gospoda Jezusa, da potrjujem evangelj milosti božje.

In sedaj glejte! Jaz vem, da ne bote več videli obličja mojega, vi vsi, med katerimi sem hodil, oznanjujoč kraljev-

stvo božje. Zato vam pričam današnji dan, da sem čist od krvi vseh; kajti nisem se umikal, da bi vam ne bil oznanjal vse volje božje. Pazite torej na sebe in na vso čredo, v kateri vas je sv. Duh postavil za škofe, da vladate Cerkev božjo, katero je pridobil s krvjo svojo. Zakaj jaz vem to, da bodo po mojem odhodu došli med vas grabljivi volkovi, ki ne bodo prizanašali čredi; in izmed vas samih bodo vstali možje, ki bodo govorili napačno, da bi potegnili učence za seboj. Zato pa čujte, spominjajoč se, da tri leta nisem ne noč ne dan nehal s solzami opominjati vsakega izmed vas. In sedaj vas, bratje, priporočam Bogu in besedi milosti njegove, ki more sezidati in vam dati delež med vsemi posvečenimi. Srebra in zlata ali oblačila nisem od nikogar pozelel; saj sami veste, da to, kar je bilo treba meni in tistim, ki so bili z menoj, da so to prislužile le-te roke moje. Vse sem vam pokazal, da je tako treba truditi se in sprejemati slabe in spominjati se besed Gospoda Jezusa, ki je rekel: Mnogo bolje je dajati, kakor jemati.“ (Dejanj. apost. 20, 17—35).

Vmes pripomnim, da mora posebna lastnost vsakega človeka sploh in dušnega pastirja posebej biti nesebičnost. Samuel prerok, odločivši službo sodnika, je hotel še enkrat narod izpodbuditi k zvestobi do Boga in do postav božjih. Da bi bil opomin uspešen, je uporabil sveti mož dve sredstvi. Kateri? Storil je čudež (I. Kralj. 12, 8) in poleg tega se je sklicaval še na svojo nesebičnost v službi svoji, na svojo nedobičkaljnost pri poslovanju, rekoč: „Sedaj sem star in že siv. Jaz sem javno pred vami hodil od mladosti svoje do tega dne, in glejte, tukaj sem! Recite o meni pred Bogom in pred njegovim maziljencem, če sem od katerega izmed vas vzel vola ali osla, če sem koga obrekoval ali tlačil, če sem iz katerega rok vzel darilo — zato se hočem danes pokoriti in želim vse povrniti. Odgovorili so na to: Ti nas nisi ne zaničeval, ne tlačil, niti nisi prejel daril iz kateregakoli rok. In odvrnil jim je: Priča je torej Gospod in priča je njegov maziljenec, da niste ničesar našli v mojih rokah. In rekli so: Priča!“ (I. Kralj. 12, 2—5).

Vprašam, ali temu slovesu ni podoben krasni konec Pavlovega slovesa od Mileta? Nesebičnost pridobiva srea. Žal, da ne cvete bujneje. Quidam, quae sua sunt, quaerunt, non quae sunt Jesu Christi. (Filiplj. 2, 21). O cives, cives, quaerenda pecunia primum! Virtus post nummos — posmehoval se je rimski pesnik Horacij svojim rojakom. Pa še danes ni drugače. Virgilijev vzdih: Quid non mortalia pectora cogis auri sacra fames — to je še dandanes začetek hudobije. „Korenina vsega zla je lakomnost“, uči tudi učeni učitelj narodov, „in tisti, ki hočejo obogateti, padejo v izkušnjave in mreže hudičeve, in v mnoga poženja nespametna in škodljiva, katera spravljajo ljudi v pogubo in propast. Lakomnosti vdani zabredejo od vere in se obložijo z obilnimi bolečinami.“ (I. Tim. 6, 9. 10).

Kakor je Pavel učil, tako je tudi živel. Zato se je lahko pri svojem slovesu pozival na nesebično delovanje. In to kako uspešno! Kakovšen vtis so napravile na zbrane vernike Pavlove besede, slovesno govorjene v slovo, zapisal je vestno in spretno sv. Lukež, rekoč: „In ko je Pavel to povedal, je pokleknil na kolena svoja in je molil z vsemi njimi. In velik jok in stok je nastal med vsemi in objemaje Pavla, poljubovali so ga, žalostni najbolj zaradi besede, ki jo je rekel, da ne bodo več videli obličja njegovega. In spremili so ga na ladjo . . . In odtrgali smo se od njih in smo se odpeljali.“ (Dejanj. apost. 20, 36 nsl). Res, kdo se ne bi topil žalosti, ki je imel sladko srečo, poznati ta blagi obraz, gledati to milo lice, okušati to dobrotno sree, katero pa mora kmalu izgubiti za vselej na svetu. Sem spada tudi genljivo slovo od feniškega mesta Tira, kjer se je Pavel sedem dni mudil pri ljubljenih učencih. Pri odhodu se je vsa občina kaj ljubeznivo, vdano in pobožno poslovila od preljubljenega apostola. „In prišli smo v Tir. In ko smo našli učencev, ostali smo tukaj sedem dni. Ti so govorili Pavlu po Duhu, naj ne hodi gor v Jeruzalem. Ko so pa dnevi dotekli, izšli smo in spremljali so nas vsi z ženami in otroki tja do predmestja, in pokleknivši na bregu smo molili. In ko smo se poslovili drug od drugega, smo stopili v ladjo; a oni so se vrnili domov.“ (Dejanj. apost. 21, 3—6).

Poleg nesebičnosti je posebnega spomina še vredno tudi prizadevanje, katero je sv. Pavel obračal na to, da si ohrani dobro ime, ker je bil pač prepričan, da ni uspešnega delovanja brez časti, brez spoštovanja, brez dobrega glasú. Kdor je zapravlil pošteno ime, naj ne upa blagoslova pri svojem trudapolnem poslu. Spoznavši to, je zagotovil naš apostol Korinčane: „Rajši bi hotel umreti, kakor da mi kdo uniči čast mojo.“ (I. Kor. 9, 15). Umel je pristojno ceniti dobro ime, ker je bral v knjigi pregovorov zlati nauk: „Boljše je dobro ime, kakor so mnoga bogastva.“ (Preg. 22, 1). Pavlova skrb za ohranitev čistega imena odseva iz zagotovila: „Mi si prizadevamo za dobro ne le pred Bogom, ampak tudi pred ljudmi.“ (II. Kor. 8, 21). Filipljanom pa je svetoval: „Bratje, kar je resnično, pošteno, pravično, čisto, ljubeznivo, kar je sloveče, kar je čednost in hvala, to preudarjajte.“ (Filiplj. 4, 8). In značajni mož se je nedvomno ravnal sam po naukih, katere je dajal drugim, govoreč: „Nikomur v ničemer ne dajajmo spotike, da se ne graja služba naša; temveč izkazujmo se v vsem božje služabnike v potrpljenju mnogem, v stiskah, v potrebah, v težavah, v udarcih, v ječah, v odporih, v trudih, v nespanju, v postu, v čistosti, v znanju, v prizanesljivosti, v dobrotljivosti, v duhu svetem, v nehinavski ljubezni!“ (II. Kor. 6, 3—6).

Iz vsega tega je pač dovolj razvidno, kako potrebno je po nauku Pavlovem k blaženemu delovanju dobro ime, kako potrebno je spoštovanje, katero naj ima dušni pastir pri svojih ovčicah, katero naj ima vsak predstojnik pri svojih podanikih.

Sv. Pavla mučeniška smrt.

laženi Pavel je vodil ljudi v obljubljeni deželo, ali je tudi sam prišel v njo, ne kakor Mozes, ki je Izraelce spravil tja, a sam se je v njo le s hriba Neba milo oziral. Opazni pač morajo biti dušni pastirji, da ne zaostanejo sami zunaj nebeške Palestine, medtem ko druge uspešno tja pošiljajo. Kaj koristi, druge vzveličati, sebe pa pogubiti? Pavel ni pogubljal drugih in je rešil tudi sebe.

Na večnega spomina vredni 29. dan meseca junija leta 67 po porodu Device je bilo, ko so iz mamertinske ječe v Rimu odpeljali dva že sivolasa moža ne v prostost, marveč v bridko smrt. Peter iz Betzaide je moral za stražniki slediti na hrib Vatikan,¹ kjer so ga obsodili na nečastno smrt križa. Eno edino prošnjo je še imel osemdesetletni blagi starček, in sicer to, da ga naj križajo z glavo navzdol proti zemlji obr-

¹ Novejši učenjaki odločno trdijo, da je bil prvi rimski papež križan: ne na hribu Janikulu, marveč na hribu Vatikanu. Primeri: Orazio Marucchi, *Le memorie dei ss. apostoli Pietro e Paolo nella città di Roma*. Roma, 1894. 8°. 139 str. Obširno oceno zanimive znanstvene knjige je priobčil slovstveni list: *Literarischer Anzeiger für das katholische Oesterreich*. Graz, 15. Dezember 1895. Štev. 3. str. 103—108. — Hartmann Grisar S. I., *Rom beim Ausgang der antiken Welt*. Freiburg im Breisgau, 1901. Str. 219 nsl. in str. 230—232.

Izvedeni rimski starinoslovec in zgodovinar Anton de Waal pripazuje v sedmi izdaji svojega rimskega romarja določno: Auf der Anhöhe des alten Janiculus erhebt sich eine Kirche, die dem hl. Petrus geweiht ist... In dem anstossenden Klosterhofe steht eine von Bramante erbaute Rundkapelle auf der Stelle errichtet, wo angeblich der Apostel gekreuzigt wurde — eine Meinung, der man nicht einmal die Ehre einer Diskussion zugestehen darf, da es geschichtlich feststeht, dass Petrus im Vatikan gekreuzigt wurde, nicht weit von dem Orte, wo er sein Grab fand (Armellini). Die Legende vom Tode des Apostels an diesem Orte entstand erst im späten Mittelalter aus gewissen missverstandenen Angaben, welche man auf jene Höhe des Janiculus beziehen zu müssen glaubte. (Der Rompilger. Freiburg im Br., 1903. Str. 333 in 334).

njeno; kajti držal se je ribič-apostol za nevrednega, križan biti na takovšen način, kakor je bil križan njegov ljubljeni Gospod in mojster Jezus Kristus. Prošnjo so mu uslišali in prvak apostolov ter pastir jagnjet in ovčic je v mukapolnem mučeništvu časno življenje zamenil z večnim veseljem. Marcel, njegov zvesti prijatelj in spremljevalec, je pokopal sveto truplo na onem kraju, kjer se sedaj proti nebu kvišku dviga najkrasnejša cerkev celega sveta, dôm sv. Petra.

Pavel pa iz Tarza, mnogoslavni apostol sveta, ni bil sicer križan, saj je bilo vse življenje njegovo od izpreobrnjenja sem težek križ, na katerega je bil s Kristusom pripet (Gal. 2, 19), in na svojem telesu je nosil rane Gospoda Jezusa (Gal. 6, 17) — toda bil je, osemindeset let star, pri „treh vrelih in via Laurentina“ ob cesti v Ostijo obglavljen z mečem in pokopan na mestu, kjer zdaj stoji vzorno lepa bazilika svetega Pavla. Bila je sv. Lucina, učenka apostolova in najbrž tista slovita, od Tacita omenjena Graecina Pomponia, ki ga je dala pokopati na svojem posestvu.¹ Pobožno izročilo pravi, da se je od trupla ločena glava trikrat privzdignila od zemlje in da so usta vsetrikrat zaklicala presveto ime Jezus. Na prostorih, kamor je pala glava, so nastali trije studenci, katere kažejo še dandanes v srednji cerkvi izmed onih treh cerkvice, ki so bile postavljene na kraju obglavljenja. Tako se je zdaj izpolnila Pavlu vroča želja, biti pri Kristusu. Zdaj je prejel krono pravice, katero mu je bil Gospod prihranil. Zdaj je zopet zagledal obličje, ki se mu je bilo na potu v Damask prikazalo iz odprtih nebes, in zaslišal je zopet nebeški glas, ki ga je bil takrat po imenu zaklical.

Tako sta prvaka apostolov tudi po smrti združena, kakor sta bila prijateljski zvezana v življenju. Oba počivata v Rimu. Gredoč omenim mnenje, češ, da počiva polovica svetih ostankov obeh sv. apostolov dandanes pri sv. Petru na Vatikanu, druga polovica se nahaja pri sv. Pavlu zunaj mesta, glavi obeh sv.

¹ Alard, Les dernieres persecutions. I. 28. — Stimmen aus Maria Laach. 1900. II. Heft. Str. 172 nsl.

apostolov pa sta shranjeni v baldahinu nad konfesijo ali grobom sv. Janeza v Lateranu.¹ Skupno sta Simon in Savel kot Peter in Pavel učila nauk Jezusov, skupno sta trpela, skupno sta umrla in skupno počivata v večnem mestu Rimu, in skupno se radujeta v hiši Očeta svojega mojstra. Ničesar ju ni premoglo ločiti od medsebojne ljubezni in tudi ne od ljubezni do Kristusa, niti križ niti meč. Gledé na nas nosi sv. Peter ključee raja, da nam odpre vrata vanj, in sv. Pavel nosi meč, da nas brani vsakega, ki bi nam hotel zabraniti vstop.

Postojmo še nekoliko s pripognjeno glavo pred mrtvim Pavlom. Tako je tedaj tu v Rimu našlo mir veliko apostolsko srce sv. Pavla, ki v življenju ni poznalo miru. Tu je apostolski potovalec, kateremu je zemlja skoraj pretesna postala, odložil svojo popotno palico. Tu je zmagonosni boritelj vdano povetil svoj meč, ker večjega mesta, kakor je bil Rim, ni bilo več pridobiti. Tu je Pavel dosegel v višjem pomeni rimsko državljansko pravo, ker je bil po svojem mučeništvu v Rimu vzveličavno preroden. Tako je dokončal slavni apostol svoj tek, ko je štiri in trideset let deloval za sveto stvar, ko je za božjo reč neizmerno veliko storil, nepopisno veliko prebil in pretrpel. Saj je bil trikrat bičan po židovski šegi, petkrat tepen po rimskem običaju, sedemkrat ukovan v železje, enkrat skoraj do smrti kamenjan, vendar judom jud, paganom pagan, vsem hlapec in postrežnik, pa dolžnik: pridigovati evangelj vsem narodom.

Dovršil je množitelj božjega kraljevstva na zemlji pet velikih misijonskih potovanj na morju in na suhem, katerih prva tri je nastopil iz Antiohije, četrto kot jetnik iz Jeruzalema v Rim in peto iz Rima po doseženi prostosti iz prvega zavora v tem mestu. Na teh misijonskih potih je preživel dvajset let, je videl okoli trideset raznih dežel in otokov, ter je v več nego štiridesetih mestih ustanovil in utrdil krščanske občine.

¹ Najnovejši preiskovalci starin resnijo, da počiva truplo sv. Pavla v cerkvi, njemu posvečeni, in telo sv. Petra tudi v cerkvi, njemu posvečeni. Le glavi sv. apostolov sta shranjeni v baziliki sv. Janeza pri Lateranu. Primeri Grisar S. J., *Le tombe apostoliche di Roma*. 1892.

Vsi ti poti so bili neprenehljivo delovanje v vinogradu Gospodovem in vedna vojska, da se dežele in narodi rešijo kraljevstva teme in greha ter se pridobé za kraljevstvo Kristusovo, za to kraljevstvo resnice, pravice in svetosti. Pač pravo trdi sv. Krizostom, češ, da je Pavel združeval v svoji osebi vse, kar je dobro, blago in lepo na ljudeh in na angelih, da je obsegalo sree njegovo ves vesoljni svet. Gotovo, mnogoveč, kakor so pokazali drugi svetniki, je pokazal Pavel, kako sijajnih čednosti so zmožni ljudje, za kako veličajna in čarodajna dela so sposobni vsi tisti, ki pridno sodelujejo z milostmi, podeljenimi jim od Boga.

Ob koncu svojega na dobrih delih prebogatega življenja se je smel pač tolažiti s kraljem Davidom: „Custodivi vias Domini. Omnia enim iudicia eius in conspectu meo et praecepta eius non amovi a me. Retribuet mihi Dominus secundum iustitiam meam et secundum munditiam manuum mearum reddet mihi.“ (II. Kralj. 22, 21—23). Enako, pravim, smel je tudi Pavel apostol s pogledom na svoje viharo življenje in vseobsežno delovanje zapeti svojo labodnico in vzdihniti: „Ego enim iam delibor et tempus resolutionis meae instat. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. In reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex.“ (II. Tim. 4, 6—8). In iz ječe v znožju kapitóla, ko mu je že mučeniška smrt trkala na dveri, je pisal svojemu učencu in desnemu prijatelju Timoteju tako zaupno in milo, rekoč: „Pomisli, da je naš Gospod Jezus Kristus od mrtvih vstal po mojem evangelju, za katerega trpim do ječe in do verig. Ali beseda božja se ne dá vkleniti. Zato pretrpim vse zarad izvoljenih.“ (II. Tim. 2, 8—10).

Ta Pavel iz Tarza cilicijskega bi dal dovolj gradiva za junaško pesen, katera bi bila epos krščanske ljubezni. V apostolski svoji službi je bil dovršen služabnik, kakršnega se je sam naslikal v svojih listih, bil je popoln vzor najboljšega dušnega pastirja. Krščanska Odiseja sv. Pavla z vsemi premembami in različnimi dogodki in zanimljivimi pripetljaji, kako

čudežna, mikavna in divna je vendar! Njen junak se bojuje zoper ves svet. V tej borbi pa je veličajen, je najden in zveden, je pogumen in premeten; on ve vse porabiti. Hodeč po ravni stezi, pozna tudi ovinke. On je sicer odkritosrčen, pa vendar tudi previden bojevnik, ki umeje, vsak udarec krepko odbiti. In še več, za vsaka vrata ima pripraven ključ. In uspehi njegovega prizadevanja, neumornega delovanja, kako ogromni so vendar!

Ko je Pavel umrl, je bilo krščanstvo že razširjeno v najslavnejših mestih treh delov sveta. Cerkvene občine so imela že mesta Rim, Atene, Korint, Efež, katero staro mesto je slulo zavoljo svetišča boginje Diane, ki ga je bil leta 356 pred Kristusom zažgal zloglasni Herostrat, pa je bilo kmalu zopet pozidano kot edno izmed sedmerih, najbolj od paganov občudovanih stavb; nadalje Aleksandrija, Solun, Jeruzalem in Antiohija. Italija kakor Judeja, Egipet kakor Macedonija, Grecija kakor Arabija in Sirija poznale, častile in molile so Jezusa iz Nazareta. In k temu prevratu je največ pripomogel Pavel. To je bil učinek onega prepomenljivega trenutka, v katerem je zablistnilo in zagrmelo pred Damaskom: Savel, Savel, zakaj me preganjaš? In pogled na tolika dobra dela, kako krepilna tolažba je ob smrtni uri! Pavel je mogel, on je smel v očigled smrti, poln najtrdnjše upanja, govoriti besede, ki so najslajša tolažba, pa tudi najboljše pomirjenje za vsakega umirajočega: „Jaz sem dober boj bojeval, sem dopolnil tek in ohranil vero. Zato pa mi je pripravljen venec pravice, ki mi ga bo dal Gospod, pravični sodnik.“ Ko bi me vprašal kdo, kakovšen napis ali epitafij bi sodil za nagrobni spomenik Pavlov, rekel bi, da si je Pavel sam omislil epitafij z zgoraj navedenim stavkom.

Pavel, vzor in vzgled apostola, je bil dika svoje dobe in ostane za vse prihodnje čase. Tamquam prodigium factus sum multis (Ps. 70, 7), smel je o sebi reči že v življenju, a po smrti mu še to tembolj velja. Četudi je bil obglavljen, umrl vendar ni, nikakor ne, on živi in bo vedno živel po svojih

neumrljivih delih. Pozaobljen je dan smrti najslavnejših vojskovodij, a dan smrti revnega rokodelca šatorov je slavljen od nekdanj in bo slavljen vselej. Grobov mogočnih rimskih kraljev in cesarjev se nihče ne spominja in nihče ne moli in ne hvali Boga pred posodami njihovega pepela. Grob Pavlov je pa čiščen, kakor ni bil častit nobeden rimski cesar, ne v življenju ne po smrti. K Pavlovemu grobu so potovali cesarji, kralji, knezi in verniki vseh narodov in vseh stanov. Tam je že tisoč in tisoč svetnikov in svetnic kleče molilo, tam se je že milijonov in milijonov ljudi vnelo za dobro. Pavlovo in Petrovo grobišče je za grobom Kristusovim najčudnejše, najčastitljivejše mesto na zemlji.

V Maliaziji je bil leta 1890 ustanovljen nov vikarijat, čigar sedež je mesto Tarz. V tem letu se je mnogo pobiralo, da se sezida katedrala, vredna in primerna Pavlu Taržanu, ki doslej v svojem rojstnem mestu ni imel dostojnega spomenika. Dal Bog, da se kmalu zopet vrnejo časi sv. Pavla v Maliaziji! Pavel bode občudovan, dokler se ljudje ne odpovedó zdravemu umu ter se ne poslové od vneme za plemenita dela. Tako bode, ko bi tudi ne bila ustanovljena posebna kongregacija, ko ne bi bil poseben red utemeljen v spomin in na čast obglavljenja sv. Pavla. Ustvarili so to društvo Anton Morigia, Jarnej Ferrari in Caharija Kremonski. In leta 1890 so vneti duhovniki Gališki v Levovu osnovali družbo sv. Pavla z namenom, da bi se pridno obhajali ljudski misijoni po duhovnijah. In tako se slavi in se bo slavil in hvalil apostol apostolov do sodnjega dne. Sicer se pa že osemnajst sto let povišuje, kaj še treba novega poveličevanja tega največjega učenca največjega Učenika božje resnice. Pavel je sijal kakor blesteče solnce in je na zahodu zašel po vrlo dovršenem delu; kakor zaide solnce na zahodu, ki vzhaja v orientu, tako je vzhajal tudi Pavel v orientu in je dokončal svoj tek v okeidentu.

Medtem ko Pavlova duša uživa že nad osemnajst sto let veselje vzveličanih in se blišči v onem blesku, kakršen je od Boga obljubljen tistim, ki so učitelji prave modrosti postali

mnogim (Dan. 12, 3), živé še njegova dela, pisana in nepisana, živi še njegov vzgled vedno med nami in bo živel, dokler bo vzhajalo solnce. Ta vzgled naj bi imenito dušnim pastirjem bil vedno pred očmi, da ga posnemajo; in te spise naj bi preučeval sploh, kdor išče modrosti; kajti polni so modrosti božje. Zato vas prijazno vabim in opominjam, dragi mi bratje in sinovi v Kristusu, posnemajmo čednosti sv. Pavla: njegovo živo vero, trdno upanje, gorečo ljubezen do Jezusa na križu, globoko ponižnost, zdržljivost, pravo pobožnost, pogumnost, krščansko domoljubnost, darežljivost, požrtvovalnost!

Obračam se posebej do vas, preljubi, ki ste učitelji krščanskih resnic in nauk, kliče: To vam je vodnik, to je predpoda, je vzgled in ravnilo za vaše učenje. Pavel je pred vsem vaš učitelj, učitelj po svojih delih, učitelj po svojih naukih, učitelj po svojem življenju in učitelj v svoji smrti. Po njem se vzgojajte! Po njegovih stopinjah hodite! Skrbite, da svojo sveto službo skrbno opravljate, si tako mirno vest in pomoč božjo pridobivate, in da si, goreči za vzveličanje neumerjočih duš, pletete večno nevenljivi venec. Gotovo, najlepšo oljko svoje borbe prejme tisti duhovnik, katerega ob smrtni uri obkrožujejo grešniki, otroci, reveži, jokaje in tarnaje: izgubili smo zdravnika najboljšega, očeta najmilejšega, dobrotnika najradodarnjšega; in kateremu pri vstopu v nebesa naproti hité svete duše s preveselim pozdravom, da jim je le njega zahvaliti za neskončno srečo. Da dosežemo, preljubi v Gospodu, vsi, duhovniki in svetovniki, zmage venec, bojujemo se previdno pod varstvom zmagovitega Pavla, ki nas tako prijazno opominja s Korinčani vred: „Zato bratje moji ljubljeni, bodite stanovitni, nepremakljivi, obilni vsekdar v delu Gospodovem, vedoč, da vaš trud ni prazen v Gospodu!“ (I. Kor. 15, 58).

Ob koncu svojega spisa pa živo želim, da ne bi bil ž njim zmanjšal in skrajšal zaslužene slave Pavlu. Ena edina misel me tolaži prav sladko. Ako največja hvala ne more Pavlovi slavi ničesar pridodati, kako bi mogla moja slabost

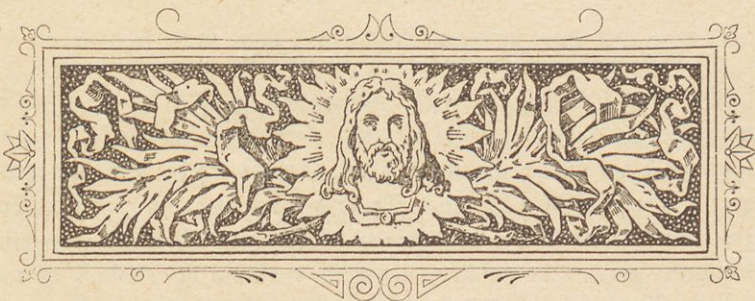
zasenčiti svetlobo njegovo. In ti, o sveti Pavel, ti, ti mi hočeš blagodušno prizanesti, ti mi hočeš blagovoljno odpustiti predržno početje, to pa zato, ker sem želel samo le sebe in druge svoje drage sodelavce in ljube vernike v našem vere, upanja in ljubezni revnem času zagreti pri tvojih sijajnih čednostih, sebi in drugim razsvetiti pri tvojem zlatem nauku duha, ter se tolažiti s tvojimi zmagami črez zapeljivi svet in pogubonosno smrt!

In stopivši prav zaupno tja pred tron milosti, da usmiljenje zadobimo in milost najdemo za pravočasno pomoč (Hebr. 4, 16), končujmo jaz pisanje in bralci čitanje z doksologijo Pavlovo: Kralju svetov, neminljivemu, nevidnemu Bogu samemu čast in slava na vekomaj vse veke! Amen. (I. Tim. 1, 17).

Okrožnica
Providentissimus Deus
in
apostolsko pismo Vigilantiae
o
svetem Pismu.

Sveto pismo,
vedno češčeno in brano v katoliški Cerkvi.

Kakor za uvod v epohalno apostolsko okrožnico Providentissimus Deus bodi tu v površnih potezah narisano, kako so bile v vseh časih čislane, češčene in rabljene svetopisemske knjige!

V stari zavezi so jih spoštovali in cenili kakor besedo in postavo božjo. Duhovniki so jih varno hranili, kakor je bil veleval že Mozes, rekoč: Vzemite te bukve in jih položite ob strani škrinje zaveze Gospoda svojega Boga! (Devter. 31, 26). Nadalje so jih duhovniki pozorno prebirali in pobožno premišljevali ter ob danih priložnostih razumno čitali in razlagali ljudstvu.

Vladarji so si prizadevali, vsebino božjih knjig dobro poznati ter se po njih modrih nasvetih vestno ravnati v svojem odgovornem službovanju. Mozes sam je dal za prihodnjega kralja koristno zapoved: Ko bo sedel na prestolu svojega kraljevstva, naj si prepiše to ponovljeno postavo v knjigo, prejemši rokopis od duhovnikov Levijevega rodu, in naj jo ima pri sebi ter naj jo bere vse dni svojega življenja, da se uči spoštovati Gospoda svojega Boga in varovati besede in obrede njegove, ki so zapovedane v postavi. (Devter. 17, 18. 19).

Pač vsakemu predstojniku je veljalo povelje, katero je hrabri Jozue prejel od Boga samega: Knjiga te postave naj ne hodi od tvojih ust; temveč premišluj v nji noč in dan, da držiš in storiš vse, kar je pisano v nji; tedaj boš dobro ravnal svojo pot in jo umel. (Joz. 1, 8). Izraelci so iskali, pa tudi našli v svetih knjigah pomoč in tolažbo v svojih vsakdanjih stiskah in težavah. To potrjuje pisatelj prve knjige Makabejcev, ko pravi, da je Jonatan poslal pismo Špartancem, v katerem je obnovil ž njimi zavezo in prijateljstvo, toda s pristavkom: Dasi ravno mi teh reči ne potrebujemo, ker imamo v tolažbo svete bukve, katere so v naših rokah. (I. Mak. 12, 9). Svete knjige so obetale Izraelcem v sili pomoč božjo, ki so jo tudi dobili vselej, kadar so le trdno zaupali v Boga; zato je ni bilo treba podrugod iskati podpore.

Ko je višji duhovnik Helcija pri popravljanju Gospodovega tempelja našel v zakladnici bukve Mozesove postave, je njih branje napravilo nepopisn vtis na kralja Jozija in na vse ljudstvo. Ko je pisar Safan prinesel najdene bukve h kralju in ko jih je vpričo njega bral in je ta slišal besede postave, je pretrgal svoja oblačila in je velel, rekoč: Pojdite in prosite Gospoda za mene in za ostanke Izraelove in Judove zavoljo vseh besed teh bukev, ki so se našle; zakaj huda jeza Gospodova se je izlila na nas, ker niso naši očetje ohranili besed Gospodovih, da bi bili storili vse, kar je zapisano v teh bukvah. Šel je tedaj Helcija in ti, ki so bili obenem od kralja poslani, k Holdi prerokinji, ki je stanovala v Jeruzalemu. Ona pa jim je odgovorila: Povejte možu (Joziju), ki vas je poslal k meni. To govori Gospod: Glej, jaz bom pripravil hudo nad to mesto in nad njegove prebivalce, in vse prekletve, katere so zapisane v teh bukvah, ki so jih brali pred judovim kraljem; ker so me zapustili in so darovali tujim bogovom... Judovemu kralju pa, ki vas je poslal prosit Gospoda, takó recite: To govori Gospod Izraelov Bog: Ker si poslušal besede bukev, in se je omehčalo tvoje srce in

si se ponižal pred obličjem božjim zavoljo tega, kar je rečeno zoper to mesto in Jeruzalemske prebivalce, in si se bal mojega obličja in si pretrgal svoja oblačila in se jokal pred menoj, sem te tudi jaz uslišal . . . Tvoje oči ne bodo videle vsega hudega, kar bom pripravil nad to mesto in nad njegove prebivalce . . . Povedali so tedaj kralju vse, kar je govorila. (II. Paralip. 34, 15—28).

In Jozija je zdaj poklical vse starejšine Judove in Jeruzalemske in je šel v hišo Gospodovo, in ž njim vred so šli vsi možje Judovi in stanovalci v Jeruzalemu, duhovniki in levitje in vse ljudstvo od najmanjšega do največjega. In ko so poslušali v hiši Gospodovi, je kralj bral vse besede bukev, in stoječ na svojem odru je sklenil zavezo pred Gospodom, da bo za njim hodil in izpolnjeval njegove zapovedi . . in da bo storil, kar je zapisano v tistih bukvah, ki jih je bral. (II. Paralip. 34, 29—31). Ti prizori so pač jasne in glasne priče, kako močno so vplivale svete knjige na ljudstvo starega zakona.

Naš božji Učenik in Vzveličar Jezus Kristus se je skliceval v svojem poslanstvu na sveto Pismo, ki govori tako določno o njegovem poklicu. Judje so prebirali sveta pisma, ker so mislili, da v njih najdejo vzveličanje. Pa ravno ta pisma bi jih bila morala prepričati o Mesiju, pri katerem in po katerem bi bili našli resnico in življenje. Toda prepričala jih niso. Zato se je pritožil Gospod, rekoč: Vi preiskujete pisma, ker menite, da imate v njih večno življenje; in ona so, ki pričajo o meni. In vi nočete k meni priti, da bi imeli življenje. (Jan. 5, 39. 40).

Peklenskega izkušnjavca je Kristus vsetrikrat odpodil z navedki iz svetega Pisma. In iz tega bogatega vira nebeške resnice in milosti je zajemal neizpodbitne dokaze, da je poslan od Boga, da je sam Bog. Z izreki svetopisemskimi je potrjeval svoje nauke, je vzgojeval svoje učence in se je branil sovražnih saducejev, farizejev in pismarjev. Na križu je molil najlepši vseh psalmov, mesijanski psalm 21., in je tako izdihnil svojo najsvetejšo dušo. Po svojem častitem vstajenju je

razlagal sveto Pismo obema učencema, ki sta potovala v Emavs. „In on jima je rekel: O vi nespametni in trdega srca, verovati vse, kar so govorili preroki! Ali ni moral Kristus to trpeti in iti tako v svojo slavo? In počenši od Mozesa in vseh prerokov je razlagal jima vsa pisma, ki so bila o njem.“ (Luk. 24, 25—27).

Nad svojim mojstrom so se vzgledovali apostoli, ki so prejemali moč in krepost iz svetih knjig, da so učili narode večne resnice, da so zmagovali judovsko trdovratnost in zavračali pagansko prevzetnost. Svoje govore so prepletali z besedami svetega Pisma, kar pred vsem nepobitno izpričuje sveti Peter, ki je pričel svoj govor ob izvolitvi novega apostola s slovesnimi besedami: Možje, bratje! Dopolniti se mora Pismo, katero je prerokoval sveti Duh po Davidovih ustih o Judežu, ki je bil vodnik tistih, ki so ujeli Jezusa. (Dejanj. apost. 1, 16. 17). In svoj prvi javni govor v Jeruzalemu na binkoštni praznik je podprl prvak apostolov s krepkimi stavki iz preroka Joela in psalmista Davida tako, da se je Cerkvi pridružilo še tisti dan okoli tri tisoč duš. (Dejanj. apost. 2, 14—41).

Sv. apostol Matevž, ki kakor drugi Mozes pričenja knjige nove zaveze, se je v svojem evangelju neprenehoma oziral na starozakonsko Pismo, da bi judom dokazal, da je Jezus obljubljeni Mesija; in sv. apostol Janez, bogoslovec in orel med evangelisti, je storil to, da bi prepričal ljudi, da je Jezus Kristus Sin božji. Tudi vsi drugi sveti pisatelji nove zaveze so se skrbno naslanjali na stari testament. Sv. Pavel je bil ponosen, da se je pri nogah Gamalielovih učil Mozesove postave, zlasti pa prerokov. V svojih nedosežno lepih listih pogosto naglaša izredno važnost svetih knjig, iz katerih si je vedno sam izposojal kakor iz skladišča svoje duhovno orožje za neprestani boj zoper meso, svet in satana. Kako je sploh sodil o pomenu svetega Pisma, je izrazil v besedah: *Quaecumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam et consolationem Scripturarum spem habeamus.* (Rimlj. 15, 4).

Cerkvena zgodovina nas uči nezmotno, kako so prvi kristjani visoko cenili, radi prebirali in pridno premišljevali svete knjige. Mnogoteri so znali cele oddelke na pamet in so jih popevali, zlasti veličastne psalme, pri svojem delu na polju in pri svojih opravilih na domu. Goreči verniki so celó nosili posamezne, na svitke spisane svetopisemske knjige, imenito sveti evangelj, na prsih s seboj, kakor beremo o blagi rimljanki sv. Ceciliji: „*Virgo gloriosa semper Evangelium Christi gerebat in pectore et non diebus neque noctibus vacabat a colloquiis divinis.*“ Marsikateremu nevercu se je zdelo sveto Pismo tako veličastno in vere vredno, da je samó že zavoljo tega sprejel krščansko vero, kakor se je pokristjanil naprimer sv. Justin, imenovan krščanski filozof in mučenec. Da je berivo Pavlovega lista do Rimljanov izpreobrnilo nevernega Avguština, mi ni treba ponavljati, kar sem že zgoraj povedal o tem velepomembnem dogodku.

Zvesti kristjani so bili pripravljeni celó svoje življenje žrtvovati in so ga tudi rajši žrtvovali, kakor da bi bili izdali nevernikom dragoceni zaklad svetega Pisma. Kristjani, ki so začas Dioklecijanovega pregona ali že tudi poprej izročevali nevernikom svete knjige, so se imeli za odpadnike in izdajice.

Kako so častili, ljubili in rabili sveto Pismo cerkveni očetje in učeniki, cerkveni zagovorniki in pisatelji, izpričujejo njih slovstvena dela, ki odmevajo hvalnic in slavospevov o svetih spisih. Biblija jim je bila nepotekljivi vir, iz katerega so zajemali svojo učenost in pobožnost, so črpali zlate nauke in modre navode za ljube vernike. Pač neustavljivo je navduševal sv. Gregor Veliki svojega duhovnega sina Teodorja za marljivo branje svetega Pisma, pišoč: „Kaj je sveto Pismo druga, kakor list vsemočnega Boga do svoje stvari? Ako bi kdo prejel pisanje od cesarja, ne nehal, ne počival, ne spal bi, dokler ni izvedel, kaj mu je pisal zemeljski cesar Nebeški cesar, Gospod ljudi in angelov, je poslal svoje liste tebi za življenje; in vendar ti, moj častiti sin, nočeš z gorečim srcem brati teh pisem? Poskrbi torej, prosim te, ter premišluj sleherni dan besede svojega Stvarnika. Uči se spoznati božje srce v božjih besedah,

da bolj z gorečim srcem vzdihuješ k večnemu življenju, da se bo tvoja duša z večnimi željami užgala za nebeško veselje.“¹

Kako slastno je prebiral in temeljito preučeval sv. Krizostom sveto Pismo, zlasti liste Pavlove, sem povedal že zgoraj pri opisovanju življenja in delovanja Pavlovega; pa to neovržno dokazujejo tudi vsi njegovi neprekosno lepi govori in vse njegove korenite razlage svetopisemskih knjig. — Glasoviti puščavnik betlehemski, sv. Hieronim, s častnim naslovom največjega učenika v tolmačenju svetega Pisma, je pisal ukaželnemu Pavlinu znameniti list o učenju svetega Pisma. O tem predmetu je pisal tudi kleriku Nepocianu in ga je iskreno opominjal, da naj pogosto bere božje knjige, da jih naj nikdar ne odloži iz rok, pa se naj iz njih uči, kako mora druge učiti. Govor duhovnikov mora namreč biti osoljen in zabeljen po branju svetega Pisma.² Vobče je znan in hvaljen tudi spis slovečega senatorja Magna Avrelija Kasiodorja († okoli 570) o učenju svetega Pisma.

Prav zgodaj so bile v večjih mestih osnovane katehetske in bogoslovne šole, kakor med ostalimi aleksandrijska in antiohijska, v katerih so izvrstni učitelji razlagali svete knjige in so pisali o njih učene razprave. Med veljavnimi tolmači slujejo diamantni Origen, razboriti Klement in daroviti Ciril aleksandrijski; nadalje trudoljubivi Evzebij, Bazilij Veliki, oba Gregorija Kapadočana in najduhovitejši vseh, sv. Janez Zlatoust.

Dragocenost in imenitnost svetega Pisma nam mogočno oznanjujejo starokrščanske knjižnice, v katerih so zavzemale svete knjige najodličnejše mesto. Izraz *bibliotheca* je pravzaprav služil cerkvenim pisateljem za skupno ime svetega Pisma, ki se je grški imenovalo *biblia*, to je zbirka knjig. Sveto Pismo ni namreč ena sama knjiga, ampak združeno je več knjig, manjših in večjih, v eno celoto. Vseh svetopisemskih

¹ S. Gregor. Mag. ad Theodor. Ep. IV., 31. (Migne, Patrolog. lat. 77. 706).

² S. Hieron. de studio Scripturarum ad Paulinum. Epist. LIII., 3. — De vita clericorum ad Nepotianum.

knjig je 72 in sicer 45 starega in 27 novega zakona. Te knjige so imenovali pisatelji odlično *bibliotheca*, to je knjigarna; in če so še pristavili *sacra* ali *coelestis*, je bilo umevno samo ob sebi, da mislijo le na sveto Pismo, knjigo knjig.

V knjižničnih omarah je stalo navadno po več izvodov svete biblije. Oče cerkvene zgodovine, Evzebij, pripoveduje, da je mogočni cesar Konstantin Veliki dal prepisati petdeset izvodov svetega Pisma za cerkve v Konštantinopolu.¹ Kakor kažejo mnogoštevilni, še do danes ohranjeni rokopisi, so sveto Pismo prav pridno prepisovali in ga zaljšali s krasnimi slikami in risarijami.

Na občnih cerkvenih zborih kakor v Niceji, v Kalcedonu in Efežu je bil sredi zbranih očetov napravljen tron, kamor so položili sveti evangelj, da bi naj zastopal Boga samega. Tudi na preslavnem Tridenskem zboru je ležala sveta biblija na odličnem mestu v zbornici sinodalcev. Globoko spoštovanje do svetega Pisma se razodevlja pač tudi v tem, da so prisegali pri njem. Kdor je hotel storiti prisego, ki jo je določevalo kánonsko pravo, je moral desnico položiti na evangelj in končno izreči besede: Kakor resnično mi naj pomaga Bog in njegov sveti evangelj! Častitost svetega Pisma oznanja tudi stari cerkveni obred, da se poje pri slovesni službi božji sveti evangelj in da verniki vstanejo. vselej, kadar se poje ali le samo bere, kakor pri tihih svetih mašah.

Kakor v prvih krščanskih vekih, enako so čislali sveto Pismo v vseh poznejših dobah, zlasti v srednjem veku, v katerem so nastali obširni komentarji, so nastale obsežne katene in debele konkordance. Zlato dobo za razlaganje svetih bukev stavljajo nekateri pismoznalci v leta 1563 do 1660.² Katoliška Cerkev je pač zmeraj skrbela, da ne bi ležal zanemarjen nebeški zaklad svetih knjig, ki ga je milostno podaril sv. Duh človeškemu rodu.

¹ Vita Constantini Mag. lib. IV. cap. 36. 37.

² Primeri znanstveno razpravo o tem predmetu: Dr. Gottfried Hoberg, *Die Fortschritte der biblischen Wissenschaften in sprachlicher und geschichtlicher Hinsicht*. Freiburg im Br., 1902. 2te Aufl.

Cerkev je pospeševala učenje svetih knjig po ustanovitvah učiteljskih stolic za jutrovske jezike, po vpeljavi posebnih služeb za učene razlagalce svetih knjig, po oskrbovanju potrebnih prestav v razne jezike. Tako se je na Nemškem pred Martinom Lutrom nahajalo že štirinajst izdaj v nemškem jeziku in pet v niženemškem narečju; torej vseh vkup devetnajst izdaj svete biblije. Potemtakem še ni le Luter izvlekel biblije izpod klopi.

Skrbna mati Cerkev je določila, da morajo njeni služabniki v vsakdanjih duhovnih molitvah brati in premišljevati dobršen kos svetega Pisma. Mašne bukve so bile sestavljene iz najlepših odlomkov, posnetih iz svetega Pisma. Tako so imeli in imajo dušni pastirji slednji dan priložnost, seznanjati se z vsebino svetih knjig, kar jim je za uspešno, blagonosno pastirjevanje izročenih jim čred neizogibna potreba. Duhovniki morajo vernikom pridigovati božjo besedo; ali odkod jo bodo jemali, ako ne iz svetega Pisma, ki je poleg stalnega ustnega izročila drugi bogati vir krščanske resnice in krščanske navednosti? Cerkev je dušnim pastirjem ukazala, da naj vsaj ob nedeljah in zapovedanih praznikih nasičujejo vernike s kruhom svetega evangelja. V katedralnih cerkvah so bili pa odbrani učeni bogoslovci, canonici theologales, da bi naj razlagali nepretrgoma svetopisemske knjige.¹

Preznameniti cerkveni zbor Tridenski je v svoji četrti javni seji posebej razpravljajl o svetem Pismu. Zaznamenoval je vse knjige, ki se morajo prištevati svetemu Pismu in je končno dostavil kanon: „Kdor istih celih knjig z vsemi njihovimi deli, kakor so bile v katoliški cerkvi navadno brane in se nahajajo v stari občni latinski izdaji vulgati, ne sprejme za svete in kánonske, bodi izobčen.“ Obenem je presveti zbor potrdil izmed raznih prevodov latinsko prestavo, ki je bila udomačena in splošno znana pod imenom vulgata, ter jo je

¹ Kako so rabili kristjani biblijo v vseh časih in sicer v cerkvi, v šoli in doma, je prijetno razložil Dr. Jakob Hoffmann v izbornem spisu: *Die heilige Schrift, ein Volks- und Schulbuch in der Vergangenheit. Soll sie dieses auch in Gegenwart und Zukunft sein?* Kempten, 1903.

odobril in priznal za avtentno ali pravo in pristno prestavo izvirne božje besede.

Prekoristne določbe Tridentinske je iznova in v vsem obsegu potrdil Vatikanski koncilj v svoji tretji slovesni seji, in je še pristavil, češ, da ima Cerkev knjige svetega Pisma za svete ne zato, kakor bi jih bila spisala sama človeška pridnost in potrdila cerkvena veljava, tudi ne samo zato, ker je v njih razodetje brez zmote, ampak zato, ker so pisane po navdih-njenju sv. Duha, in je torej Bog sam njihov začetnik.

Sveta Cerkev torej ni ničesar zamudila, kakor prav pri-pazujejo papež Leon XIII. v svoji izvrstni okrožnici, da bi vrelcev svetega Pisma ne bila napeljevala do svojih sinov. Vedno ga je varovala, saj jo je Bog postavil v orambo in v čast svetim knjigam; zato je sama neprenehoma podpirala učenje svetega Pisma, in treba ni bilo, in ni in ne bo treba, da bi jo vnemali za to blaženo delo še drugi.

Nastavek o svetem Pismu, vedno češčenem in branem v katoliški Cerkvi.

najnovejšem času so izredno pospešili učenje svetega Pisma nepozabni Papež Leon XIII. s svojo vzne-seno poslanico Providentissimus Deus, na svetlo dano dne 18. listopada 1893. To je izjava, kakor še slovesneje v tem oziru ni nikdar izšla od apostolskega sedeža do krščanskega sveta. Vsled te vobče občudovane en-ciklike se je vzbudilo vsestransko zanimanje za biblijske vede in preiskave. Nastala je že prav bogata literatura o tej bogo-slovni stroki. Pisani so bili koreniti članki v raznih listih, in

izdane so bile učene knjige, tičoe se biblijskih študij. Bili sta oskrbljeni že tudi dve kritični izdaji novega zakona.¹

V dopolnitev svoje merodajne okrožnice in pa v boljši razvoj biblijskih študij so papež Leon XIII. priobčili apostolsko pismo *Vigilantiae*, dne 30. vinotoka 1902, s katerim so ustanovili posebno društvo kardinalov in izvedenih biblistov, ki bi naj dosledno izvrševali, kar je bilo nasvetovano in zapovedano v znameniti okrožnici. V prvi vrsti naj bi nova kongregacija pospeševala z vso skrbjo in močjo biblijske študije med katoliškimi bogoslovci zlasti s tem, da se uvede temeljito učenje svetopisemske eksegeze na podlagi jezikoslovja. Izvoljeni svet naj skrbi, da bodo mladi duhovniki jezikoslovno tako podučeni v orientalskih narečjih, da se bodo mogli temeljito pečati z važnimi biblijskimi vprašanji.

Zbor naj pogumno brani dobre študije svetih knjig proti slabim in nevarnim; naj odločno zavrača krivoverske razlage in domneve. Cerkev ima po nauku Vatikanskega koncilja, izraženem v tretjem poglavju tretje seje, sodno pravico nad heterodoksnimi mnenji. Sploh se naj katoliški razlagalci ne ozi-

¹ Gredeč omenim le nekatere knjige, spise in razprave, katerih objavo je povzročila prezanimiva papeževa okrožnica. Kritični izdaji novega zakona sta priobčila: Fr. Brandscheid, *Novum testamentum graece et latine*. Friburgi, 1893; in P. Michael Hetzenauer O. C., *Novum testamentum graece et latine*. Oeniponte, 1896 et 1898. Doslej so se učenjaki posluževali večidel protestantskih izdaj, imenito Tischendorfove in Westcott-Hortove. — Profesor Brandscheid je še tudi spisal: *Handbuch der Einleitung ins N. T. Freiburg*, 1893. Kapucin Mihael Hetzenauer je pa še objavil: *Wesen und Principien der Bibelkritik auf katholischer Grundlage*. Innsbruck, 1900. Na podlagi apostolske okrožnice je izdal kratko pa dobro hermeneviko: *Epitome exegeticae biblicae catholicae*. Oeniponte, 1903. X + 175 str. — Prečislani kanonik Franc Allioli je izdal, kakor znano, najbolj razširjeno nemško prestavo svetega Pisma, po kateri je bil napravljen tudi zadnji slovenski prevod svetih knjig. Popravo zastarele prestave Alliolijeve je najbolj oviralo njeno potrjenje od rimske stolice. Ko so pa Leon XIII. obljubili odobrenje tudi nove, popravljene izdaje, je le-to jezuit Avguštin Arndt priredil v treh zvezkih, ki so izšli pri Frideriku Pustet v Reznu leta 1903 že v drugi izdaji. Prva dva zvezka obsegata star zakon v skrbno popravljenem latinskem in nemškem besedilu, a še s starimi opombami. Tretji zvezek, obsegajoč novi zakon, je pa tudi že v razlagah zboljšan.

rajo prekomerno po drugoverskih tolmačih; marveč naj gledajo ostreje na učiteljstvo in na veljavo svete Cerkve.

Naposled naj komisija rešuje vprašanja, ki ji bodo prihajala od vseh strani krščanskega sveta, ter naj razsoja nastale težkoče med katoliškimi razlagalei. Da bode pa ustanovljena družba laglje izvrševala svojo prevažno nalogo, naj se v Vatikanski knjižnici odloči poseben prostor za nabiro biblijskih slovstvenih del, zlasti vsakovrstnih kodeksov, katere naj potem izvežbani jezikoslovci obdelujejo z vso akribijo.

Na temelju zgoraj pohvaljene okrožnice in tukaj navedenega apostolskega pisma so bila poznej zložena primerna načela in pravila, po katerih se naj ravnaajo člani biblijske kongregacije. Obenem je bilo sklenjeno, da bo izhajal znanstven list v dosego prekoristnih namenov, v vsestranski napredek biblijskih znanosti.

Vse to pač iznova potrjuje resnico, da ni sveta Cerkev nikdar zabranjevala urejenega branja svetih knjig, ga sploh ni smela zabranjevati, ker je sveto Pismo poleg stalnega ustnega

Štiri evangelijski so bili še izdani posebej v prav priročni knjigi, v kateri se nahajajo bogate in izbrane pripombe pod besedilom. — Ker je Arndtova izdava potrjena od apostolskega sedeža, se bo kmalu popolnoma udomačila in pridno rabila. Po njej bi se zdaj tudi naj popravil in vnoveč na svetlo dal slovenski Allioli.

Nadalje so spomina vredni sestavki: P. Joannes Nissius S. J., Die Encyklika Provid. Deus und die Inspiration. (Zeitschrift für katholische Theologie. Innsbruck, 1894. Str. 627—686). — Idem, Ueber das Verhältniss der kirchlichen Lehrgewalt zur Schriftauslegung. (Ravnotam. Innsbruck, 1899. Str. 155—174). — P. Michael Hofmann S. J., Leo XIII. und die Wissenschaft. (Ravnotam. Innsbruck, 1903. Str. 613 in 614). — P. Joseph Knabenbauer S. J., Zur päpstlichen Encyklika Provid. Deus. (Stimmen aus Maria Laach, 1894. Str. 125—143). — Dr. Philipp Kohout, Das Rundschreiben Leo XIII. (Theolog. prakt. Quartalschrift. Linz, 1894. Str. 555 do 576. To je izborna razprava o imenitni okrožnici). — P. Hilarin O. C., Schrift und Schriftlesen. (Ravnotam. Linz, 1896. Str. 30—39). Mnogo poročil o prosluli Leonovi poslanici se nahaja po raznojezičnih literarnih listih. Omenjen še bodi J. Didiot, Traité de la Sainte Écriture d'après ss. Leon XIII. Paris, 1894. Str. 286. — Brucker S. J., Question actuelles d'Écriture Sainte. 1895. Str. 20—39.

izročila drugi vir razodete resnice, je drugo založišče svete vere. Če je razglasila Cerkev odloke z ozirom na čitanje svetopisemskih knjig, jih je izdala samó le, da bi odvrnila ogromno škodo, ki bi jo povzročilo neprevidno branje svetega Pisma. Upirala se je vedno le pogubni porabi božjih listin.

Gledé na branje biblije v hebrejskem, grškem in latinskem jeziku ni Cerkev ničesar določila, razen to, da so naj izdaje potrjene od zakonite cerkvene oblasti. Kot dobra mati je hotela svoje ljube otroke varovati silne škode, ki bi jo trpeli, ko bi brali vse svete knjige povprek in brez zanesljivih razlag. Cerkev terja, da berejo verniki sveto Pismo v izdajah z razlagami tolmačev, ki so hodili pri Bogu in pri svetih očetih v šolo, ali v izdajah z opombami, ki so povzete iz svetih cerkvenih očetov in iz učenih katoliških pisateljev. Nadalje morajo biti izdave pregledane in potrjene od apostolskega sedeža ali vsaj od pravne cerkvene oblasti, to je od dotičnega škofa; v tem pogledu velja dandanes jasna določba, ki se nahaja v znameniti apostolski konstituciji *Officiorum ac munerum*,¹ z dne 25. januarja 1897.

Branje svetega Pisma ni sicer neobhodno potrebno v dosEGO večnega vzveličanja; drugače bi bili nezaslužno nesrečni vsi ljudje, ki niso znali in ne znajo brati; kakor tudi vsi, ki si ne morejo pripraviti biblije, ki je bila dragocena reč zlasti v dobah pred iznajdbo tiskarstva. Rokopis je bil tolike vrednosti, da si ga je mogel le bogatin pripraviti. Ubogim se je evangelj oznanjeval. Pa, ko bi bili tudi imeli kristjani potrebnega denarja za nakup dragih prepisov svete biblije, kje bi se bili našli tolikeri prepisovalci, da bi bili milijonov in milijonov oskrbeli prepisov; in kje bi bili najti prestavljavci, ki bi bili preložili svete knjige v toliko jezikov in narečij? In ko bi vse to nemogoče bilo tudi mogoče, kako bi bili mogli preprosti ljudje umeti skrivnostne bukve, zapečatenene s sedmerimi pečati?

¹ *Primeri Gesta et statuta Synodi dioecesanæ anno Domini 1896 celebratæ. Marburgi, 1897. Tit. I. cap. 2. num. 5 et 6; cap. 3. num. 7 et 8. Str. 250 nsl.*

Zatorej hvala Bogu, da branje svetega Pisma ni potrebno za vzveličanje. V to je potrebna le živa vera in dejanska ljubezen. Kristus je zapovedal samó, poslušati besedo božjo, katero oznanjuje nezmotno katoliška Cerkev. In veliki apostol Pavel uči naravnost: Vera je iz poslušanja, poslušanje pa po besedi Kristusuvi. (Rimlj. 10, 17). Pismarji so ob času Gospodovem kaj dobro poznali sveto Pismo — našli so nemudoma mesto, kjer je bil rojen Mesija, kralj judovski — a so se vendar pogubili, ker niso verovali v obljubljenega in doposlanega Odrešenika, ga niso poslušali, niso sprejeli ne njegovih nauk, ne njegovih čudovitih del. Jezus Kristus je svojo sveto Cerkev ustanovil, da uči vse narode. In narodi se vzveličajo, če le njo poslušajo, če le nji verujejo in za njo hodijo.

Učeni presbiter v Kartagini, stari Tertulian, sklepa v svojem klasičnem delu de praescriptionibus (pogl. 14) svoje razlaganje besed Kristusovih do mrtvoudnega kratko pa krepko: „Fides tua te salvum fecit, non exercitatio Scripturarum.“ V enakem zmislu piše Klement Aleksandrijski v znanem delu paedagogus (lib. III. cap. 11): „Fides absque litteris discitur.“ In glasoviti Stridovčan, sv. Hieronim, ki je bil goreč ljubitelj in neumoren pospeševatelj branja in učenja svetega Pisma, ni vendar nikjer in nikdar vsem brez razločka naložil dolžnosti branja svetopisemskih knjig. V razlagi Pavlovega lista do Galačanov (lib. II. cap. 3) uči, da vernikom več koristi poslušano pridigovanje in razlaganje svetega Pisma, kakor njegovo zasebno branje. „Scriptura divina“, pravi „aedificat et delectatur, sed multo plus prodest, si de litteris vertatur in vocem... Quapropter apostolus vivo eos, qui in errore fuerant, ad veritatem trahere sermone cupiebat.“¹

¹ Več podatkov o tej stvari najdeš v knjigah: Cherubinus a s. Joseph, Bibliotheca criticae sacrae seu Apparatus biblicus. Lovanii, 1704. Tom. I. dissertatio proöm. quaest. III. art. 5. — J. B. Malou, La lecture de la sainte Bible en langue vulgaire. Lovanii, 1846. Deutsch von Stoecken, Das Bibellesen. Schaffhausen, 1849. Tom. I. cap. 6. — Ubaldus Ubaldi, Introductio in sacram Scripturam. Romae, 1881. Tom. III. Strani 460—499. — Aug. Hölscher, Ueber das Lesen der hl. Schrift. Münster, 1885.

Čeprav pa branje svetega Pisma ni neizogibno potrebno k vzveličanju, je vendar sila koristno za časno in večno srečno življenje. In zakaj? Zato, ker ni človeška, ampak je božja knjiga, v kateri so zapisani vzveličavni nauki božji in so opisana vzveličavna dela božja. Vse Pismo je od Boga navdihnjeno. (II. Tim. 3, 16). To najprej vedite, da se nobeno prerokovanje Pisma ne zgodi po lastnem razlaganju. Zakaj prerokovanje ni nikdar prišlo iz človeške volje; temveč od svetega Duha navdahnjeni so govorili sveti možje božji. (II. Petr. 1, 20. 21).

Prebiranje svetega Pisma je koristno, ker ima v sebi čudovito moč. Psalmist slovesno priznava: Čudovita so tvoja pričanja; zato jih preudarja moja duša! (Ps. 118, 129). Le ena črka ali le ena pičica ne preide od postave, dokler se vse ne zgodi. (Mat. 5, 18). Prvak apostolov zatrjuje: Beseda Gospodova ostane vekomaj. (I. Petr. 1, 25). In njegov apostolski tovariš proslavlja sveto Pismo, rekoč: Živa je božja beseda in močna in ostrejša od vsakega dvoreznega meča, in pridere do ločitve duše in duha, tudi členovja in mozga; ter sodi misli in čute srea. (Hebr. 4, 12). Pred vsem vzemite v roke ščit vere, s katerim morete vse ognjene puščice hudobca pogasiti; in vzemite čelado vzveličanja in meč Duha, kar je božja beseda. (Efež. 6, 16. 17).

Branje svetih knjig je koristno, ker je sveto Pismo globok vrelec dušne pijače, je krasen vrt dušne paše. Tu velja Gospodov odgovor izkušnjaveu: Pisano je, človek ne živi le od kruha, ampak od vsake besede, katera pride iz ust božjih. (Mat. 4, 4). Sem spada Pavlov izrek: Vse Pismo, vdihnjeno od Boga, je koristno za učenje, za prepričanje, za posvarjenje, za podučenje v pravici, da je človek božji popoln in za vsako dobro delo pripravljen. (II. Tim. 3, 16. 17). Sv. Peter je prisposobil sveto Pismo svetilki, ki gori na

temnem kraju: Imamo govorjenje prerokov, in prav storite, ako na tisto pazite kakor na luč, ki svéti na temnem mestu, dokler se dan ne zasnúti in ne prisvúti danica v vaših srcih. (II. Petr. 1, 19).

Branje božjih knjig je koristno, ker je sveto Pismo kanton ali pravec za naše življenje in naše vzveličanje. Sem sliši Petrov vzklik: Gospod, kam naj gremo? Ti imaš besede večnega življenja! (Jan. 6, 69). Po nauku Pavlovem je naš Vzveličar Jezus Kristus zatrl smrt in je po evangelju na svetlo dal življenje in neminljivost. (II. Tim. 1, 10). In le-ta apostol opominja svojega ljubljenege Timoteja: Ti pa ostani v tem, kar si se naučil in ti je bilo izročeno, ker veš, od koga si se naučil; in ker ti je od mladosti znano sveto Pismo, katero te more podučiti za vzveličanje po veri, ki je v Kristusu Jezusu. (II. Tim. 3, 14. 15).

Kdor zadolženo prezira in zanemarja sveto Pismo, si nakopava sodbo božjo, kar velja zlasti o njih, ki bi naj druge učili besedo božjo in jim jo razlagali. Glejte, da ne zavržete njega, ki vam govori! Ako namreč niso ubežali, ki so zavrgli njega, ko je govoril na zemlji; koliko manj bomo mi, če zavremo iz nebes nam govorečega. (Hebr. 12, 25). Kdor se mene in **mojih besed** sramuje, njega se bo tudi Sin človekov sramoval, kadar bo prišel v svojem, v Očetovem in svetih angelov veličastvu. (Luk. 9, 26).

Iz zgoraj povedanega je razvidna ozirna potreba in korist branja svetega Pisma. Pa **kako** mora brati kristjan sveto Pismo, da doseže prav obilen dobiček? Pred vsem naj začne čitati s strahom božjim; zakaj strah Gospodov je začetek modrosti (Preg. 1, 7); in naj začne brati potem, ko je molil, rekoč: Govori Gospod, tvoj hlapec poslušaj! (I. Kralj. 3, 9). Odpri mi oči, da vidim čuda v tvoji postavi! Daj mi pamet, in preiskoval bom tvojo postavo ter jo izpolnjeval iz vsega srca! (Ps. 118, 18. 34). Ako kdo izmed vas potrebuje mo-

drosti, naj je prosi od Boga, ki daje vsem obilno in ne sponaša; in mu bode dana. (Jak. 1, 5).

Sveto Pismo beri kristjan s ponižnim srcem. Sveti apostol Jakob je opominjal vernike, rekoč: In mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas vestras! V pohlevnosti sprejmite vsajeno besedo, ki more vzveličati vaše duše! (Jak. 1, 21). Tudi tu velja, kar tisti apostol pravi: Bog se ustavlja prevzetnim, ponižnim pa daje milost. (Jak. 4, 6). Kakor je Bog avtor ali začetnik svetih knjig, tako pa daje tudi on pravo spoznanje in umenje svetega Pisma. Modro razlaganje svetih listin ni toliko sad človeškega truda, kolikor je božjega razsvetljenja. In božje razsvetljenje ima različno mero, po kateri ga deli sv. Duh; deli ga po svoji sveti volji in po pripravi človeka samega, kakor uči Pavlov opomin: Dico per gratiam, quae data est mihi, omnibus: Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem et unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei. Po milosti, ki mi je dana, rečem vsem: Ne več modrovati, kakor se spodobi modrovati, ampak modrovati k treznosti, in kakor je slehernemu Bog podelil mero vere. (Rimlj. 12, 3).

Čitatelj svetega Pisma se mora zadovoljiti z mero spoznanja, ki mu jo Bog odloči. V tem oziru je najsijajnejši vzgled preblažena deviška mati Marija, ki ni umela vseh besed svojega božjega Sina (Luk. 2, 50); ona, sedež modrosti, ni hitro vsega zapopadla; v Jezusovi mladosti še ni vedela, kako bo ljudi učil in kako jih bo rešil. V tej omejenosti se je ponižala in je svojo nevednost darovala Bogu ter je tako rastla v božji ljubezni. In ravno v božji ljubezni je modrost, brez katere je vsa vednost le ničemurnost. „Alii discunt, ut sciant, et horum scientia curiositas; alii, ut sciantur, et horum scientia vanitas; alii, ut aedificent, et haec charitas est“, veli medosladki cerkveni učenik, slavni sv. Bernard.

Sveto Pismo mora kristjan brati ne urno in površno, temveč pazljivo in premišljevaje. On ne sme ostati pri

luščini; mora jo odpreti in jedro zaužiti; ne sme se zadovoljiti z žlebom črke; zakaj črka umori, duh pa oživlja (II. Kor. 3, 6); temveč čitalec mora zajemati žive vode, ki lije in teče po žlebih črk. Žarek, ki neposredno pade iz božje besede v duševno oko bralčevo, razsvetli in užge bolj, kakor polna luna, ki siplje svojo od solnca prejeta luč na našo zemljo. Sprejmi iz njegovih ust postavo in položi njegove besede v svoje srce! (Job. 22, 22). Beseda Kristusova naj prebiva obilno med vami z vso modrostjo! (Kol. 3, 16).

Sveto Pismo naj kristjan prebira s trdnim sklepom, izpolnjevati vzveličavne nauke, dobre opomine in nasvete, katere najde v njem, ter posnemati lepe vzglede, ki jih srečava tam. Vsak, kateri posluša moje besede in jih izpolni, bo podoben modremu možu, ki je sezidal hišo na skalo; in ploha se je ulila in prišle so vode, in vetrovi so pihali in so se v tisto hišo vprli, in ni padla, zakaj postavljena je bila na skalo. In vsak, kateri posluša moje besede in jih ne izpolni, bo podoben neumnemu možu, kateri je sezidal svojo hišo na pesek; in ploha se je ulila in prišle so vode in so se v tisto hišo vprle, in je padla, in njena podrtija je bila velika. (Mat. 7, 24—27). Kakor Učenik opominja, svari tudi njegov učenec: Bodite pa izpolnjevaleci besede in ne samo poslušalci, ki se sami slepijo. Zakaj ako je kdo poslušalec besede, ne pa izpolnjevalec, tak je podoben človeku, ki ogleduje svoj naravni obraz v zrcalu; ogleda se namreč in gre in brž pozabi, kakšen je bil. Kdor pa gleda v popolno postavo prostosti in v nji ostane, ter ni pozabljiv poslušalec, ampak izpolnjevalec, ta bo blažen v svojem dejanju! (Jak. 1, 22—25).

Kdor pobožno in ponižno ter pazno in z dobrim namenom prebira sveto Pismo, dobiva od onod sadu za telo in dušo. Prav tedaj, ko je v vozu bral dvornik etiopske kraljice Kandace

preroka Izaija, je k njemu pristopil dijakon Filip, rekoč: Meniš li, da umeješ, kar bereš? Dvornik mu odgovori: Kako bi mogel, ako me kdo ne pouči. In zdajci je Filip prisedel, pa je nevednežu brane besede razložil tako umevno, da se je dal nevernik nemudoma krstiti. (Dejanj. ap. 8, 39 nsl).

Za pametno branje svetih knjig je Cerkev odločila celó svete odpustke. Blagi papež Leon XIII. so namreč v posebni avdijenci, dne 13. decembra 1898, načelnikom svete kongregacije za odpustke naznanili slovesno, da dovolijo vsem vernikom ki pobožno berejo sveto Pismo vsaj en četrť ure, odpustek tristo dni, ki se more dobiti enkrat na dan pod pogojem, da je izdava svetega Pisma potrjena od postavne oblasti. Nadalje se udeležijo vsak mesec enkrat popolnega odpustka vsi, ki tako čitajo ves mesec sleherni dan sveto Pismo, če prejmejo vredno zakrament svete pokore in svetega rešnjega Telesa in molijo po namenu rimskega papeža.

Kdo bi zdaj ne prebiral rad Pisma, poslanega nam iz domovine v pregnanstvo, došlega nam iz rajskega mesta, iz katerega smo še izključeni? Sveto Pismo, knjiga svetà, je krasen vrt, v katerem se človeška duša čudovito poživlja. V tem ogradu ne duhtijo samo cvetice, one imajo tudi sad, ki nasičuje dušo in srce. Sprehajajmo se radi med gredami teh cvetic, ter nabirajmo kakor pridne čebele sok po njih, pa ga shranjujmo v svojem spominu in delajmo iz njega satovni med za se in za svoje. Po takem bo veljalo tudi o nas: Blagor človeku, ki ljubi postavo Gospodovo, ter noč in dan premišljuje njegovo zapoved. Enak je drevesu, ki je zasajeno ob potokih in daje sad ob svojem času; njegovo perje ne obleti, in vse, kar počne, mu gre po sreči. (Ps. 1, 1—3).

Najživeje želim, da bi se velikih dobrot, ki prihajajo od modrega branja svetega Pisma, prav pridno udeleževali zlasti duhovniki, katerim najbolj velja Pavlov opomin do Timoteja: *Attende lectioni!* Pazi na branje! (I. Tim. 3, 16). Pa tudi verniki, ki imajo zdaj v rokah prelepe zgodbe svetega Pisma, izdane od družbe sv. Mohorja, naj radi zajemljejo iz

čistega studenca žive vode, ki teče v večno življenje; naj se skrbno bogatijo z nebeškim zakladom, ki je shranjen v svetih zgodbah. Po pridnem in pametnem branju bodo napredovali v sveti veri, se bodo utrjevali v krščanskem upanju in bodo rastle v božji ljubezni. Vedno više in više se bodo povzdigovali v bogoljubnem življenju, se bodo vzpenjali v krščanski popolnosti. Imena zvestih poslušalcev in vestnih izpolnjevalcev božjega glasila in oznanila, svetega Pisma, bodo nedvomno zapisana v bukvah življenja.

Zatorej pa veljaj vsem, kar je angel velel v skrivnem razodetju sv. Janezu: *Accipe librum et devora illum! In ore tuo erit dulce tanquam mel! Vzemi knjigo in pogoltni jo! V tvojih ustih bo sladka kakor med. In Janez je vzel knjigo iz angelovih rok in jo je požil; in v njegovih ustih je bila sladka kakor med. (Apokalip. 10, 8—10). Uživajmo kakor tečno jed tudi mi z branjem in s premišljevanjem sveto Pismo, da nam preide kakor v meso in kri njegova vsebina!*

Nekdaj je stal Gospod pred prerokom Ezehielom in mu je klical: *Fili hominis.. comede volumen istud et vadens loquere ad filios Israel! Viscera tua complebuntur volumine isto, quod ego do tibi. Sin človekov, jej ta svitek ter idi in govori otrokom Izraelovim! Osrčje tvoje se naj napolni s to knjigo, ki ti jo dam jaz. In prerok je ubogal, kakor sam piše: Et comedi illud: et factum est in ore meo sicut mel dulce. In jaz sem pojedel tisto, in postala je v mojih ustih kakor sladek med. (Ezeh. 3, 1—3).*

O, da bi smeli le tudi mi z velikim prerokom zavestno resniti: *Et comedimus illud, et factum est in oribus nostris sicut mel dulce! Da nam bode to mogoče, izpolnjujmo najslavnejšega doktorja svetega Pisma, mnogočislane Hieronima, nujni opomin: Exemplaria sancta nocturna versate manu, versate diurna!*

Okrožnica

Providentissimus Deus o učenju svetega Pisma.

Častitljivim bratom patriarhom, primatom, nadškofom
in škofom, ki so v milosti in v zvezi z apostolskim sedežem,

Leon XIII.

Častitljivi bratje!

Pozdrav in blagoslov!

neskončno previdni Bog — ki je po čudovitem sklepu svoje ljubezni človeški rod k udeležbi božje narave v začetku povzdignil, ga potem splošne propasti in pogube otel in mu prejšnjo čast zopet podelil — mu je izkazal to posebno pomoč zlasti zategadelj, da bi po tem nadnaravnem potu očitne postale skrivnosti njegovega božjega bitja, njegove modrosti in usmiljenosti. Čeprav se namreč v božjem razodetju nahajajo tudi reči, ki niso človeškemu umu nedostopne, so bile vendar človeštvu razodete, da bi jih mogel vsakdo spoznati in sicer lahko, trdno in gotovo ter brez kake krive primesi; toda ne vsled tega se sme razodetje neizogibno potrebno imenovati, temveč ker je Bog po svoji neskončni dobrotljivosti človeka odločil za nadnaravni cilj.¹

To nadnaravno razodetje se nahaja, kakor veruje vesoljna Cerkev, nezapisano v ustnem izročilu in zatem v pisanih knjigah, katere se zovejo svete in kánonske, ker imajo, spisane po navdihu sv. Duha, Boga za svojega začetnika in so bile kot take izročene Cerkvi sami.² To je Cerkev o knjigah obojne zaveze v resnici trdno verovala in očitno spoznavala; in znana so starih nad vse tehtovita pričevanja, ki oznanjujejo, da je Bog najprej po prerokih, potem po samem sebi in slednjič po apostolih govoril in da je tudi ustanovil Pismo, ki se imenuje kánonsko,³ in da ravno to Pismo obsega skrivnostne

¹ Koncilj. Vatik. sej. III. pogl. II. o razodetju.

² Koncilj. Vatik. sej. III. pogl. II. o razodetju.

³ Sv. Avg. o mestu božjem XI., 3.

božje izreke,¹ in je list, namenjen od nebeškega Očeta človeškemu rodu, potujočemu daleč proč od domovine, ter mu poslan po svetih pisateljih.² Ker je torej prednost in častitost svetega Pisma tolika, da obsega, spisano po vplivu Boga samega, njegove najvišje skrivnosti, namene in dela, sledi iz tega, da je prevelike pomembe in koristi tudi oni del svetega bogoslovja, ki se peča z obrambo in z razlago svetih knjig.

Zatorej smo Mi že delj časa nameravali, to preimenitno učenje svetega Pisma vzbuditi in priporočiti ter tudi terjatvam sedanjega časa primerneje urediti, kakor smo si z božjo pomočjo ne brez uspeha prizadevali z mnogoterimi pismi in opomini, pospešiti nekatere druge vednostne predmete, o katerih se je zazdelo, da bi mogli veliko pripomoči k povišanju slave božje in k vzveličanju ljudi.

Skrb naše apostolske službe nas namreč priganja in skoraj sili, da si ne želimo samo, naj bi bil ta prekrasni vir katoliškega razodetja na varnejši način in v obilnejši meri odprt Gospodovi čredi v korist, temveč da ga tudi v nobenem oziru ne pustimo skruniti od njih, ki sveto Pismo z brezbožno drznostjo ali očitno napadajo, ali pa v svoji zvijačnosti in nespameti počenjajo nekake novotarije. Sicer nam ni neznano, častitljivi bratje, da je mnogo katoliških mož, zelo nadarjenih in učenih, ki skrbijo z veseljem za to, da se svete knjige branijo ali da se njih boljše spoznanje in umenje pospešuje; medtem pa ko njih napore in uspehe po pravici hvalimo, hočemo k svetemu in hvalevrednemu prizadevanju nujno povabiti tudi vse druge, od čijih marljivosti, učenosti in pobožnosti je v tej zadevi mnogo dobrega pričakovati. Mi hočemo namreč in želimo, da bi jih še več začelo, svete knjige braniti, in da bi bili v tem stanovitni; zlasti pa še, da bi se tisti, katere je milost božja poklicala v duhovski stan, kakor se to sicer samo ob sebi spodobi, z vedno večjo pridnostjo in skrbjo pečali z branjem, s premišljevanjem in z razlaganjem svetih knjig.

¹ Sv. Klem. rimsk. I. do Korinč. 45; sv. Polik. do Filipljan. 7; sv. Irenej. zoper herez. II. 28, 20.

² Sv. Krizost. h genezi homil. 2, 2; sv. Avg. o Ps. XXX. govor 2, 1; sv. Gregor. Vel. do Teod. list IV., 31.

O koristi svetega Pisma.

Zakaj je le-to učenje tolike priporočbe vredno, je razen tega, da je že samo ob sebi dobro in da smo božji besedi itak spoštovanje dolžni, glavni vzrok ta, da nam iz njega, kakor vemo, prihajajo razne koristi po nezmotljivem pričanju svetega Duha: Vsako pismo, navdihnjeno od Boga, je koristno za poduk, za posvarjenje, za opominjanje, za vzgojo v pravici; da bo popoln človek božji, pripravljen za vsako dobro delo.¹

Da je pa Bog zares s tem namenom dal Pismo ljudem, kažejo nam vzgledi Kristusa Gospoda in apostolov; saj se je vendar on sam, ki si je po čudežih pridobil veljavo, z veljavo si zaslužil vero in je po veri zbiral množico,² rad skliceval pri izvrševanju svojega božjega poklica na sveto Pismo. Tako je priložnostno dokazal iz njega, da je od Boga poslan in da je sam Bog; iz njega je zajemal dokaze, da je svoje učence podučil in svoj nauk potrdil; njegova pričevanja je zagovarjal zoper hudobne obrekovalce, jih je protistavil saducejem in farizejem v osramočenje, in je z njimi zavrnil celó satana, prenesramnega izkušnjavca; on se ga je posluževal tudi ob koncu svojega življenja, in ko je od mrtvih vstal, ga je razlagal svojim učencem, dokler ni šel v čast svojega Očeta.

Po njegovih besedah in poveljih so se ravnali tudi apostoli, ker so vendar, četudi jim je podelil moč izvrševati znamenja in čudeže po njih rokah,³ dobivali iz božjih knjig izdatno pomoč, da so mogli krščansko modrost razširiti daleč med narodi, judovsko trdovratnost upogniti in vzdigajoče se krive vere zadušiti.

To nam je jasno iz njih govorov, zlasti iz onih sv. Petra, katere so sestavili kot najboljše dokaze za novo postavo skoraj iz samih starozakonskih izrekov; ravno tisto razvidimo iz evangeljev sv. Matevža in sv. Janeza in potem iz tako imenovanih katoliških listov; najbolj pa iz pričevanja moža, ki se ponaša,

¹ II. Tim. 3, 16. 17.

² Sv. Avguštin o koristi verovanja. XIV., 37.

³ Dejanj. ap. 14, 3.

da se je pri nogah Gamalielovih Mozesove postave in prerokov naučil tako, da je, oborožen z duhovnimi puščicami, smel kesneje zaupno reči: Orožje naše vojske ni meseno, temveč mogočno v Bogu.¹

Naj torej vsi, zlasti pa kandidatje duhovskega stanu, iz teh vzgledov Kristusa Gospoda in apostolov izprevidijo, kako zelo je treba čislati sveto Pismo, in kako vneto in vestno se naj zatekajo k tej sveti orožarnici. Zakaj nikjer ne najdejo, kadar imajo oskrbovati pouk o katoliški resnici pri učenih ali neučenih, več dokazov in obširnejšega nauka o Bogu, najvišji in najpopolnejši dobroti, in o delih, ki oznanjujejo njegovo slavo in ljubezen. O Vzveličarju človeškega rodu pa se ne nahaja nikjer obširnejše in natanjše poročilo, kakor je ono, ki je shranjeno v celem besedilu svetega Pisma, in po pravici trdi sv. Hieronim: Svetega Pisma ne poznati, se pravi ne poznati Kristusa;² ono namreč ponuja dobro in živo podobo tega, po čemer se na celó čudoviti način odpravljajo hudobije, se izpodbuja k čednostim in vabi k ljubezni do Boga. Kar pa zadevlje Cerkev, omenjajo se tam njena ustanovitev, njena narava, njene službe in darine tako pogosto, in se nahaja toliko in tako tehtnih dokazov, da je Hieronim prav resnično dejal: Kdor je po svetopisemskih dokazih utrjen, ta je trdnjava za Cerkev.³ Ako se gre za vpekljavo in urédbo lepega, nramnega življenja, imajo apostolski delavci ravnotam na razpolago obile in najboljše zaloge, zapovedi polne svetosti, s prijetnostjo in z močjo navdihnjene opomine in izvrstne vzglede za vsako vrsto kreposti in vrhutega še nad vse pomenljivo obljubo večnega plačila in napoved večnih kazni, in sicer v imenu božjem in z besedami božjimi.

Ta ravno svetemu Pismu lastna in posebna moč, ki prihaja od božjega navdiha, od sv. Duha, daje pridigarju veljavo, potem pa apostolsko prostodušnost v besedi ter mogočno in zmagovito zgovornost. Kdor namreč kaže v svoji pridigi duha

¹ Sv. Hieron. o učenju sv. Pisma do Pavlina list. LIII., 3.

² Predgovor o Izaiju.

³ V Izaij. LIV., 12.

in moč božje besede, ne govori samo v besedi, ampak tudi v moči in v Duhu svetem in v mnogem prepričanju.¹

Zato moramo reči, da ravnajo napačno in neprevidno, ki o veri in o božjih zapovedih pridigujejo tako, da skoraj nič druga ne oznanjujejo, kakor besede posvetne vednosti in modrosti, ter se bolj naslanjajo na svoje lastne razloge, kakor pa na božje. Zato pa ostane njih govor, naj vsled lepih besed še tako blesti, vendarle slaboten in mrzel, ker nima v sebi ognja besede božje,² in se še ne približa ne moči, s katero se lahko ponaša beseda božja, češ: Živa je nam reč beseda božja in krepka in ostrejša, kakor vsak dvorezen meč, in pridere do ločitve duše in duha.³

Mi moramo pa tudi reči in to v soglasju z modrimi možmi, da se nahaja v svetem Pismu kaj raznovrstna, obilna in velikih reči vredna zgovornost, kakor je to že sv. Avguštin izprevidel in določno poudarjal;⁴ in kakor izkušnja uči, so najboljši cerkveni govorniki z zahvalo napram Bogu priznali, da se morajo za svoje slavno ime v prvi vrsti zahvaliti svojemu neumornemu učenju in pobožnemu premišljevanju svetega Pisma.

Ker so vse to sveti očetje dobro spoznali in tudi sami izkusili, zategadelj so neprestano hvalili sveto Pismo in njegovo veliko korist; na mnogih mestih pravijo, da je ono ali najbogatejši zaklad nebeških nauk,⁵ ali da je neusehljivi vir vzveličanja,⁶ ali pa ga predstavljajo kot rodovitne livade in preprijetni vrt, v katerem se čreda Gospodova čudovito napase in naveseli.⁷ Primerno opominja sv. Hieronim klerika Nepociana: Sveto Pismo beri prav pogosto, da, nikdar

¹ I. Tesal. 1, 5.

² Jerem. 23, 29.

³ Hebr. 4, 12.

⁴ O krščanskem nauku IV., 6, 7.

⁵ Sv. Krizost. v genezo homil. 21, 2; hom. 60, 3; Sv. Avguš. o rednosti krščanski 2.

⁶ Sv. Atanaz. list velikonočni 39.

⁷ Sv. Avguš. govor 26, 24; sv. Ambroža o ps. 118 govor 19, 2.

ne deni svetega berila iz rok; uči se sam, kar moraš druge učiti... Duhovnikov govor bodi zabeljen z branjem svetega Pisma;¹ s tem se vjema izrek sv. Gregorija Velikega, ki je najmodreje opisal dolžnosti krščanskih pastirjev: Potrebno je, pravi, da tisti, ki imajo pridigarско službo, ne odstopijo nikdar od učenja svetega Pisma.²

Umestno je, da še tukaj navedemo, kako opominja sveti Avguštin: Božjo besedo bo brezuspešno oznanjal na zunaj tisti, kateri je ni poslušal poprej znotraj,³ in kar sv. Gregorij zapoveduje pridigarjem, da se naj pri besedi božji, preden jo drugim oznanjajo, same sebe izprašajo, da ne bodo medtem, ko dejanja drugih zasledujejo, pozabili samih sebe.⁴ Sicer je pa tudi že apostolov glas po vzoru in naročilu Kristusa, ki je začel delati in učiti, oznanil to na široko, ker ni samo Timoteju, marveč vsemu duhovskemu stanu veleval, rekoč: Pazi na se in na uk, ostani v tem; kajti to delajoč boš rešil sebe in nje, ki te poslušajo!⁵

Zares, v svetem Pismu in zlasti v obilni meri v psalmih se nahajajo izvrstni pripomočki za lastno, pa tudi za drugih vzveličanje in izpopolnjenje: toda le za tiste, ki se bližajo božjim izrekom ne samo s priučljivim in z zbranim duhom, ampak tudi s čistim namenom in z dobre voljo. Ne smemo namreč misliti, da so svete knjige tistega značaja, kakor so druge navadne, temveč ker so od sv. Duha samega narekovane in ker obsegajo zelo važne in v marsikaterem oziru skrivnostne in dovolj težavne reči, potrebujemo v to, da jih moremo umeti in tolmačiti, prihoda tistega sv. Duha,⁶ to je njegove luči in milosti; teh pa si je treba, kakor sveti pesnik večkrat krepko

¹ Sv. Hieronim o življenju klerikov do Nepociana.

² Sv. Greg. Vel. pravil. past. II, 11 (drugodi 22); moral. XVIII, 26 (drugodi 14).

³ Sv. Avguš. govor 179, 1.

⁴ Sv. Gregor. Vel. pravilo pastirsko III, 24 (drugodi 48).

⁵ I. Tim. 4, 16.

⁶ Sv. Hieron. v Mihea 1, 10.

naglaša, v ponižni molitvi izprositi in si jih s svetim življenjem ohraniti.

Iz tega je jasno razvidna skrb svete Cerkve, ki je vedno z najboljšimi uredbami in zapovedmi skrbela za to, da ne bi zanemarjen ležal nebeški zaklad svetih knjig, katerega je sveti Duh v svoji največji radodarnosti izročil človeškemu rodu.¹ Ona je namreč odredila, da morajo vsi njeni služabniki v svojem vsakdanjem breviariju, obstoječem iz svetih psalmov, ne samo dobršen del svetih knjig brati in pobožno premišljevati, ampak da jih sposobni možje tolmačijo in razlagajo v stolnih cerkvah, v samostanih in v zavodih drugih redovnikov, kjer je sploh možno se z vedami pečati; ostro pa je zaukazala, da naj verniki vsaj ob nedeljah in zapovedanih praznikih dobivajo vzveličavno evangeljsko hrano.² Ravno tako se je zahvaliti modrosti in skrbnosti svete Cerkve, da se je sveto Pismo v vseh časih tako visoko čislalo, kar je koristilo v raznoterem oziru.

Da podpremo svoje trditve in opomine, hočemo še tukaj omeniti, kako so se od začetka krščanske vere sem vsi tisti, ki so sluli po svojem svetem življenju in po svoji izvedenosti v božjih rečeh, ukvarjali mnogo in trajno s svetim Pismom. Tako vidimo, da so iz božjega Pisma svojo vero, moč in vso milino pobožnosti zajemali neposredni učenci svetih apostolov, kakor Klement rimski, Ignacij antiohijski, Polikarp in potem tudi zagovorniki, zlasti Justin in Irenej, v svojih listih in spisih, bodi, da je bil njih namen ali braniti ali pa priporočati katoliške resnice.

Ko so pa v mnogih škofijskih prestolnicah nastale katehetske in bogoslovne šole, izmed katerih sta najbolj sluli aleksandrijska in antiohijska, bil je skoraj ves njih učni načrt branje, razlaganje in zagovarjanje pisane besede božje. Iz njih je izšlo mnogo cerkvenih očetov in pisateljev, čijih trudapolne razprave in izvrstne knjige so skoraj tri stoletja izhajale v toliki množini, da imenujemo to dobo po pravici zlati vek svetopisemske razlage.

¹ Koncilj. Trid. sej. IV. odlok o reform. 1.

² Koncilj. Trid. sej. V. odlok o reform. 1.

Med jutrovcí zavzemajo prvo mesto Origen, ki je obćudovanja vreden zavoljo svoje bistroumnosti in vztrajne delavnosti, in iz ćigar mnogoćtevilnih spisov in iz velićajnega njegovega dela heksapla so pozneje skoraj vsi zajemali. Potem nam je imenovati njih, ki so privedli ta predmet do većje dovrćenosti. Tako šteje med boljše Aleksandrija svojega Klementa in Ćirila, Palestina Evzebija in drugega Ćirila, Kapadocija Bazilija Velikega in oba Gregorija, Nazianzana in Nisana, Antiĥija Janeza Zlatoustá, pri katerem je svetopisemska znanost tekmovala z najvećjo zgovornostjo.

Pa nić manj slavnih moć ne nahajamo na zapadu. Med mnogimi, ki so se izredno odlikovali, je slavno ime Tertuliano in Cipriano, Hilarijevo in Ambroćevo, ime Leona in Gregorija Velikega; najslavnejše pa je ime Avgućtinovo in Hieronimovo, katerih prvi je bil ćudovito bistroumen v poiskavi pravega smisla besede boćje in posebej rodoviten v njega naobraćbi v pomoć katolićke resnice; drugi pa je s svojim znanjem svetega Pisma vse presegal in je tisto z velikim trdom in uspehom uporabljal tako, da mu je Cerkev sama dala ćastni naslov: najvećji ućenik.

Dasi od te dobe do enajstega stoletja ni već tekmovanje v tej vedi tako goreće in uspećno prospevalo kakor poprej, je uspevalo vendarle, zlasti vsled delovanja moć duhovskega stanu. Ti so se namreć trudili, ali to, kar so starejši boljćega zapustili, zbrati, v lep red spraviti in potem z lastnimi pristavki pomnoćeno izdati, kakor so storili to zlasti Izidor hispalenski, Beda in Alkuin; ali ćastitljive kodekse s pripombami razjasniti kakor Valafriđ Strabo in Anzelm Lavđunski; ali pa posebej zato skrbeti, da so se ti nepokvarjeni ohranili, kar sta storila Peter Damian in Lanfrank.

V dvanajstem stoletju jih je mnogo s prav dobrim uspehom sveto Pismo razlagalo alegorićno, v katerem oziru nadkriljuje vse druge sv. Bernard, ćigar govori niso skoraj druga nić, kakor odmevi svetega Pisma. Na novo pa in živeje je uspeval ta predmet po sholastiki; njih prizadevanje je bilo v tem,

dognati pravo besedilo latinske prestave, kar nam izpričujejo jasno njih popravki biblijski; vendar pa so še več truda in učenosti uporabili za razlaganje in za pojasnjenje. Kajti razločevali so tako primerno in jasno, kakor še nikdar poprej, raznovrstni pomen svetih besed in so premislili, kakšno veljavo ima v bogoslovni vedi; so posamne dele knjig in obseg teh delov natanje določili; so poizvedovali, kakšen namen so imeli pisatelji, ter so razlagali, kako se vežejo razni stavki in izreki med seboj. Da je od tega temnejšim mestom svetega Pisma prihajalo mnogo pojasnila, lahko izprevidi vsakdo; sicer nam njih bogoslovna dela in pa razlage k svetemu Pismu kažejo, v kako obilni meri so iz njega dobivali učenost; tudi v tem oziru ima med njimi prvo mesto Tomaž Akvinski.

Ko je pa naš prednik Klement V. pomnožil rimsko vseučilišče in druge preslavne šole s stolicami za vzhodnje jezike, so se začeli naši možje bolj izbrano pečati s starim svetim Pismom in z latinsko prestavo. Ko so potem grške znanosti pri nas zopet oživele in še bolj, ko je bila srečno iznajdena nova umetnost natiska, je rasel tudi razvoj svetega Pisma širje in širje. Čuditi se je namreč, v kako kratkem času so svetopisemski izvodi, pomnoženi po natisku, zlasti vulgatini, katoliški svet blizu napolnili — tako so bile v tisti dobi, o kateri sovražniki svete Cerkve obrekljivo sodijo, češčene in ljubljene svete knjige.

Pozabiti tudi ne smemo, koliko število učenjakov, zlasti redovnikov, je od Vienenskega zbora do Tridenskega nastopilo v prid svetopisemskega predmeta, ki so deloma nove pripomočke rabili, deloma pa so plodove raznovrstnih znanosti in svojega lastnega duha zbirali ter so tako ne samo pomnožili od starejših nabrane zaloge, temveč so takorekoč pot nadelali preimenitnemu naslednjemu veku, ki se je začel s Tridenskim zborom, ko se je skoraj zazdelo, da se je vrnil preslavni vek svetih očetov.

Saj je sploh znano in mi z veseljem omenjamo to, da so naši predniki od Pija IV. do Klementa VIII. bili vzrok, da sta bili napravljeni izvrstni izdavi starih prestav, Vulgata in Ale-

ksandrijska, ki sta potem na povelje in po oblasti Siksta V. in taistega Klementa bili na svetlo dani in se še vobče rabita. Znano pa je tudi, da so v tistem času ne le stare svetopi-semske prestave, ampak tudi Antverpska in Pariška poliglota, na svetlo prišle prav dobre in za dognanje pravega besedila zelo pripravne izdaje, in da ni knjige obojnega zakona, ki bi ne bila več kakor enega dobrega razlagalca dobila, in da ni bilo v tem predmetu nobenega težjega vprašanja, s katerim bi ne bili imeli opraviti duhoviti možje; več izmed njih, zlasti oni, ki so se bolj z učenjem svetih očetov pečali, si je pri-sluzilo slavno ime.

Pa tudi poznej ni bila pogrešana naših skrb, ker so si včasi sloveči možje mnogo zaslug pridobili za ta predmet; ker so sveto Pismo proti racionalškim izmišljijam, izvitim iz jeziko-slovja in sosednih predmetov, branili z dokazi enake vrste.

Kdor vse to dobro preudari, kakor se spodobi, bo rad pritrdil, da sveta Cerkev ni bila v tem pogledu nikdar nemarna; da je vrelee svetega Pisma blagodejno napeljevala do svojih otrok; in da je to zavetje, v čigar obrambo in čast je bila od božje strani upostavljena, vsekdar zdržala in ga z mnogovrst-nimi znanostni okitila tako, da ni potrebovalo nobenih iz-podbud zunanjih ljudi in jih ne potrebuje.

O prav urejenem učenju svetega Pisma.

Zdaj pa terja, častitljivi bratje, namen, katerega hočemo doseči, da vam naznanimo sredstva, ki se nam zdijo najboljša za dobro uravnanje te vednosti. Toda najpoprej koristi tukaj, da spoznamo, kakšna vrsta ljudi nam nasprotuje in na kakšne zvijače in na kakšna orožja se zanaša.

Kakor je namreč bilo poprej opraviti zlasti z onimi, ki so, opiraje se na zasebno sodbo in zametujoč božja izročila in učečo Cerkev, razglasili sveto Pismo za edini vir razodetja in za najvišjega sodnika v veri, enako se nam je dandanes boje-vati z racionalisti, ki so, kot sinovi in dediči prejšnjih zaupajoč tudi le svojemu mnenju, celó zavrgli to od svetih očetov spre-

jeto zapuščino svete krščanske vere. Tajijo namreč vsako božje razodetje, vsako božje navdihnjenje in sveto Pismo, ter pravijo, da je vse to le človeško delo, le človeška izmišljija; nadalje, da Pismo ne pripoveduje resničnih dogodkov, temveč le neslane basni in lažnjive pripovedi; potem da ni pravih prerokb, temveč so le po dovršenih dogodjajih vkup nanesene napovedbe ali slutnje s pomočjo naravne moči; pravijo tudi, da sploh ni čudežev in znamenj božje mogočnosti, marveč da so le nekatere čudežne, a naravnih moči nikakor ne presegajoče reči, ali le vraže in prazne basni, in da so evangelji in apostolski spisi celó drugim pisateljem pripisati.

Take grozne zmote, s katerimi mislijo sveto resnico božjih knjig uničiti, vsiljujejo nam kot neovržne podatke neke nove, tako imenovane proste znanosti, katere pa imajo vendar sami za tako negotove, da večkrat v istih rečeh kaj izpremenijo in dostavijo. Ko pa o Bogu, o Kristusu, o evangelju in ostalem svetem Pismu mislijo in govorijo tako brezbožno, hočejo vendar nekateri izmed njih za krščanske in evangeljske bogoslovce veljati in drznost svojega oholega duha zakriti z najpoštenejšim imenom.

Tem se pridružijo kot deležniki njih mišljenja in dejanja mnogi iz drugih ved, katere sili nestrpnost do razodetja, da se napram svetemu Pismu bojujejo. Ne moremo pa dovolj obžalovati, da se ta boj od dne do dne bije širje in huje; se bije po učenih in resnih možeh, četudi bi se mu le-ti precej lahko umaknili; najbolj pa merijo hudobni sovražniki z vso premišljenostjo in zvijačo na neučeno množico. Po knjigah, knjižicah in časopisih vlivajo otrovni strup; širijo ga v javnih in zasebnih govorih; vse so že prehodili in imajo mnogo šol, odvezitih varstvu Cerkve, v katerih tudi z zasmehovanjem in z zabavljivimi šalami lahkoverne in mehkužne duhove pogubno zapeljujejo k sramotenju svetega Pisma. — To je, častitljivi bratje, kar bi naj vašo skupno pastirsko skrb vzbudilo, vnelo tako, da bi se tej novi, po krivem imenovani vednosti¹ zoperstavila

¹ I. Tim. 6, 20.

stara in prava vednost, katero je od Kristusa po apostolih prejela Cerkev, in pa da bi v tolikem boju vstali spretni branitelji svetega Pisma.

Prva skrb bodi torej, da se v duhovskih semeniščih ali akademijah sveto Pismo tako prednaša, kakor imenitnost predmeta in sedanji čas terjata. Zavoljo tega se pač ne sme ničesar za važneje smatrati kakor modra izvolitev učiteljev; ker za to službo se ne smejo sprejemati katerikoli poljubni možje, temveč taki, katere priporoča velika ljubezen do svetega Pisma ter dolgo pečanje ž njim in pa primerna učenost, ki so torej svojemu poslu kos; ravno tako se naj pravočasno skrbi za naslednike in namestnike. Dobro bo torej, kjer je to lahko mogoče, če se nekateri izvrstni bogoslovci po dobro dovršenem bogoslovju popolnoma posvetijo svetemu Pismu, in da se jim nekaj časa priložnost ponudi za temeljitejše študije. Tako izvoljeni in pripravljeni učitelji naj zaupno nastopijo izročeno jim službo. Da jo pa potem izvrstno opravljajo in primeren sad dosežejo, bode dobro, če jim podamo nekaj natanjših navodil.

V začetku pouka naj gledajo tedaj, da pri svojih učencih zdravo sodbo vzbudijo in gojijo v to, da so potem le-ti v stanu, božje knjige braniti in pa njih vsebino umevati. Tu sem spada predmet, kakor ga imenujejo, uvod v sveto Pismo, ki bogoslovcu primerno gradivo daje, da more dokazati pristnost in verodostojnost svetega Pisma, da more v njem poiskati in obdržati pravi zmisel, in da zapazi lahko varljive reči in jih korenito odpravi. Ni nam treba praviti, kolikega pomena je, da se vse to hitro v začetku prednaša in sicer v lepem redu, na znanstveni način in v soglasju in s pomočjo bogoslovja, ker ima vse drugo zaporedno razpravljanje svetega Pisma ali v tem svoj temelj ali se pa od tam zelo pojasnjuje.

Nadalje se bo učitelj pečal z rodovitnejšo stranjo te vednosti, z eksegezo zato, da bodo slušatelji pozneje v stanu porabiti zaklad božje besede v prid svete vere in pobožnega življenja. Mi sicer dobro vemo, da obširnost tega predmeta pa tudi čas ne dopuščata, da bi se v šolah celo sveto Pismo

razložilo. Toda, ker je določen pot ali način potreben, da se tolmačenje dobro obnese, zato se naj moder učitelj varuje obeh nepravil: namreč te, da bi o posameznih knjigah samo površne nauke podajal; kakor tudi one, da bi se pri nekaterih delih ene in iste knjige predolgo mudil; zakaj če tudi na premnogh šolah ni mogoče, da bi se ta ali ona knjiga nepretrgano in natanko razlagala, kakor na vseučiliščih, je treba vendar na to gledati, da se za razlago odbrani deli knjige kolikor mogoče dovršeno tolmačijo; tako bi naj učenci nekak vzgled dobili, ki jih vabi in navaja, kako naj vse druge knjige berejo in jih vse svoje življenje za ljubo imajo.

Nadalje naj si učitelj, izvršujoč prednikov uredbe, za temelj vzame vulgato, o kateri je Tridenski zbor zapovedal, da jo moramo za autentno imeti v javnih predavanjih, razpravah, pridigah in razlagah,¹ in katero tudi vsakdanja raba v sveti Cerkvi priporoča. Pa seveda, treba se bo tudi ozirati na druge prevode, ki so se v starem krščanskem času pohvalno omenjali in rabili, zlasti pa še na izvirne rokopise. Zakaj, dasi iz vulgatnega besedila gleda, kar se tiče glavnih reči, jasno hebrejski in grški tekst, je vendar dobro, kakor svetuje sv. Avguštin, „v izviren jezik pogledati“,² če je namreč tam kaj dvomljivega, ali če ni kaj povsem določno povedano. Tako je tedaj razvidno samo ob sebi, kolike spretnosti je pri tem treba, ker nazadnje je „tolmačevo opravilo le-to: učiti, kar je mislil tisti, katerega razlaga, ne pa to, kar bi sam hotel.“³

Ko se je besedilo, kjer je potrebno, z vso skrbnostjo doglalo, potem pride na vrsto poiskanje in razlaganje reka ali stavka. Najprej pa je treba, da se rabijo izkušena splošna pravila tolmačenja s tem večjo skrbjo, čim huje nasprotujejo sovrážniki. Zato pa bodi tudi združeno z razmotrivanjem: kaj besede pomenijo, kako se med seboj vežejo, kakšna so vzpo-

¹ Seje IV. odlok o izdaji in porabi svetih knjig.

² O poduku kršč. III. 4.

³ Sv. Hier. do Pamahija.

redna mesta, in druge take reči, zunanje pojasnjevanje, privzeto iz drugih vednosti; seveda pa previdno tako, da nihče za taka vprašanja več časa in truda ne uporabi, kakor za učenje božjih knjig, in da ne bi nakopičeno znanje raznovrstnih reči mladim duhom več škodilo, kakor pa koristilo.

Od tod bode potem varno prestopiti k porabi svetega Pisma v bogoslovju. Pri tem opraviu pa moramo opaziti, da se pridružijo navadnim težavam, kakršne nas srečujejo pri prebiranju bodisi katerekoli stare knjige, še nekatere druge, svetemu Pismu lastne. V svetopisemskih besedah je namreč po volji sv. Duha zadržanih mnogo reči, ki daleč presegajo moč in bistrost človeškega uma, in to so božje skrivnosti in je mnogo drugega, kar je ž njimi v tesni zvezi; in sicer je včasih stavek širjega in globočjega pomena, kakor bi se po črki in po hermenevtičnih pravilih zazdelo; druge vrste zmisla pa, s katerimi se ali verski nauki pojasnujejo ali navodila za življenje priporočajo, ponuja že itak besedni zmisel. Zato ne moremo tajiti, da obdaje svete knjige neka skrivnostna tema tako, da nihče ne more v nje prodreti brez kašipota¹ in sicer to po previdnosti božji, (kar je splošno mnenje svetih očetov), da bi jih ljudje tembolj željno in goreče razmotrivali in svojemu duhu tem globlje utisnili nauke, ki so si jih s trdom tam pridobili; zlasti pa, da bi spoznali, da je Bog sveto Pismo izročil Cerkvi, za katero naj sledijo pri branju in razpravljanju božjih izrekov kot za najbolj zanesljivo vodiljo in učiteljico. Da se nam je treba učiti resnice tam, kjer so shranjeni Gospodovi darovi in milosti, in kjer oni, ki so nasledniki apostolov, brez nevarščine sveto Pismo razlagajo, to je že sv. Irenej učil²: njegovega in drugih svetih očetov nauka se je tudi Vatikanski zbor poprijel, ko je Tridenski odlok o razlaganju zapisane božje besede obnovil in razglasil, da je to po njegovem namenu, da se v verskih in npravstvenih rečeh, dotikajočih se stavbe krščanskega nauka, tisti zmisel svetega Pisma smatra kot pravi, katerega

¹ Sv. Hieron. do Pavlina o učenju Pisma list LIII., 4.

² Zoper krive vere. IV, 26, 5.

se je držala in se ga drži sveta mati Cerkev, kateri gre soditi o pravem zmislu in razlaganju svetega Pisma; in zato ni dovoljeno, zoper ta zmisel ali tudi zoper soglasni nauk svetih očetov sveto Pismo razlagati.¹

S tem zelo modrim zakonom pa Cerkev nikakor ne ovira ali ne zabranjuje znanstvenega razmotrivanja svetega Pisma; temveč ga obvaruje zmot in silno mnogo pripomore k njegovemu pravemu napredku. Kajti vsakemu zasebnemu učenjaku je odprto široko polje, na katerem se, varno hodeč, lahko pokaže vrlega in za Cerkev koristnega razlagaleca. Na onih mestih namreč svetega Pisma, ki še čakajo gotove in določne razlage, se to lahko zgodi, vsled premilega sklepa božje previdnosti, da bi se po tem načinu sodba svete Cerkve takorekoč pripravljala in pospeševala; pa tudi na mestih, ki so že določena, more zaseben učenjak enako koristiti, ako jih ali pred vernim ljudstvom jasneje ali pred učenjaki duhoviteje razpravlja ali pa proti sovražnikom uspešneje zagovarja. Zato mora biti za katoliškega tolmača poglobljena in sveta dolžnost, da svetopisemske izreke, katerih zmisel je že avtentno določen ali po svetih pisateljih, od svetega Duha navdihnjenih, kakor se je to na več mestih novega zakona zgodilo, ali po Cerkvi, katero podpira isti sv. Duh, bodisi s slovesnim odlokom, bodisi po rednem in splošnem učeništvu,² razlaga na ravno isti način in s pripomočki svojega predmeta dokazuje, da je samo takšna razlaga napravljena po zdravih hermenevtičnih pravilih; v drugih rečeh se je ravnati po verski analogiji, in kot najvišje ravnilo mora veljati katoliški nauk, kakršen je bil od cerkvene oblasti sprejet; ker je namreč svetih knjig kakor tudi nauka, v Cerkvi shranjenega, tisti začetnik, Bog, zato je nemogoče, da bi se iz njih pri pametni razlagi dobil kakšen zmisel, ki bi se v kateremkoli oziru s tem ne strinjal.

¹ Sej. III. pogl. II. o razodetju. Primeri Trid. zbora sej. IV., odlok o izdavi in porabi svetih knjig.

² Koncilj. Vat. sej. III. pogl. III. o veri.

Iz tega sledi, da moramo razlaganje zavreči kot nepri-
merno in krivo, po katerem bi si ali navdihnjeni pisatelji
nekako med seboj nasprotovali, ali pa, ki bi bilo protivno cerk-
venemu nauku.

Učitelj tega predmeta bo se torej moral tudi v tem oziru
odlikovati, da bo v vsem bogoslovju dobro podučen in vrlo
znan z razlagami svetih očetov, cerkvenih učnikov in naj-
boljših tolmačev. To posebej poudarja sv. Hieronim¹ in še bolj
sv. Avguštin, ki se po pravici tako-le pritožuje: „Če je za učenje
vsake še tako nepomenljive in lahke vede učitelja treba, kaj
bi bilo potem bolj drzno in prevzetno, kakor če bi kdo ne
hotel knjig z božjimi skrivnostmi spoznavati po njihovih pravih
tolmačih!“²

Ravno tako so mislili in s svojim vzgledom potrdili drugi
sveti očetje, „ki so znanost svetega Pisma dobivali ne iz last-
nega drznega mišljenja, ampak iz spisov in veljavnosti pred-
nikov, o katerih je bilo znano, da so ravnili pravega ume-
vanja tudi sami prejeli od nasledovanja svetih apostolov.“³

Veljava svetih očetov pa, ki so „za apostoli rast svete
Cerkve pospeševali kot njeni sadilei, zalivalei, stavbarji, pa-
stirji in gojitelji“,⁴ je vsekdar merodajna, kadarkoli vsi v
enakem zmislu razlagajo kak svetopisemski izrek, ki se ver-
skih ali нравstvenih naukov dotika; kajti iz njihovega soglasja
je jasno, da je bilo tako od apostolov po katoliški veri spo-
ročeno.

Istih svetih očetov mnenje pa je tudi tedaj velikega po-
mena, kadar o teh rečeh učijo kakor zasebni učniki, namreč
zato, ker jih ne priporoča samo znanje razodetega nauka in
drugih za umevanje apostolskih knjig koristnih reči prav močno,
temveč tudi zato, ker je Bog sam le-te vsled svetega življenja
in iskanja resnice odlične može s svojo lučjo v izdatnejši meri
razsvetljeval.

¹ Ravnotam 6, 7.

² Do Horonata o koristi verovanja XVII, 35.

³ Rufin. Zgod. cerkv. II, 9.

⁴ Sv. Aug. zoper Julian. II, 10, 37.

Zato bode tolmačeva dolžnost, jih s spoštovanjem posnemati in si za porabo modro izbirati izmed njihovih del. Toda zavoljo tega ne sme misliti, da mu je pot zaprta, kakor bi ne smel pri raziskavanju in tolmačenju te meje prestopiti, če ima kak pameten vzrok; ako se le natanko ravna po modrem pravilu sv. Avgušтина, namreč: od besednega in takorekoč ponujajočega se zmisla ne sme se nikakor odstopiti, razen če kak razlog brani: se njega držati, ali pa če kaka potreba sili, ga opustiti¹: tega pravila se je tem trdneje držati, čim večja je dandanes nevarnost zmote, ko vlada tolika željnost po novotarijah in tolika prostost v mnenjih.

Učitelj se mora tudi varovati, da ne zanemarja alegoričnih ali sličnih naobračb svetih očetov, zlasti ako prihajajo iz besednega zmisla in so od mnogoveljavnih mož dopričane. Ta način razlaganja je namreč Cerkev od apostolov prejela in ga je tudi sama s svojim vzgledom potrdila, kar je iz liturgije razvidno; ne kakor da bi hoteli sveti očetje z njeno pomočjo verske nauke same ob sebi dokazati, temveč ker so bili iz lastne izkušnje poučeni, kako vrlo dobra je za pospeševanje čednosti in pobožnosti.

Drugi katoliški tolmači niso sicer tolikega pomena in veljave, toda, ker je svetopisemska veda v Cerkvi neprenehoma napredovala, zato je treba spoštljivo ravnati tudi z njihovimi komentarji, iz katerih se mnogokaj dobrega lahko posname za ovrženje nasprotnih naukov in za razvozljanje težavnejših mest.

To se pač nikakor ne spodobi, da bi kdo izvrstna dela, katerih so naši obilo zapustili, preziral ali zaničeval in rajši po krivoverskih knjigah segal ter ž njimi z očitvno nevarnostjo za zdravi nauk in ne redko z izgubo svete vere skušal razložiti taka svetopisemska mesta, s katerimi so se že davno katoliški učenjaki z veliko bistrumnostjo in z mnogim trudom kaj dobro pečali.

Mogoče je sicer, da katoliški tolmač v krivoverskih delih, ako jih pametno rabi, kaj koristnega najde, pa tega naj ne

¹ De gen. ad litt. I. VIII, c. 7, 13.

zabi, da ni, kakor pričajo tudi starejših časov možje,¹ najti zunaj Cerkve nepopačenega zmisla svetega Pisma, in da ga tudi ne morejo učiti oni, ki nimajo prave vere in svetemu Pismu ne pridejo do mozga, ampak le skorjo glodajo.²

To pa je najbolj želeli in je najbolj potrebno, da se sveto Pismo povsod v bogoslovni vedi rabi ter nanjo vpliva in da je takorekoč njena duša; tako so namreč sveti očetje in najizvrstnejši bogoslovci vseh vekov mislili in so se po tem ravnali. Zakaj prizadevali so si, predmet svete vere in kar se iz njega izvaja: zlasti iz svetega Pisma utrditi in določiti; tako tudi iz njega in iz ustnega izročila nove krivoverske izmišljije zavrniti, katoliških dogem pa dokazovanje, umevanje in medsebojno zvezo poiskati. To se ne bo čudno zdelo nikomur, ki pomisli, da zavzemajo božje knjige med viri razodetja tako odlično mesto, da brez njihovega priučjenja in brez vztrajne porabe ni mogoče bogoslovja redno in častno razpravljati.

Dasi je namreč dobro in prav, da se mladeniči na akademijah in v šolah učijo umevati in spoznavati dogme najbolj na ta način, ako se z dokazovanjem pri verskih resnicah začne in se potem iz njih, po pravilih dobre in pametne filozofije, sklepi izvajajo; resen in učen bogoslovec vendar ne sme zanemarjati dokazovanja dogem s pomočjo svetopisemskih prič in veljakov: „Ker bogoslovje ne sprejema svojih načel od drugih ved, temveč neposredno od Boga po razodetju; in zato ne sprejema od drugih ved kakor od višjih, ampak jih le rabi kakor nižje, kakor dekle.“³

Ta način sveti nauk predavati, uči in priporoča prvak med bogoslovci, Akvinat, ki je, tudi dobro poznajoč ta značaj krščanskega bogoslovja, učil, kako naj bogoslovec svoja načela brani, ako jih kdo napada: „Z dokazovanjem namreč, ako nasprotnik sploh kateri reči pritruje, ki jo imamo iz božjega razodetja; kakor se s pomočjo svetopisemskih prič prepiramo

¹ Klem. Aleks. strom. VII. 16; Orig. de princ. IV, 8; v levit. hom. 4. 8; Tertul. de praescr. 15, nsl; S. Hilar. Pikt. in Mat. 13, 1.

² Sv. Greg. Vel. moral. XX. 9 (drugod 11).

³ Sv. Tomaža Summ. theol. p. I, q. I, a. 5 ad 2.

nasproti krivovercem in s pomočjo enega verskega člana zoper onega, ki taji katerega drugega. Ako pa nasprotnik ničesar tega ne veruje, kar je od Boga razodeto, potem ni nobenega pota več, po katerem bi se mogli verski člani z razlogi dokazati, samo se naj ovržejo ugovori, ako jih je kaj zoper sveto vero.“¹

Skrbeti je torej, da se mladeniči, dobro pripravljeni in preskrbljeni, začnejo svetega Pisma učiti, da ne uničijo pravične nade, in pa, kar je še huje, da ne pridejo neprevidno v nevarnost zmote, prekanjeni po racionalističnih zvijačah in po navidezno izborni učenosti.

Dobro pa bodo pripravljeni, ako se tem potom, katerega smo Mi sami pokazali in zaukazali, pod vodstvom sv. Tomaža vestno pečajo z modroslovjem in bogoslovjem ter se ga celo priučijo. Tako bodo ne samo v svetopisemski vedi, ampak tudi v onem delu bogoslovja, ki se pozitivni del imenuje, na pravem potu in bodo v obeh kaj veselo napredovali.

O brambi veljave svetega Pisma.

Mnogo je sicer vredno, če s pomočjo dobrega in pridnega tolmačenja svetih knjig katoliški nauk dokazujemo, razkladamo in razsvetljujemo, toda ostaje nam še drugi del, ki je velikega pomena, pa tudi mnogo truda prizadevlje, namreč: da se njih polna veljava kolikor mogoče krepko zagovarja. To se pa nikakor ne da v polni meri doseči, kakor po živi in posebni učni oblasti svete Cerkve, katera „je sama ob sebi namreč radi svoje čudovite razširjenosti, radi posebne svetosti in neusehljive rodovitnosti na vseh dobrinah, zavoljo katoliške edinosti in neomahljive stanovitnosti, močen in trajen nagib ali vzrok svoje verodostojnosti in neovrgljivi dokaz, da je od Boga poslana.“²

¹ Ravnotam a. 8.

² Koncilj. Vat. sej. III. pogl. III. o veri.

Ker se pa božja in nezmotljiva učna oblast svete Cerkve tudi na veljavo svetega Pisma opira, zato se mora najprej tega verodostojnost trditi in zagovarjati, vsaj človeška; iz teh knjig kot najboljših ker najstarejših prič naj dobijo svojo trdno podlago: Gospoda Kristusa božjost in poslanje, ustanovitev hierarhno urejene Cerkve in prvaštvo, podeljeno sv. Petru in njegovim naslednikom. K temu bo veliko pripomoglo, ako jih je iz duhovskega stanu več pripravljenih, ki se tudi v tem oziru za vero bojujejo in sovražne napade odbijajo, opravljeni z božjim orožjem, ki ga apostol¹ priporoča, pa navajeni tudi na novo vojno opravo in bojevanje sovražnikov. Lepo razpravlja to sv. Krizostom v duhovniških dolžnostih, rekoč: „Ogromno veliko se je treba učiti, da Kristusova beseda v naš v obilni meri prebiva:² ker moramo biti ne samo na en način bojevanja pripravljeni, temveč mnogovrsten je boj in različni so sovražniki; tudi ne rabijo vsi istega orožja in ne mislijo vsi, se na isti način z nami spopasti. Zato je potrebno, da on, ki se bo z vsemi poprijel, njih vseh sredstva in zvijače pozna tako, da je obenem lokostrelec in pračar, tribun in manipeljski vodja, vojvoda in prostak, pešec in konjenik, izveden v bojevanju na morju in v trdnjavah; ker če vseh umetnih zavinkov v bojevanju ne pozna, potem lahko hudi duh na strani, ki je zanemarjena, vpelje svoje ubojnike in ovce pokrade.“³

O dotičnih sovražnikovih zvijačah in o njegovi raznovrstni prekanjenosti v napadanju smo že zgoraj kratko govorili; zdaj še hočemo opozoriti, na kakšne pripomočke se je pri obrambi opirati. Prvi pripomoček nam podaja učenje starih vzhodnjih jezikov in pa znanost, ki se navadno imenuje kritika. Ker se obe te vednosti dandanes mnogo čislata in hvalita, zato more duhovništvo, več ali manj po različnosti krajev in ljudi ž njima oboroženo, bolje braniti svojo čast in svoj stan; ker ono mora biti vse vsem,⁴ in vedno pripravljeno odgovor

¹ Efež. VI, 13 nsl.

² Kol. III, 16.

³ O mašništvu IV, 4.

⁴ I. Kor. IX, 22.

dati vsakemu, kateri terja od njega odgovora za upanje, ki je v njem.¹

Za učitelje svetega Pisma je torej potrebno in za bogoslovce spodobno, da znajo jezike, v katerih so bile kánonske knjige izvirno od svetih pisateljev spisane, in kaj dobro je, če se z njimi radi bavijo duhovniški novinci, zlasti tisti, ki hočejo akademijsko čast bogoslovja doseči.

Naj se tudi skrbi, da se na vseh akademijah, kakor je že to na mnogih hvalevredno vpeljano, za vse druge stare jezike, zlasti za semitske, in za znanost, ki je z njimi v zvezi, stolice ustanovijo, njim pred vsem v uporabo, ki so odločeni kedaj v svetem Pismu podučevati.

Ravno zategadelj morajo ti bolj poučeni in vajeni biti v vednosti prave kritike: ker se je po krivem in sveti veri na škodo vvedla umetnost, počeščena z imenom višje kritike, iz katere naj bi, kakor jim pravijo, samo iz znotranjih vzrokov, prihajali dokazi za početek, za pristnost in verevrednost vsake knjige. Nasprotno pač je jasno, da v zgodovinskih vprašanjih, kakor je ravno o začetku in ohranjenju svetih knjig, pred vsem veljajo zgodovinski dokazi, katere je najbolj pridno treba raziskavati in razpravljati; znotranji razlogi pa večinoma niso toliko vredni, da bi jih v pomoč klicali, razen če se ž njimi kaka stvar bolj potrdi.

Ako pa kdo drugače ravna, bo imel gotovo mnogo slabih nasledkov. Ker sovražnikom svete vere bo rastlo zaupanje, da morejo pristnost svetih knjig napadati in tudi odpraviti; ta način višje kritike, ki ga tako hvalijo, pride namreč slednjič do tega, da pri tolmačenju vsak za svojimi priljubljenimi nazori in predsodki sledi; od tega pa ne bodo svete knjige dobile zaželjenega pojasnila in tudi za sveti nauk bo brez vsakega haska, temveč pokaže se gotovo znamenje zmote, namreč različnost in nesličnost v mišljenju, kar nam glavni zastopniki te nove vede sami pričajo; in ker je večina izmed njih okužena po krivih naukih prazne filozofije in racionalizma, zato jih tudi ne bo strah, prerokovanja, čudeže in sploh vse, kar naravni red presega, odstraniti iz svetih knjig.

¹ I. Petr. III, 15.

Bojevatı se je drugič z njimi, ki svoje prirodoslovne znanosti zlorabijo in svete knjige povsod zasledujejo, kje bi mogli pisateljem nevednost v takih rečeh očitati, nad spisi samimi se pa znositi. Ker pa ta očitanja zadevljejo čutne, vidne stvari, zato so tem nevarnejša, ako med ljudstvo in zlasti ako med učečo se mladino pridejo. Kajti če ta samo le v eni točki spoštovanje do božjega razodetja izgubi, potem mu rada v vseh drugih rečeh tudi več ne veruje. Zares, dovolj je znano, kako dobro služi prirodoslovna znanost v to, da se po nji Stvarnikova slava, vtisnjena vidnim stvarjem, posname, seveda ako se dobro prednaša; pa ravno v toliki meri pripomore tudi v odstranjenje zdravih modroslovnih načel in v pohujšanje mravnosti, ako se vliva mladim duhovom na slab način. Zato je izvedenost v prirodoslovnih rečeh za svetopisemskega učitelja kaj izvrsten pripomoček, s katerim lahko tudi te vrste ugovore, proti svetemu Pismu naperjene, razkrije in odbije.

Med bogoslovcem in prirodoslovcem ne bo sicer nikakega pravega nasprotja, ako se vsak svojih določenih mej drži in po opominu sv. Avguščina na to pazi, „da kaj neosnovanega ne trdi in kaj neznanega ne smatra kot znano.“¹ Ako bi si vendarle nasprotovala, potem ima bogoslovec za svoje ravnanje od istega svetnika v kratkem to-le navodilo: „Karkoli oni o bistvu ali o naravi reči morejo z resničnimi izpričevali dokazati, to pokažimo mi, da ne nasprotuje svetemu Pismu; ako pa bodisi karkoli v raznih svojih delih kaj nasprotnega temu našemu Pismu, to je katoliški veri, učijo, dokažimo, da je v nekakem oziru resnično, ali pa brez vsakega pomisleka smatrajmo to kot povsem krivo.“² Gledé na opravičenost tega ravnila je treba najprej pomisliti, „da sveti pisatelji niso hoteli, ali bolje, da sv. Duh, ki je po njih govoril, ni hotel teh reči (namreč znotranje uravnave vidnih stvari) ljudi učiti, ker so za vzveličanje brez pomena;“³ zato si oni niso toliko prizadevali, naravo preiskavati, ampak reči same kolikor toliko popisati in pretresati ali po

¹ V gen. del. nedovrš. IX, 30.

² O gen. ad litt. I, 21, 41.

³ Sv. Aug. ravnotam II, 9, 20.

nekakem prenesenem načinu ali pa kakor je splošna ljudska govorica tistega časa nanesla in še dandanes v vsakdanjem življenju pri mnogih rečeh nanaša, celo tudi pri najbolj učenih možeh. Ker se pa v ljudskem govoru najprej in pravzaprav le to izraža, kar se vidi in čuti, zato se je istotako tudi sveti pisatelj, (kakor angelski učenik pripazuje), po tem ravnal, kar se vidno kaže,¹ ali pa po tem, kar je Bog sam, ko je ljudi nagovarjal, po njih umljivosti na človeški način znamenoval.

Akoravno pa naj sveto Pismo krepko branimo, vendar ne smemo enako poudarjati in verovati vseh tistih nazorov, ki so jih posamni sveti očetje in pozneje drugi tolmači izrekli, ko so sveto Pismo razlagali; ker oni so se ravnali po naziranju svojega časa in niso morebiti vselej pri razlaganju prirodnoslovnih reči pravega zadeli tako, da se pri njih marsikaj nahaja, kar nam dandanes manj ugaja.

Zato je treba, kadar take pisatelje razlagamo, dobro razločevati, kaj nam sporočajo kot tako, kar se svete vere tiče ali je ž njo v tesni zvezi, in pa kaj nam soglasno sporočajo; ker „v tistih rečeh, katerih ni neobhodno potrebno verovati, so smeli svetniki različnega mnenja biti, kakor tudi mi,“² pravi sv. Tomaž. On govori na nekem drugem mestu kaj modro tako-le: „Meni se zdi varneje, da tistim rečem, katere so modroslovci splošno učili in ki naši veri ne nasprotujejo, ne pri-trjujemo tako, kakor bi bili verski členi, bodisi tudi da od dobrih modroslovcev prihajajo, pa jih tudi ne zanikujemo kot veri nasprotnih, da ne dajemo modrim tega sveta priložnosti, zaničevati naukov svete vere.“³

Čeprav naj tolmač dokazuje, da to, kar so prirodnoslovci po dobrih dokazih kot dognano razglasili, ne nasprotuje svetemu Pismu, ako se prav razlaga, vendar naj ne pozabi na to, kar se je že včasih zgodilo, da so bile reči, katere so oni kot

¹ Summa theol. p. I, q. LXX, a. 1. ad 3.

² In Sent. II, dist. II, q. I, a. 3.

³ Opusc. X.

gotove učili, pozneje kot negotove spoznane in zavržene. Ako prirodoslovni pisatelji mejo svojega predmeta prestopijo in svoje krive nazore na modroslovno polje zanesejo, potem naj bogoslovec modroslovcem prepusti, da jih zavrnejo. Dobro je, ako se tako ravna tudi s sorodnimi predmeti, zlasti z zgodovino.

Obžalovati je namreč, da jih mnogo starinske spomenike, ljudske šege in naredbe ter druge slične reči z velikim trudom raziskuje in prednaša, pa pogosto le s tem namenom, da bi v svetih knjigah ulovili kje kako zmoto, vsled katere bi se njih veljava sploh zmanjšala in prevrgla. In to počenjajo nekateri z zelo sovražnim duhom in tudi nič kaj pravično, ker namreč posvetnim knjigam in starinskim spomenikom tako verujejo, kakor da bi se pri njih kaka zmota še slutiti ne smela, medtem ko niso enako verni napram svetemu Pismu, in sicer samo zavoljo kakšne domišljene navidezne zmote, o čemer pa tudi niso dobro poučeni. Mogoče je sicer, da se književnikom pri prepisovanju rokopisov ni vse docela posrečilo; kar je pa treba dobro preudariti in pripustiti le na onih mestih, v katerih je to res dokazano; mogoče je tudi, da ostane pravi pomen kakšnega mesta dvomljiv; da se razvozlja, v to bodo dobro služila najboljša eksegetična pravila; pa povsem krivo bi bilo, ako bi se ali navdihnjenje le samo na nekatera svetopisemska mesta omejilo ali pa priznalo, da se je sveti pisatelj sam zmotil. Tudi ravnanje onih ne smemo trpeti, ki se takih težav iznebijo s tem, da si nič ne pomišljajo izjaviti, češ, da se navdihnjenje božje le na verske in nravske reči razteza, dalje pa ne; ker po krivem menijo, da ni treba, ko se gre za resničnost izrekov, toliko raziskavati, kaj je Bog rekel, nego tembolj preudarjati, zakaj je tako govoril. Ker vse te knjige, katere je Cerkev kot svete in kánonske sprejela, so docela in v vseh svojih delih od sv. Duha narekovane in tako spisane; ni torej misliti, da bi se nahajala v božjem navdihnjenju kaka zmota, ker ne le, da to že samo ob sebi izključuje vsako zmoto, temveč jo tudi tako neovrgljivo izključuje in zavrača, kakor je neovrgljivo, da Bog, najvišja resnica, nikakor ne more biti začetnik kake zmote.

To je stari in trdni nauk svete Cerkve, kakor sta ga tudi v slovesnih izjavah izrekla zbor Florentinski in Tridentski, in kakor ga je slednjič potrdil in natanje razložil Vatikanski zbor, ki je povsem določno izjavil: „Knjige starega in novega zakona se morajo sprejeti kot svete in kánonske, in sicer cele in z vsemi svojimi deli, kakor so v odloku istega zbora našte, in kakor se nahajajo v stari, občni latinski izdaji. Cerkev pa jih ima za svete in kánonske ne zato, kakor bi jih bila spisala samo človeška pridnost in potrdila njena veljava, tudi ne samo zato, ker je v njih razodetje brez zmote, ampak zato, ker so spisane po navdihnjenju sv. Duha, in je zato Bog sam njihov začetnik.“¹

Zato je celó brez pomena, da je sv. Duh vzel ljudi kot orodje pri pisanju, kakor da bi se njemu kot pravemu začetniku sicer ne bila mogla kakšna pomota pripetiti, pač pa navdihnjenim pisateljem; ker on sam jih je z nadnaravno močjo tako k pisanju vzbujal in izpodbujal ter pisatelje tako podpiral, da so vse to, pa tudi samo to, kar jim je on veleval, z umom dobro umeli, zvesto zapisati hoteli in primerno z nezmotno resničnostjo zabeležili; drugače bi namreč ne bil on sam začetnik vsega svetega Pisma.

Tako so vedno mislili sveti očetje. Sv. Avgustin pravi: „Zato, ker so oni pisali, kar jim je on odkazal in povedal, se nikakor ne sme reči, da ni sam pisal; ker so namreč njegovi udje storili to, kar so po narekovanju glave spoznali.“² Sveti Gregorij Veliki pa izjavlja: „Kdo je to pisal, je prav nepotrežno vprašanje, ko vendar trdno verujemo, da je sveti Duh začetnik te knjige. On sam je torej to pisal, ki je narekoval, kaj se naj piše; on je to pisal, vsled čigar navdihnjenja je to delo nastalo.“³

¹ Sej. III. pogl. 2. o razodetju.

² De consensu Evangel. 1. I, c. 35.

³ Praef. in Job, n. 2.

Iz tega sledi, da tisti, katerim se mogoče zdi, na pristnih mestih svetih knjig bi bilo kaj krivega: ali res katoliški pojem božjega navdihnjenja napak obračajo, ali pa Boga samega za povzročitelja zmote napravljajo. Sveti očetje in učeniki so bili tako dobro prepričani, da se v svetem Pismu, kakor so ga sveti pisatelji izdali, sploh nikaka zmota ne nahaja, da so se zato trudili, na duhovit pa tudi na vesten način poravnati in v medsebojno soglasje spraviti one malenkostne reči, o katerih se je zdelo, da podajajo kaj nasprotnega ali neprimernega, (to je skoraj isto, kar se tudi dandanes v imenu nove vede spopnaša), soglasno poudarjajoči, da izhajajo vse te knjige in njih posamni deli istotako iz božjega navdiha in da je Bog sam po svetih pisateljih govoril, ki ni mogel celo nič kaj takega izreči, kar bi resnici nasprotovalo. To naj sploh velja, kar piše sveti Avguštin Hieronimu: „Izpovem namreč tvoji ljubezni, da sem se učil, samo tistim svetopisemskim knjigam, ki se kánonske imenujejo, le-to spoštovanje in čast skazovati, da trdno verujem, da se ni nobeden njih pisatelj pri pisanju v kaki reči zmotil. Ako vendar v njih na kaj naletim, kar se resnici nasprotno zdi, potem nikakor ne dvomim, da je ali rokopis pokvarjen, ali da tolmač ni zadel tega, kar je tam izraženo, ali pa da jaz nisem prav razumel.“¹

Toda s pomočjo vsakega znanstvenega delovanja se celó in popolnoma potegovati za neoskrunjenost svetih knjig, je veliko večje delo, kakor da bi bilo prav, ga pričakovati samo od pridnih tolmačev in bogoslovcev. Želeti je, da si isto prizadevajo in sodelujejo tudi tisti katoliški možje, ki so v zunanjih posvetnih znanostih dosegli sloveče ime in veljavo. Zares, taki velikani na duhu so vedno Cerkev dičili, in jo, hvala Bogu, še tudi zdaj dičijo; da bi se le njih število veri v prosep še bolj pomnožilo! Mi namreč mislimo, da ni nič bolj potrebno, kakor da ima resnica več in krepkejših zagovornikov, kakor nasprotniki slutijo; in da tudi ni boljše reči, ljudstvo pripraviti, da se resnici pokorava, kakor če jo naravnost izpoznajo oni, ki se v kakšni znanstveni stroki posebno odlikujejo.

¹ Ep. LXXXII, I et crebrius alibi.

Da, prenehala bo najbrž tudi zavist obrekovalcev, ali si vsaj gotovo ne bodo upali, tako drzno razglašati vero kot vedi sovražno, ko vidijo, da sloveči učenjaki veri največjo čast in spoštovanje skazujejo. Ker morejo torej toliko veri koristiti, ki so poleg katoliškega veroizpovedanja tudi srečno nadarjenost uma od dobrega Boga prejeli, zato bi si naj vsak izvolil izmed teh vednosti, ki se tako skrbno gojijo in ki nekako sveto Pismo zadevljejo, kakšno posebno primerno znanstveno stroko, v kateri bi se kedaj odlikoval in bi s slavo odbijal puščice, s katerimi brezbožna znanost proti taistemu strela.

Na tem mestu radi s pohvalo omenimo podjetje nekaterih katoličanov, ki društva ustanavljajo in denarja v obilni meri donašajo, da bi učenim možem s tem pripomogli, take vede z vsemi sredstvi gojiti in povzdigniti. Zares, to je kaj dober in času zelo primeren način, denar nalagati. Ker čim manj ko smejo katoličani za svoje vede pričakovati javne podpore, se spodobi, da je tem voljnější in obilnější zasebna radodarnost; tisti namreč, ki so od Boga s premoženjem obdarovani, naj bi ga porabili v to, da se zaklad njegovega razodetega nauka dobro zavaruje.

Da pa bode to delo svetopisemski stvari zares koristilo, se morajo učenjaki po onih načelih ravnati, da je Bog, kakor stvarnik in vladar vseh stvari, tako tudi začetnik svetega Pisma, in da zato ni mogoče ničesar navesti ne iz vidne prirode, ne iz zgodovinskih spomenikov, kar bi bilo v resnici s svetim Pismom v protislovju. Ako bi se torej zdelo, da se nahaja kaj takega, se mora skrbno odpraviti ali na ta način, da se bogoslovci in tolmači povprašajo za svojo pametno sodbo, kateri je boljši ali verjetnejši pomen kakšnega svetopisemskega mesta, o katerem je prepir, ali pa da se bolj natanko preudari, kolike veljave so nasprotni dokazi. Tudi ni odnehati, če je še potem na videz kako sprotje ostalo; kajti resnica ne more resnici nasprotovati, in zato je gotovo, da se je kakšna zmota vtihtapila ali pri tolmačenju svetopisemskih besed, ali pa v katerem drugem delu razpravljanja; ako se pa nobeno od teh dveh ne

prikaže, potem je treba z mnenjem odlagati. Mnogo se je namreč in delj časa ugovarjalo iz vseh znanstvenih strok zoper sveto Pismo, kar je pa zdaj, ker prazno, celo zastarelo; tako se je tudi nekdanj pri razlaganju nekaterih svetopisemskih mest, (ki prav za prav ne spadajo k ravnilu v verskih in nrafskih rečeh), marsikaj izreklo, kar je pozneje natanjše raziskavanje popravilo; ker narejena, izmišljena mnenja uničuje čas, „resnica pa ostane in velja za vseh vekov veke.“¹ Zato, kakor si nihče ne bo svojil, da dobro umeje vse sveto Pismo, o katerem je sam sv. Avguštín² priznal, da je v njem več takega, česar ne ve, kakor tega, kar ve, tako bo tudi vsakdo, če naleti na take reči, ki so mu pretežke, da bi jih razložiti mogel, previdno in zmerno postopal, kakor isti sveti učenik, ki pravi: „Bolje je, da nas tlačijo nejasna pa koristna znamenja, kakor pa da jih slabo tolmačimo, in tako svoj tilnik, ki smo ga jarmu sužnosti odtegnili, podvržemo zmoti kot zanki.“³

Ako bodo oni, ki se pečajo s temi pomožnimi vedami, zvesto in spoštljivo izpolnjevali Naše nasvete in ukaze, in ako bodo sad svojih ukov v pismu in besedi rabili v to, da se sovražniki resnice zavrnejo in da se mladina škode na veri obvaruje, potem šele smejo biti veseli, da z vrednim trudom svetemu Pismu služijo in katoliški reči tisto pomoč donášajo, ki jo Cerkev po pravici pričakuje od svojih pobožnih in učenih sinov.

To je, častitljivi bratje, kar smo o učenju svetega Pisma z božjo pomočjo kot času primerno priporočiti in zapovedati hoteli. Zdaj pa bodi vaša skrb, da se to, kar se spodobi, vestno varuje in izpolnjuje tako, da bolj na svetlo pride dolžna hvala proti Bogu za izreke modrosti, ki jih je človeškemu rodu oznanil, in pa da se pokaže zaželjena korist zlasti pri podučevanju duhovne mladine, ki je Naša velika skrb in upanje svete Cerkve.

¹ III. Esdr. 4, 38.

² Ad Januar. ep. LV, 21.

³ De doct. chr. III, 9, 18.

Potrudite se namreč, zapovedujte in opominjajte, da se te vede v semeniščih in akademijah, ki so vaši oblasti pokorne, zasluženó častijo in gojijo! Nepopačeno in srečno naj cvetó pod vodstvom svete Cerkve in po izvrstnem navodu in vzgledu svetih očetov ter po hvalevredni navadi prednikov, in v teku časa naj tako prosperavajo, da bo od njih res pomoč in slavo dobivala katoliška resnica, ki je od Boga prišla v večno vzveličanje narodom!

Končno opominjamo vse cerkvene gojence in služabnike, da se svetemu Pismu vsekdar bližajo z največjo spoštljivostjo in pobožnostjo; ker ga nikakor ne bodo razumeli v svojo korist, kakor je treba, ako ne odpravijo oholosti posvetne učenosti, in ako nimajo gorečih želj po modrosti, ki je od z g o r a j.

Ako je enkrat um v to vedo vpeljan in od nje razsvetljen in okrepčan, tedaj je čudovito zmožen, tudi lažnivost človeške učenosti spoznavati in se je varovati, obilo izvrstnega sadu obroditi in z večnimi rečmi spojiti; in od ondod se bo najmočnejše vnel duh in bo vedno bolj hrepenel po zaslugah čednosti in ljubezni božje! Blagor njim, ki njegova pričanja premišljujejo, in ki ga iz vsega srea iščejo!¹

Zdaj pa, zaupajoč v božjo pomoč in v vašo pastirsko gorečnost, podelimo v ljubezni Gospodovi apostolski blagoslov, ki naznanja nebeške darove in Našo posebno naklonjenost izpričuje, vam vsem, vsemu duhovništvu in ljudstvu, posameznim izročnemu!

Dano v Rimu pri sv. Petru, dne 18. novembra 1893 in v 16. letu Našega papeževanja.

Leon P. P. XIII.

¹ Ps. CXVIII, 2.

Apostolsko pismo

Vigilantiae, z dne 30. oktobra 1902, o ustanovitvi svéta
za uspešno učenje svetega Pisma.

Leon papež XIII.

V vedni spomin!

Svesti si čuječnosti in gorečnosti, s katero moramo po svoji dolžnosti mnogo bolj kakor drugi čisto in nepopačeno hraniti izročilo vere, smo izdali leta 1893 okrožnico Providentissimus Deus, v kateri smo si prizadevali povzeti mnogo reči, tičočih se svetega Pisma. Terjala je namreč odlična važnost in korist stvari, da v zadevi onih ved, kolikor je v Naših močeh, najbolje poskrbimo, zlasti zato, ker znanstveni napredek sedanjih časov slednji dan na stežaj odpira vrata novim, velikrat tudi predrznim vprašanjem. Zato smo vse katoličane, zlasti pa one, ki so prejeli sveti red, opozorili na to, kar ima vsak po svoji zmožnosti storiti v tej zadevi, in smo razložili natanko, na kakšen način in po kateri poti bi se moralo času primerno pospeševati ravno to učenje. In ti Naši opomini niso ostali brez uspeha. Z veseljem se spominjamo, kako so se nato v obilnem številu podvizali škofje in drugi v učenosti odlični možje, dati Nam dokazov svoje pokorščine s tem, da so povzdigovali primernost in važnost od Nas navedenih reči in so zagotavljali, da hočejo z vso natančnostjo izvrševati naša naročila. Ravno tako Nam je v hvaležnem spominu, kar so potem katoliški možje res storili v tej stroki, da se je vnela povsod živahna gorečnost za ta proučevanja. — Vidimo pa, da še vedno vztrajajo ali celo naraščajo tisti vzroki, zavoljo katerih se Nam je zdelo umestno, izdati ono okrožno poslanico. Potrebno je torej, še krepkeje poudarjati ona naročila; ravno to bodi zopet in zopet priporočano skrbnosti škofov, Naših častitljivih bratov.

Da se pa stvar laže in uspešneje obnese po Naši želji, smo sklenili pridejati zdaj še celo nov pripomoček Naše oblasti. Ker je namreč dandanes pri toliki različnosti vede in pri tako mnogovrstni obliki zmot naloga, svete knjige dostojno razlagati in braniti, pretežavna, da bi jo mogli kedaj katoliški razlagalci posamezni pravilno izvršiti, zato je umestno, da njih skupna proučevanja podpira in ureja nadzorstvo in vodstvo apostolske stolice. To pa moremo, kakor se Nam zdi, primerno doseči, ako na tak način, kakor smo skrbeli za pospešek drugih ved, skrbimo tudi za ono, o kateri je zdaj govor. Iz teh vzrokov smo sklenili ustanoviti nekak svét ali, kakor pravijo, komisijo veljavnih mož, katerim bode naloga, z vso močjo skrbeti in delovati na to, da se bo sveto Pismo od strani naših obravnavalo povsod s temeljitostjo, katero terja sedanji čas, in da se ohrani čisto ne le vsake sape zmot, temveč tudi vsakega predrznega mnenja. Sedež tega svéta naj bo, kakor se spodobi, v Rimu, pod nadzorstvom samega svetega očeta, da se iz tega mesta, ki uči in čuva krščansko modrost, izliva tudi po vsem telesu krščanstva zdravi in nepopačeni predpis te toliko potrebne vednosti. Da bodo pa možje, zbrani v tem svétu, popolnoma zadoščevali svoji velevažni in prečastni službi, naj smatrajo zlasti to-le za predmet svojemu delovanju.

Pred vsem morajo dobro spoznati, katere so sedanji čas struje duhov v teh vedah, in se morajo seznaniti z vsem, kar je novega našla marljivost mlajših; da, pozorni morajo biti celo na to, kar prinaša vsak dan koristnega za razlago svetega Pisma, da to nemudoma sprejmejo in slovstveno porabijo v splošno korist. Zato si morajo na vso moč prizadevati, za proučevanje jezikoslovja in sorodnih ved, in morajo zasledovati njih napredek. Ker namreč izvira navadno odtod napadanje svetega Pisma, si moramo tudi tukaj dobivati orožja, da boj resnice z zmoto ne bo neenak. — Ravno tako se mora delati na to, da znanje starih vzhodnih jezikov in spretnost v porabi zlasti najstarejših rokopisov ne bo v manjši veljavi pri nas, kakor pri njih, ki so zunaj Cerkve; obojna zmožnost je namreč velike koristi za ta proučevanja.

Potem morajo z vso bistroumnostjo in marljivostjo skrbeti, da se veljava svetega Pisma ohrani neoskrunjena. Posebej pa morajo delati na to, da se ne ukorenini med katoličani tisto zares graje vredno mišljenje in ravnanje, ki priznava preveč veljave mnenju drugovercev, kakor da bi bilo pristno razumevanje svetega Pisma iskati pred vsem v pridobitvah zunanje učenosti. Nobeden katoličan namreč ne more dvomiti o tem, kar smo obširneje omenili ob drugi priliki: da Bog ni prepustil svetega Pisma zasebnemu mnenju učenjakov, temveč ga je izročil v razlago učeči Cerkvi; „da ima v zadevah vere in nravnosti, spadajočih k duhovni stavbi krščanskega nauka, veljati za pravi pomen svetega Pisma tisti, katerega je trdila in trdi sveta mati Cerkev, ki ima soditi o pravem pomenu in o razlagi svetega Pisma; in da torej nihče ne sme svetega Pisma razlagati proti temu pomenu ali tudi ne proti enodušnemu soglasju svetih očetov;“¹ da imajo knjige svetega Pisma to posebnost, da v razsvetljenje verske skrivnosti, katera jih obdaja, čestokrat ne zadoščajo hermenevtska pravila, temveč je treba od Boga postavljene voditeljice in učiteljice Cerkve; slednjič, da zunaj Cerkve nikakor ni najti pravega pomena svetega Pisma in ga ne morejo podati oni, ki so zavrgli njeno učeniško oblast in njeno veljavo.

Člani tega sveta morajo torej marljivo skrbeti, da se bodo čimdalje tembolj zvesteje izpolnjevala ta načela, in da nje, ki morda čez mero občudujejo drugoverce, s prepričevanjem privedejo do tega, da bodo z večjo gorečnostjo spoštovali in slušali učiteljico Cerkev. Dasiravno je katoliškemu tolmaču na korist, zlasti v kritiki, da si dobiva nekoliko pomočkov iz tujih pisateljev, je vendar treba previdnosti in izbire. Živo priporočamo našim, da gojijo kritiško vedo, ki je za temeljito razumevanje pomena svetih pisateljev zelo koristna. Prav le-to vedo naj bolj in bolj izpopolnjujejo, in nikakor ne branimo, da se na pravem mestu poslužujejo pomoči drugovercev. Pazijo naj pa, da se s to porabo ne navzamejo brezmernosti v presojevanju, v katero mnogo-

¹ Vat. zbora III. seja, 2. pogl. o razodetju.

krat zabrede tako imenovana višja kritika, katere nevarno drznost smo sami grajali več kakor enkrat.

Tretjič naj svét obrača posebno skrb na oni oddelek tega proučevanja, kateri se peča prav z razlaganjem svetega Pisma, ker je ta v najširšem obsegu vernikom na korist. In ni treba še naglašati, da v zadevi onih dokazov, čijih pomen je pristno razložen ali po svetih pisateljih ali po Cerkvi, mora obveljati prepričanje, da se more edino le ta razlaga odobravati po pravih zdrave hermenevtike. Ne malo pa je takih, o katerih še ni nobene gotove in določene razlage svete Cerkve; o teh sme sleherni zasebni učenjak imeti in zagovarjati mnenje, katero je dokazal; pri teh mestih pa, kakor znano, mora biti pravilo naličnost vere in katoliški nauk. Ravno zastran te vrste pa je treba veliko opreznosti, da živahnejše učeno razpravljanje ne prestopi mej medsebojne ljubezni in da ne bo videti, kakor bi se v prepiru dvomilo o razodetih resnicah samih in o božjih izročilih. Ako se namreč ne ohrani edinost duhov in se ne zavarujejo načela, iz raznega proučevanja množine ne bo pričakovati velikih napredkov te vede. — Zato bodi svétu tudi ta naloga, da glavna preporna vprašanja med katoličani prikladno in spodobno vodi, in da se pri njih razsojevanju opira na luč svoje razsodnosti in na tehtnost svoje veljave. S tem pa bo dosegel tudi korist, da se ponudi apostolski stolici ugodna priložnost, izjaviti, česa se je katoličanom neomajljivo držati, kaj se naj prihrani v temeljitejše preiskovanje, kaj se naj prepuusti razsodbi posameznikov.

V pospešitev proučevanja svetega Pisma po zgoraj določenih pravilih torej ustanovimo s tem pismom svét ali komisijo v tem slavnem mestu. Naj bo to na korist ohranitvi krščanske resnice! Hočemo pa, da se ta svét sestavi iz nekaterih kardinalov svete rimske Cerkve, ki se imajo izvoliti po Naši oblasti; in njim nameravamo pridružiti v složno prizadevanje in delovanje, kakor je to običajno v svetih kongregacijah tega mesta, nekaj slavnih mož iz raznih narodov, s službo in z naslovom svetovaleev, katere priporoča sveta, zlasti svetopisemska učenost. Svétu pa bo naloga, da v rednih sejah in po spisih,

ki se naj izdajajo ali periodično ali priložnostno, z odgovori na stavljena vprašanja, slednjič na vse načine brani in pospešuje omenjene študije. Hočemo pa, da se Nam o vseh rečeh, o katerih je bilo skupno posvetovanje, poroča, in sicer po onem izmed svetovalcev, katerega bo papež odločil svétu za zapisnikarja. — In da je v podporo skupnemu delovanju na razpolago primerna priprava, izročimo tej stvari že zdaj določen del Svoje Vatikanske knjižnice in bomo dali v kratkem času tamkaj postaviti zbirko svetopisemskih rokopisov in del iz vsakega veka, da bodo pri roki članom komisije. Zelo bi bilo želeti, da bi Nas v svrhu priprave in priredbe teh pripomočkov podpirali premožnejši katoličani, tudi s pošiljanjem koristnih knjig; in da bi tako na času jako primeren način uslugo storili Bogu, začetniku svetega Pisma, pa tudi sveti Cerkvi.

Vrhutega trdno zaupamo, da bo Našemu podjetju, ki meri naravnost na ohranitev krščanske vere in na večno vzveličanje duš, božja dobrotljivost v obilni meri naklonjena; in da bodo po njeni milosti katoličani, ki se pečajo s svetim Pismom, z vsestransko popolno pokorščino ustrezali dotičnim naročilom apostolske stolice.

Hočemo pa in zapovemo, da to, kar smo spoznali za dobro v tej zadevi določiti in naročiti, da to vse in posamezno ostane veljavno in stalno tako, kakor je bilo določeno in naročeno, ne da bi se oviralo po kakršnihkoli nasprotnih odredbah.

Dano v Rimu pri svetem Petru pod ribičevim prstanom, dne 30. oktobra leta 1902 v 25. letu Našega papeževanja.

A. Kard. Macchi.

Pravila komisije za učenje svetega Pisma.

Morebiti bode koga zanimalo in še celó tudi komu koristilo, ako tukaj priobčim pravila, ki si jih je biblijska kongregacija osnovala, in so bila objavljena v francoskem znanstvenem listu „Univers“.

I. Predmet komisiji.

Komisija za učenje svetega Pisma je bila ustanovljena po oblasti in naročilu našega svetega očeta papeža Leona XIII. v namen, da se zagotovi izvršitev predpisov, ki se nahajajo v okrožnici *Providentissimus Deus* in v apostolskem pismu *Vigilantiae*. Komisiji bode naloga:

1. brezpogojno braniti in zagovarjati neoskrunjeno čistost katoliške vere v zadevah svetega Pisma.
2. z gorečnostjo in po svojem namenu pospeševati napredek v razlaganju svetega Pisma. Razen soglasja s sveto vero se bo treba ozirati pri tem tudi na novejšo najdbu učenjakov.
3. zastavljati svojo sodbo, da se rešijo posebno važni prepiri, ki bodo nastali med katoliškimi učenjaki.
4. odgovarjati na vprašanja katoličanov vsega sveta.
5. prizadevati si, da se Vatikanska knjižnica na primeren način oskrbi z rokopisi in s strokovnimi knjigami.
6. ako bodo terjale razmere, objavljati dela o svetem Pismu.
7. ker sveti oče določno želijo, da se izdaja v Rimu glasilo o svetopisemskih študijah, in da se ustanovi tam poseben zavod za temeljitejšo gojo teh študij, bode komisiji dolžnost, skrbeti in truditi se, da uresniči to dvojno nalogo.

II. Opravila kardinalov-članov komisije.

1. Kardinali, ki so člani komisije, se bodo shajali dvakrat na mesec, razen če bi bilo koristno, shajati se po večkrat. Ti shodi se bodo vršili vsako drugo in četrto nedeljo v mesecu.

2. Kardinalom se bo poročalo o razpravah v seji svetovalcev in o njih mnenju ali glasovanju. To poročilo se mora dostaviti kardinalom vsaj osem dni pred njihovo redno sejo, da morejo po natančnem preiskavanju in po vsestranskem pouku presojevati in razsojevati stavljená vprašanja.

3. Kardinalom bode na skrbi, da mnenja svetovalcev ali potrdijo ali popravijo, ali pa da vso zadevo vrnejo svetovalcem v ponovno proučevanje. Kardinalom bo tudi prosto, naročiti enem ali drugemu svetovalcu, da sestavi poročilo o kakem določenem predmetu.

4. Staviti vprašanja za proučevanje, pristoji kardinalom; tudi svetovalcem je dovoljeno to, pa le v sporazumljenju s kardinali.

5. Katere tvarine in za koliko časa spadajo pod postavo papeževe tajnosti, bodo določevali kardinali potem, ko so izvedeli mnenje papeževo.

6. Tajnik-poročevalec komisije bo razložil svetemu očetu, katerih mnenj so se držali kardinali pri svojih posvetovanjih. Tisti tajnik-poročevalec bo kardinalu-predsedniku komisije naznanjal ralsodbo papeževo.

7. Zapisnik knjig in rokopisov, ki se naj postavijo v oddelku Vatikanske knjižnice, odmenjenem svetopisemskim vprašanjem, morajo odobriti kardinali.

8. Nič se ne bo moglo priobčiti v imenu komisije, ne v časopisu, ne v kakem drugem glasilu brez dovoljenja kardinalov.

9. Ako bo za dobro spoznano, pridružiti komisiji novih svetovalcev, bodo kardinali potem, ko so izvedeli mnenja svetovalcev, papežu predložili imena predlaganih svetovalcev.

III. Dolžnosti svetovalcev v komisiji.

1. Stalno v Rimu bivajoči svetovalci se shajajo po dvakrat na mesec; kardinal-predsednik komisije bo določeval njih izredne seje.

2. Svetovalci morajo skrbno proučevati od kardinalov jim odkazana vprašanja, zlasti ako se gre za predmete, ki se živahneje razpravljajo med katoličani; svoje utemeljeno mnenje bodo pismeno naznanjali kardinalom.

3. Ako se bo komisiji stavilo vprašanje o kateremkoli predmetu, bodo svetovalci zaradi primerne odgovora kardinalom na pomoč.

4. Ako kardinali ne razsodijo sami, kateri svetovalec ali kateri svetovalci naj sestavijo poročilo ali predložijo svoja mnenja o vprašanju, predloženem komisiji v razsodbo, jih morejo svetovalci sami imenovati v svojih rednih sejah, ne da bi se s tem kratila kardinalom pravica: terjati o teh vprašanih mnenje drugih članov komisije.

5. Ako se zdi kardinalom in svetovalecem umestno, sme se o prav posebnem predmetu za svet vprašati katoličan, posebno merodajen v gotovi vedi.

6. Tajniki-poročevalci ne smejo nobenega vprašanja rešiti iz lastne veljave.

7. Tajniki-poročevalci so oni, ki imajo predsedstvo v sejah svetovalcev.

8. Svetopisemskemu vprašanju odkazani oddelek Vatikanske knjižnice bo svetovalecem odprti ob dnevih in urah, ob katerih je odprta knjižnica; razen teh dni in ur morajo dobiti dovoljenje papežev in se morajo sporazumeti s predstojnikom knjižnice.

9. Svetovalci, ki ne prebivajo v Rimu, bodo komisiji v pomoč, ali da odgovarjajo na poslana jim vprašanja, ali pa da poročajo komisiji v koristnih zadevah.

IV. Časopis.

1. Časopis se izroča skrbnosti komisije; vendar se sme le-to smatrati kot izhajajoče od komisije, o čemer se to določno naznani.

2. Kardinali bodo izvolili nekatere izmed svetovalcev, ki bodo, združeni z magistrom svete palače, oskrbovali uredovanje časopisa. Kadar bo šlo za vprašanje izredne važnosti, ali bodo souredniki o kaki točki med seboj različnega mnenja, tedaj se bode poročalo kardinalom.

KAZALO.

	Stran
Vodilna reka	2
Predgovor	3
Predgovor k drugi izdaji	7
Predgovor k tretji izdavi	8

Življenjepis

sv. Pavla, apostola sveta in učitelja narodov.

Savel	15
Pavel	22
Sv. Pavla apostolska čednost vere	27
Sv. Pavla apostolska čednost upanja	31
Sv. Pavla apostolska čednost ljubezni	34
Sv. Pavel pa svobodnost in vesplošnost nauka Jezusovega	39
Sv. Pavel, apostol vesoljnega sveta	42
Sv. Pavel, apostol za vse kraje	47
Sv. Pavel in pagan Seneka	57
Sv. Pavel, apostol za vse stanove	67
Sv. Pavel, učitelj srečnega in zadovoljnega družnega življenja	73
Sv. Pavel, pisatelj	81
Sv. Pavla slog	88
Nastavek o slogu sv. Pavla	102
Posebnost sv. Pavla pisatelja	108
Sv. Pavla trpljenje	118
Sv. Pavla neustrašljivost	127
Sv. Pavla čudeži	131
Sv. Pavla ponižnost	136
Sv. Pavla zdržljivost	139
Sv. Pavel, prijatelj in učitelj molitve	148
Sv. Pavla srce	152
Sv. Pavel, vzglednik katoliškega duhovnika	160
Sv. Pavla ljubezen do naroda Izraelskega	170
Sv. Pavla učenci in učenke	187

	Stran
Sv. Pavla zunanost	197
Sv. Pavel, slavljen po umetnikih	201
Nastavek o sv. Pavlu, slavljenem po umetnikih	207
Dostavek o sv. Pavlu, slavljenem po umetnikih	218
Velevažnost življenja in delovanja sv. Pavla	225
Nastavek o velevažnosti življenja in delovanja Pavlovega	238
Sv. Pavla mučeniška smrt	245

Okrožnica

Providentissimus Deus in apostolsko pismo Vigilantiae o svetem Pismu.

	Stran
Sveto Pismo, vedno češčeno in brano v katoliški Cerkvi	255
Nastavek o svetem Pismu, vedno češčenem in branem v katoliški Cerkvi	263
Okrožnica Providentissimus Deus o učenju svetega Pisma	274
Njeni pododdelki:	
O koristi svetega Pisma	276
O prav urejenem učenju svetega Pisma	282
O branju svetega Pisma	292
Apostolsko pismo Vigilantiae, z dne 30. oktobra 1902, o ustanovitvi sveta za uspešno učenje svetega Pisma	303
Pravila komisije za učenje svetega Pisma	308

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS ©

00000492969

